KARA AYRINTI

ÖLÜMCÜL ÇARELER

Donna Leon

İngilizceden çeviren: Volkan Sümbül

AYRINTI

DONNA LEON

İrlanda ve İspanyol kökenli bir New Yorklu olan Donna Leon, 29 Eylül 1942'de New Jersey'de doğdu. İtalya'ya ilk kez 1965 yılında gitti. Daha sonra, İran, Çin ve Suudi Arabistan'da yaşadığı dönem boyunca da bu ülkeyi düzenli olarak ziyaret etti.

Leon, Suudi Arabistan'da geçirdiği "fiziksel ve ruhsal açıdan tahripkâr" dönemin ardından Venedik'e taşınmaya karar verdi. Yirmi yılı aşkın bir süredir de burada yaşıyor.

Venedik yakınlarındaki bir üniversitede İngiliz edebiyatı profesörü olarak meslek hayatını sürdüren Leon operaya düşkünlüğü ve Handel uzmanı yanıyla da tanınıyor. Romanlarının yanı sıra *Sunday Times*'a polisiye roman eleştirileri yazan Donna Leon, *Donna Gallina* adlı komik bir operanın da librettosunu kaleme aldı.

Romanlarında Venedikli sempatik komiser Brunetti'nin maceralarını anlatan Leon'un polisiye yazarlığına başlaması aslında bir "şaka"ya dayanıyor: Leon ile opera sanatçısı bir arkadaşı, Venedik'in ünlü tiyatrosu Fenice'de izledikleri bir gösteriden sonra bir Alman orkestra şefine kara çalmakla meşguldürler. "Onu neden öldürmüyoruz?" düşüncesi ve bunu nerede, ne zaman ve nasıl yapacakları konusundaki tartışma, *Death at La Fenice*'yi (1992; *Operada Cinayet*, çev.: Sinem Gürdal, Ayrıntı Yayınları, 2001) biçimlendirdi. Leon sonraki dört ay içinde tamamladığı bu romanla 1991'de Japon Suntory Ödülü'ne değer görüldü. Yazar son dönemde de *Friend in High Places* (2000; *Yüksek Mevkilerdeki Dostlar*, çev.: Ayhan Sargüney, 2002) ile Crime Writers Association'ın Macallan Gümüş Hançer Kurmaca Ödülü'nü aldı.

Leon'un romanlarında Venedik, yalnızca Commissario Guido Brunetti'nin çözmeye çalıştığı vakalara fon ya da dekor işlevi görmekle kalmaz; aynı zamanda yazarın ilk bakışta göz kamaştıran, ancak en sinsi yolsuzlukları içinde barındıran bir toplum için kullandığı metafordur. Cinayet, Brunetti'nin uğraştığı vakaların yegâne konusu gibi görünse de Leon'un romanları pek çok farklı konuya el atar: *Acqua Alta*'da (1996; *Medcezir*, çev.: Didem Hızkan, Ayrıntı Yayınları, 2002) yasalar çiğnenerek yapılan uluslararası sanat ticareti; *Death of Faith*'te (1999; *İnancın Ölümü*, çev.: Sezen Boyacıoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2006) Katolik Kilisesi içindeki cinsel çürüme ve yolsuzluklar, *A Noble Radiance*'da (1998; *Soylu Çürüme*, çev.: Volkan Sümbül, Ayrıntı Yayınları, 2006) eski Doğu Bloku'na yapılan nükleer madde satışları masaya yatırılır.

Her macerada suçluların açgözlülüğü ve zalimliği, adalet tutkusundan asla vazgeçmeyen, karısı ve çocuklarıyla mutlu bir yaşam sürdüren aile babası Brunetti'nin dürüstlüğüyle tezat teşkil eder.

Yazarın diğer eserleri: *Death in a Strange Country* (1993; *Yaban Ellerde Ölüm*, çev.: A. Semih Bilencan, 2001), *The Anonymous Venetian* (1994), *Death and Judgement* (1994; *Yargı ve İnfaz*, çev.: Didem Hızkan, 2001), *Dressed for Death* (1994; *Kırmızı Ayakkabılar*, çev.: A. Semih Bilencan, 2001), *A Venetian Reckoning* (1995), *Fatal Remedies* (1999; *Ölümcül Çareler*, çev.: Volkan Sümbül, Ayrıntı Yayınları, 2006), *A Sea of Troubles* (2001), *Wilful Behaviour* (2002), *Uniform Justice* (2003), *Doctored Evidence* (2004), *Blood from a Stone* (2005), *Through a Glass, Darkly* (2006)

Ayrıntı: 494
Kara ayrıntı dizisi: 27

Ölümcül Çareler
Donna Leon

İngilizceden çeviren
Volkan Sümbül

Yayıma hazırlayan
F. Zeynep Bilge

Kitabın özgün adı
Fatal Remedies

Arrow Books/2000
basımından çevrilmiştir.

© 1988 Donna Leon & 1999 Diogenes Verlag AG Zürich & Akcalı Ajans

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Asuman Ercan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Alev Özgüner

Baskı ve cilt
Sena Ofset (0 212) 613 38 46

Birinci basım *2006*
Baskı adedi *2000*

ISBN 975-539-494-X

*

Dizi yönetmeni
Hüseyin Boysan

AYRINTI YAYINLARI
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr
Dizdariye Çeşmesi Sk. No.: 23/1 34400 Çemberlitaş-İst. Tel.: (0 212) 518 76 19 Faks: (0 212) 516 45 77

Donna Leon

Ölümcül Çareler

K A R A A Y R I N T I D İ Z İ S İ

ÇİN GÖLÜ CİNAYETLERİ *Robert van Gulik*
ŞAİRİN ÖLÜMÜ *Michel del Castillo*
EL SÜRÇMESİ *Patricia Highsmith*
GUERNICA'DA AĞAÇ VAR MI? *Juan Antonio de Blas*
YANIK PORTAKAL *Charles Willeford*
BAYKUŞ ÇIĞLIĞI *Patricia Highsmith*
BECERİKSİZ *Patricia Highsmith*
KURBANIN SON GÜNLERİ *José Pablo Feinmann*
NEÇAYEV DÖNÜYOR *Jorge Semprun*
SON SÜRGÜN *Dragan Babic*
CAM HÜCRE *Patricia Highsmith*
TATLI HASTALIK *Patricia Highsmith*
MERHAMETİ ERTELEMEK *Patricia Highsmith*
BENDENİZ DUFFY *Dan Kavanagh*
YALAN DOLAN KENTİ *Dan Kavanagh*
TEKMEYİ YAPIŞTIRMAK *Dan Kavanagh*
OPERADA CİNAYET *Donna Leon*
YABAN ELLERDE ÖLÜM *Donna Leon*
KIRMIZI AYAKKABILAR *Donna Leon*
ÇULSUZLAR *Dan Kavanagh*
MEDCEZİR *Donna Leon*
YÜKSEK MEVKİLERDEKİ DOSTLAR *Donna Leon*
YARGI VE İNFAZ *Donna Leon*
GEÇMİŞİN AYAK SESLERİ *Didier Daeninckx*
YABANCI KUCAK *Ian McEwan*
SOYLU ÇÜRÜME *Donna Leon*
ÖLÜMCÜL ÇARELER *Donna Leon*

H A Z I R L A N A N K İ T A P L A R

İNANCIN ÖLÜMÜ *Donna Leon*

William Douglas' a

Di questo tradimento
Chi mai sarà l'autor?

Bu ihanet öyküsü,
Kimin eseri olabilirdi?

La Clemenza di Tito
Mozart

1 Kadın sessizce boş *campo*'ya* girdi. Solunda; sabahın ilk saatlerinde gelen o korunaklı uykuya dalmış boş bankanın parmaklıklarla kaplı pencereleri vardı. *Campo*'nun merkezinden geçip, kendisini şehrin özgürlüğü için feda eden Daniele Manin'in anıtını çevreleyen alçak zincirlerin yanında durdu. Ne kadar da uygun, diye düşündü.

Solunda bir ses duydu ve döndü. Yanında hırsızlara herhangi bir tehdit oluşturamayacak kadar küçük ve arkadaş canlısı görünen dili bir karış dışarıda bir Alman çoban köpeğiyle gezen, Guardia di San Marco'dan biriydi sadece. Bekçiye, sabah üçü çeyrek geçe orta yaşlı bir kadının Campo Manin'in ortasında dikildiğini görmek

* (İt.) Meydan, alan. (y.h.n.)

garip geldiyse bile bunu hiç belli etmedi; işine devam ederek turlarını attığının ve binalarda asayişin sürdüğünün kanıtı olan turuncu dikdörtgen kâğıtları, mağazaların kapılarının çerçevelerine ve kilitlerinin yanına sıkıştırmaya devam etti.

Bekçi ve köpeği gidince, kadın alçak zincirden uzaklaştı ve gidip meydanın uzak köşesindeki büyük cam vitrinin önünde durdu. İçeriden gelen loş ışıkta posterleri inceledi, çeşitli özel fırsatların fiyatlarını okudu, ödemelerde MasterCard, Visa ve American Express'in kabul edildiğini gördü. Sol omzunda mavi bez bir çanta vardı. Kendi ekseni etrafında döndü ve çanta içindekinin ağırlığıyla kadının önüne savruldu. Çantayı yere koydu, şöyle bir baktı ve sağ elini içine soktu.

İçinden bir şey çıkaramadan, arkasından gelen ayak sesleriyle öyle bir irkildi ki elini aniden çantadan çekerek doğruldu. Gelenler, üçü on dört geçe Rialto'ya yanaşan 1 numaralı motordan inen dört erkek ve bir kadındı. Şimdi *campo*'yu geçip şehrin başka bir tarafına doğru gidiyorlardı. Hiçbiri kadınla ilgilenmedi. Calle della Mandola'ya açılan köprüye girdiler ve ayak sesleri giderek zayıfladı.

Kadın, tekrar eğilip çantaya uzandı. Bu sefer doğrulduğunda elinde kocaman bir taş vardı. Bu taş, yıllardır çalışma masasının üzerinde duruyordu. On küsur yıl önce tatile gittiği Maine'deki bir sahilden almıştı. Greypfurt büyüklüğündeki taş, eldivenli eline tam oturuyordu. Taşa baktı, elini kaldırdı, hatta elindeki tenis topuymuş da servis sırası kendisindeymiş gibi taşı havaya atıp tuttu. Bakışlarını, taştan cama çevirdi ve sonra tekrar taşa baktı.

Camdan iki metre uzaklaşana kadar geriye gitti. Camı yan tarafına alacak şekilde döndü, ama hâlâ cama bakıyordu. Oğlunun geçen yazlardan birinde, "kız gibi değil, erkek gibi" atmayı öğretirken gösterdiği gibi, sağ elini başının hizasına kadar çekerken, sol eliyle dengesini sağladı. Bir an için, hayatı, en azından hayatının bir kısmı, bir sonraki hareketiyle ikiye ayrılabilirmiş gibi geldi, ama bu aşırı duygusal kendini önemseme düşüncesini aklından uzaklaştırdı.

Elini, geniş bir yay çizerek bütün gücüyle ileri uzattı. Kolu tamamen gerilmişken taşı elinden bıraktı, kendi hareketinin çekim gücüne dayanamadığı için yarım adım kadar öne sendeledi. Bu sendeleme yüzünden başı aşağıya çekildiğinden, parçalanan pencereden sıçrayan cam kırıkları saçlarına geldi, ama kadın yaralanmadı.

Taş, camın hassas bir yerine gelmiş olmalıydı ki kendi büyüklüğünde bir delik açacağı yerde iki metre uzunluğunda ve neredeyse aynı genişlikte üçgen bir alanı parçalamıştı. Düşen cam sesleri kesilene kadar bekledi, ama bu ses kesilir kesilmez, kadının önündeki ofisin arka odasından keskin, yüksek sesli bir alarm sabahın sessizliğini parçaladı. Kadın doğruldu ve paltosunun ön kısmına yapışan cam kırıklarını dalgın dalgın silkeledi, ardından başında kalmış olduğunu düşündüğü parçaları atmak için başını sanki bir dalganın altından çıkarıyormuş gibi şiddetle salladı. Geriledi, çantasını aldı ve omzuna taktı. Sonra aniden dizlerinin nasıl titrediğini fark ederek gidip zincirleri tutan kısa sütunlardan birinin üstüne oturdu.

Camdaki deliğin nasıl olacağını daha önce düşünmemişti, ama bu kadar büyük, bir insanın içinden geçebileceği kadar geniş olduğunu görünce şaşırdı. Parçalanan camdaki çatlaklar delikten köşelere kadar gidiyordu; deliğin etrafındaki cam bulanık ve donuktu, içeriye dönük olan sivri parçalarsa hiç de tehlikesiz değildi.

Arkasında, bankanın solundaki binanın en üst katında ışıklar yandı. Ardından da, hâlâ çalmakta olan alarmın tam üzerinde yükselen apartmanda... Zaman geçiyor, ama kadın garip bir şekilde bunu umursamıyordu: Ne olacaksa olsundu, polisin buraya gelmesinin uzun ya da kısa sürmesi önemli değildi. Ama alarm sesi onu rahatsız etti. Keskin vızıltısı, gecenin huzurunu bozuyordu. Neticede, diye düşündü, hareketin amacı budur, huzuru bozmak.

Kepenkler savruldu, üç kafa çıktığı gibi içeri girdi, daha fazla ışık yandı. Alarmın, suçun şehrin içinde olduğunu söyleyen çığlığı susana kadar uyumak imkânsızdı. Yaklaşık on dakika sonra iki polis koşa koşa *campo*'ya girdi, birinin elinde silahı vardı. Silahlı polis, tuzla buz olmuş camdaki deliğe yaklaşarak, "İçerideki, dışarı çık. Polis," diye bağırdı.

Hiçbir şey olmadı. Alarm çalmaya devam etti.

Polis, tekrar seslendi, ama yine bir karşılık gelmeyince ortağına döndü, ortağı omzunu silkip başını salladı. Silahlı polis tabancasını kılıfına sokup, parçalanmış cama bir adım daha yaklaştı. Yukarıdan bir pencere açıldı ve biri, "Şu Allahın belası şeyi kapatamıyor musunuz?" diye bağırdı. Sonra başka bir kızgın ses daha duyuldu: "Biraz uyumak istiyorum!"

İkinci polis ortağına yaklaştı, ikisi birden içeriye dikkatle baktı-

lar, sonra ilki çerçevenin dibinden tehlikeli bir şekilde yükselen sivri camları tekmeleyerek kırdı. İkisi birden içeri girip, arka tarafta gözden kayboldular. Dakikalar geçti ve hiçbir şey olmadı. Sonra, aynı anda, ofisin elektrikleri ve alarmın sesi kesildi.

Polisler, ana odaya geri döndüler. Şimdi polislerden biri el feneriyle yolu aydınlatıyordu. Etrafta kaybolan veya hasar gören bir şeyler var mı diye etraflarına baktılar, sonra da penceredeki delikten *campo*'ya çıktılar. Ancak o zaman taş sütunun üzerinde oturan kadını fark ettiler.

Campo'ya elinde silahla gelen polis, kadına doğru gitti. "Signora, neler olduğunu gördünüz mü?"

"Evet."

"Ne? Kim yaptı?" Soruları duyan diğer polis, bu kadar kolayca tanık bulmanın mutluluğuyla gelip onlara katıldı. Bu her şeyi hızlandırabilir, onları kapı zillerini çalıp soru sormaktan; eşkal peşinde koşmaktan ve dışarının nemli sonbahar soğuğundan kurtarıp sıcacık Questura'ya* gidip rapor yazmalarını sağlayabilirdi.

"Kim yaptı?"

"Birisi cama taş attı," dedi kadın.

"Adamın görünüşü nasıldı?"

"Adam değildi," diye cevapladı kadın.

"Bir kadın mı?" diye müdahale etti diğeri; kadın, bilmediği başka bir cins olabilir mi acaba diye sormaktan zor aldı kendini. Şaka yok. Şaka yok. Tüm bunlar bitene kadar daha fazla şaka yok.

"Evet, bir kadın."

Diğerine sert bir ifadeyle bakan ilk polis, sorularına devam etti: "Görünüşü nasıldı?"

"Kırklı yaşlarının başında, sarı saçlı, saçları omuz hizasında."

Kadının saçları atkıya sarılı olduğu için polis baştan anlamadı. "Üzerinde ne vardı?" diye sordu.

"Açık kahverengi bir palto, kahverengi bot."

Polis, kadının paltosunun rengini fark etti, sonra ayaklarına baktı ve "Bu şaka değil, Signora. Kadının nasıl göründüğünü bilmek istiyoruz," dedi.

Kadın, doğrudan polise baktı ve polis, sokak lambalarından yansıyan ışıkta kadının gözlerinde bir an için parlayan gizli öfkeyi

* (İt.) Emniyet müdürlüğü. (y.h.n.)

gördü. "Şaka yok, memur bey. Size ne giydiğini söyledim."

"Fakat kendinizi tanımlıyorsunuz, Signora." Bir kez daha, melodrama karşı olan iç alarmı kendisini uyararak, "Zatıâlinizin takdirine kalmış," demesini engelledi. Onun yerine başını sallayarak onayladı.

"Siz mi yaptınız?" dedi ilk polis şaşkınlığını gizleyemeden.

Kadın, tekrar başını salladı.

Diğeri açıklayarak sordu: "Bu pencereye taş mı attınız?"

Kadın bir kez daha başını sallayarak onayladı.

Konuşmadan anlaşan iki adam, gözlerini kadından ayırmadan kadının kendilerini işitme mesafesinden çıktılar. Kafa kafaya verip, bir süre alçak sesle konuştular, sonra polislerden biri cep telefonunu çıkararak Questura'yı aradı. Üstlerinde bir pencere sertçe açıldı, bir kafa uzandı ve hemen içeri girdi. Pencere çarpılarak kapandı.

Polis, birkaç dakika telefonla konuştu, elindeki bilgileri aktardı ve olaydan sorumlu kişiyi yakaladıklarını söyledi. Çavuş, adamı getirmelerini söylediğinde, polis memuru hatayı düzeltme gereği duymadı. Telefonu kapattı ve ceketinin cebine koydu. "Danieli onu götürmemi istedi," dedi ortağına.

"Bu, benim burada kalacağım anlamına mı geliyor?" diye sordu diğeri, arkadaşının kurnazlığı yüzünden orada, soğukta kalacağından dolayı duyduğu öfkeyi gizlemeden.

"İçeride bekleyebilirsin. Danieli buranın sahibini arıyor. Sanırım buralarda bir yerde oturuyor." Telefonu ortağına verdi. "Eğer gelmezse ara."

Diğer polis incelik gösterip gülümseyerek telefonu aldı. "O gelene kadar beklerim. Ama bir dahaki sefere şüpheliyi ben götürürüm."

Ortağı gülümseyerek onayladı. Gerginlik ortadan kalktıktan sonra, uzun konuşmaları boyunca olduğu yerden hiç kıpırdamayan, sütunun üzerinde oturup kırık camı ve yayılarak tekrenkli bir gökkuşağı oluşturan önündeki sivri parçalarını inceleyen kadına yaklaştılar.

"Benimle gelin," dedi ilk polis.

Kadın sessizce sütundan kalktı ve parçalanmış camın sol tarafındaki, dar bir *calle*'ye* açılan sokağa doğru yürümeye başladı. İki polis de, kadının Questura'ya giden en kısa yolu bildiğini fark etmediler.

* (İt.) (Venedik'te) Dar sokak. (y.h.n.)

Oraya gitmeleri on dakika sürdü, bu süre zarfında ne kadın ne de polis konuştu. Uyuyan Piazza San Marco'dan geçip, San Lorenzo ve Questura'ya açılan dar *calle*'den inerlerken, onları gören insanların pek azı kendileriyle ilgilendi; alımlı ve iyi giyimli bir kadın, üniformalı bir polisle beraber yürüyordu. Sabahın dördünde bunu görmek garip olsa da, bu, evine hırsız girmiş ya da yaramaz bir çocuğu teşhis etmeye giden bir kadın olabilirdi.

Onları içeri almak için kapıda bekleyen kimse yoktu; bu yüzden kadına eşlik eden polis, uyku sersemi genç bir polis kapının sağındaki muhafız odasından fırlayana kadar zili sürekli çalmak zorunda kaldı. Genç polis onları görünce çıktığı odaya daldı, birkaç saniye sonra tekrar göründüğünde ceketini giyiyordu. Bir özür mırıldanarak kapıyı açtı. "Geleceğini kimse söylemedi, Ruberti," dedi. Diğeri, özrü umursamadı, ama sonra teşkilatta yeni olmanın ve uyku sersemliğinin nasıl bir şey olduğunu hatırlayınca onu yatağına geri gönderdi.

Ruberti kadını soldaki merdivenlerden, memur odalarının bulunduğu ilk kata çıkardı. Kapıyı, kadın için açıp, içeri girene kadar nazikçe tuttu, ardından o da içeri girdi ve masasına oturdu. Sağdaki çekmeceyi açtı ve ağır bir form yığını çıkardı; masanın üzerine, kendi önüne koydu. Kadına bakıp karşısına oturması için eliyle bir işaret yaptı.

Kadın oturup paltosunun düğmelerini açarken, polis de formun üst tarafını dolduruyordu. Tarihi, saati, kendi adını ve rütbesini yazdı. Sıra "suç"a gelince bir an durakladı sonra boş dikdörtgene, "vandalizm" yazdı.

Kadına baktı, ilk defa onu net bir şekilde gördü. Daha önce dikkatini çekmeyen bir şeyi fark etti. Kadının her şeyi –giysileri, saçı, hatta oturuş şekli bile– ancak paradan, çok fazla paradan kaynaklanabilecek bir kendine güven yayıyordu. Tanrım, lütfen deli olmasın, diye dua etti sessizce.

"*Carta d'identità*'nız* var mı Signora?"

Kadın başını salladı ve çantasına uzandı. Biraz evvel, şiddet suçu yüzünden tutukladığı bu kadının, büyük çantasına bir şeyler çıkarmak için uzanmasına izin vermenin şöyle ya da böyle tehlikeli olabileceği polisin bir an bile aklına gelmedi.

* (İt.) Kimlik belgesi. (y.h.n.)

Kadın çantadan deri bir cüzdan çıkardı. Cüzdanı açıp, bej renkli kimlik kartını çıkardı, açıp çevirdi ve polisin önüne koydu.

Polis, fotoğrafa baktı, uzun zaman önce, kadın henüz çok güzelken çekilmiş olmalıydı. Sonra isme baktı. "Paola Brunetti mi?" diye sordu, şaşkınlığını gizleyemeden.

Kadın, başını sallayarak onayladı.

"Tanrı aşkına, siz Brunetti'nin eşisiniz."

2

Telefon çaldığında Brunetti sahilde yatıyordu. Suaygırlarının dans ederken sıçrattığı kumlardan korunmak için, kolunu gözlerinin önüne siper etmişti. Yani, rüyalar âleminde, Brunetti plajda yatıyordu, bulunduğu yer, kuşkusuz birkaç gün önce Paola'yla girdiği şiddetli tartışmayla alakalıydı; suaygırları bu tartışmadan kaçmak için bulduğu yolun, oturma odasındaki Chiara'nın yanına gidip *Fantasia*'nın ikinci yarısını izlemesinin önündeki engeli temsil ediyorlardı.

Brunetti duyduğu sesi tanıyıp, yatağın kenarına yaklaşarak ahizeye uzanana kadar telefon altı kere çaldı.

"*Si*?" diye sordu, Paola'yla çözemediği anlaşmazlıkların ardından hep daldığı o huzursuz uykunun sersemliğiyle.

"Commissario Brunetti'yle mi görüşüyorum?" diye sordu bir erkek sesi.

"*Un momento*," dedi Brunetti. Ahizeyi bıraktı ve ışığı yaktı. Tekrar yatağa uzanıp yorganı sağ omzuna kadar çekti, sonra Paola'dan yorganı alıp almadığına bakmak için ondan tarafa döndü. Paola'nın yeri boştu. Herhalde banyodaydı ya da su içmek, belki de tartışma kendisi gibi onun da yakasını bırakmadığı için bir bardak sıcak ballı süt içmek için mutfağa gitmişti. Paola geri geldiği zaman ondan özür dileyecekti. Söyledikleri ve –Paola'yı uyandırmamış olsa bile– çalan telefon için.

Uzandı ve ahizeyi aldı. "Evet, ne var?" diye sordu yastıklara gömülürken. Kendisini yataktan kaldırıp yeni bir suç mahalline gitmesini istemek için Questura'dan arıyor olmamalarını diledi.

"Eşiniz elimizde, efendim."

Açılış cümlesiyle kafası karıştı, her fidyecinin kullandığı cümlenin sonunda "efendim" olurdu.

"Ne?" diye sordu kafasını toplayınca.

"Eşiniz elimizde, efendim."

"Kiminle görüşüyorum?" diye sordu, sesinde beliren bir öfkeyle.

"Ben Ruberti, efendim. Questura'dayım." Uzun bir duraklamadan sonra adam ekledi: "Gece nöbetindeyim efendim, Bellini'yle beraber."

"Karımla ilgili söylediğin şey nedir?" diye sordu Brunetti, karşısındakinin nerede veya kiminle gece nöbetinde olduğuyla ilgilenmeden.

"Biz getirdik, efendim. Yani ben getirdim. Bellini hâlâ Campo Manin'de."

Brunetti gözlerini kapatıp evin diğer taraflarından gelen sesleri dinledi. Sessizlik. "Orada ne işi var, Ruberti?"

Uzun bir sessizlikten sonra Ruberti, "Onu tutukladık, efendim," dedi. Brunetti karşılık vermeyince ekledi: "Onu bu yüzden buraya getirdim, efendim. Henüz tutuklanmadı yani."

"Telefonu ona ver," dedi Brunetti.

Uzun bir duraklamadan sonra sonra Paola'nın sesini duydu. "*Ciao*, Guido."

"Orada, Questura'dasın öyle mi?" diye sordu Brunetti.

"Evet."

"Yaptın mı yani?"

"Yapacağımı söylemiştim," dedi Paola.

Brunetti yine gözlerini kapatıp ahizeyi kendisinden uzaklaştırdı. Bir süre sonra, ağzına yaklaştırıp, "Ona söyle, on beş dakika sonra orada olacağım. Hiçbir şey söyleme ve imzalama," dedi. Paola'nın cevabını beklemeden telefonu kapattı. Yataktan çıktı.

Çabucak giyindi, mutfağa gidip çocuklara, Paola'yla beraber dışarı çıkmaları gerektiğini, ama birazdan döneceklerini söyleyen bir not karaladı. Kapıyı arkasından sessizce kapamaya dikkat ederek evden çıktı, bir hırsız gibi parmak uçlarına basarak merdivenleri indi.

Kapıdan çıkınca sağa döndü, neredeyse koşar gibi, vücudu öfke ve korkudan yanarak, hızlı hızlı yürüdü. Terk edilmiş bir pazarın

içinden süratle geçti; Rialto Köprüsü'nü bakışları yerde, duyuları kapalı bir şekilde, kimin, neyin yanından geçtiğini fark etmeden aştı. Paola'nın öfkesini, elini masaya vurduğu sırada tabakları sarsan, bir bardak kırmızı şarabı deviren hırsını hatırlıyordu. Şarabın masa örtüsüne yayılışını izlediğini ve bu konunun Paola'yı böylesine çileden çıkardığına şaşırdığını hatırlıyordu. Zira o sırada, hatta şimdi bile –Paola'nın yaptığı her neyse, aynı öfkeden kaynaklandığından emindi– bu büyük haksızlığın onu bu kadar kızdırmasına hayret etmişti. Şimdi de hayret ediyordu. Uzun evlilik yaşamları boyunca Paola'nın öfkesini tanımıştı; sivil, politik ve sosyal adaletsizliklerin onu çileden çıkarabildiğini, boğucu bir öfkeye sürükleyebildiğini öğrenmiş, ancak Paola'nın sabrını taşırıp onu bu denli uzağa iten şeyin ne olduğunu belli bir kesinlikle önceden kestirmeyi hiçbir zaman öğrenememişti.

Brunetti, Campo Santa Maria Formosa'yı geçerken, Paola'nın söylediği bazı şeyleri hatırladı. Kendisinin, çocukların yanlarında olduğunu hatırlatmasını duymazdan gelişini, tepkisine duyduğu şaşkınlığı görmezden gelişini anımsadı. "Çünkü sen bir erkeksin," diyerek tıslamıştı gergin, kızgın bir tonla. Daha sonra da, "Yaptıkları işlerin bedeli onlara ödetilmeli ki devam etmek yerine durmayı tercih etsinler. O zamana kadar bir şey olmaz," demişti. En sonunda da, "Yasadışı olmaması umrumda değil. Bu yanlış ve birileri onları durdurmalı," demişti.

Brunetti, genelde yaptığı gibi Paola'nın kızgınlığını ve sonra da kendi başına bir şey yapma taahhüdünü –yoksa bu bir tehdit miydi?– zihninden uzaklaştırmıştı. Şimdi buradaydı, konuşmalarından üç gün sonra; San Lorenzo setini geçmişti, Paola'nın kendisine işleyeceğini söylediği bir suç yüzünden gözaltında tutulduğu Questura'ya yaklaşıyordu.

Aynı genç memur, selamlayarak içeri aldı Brunetti'yi. Brunetti memurun selamına aldırmadan merdivenlere yöneldi, ikişer ikişer çıktı. Ruberti'nin oturduğu masanın karşısındaki sandalyede sessizce bekleyen Paola'nın bulunduğu odaya girdi.

Ruberti kalkıp amirini selamladı.

Brunetti başıyla karşılık verdi. Paola'ya baktı. Gözleri buluştu, ama Brunetti'nin ona söyleyecek bir şeyi yoktu.

Eliyle Ruberti'ye oturmasını işaret etti. Ruberti oturunca, "Ba-

na neler olduğunu anlat," dedi.

"Bir saat önce bir telefon aldık, efendim. Campo Manin'de bir hırsız alarmı çalıyormuş. Bu yüzden Bellini'yle beraber bakmaya gittik."

"Yürüyerek mi?"

"Evet, efendim."

Ruberti konuşmaya devam etmedi, Brunetti başıyla işaret ettikten sonra tekrar başladı: "Oraya gittiğimizde camı kırılmış bulduk. Alarm deli gibi çalıyordu."

"Ses nereden geliyordu?" diye sordu Brunetti cevabı bildiği halde.

"Arka odadan, efendim."

"Evet, evet. Ama hangi binadan geliyordu?"

"Seyahat acentesinden, efendim."

Brunetti'nin tepkisini gören Ruberti, Brunetti sorana kadar sessizliği bozmadı. "Ya sonra?"

"İçeri girdim efendim ve elektriği kestim. Alarmı durdurmak için," diyerek açıkladı gerek olmadığı halde. "Sonra dışarı çıktığımızda *campo*'da oturan bir kadın gördük, sanki bizi bekliyordu. Biz de ona olanları görüp görmediğini sorduk." Ruberti masasına, ardından Brunetti'ye, sonra da Paola'ya baktı. Kimse sesini çıkarmayınca devam etti: "Bize, camı kıranı gördüğünü söyledi; adamı tarif etmesini istediğimizde ise, bu işi yapanın bir kadın olduğunu söyledi."

Tekrar durup ikisine birden baktı, ikisi de yine seslerini çıkarmadılar. "Sonra, kadını tarif etmesini istediğimizde kendisini tarif etti; ben bunu belirttiğimde, camı kendisinin kırdığını söyledi. Böyle oldu, efendim." Bir süre düşündü ve ekledi. "Aslında söylemedi, efendim. Ama kendisinin mi yaptığını sorunca başıyla onayladı."

Brunetti, Paola'nın sağındaki sandalyelerden birine bıraktı kendini ve ellerini Ruberti'nin masasının üzerinde kavuşturdu.

"Bellini nerede?" diye sordu.

"Hâlâ orada, efendim. Acente sahibinin gelmesini bekliyor."

"Onu ne kadar zaman önce bıraktın?" diye sordu Brunetti.

Ruberti saatine baktı. "Yarım saatten fazla oldu, efendim."

"Telefonu var mı?"

"Evet, efendim."

"Ara onu," dedi Brunetti.

Ruberti öne uzanıp telefonu kendine doğru çekti, ama daha numaraları çevirmeye başlamadan merdivenden gelen ayak seslerini duydu ve bir süre sonra Bellini içeri girdi. Brunetti'yi gecenin bu saatinde orada görmenin yarattığı şaşkınlığı gösteremese de Commissario'yu görünce selam verdi.

"*Buon dì*, Bellini," dedi Brunetti.

"*Buon dì*, Commissario," diye cevapladı memur ve Ruberti'ye bakarak neler olduğuna dair bir ipucu almak istedi.

Ruberti elinden geldiğince açık bir şekilde omuzlarını silkti.

Brunetti masanın karşı tarafına uzanıp, yığın halinde duran suç raporlarını önüne çekti. Ruberti'nin düzgün yazısını fark etti; saati ve tarihi, memurun ismini, Ruberti'nin suça seçtiği ismi okudu. Raporda başka bir şey yazmıyordu; ne "tutuklanan" ne de "sorgulanan" hanelerinin altında bir isim vardı.

"Karım ne söyledi?"

"Size söylediğim gibi efendim, aslında bir şey söylemedi. Sadece kendisinin mi yaptığını sorduğumda başını salladı," dedi Ruberti. Ortağının dudaklarının arasından kaçıveren sesi bastırmak için ekledi: "Efendim."

"Sanırım karımın demek istediklerini yanlış anlamışsın, Ruberti," dedi Brunetti. Paola konuşacakmış gibi öne eğildi, ama Brunetti aniden iyice açtığı avcuyla rapora vurdu ve onu buruşturup sıkıştırarak top haline getirdi.

Ruberti, genç bir memurken, uykusuzluktan yorgun düşüp, korkudan ter içinde kaldığı zamanları hatırladı; Commissario'nun bir ya da iki kere gençlik hataları ve korkularına göz yumduğunu anımsadı. "Evet efendim, yanlış anladığıma eminim," diyerek cevapladı tereddüt etmeden. Ne olduğunu tam anlamayan ama ne yapması gerektiğini bilen Bellini'ye baktı.

"İyi," dedi Brunetti ve ayağa kalktı. Raporu avcunda ezmişti. Paltosunun cebine tıkıştırdı. "Şimdi karımı eve götürüyorum."

Ruberti ayağa kalkıp, "Acente sahibi şu an orada, efendim," diyen Bellini'nin yanına gitti.

"Ona bir şey söyledin mi?"

"Hayır, efendim, sadece Ruberti'nin Questura'ya döndüğünü söyledim."

Brunetti başıyla onayladı. Paola'ya doğru eğildi, ama ona dokunmadı. Paola sandalyenin kollarından destek alıp ayağa kalktı, ama kocasının yanında durmadı.

"O zaman size iyi geceler, beyler. Sabah görüşürüz." İki adam da selam verdiler, Brunetti elini salladı. Paola'nın önden kapıya yönelmesi için geri çekildi. İlkin Paola çıktı, ardından Brunetti. Brunetti kapıyı kapattı, art arda merdivenlerden indiler. Genç memur kapıyı açtı. Kim olduğu hakkında hiçbir fikri olmadığı halde Paola'yı başıyla selamladı. Kapıdan soğuk Venedik şafağına çıkmakta olan amirine uygun bir şekilde selam verdi.

3

Brunetti, Questura'nın kapısının önünden, sola doğru ilerleyip ilk aralığa doğru döndü. Orada durup Paola'nın kendisine katılmasını bekledi. İkisi de hâlâ susuyorlardı. Issız *calli*'den* yan yana geçtiler. Ayakları otomatik olarak onları evlerine götürüyordu.

Salizzada San Lio'ya döndüklerinde, Brunetti sonunda konuşmaya hazırdı, ama asıl konuyla ilgili bir şey söylemedi. "Çocuklara not bıraktım. Uyanırlarsa diye."

Paola başını salladı, ama Brunetti özellikle ona bakmadığından bunu fark etmedi. "Chiara'nın endişelenmesini istemedim," dedi. Bu söylediğinin, Paola'nın kendisini suçlu hissetmesini sağlamak için söylenmiş bir şey gibi göründüğünü anladığında, bunu pek umursamadığını fark etti.

"Unuttum," dedi Paola.

Altgeçide girdiler; hemen diğer taraftan, olaylardan habersiz olan Goldoni heykelinin yüzündeki neşeli gülümsemenin fena halde yersiz kaçtığı Campo San Bartolomeo'ya çıktılar. Brunetti saate baktı. Venedikli olduğu için bir saat eklemesi gerektiğini biliyordu: Neredeyse beşe geliyordu saat, tekrar yatağa girmeye değecek kadar erken değildi, öte yandan mesai saati başlayana kadar geçecek saatlerde ne yapacaktı? Soluna baktı, ama hiçbir bar açık değildi. Kahve istiyordu; umutsuzca, kahvenin sağlayacağı rahatlamayı istiyordu.

* (İt.) Sokak. (y.h.n.)

Rialto'nun diğer tarafında, sola döndüler; ardından Ruga degli Orefici boyunca uzanan altgeçide girdiler. Yolun ortalarında bir yerde, bir bar yeni açılıyordu. Sessiz bir uyumla içeri girdiler. Tezgâhın üstünde, hâlâ beyaz *pasticceria* kâğıdının içinde olan bir yığın taze çörek vardı. Brunetti çörekleri görmezden gelerek iki espresso ısmarladı. Paola, çörekleri fark etmedi bile.

Barmen kahveleri önlerine koyunca, Brunetti ikisine de şeker koydu ve Paola'nınkini barın üzerinden ona doğru itti. Barmen tezgâhın sonuna gidip çörekleri teker teker cam bir kâsenin içine koydu.

"Eeee?"

Paola kahveden bir yudum aldı, sonra yarım kaşık daha şeker ilave etti. "Sana yapacağımı söylemiştim."

"Bana öyle gelmemişti."

"Ya nasıl geldi?"

"Herkesin böyle bir şey yapması gerektiğini söylüyorsun gibi gelmişti."

"Herkes yapmalı," dedi Paola, ama sesi bu sözcükleri ilk söylediği andaki gibi öfke taşımıyordu.

"Bunu kastettiğini düşünmemiştim." Brunetti eliyle etrafı gösterdi, barı değil, buraya gelmeden önce olanları ima ederek.

Paola fincanı tabağa koyup, ilk defa doğrudan Brunetti'ye baktı. "Guido, konuşabilir miyiz?"

İçinden, yaptıklarının tam olarak bu olduğunu söylemek geldi, ama Paola'yı, ne demek istediğini anlayacak kadar iyi tanıyordu. Bu yüzden başını sallayarak onayladı.

"Sana, onların ne yaptığını üç akşam önce söyledim." Brunetti sözünü kesemeden devam etti: "Sen de bana, bunda yasadışı bir şey olmadığını, bir seyahat acentesi olarak buna hakları olduğunu anlattın."

Brunetti başını sallayarak onayladı, barmeni görünce eliyle işaret ederek daha fazla kahve istedi. Adam makineye doğru gidince, Paola konuşmasına devam etti: "Ama bu yanlış. Sen de biliyorsun, ben de biliyorum. Zengin adamlar –hatta çok zengin olmayanlar da– on yaşındaki kızlara tecavüz etsinler diye Filipinler'e ya da Tayland'a seks turu düzenlemek iğrenç bir şey." Brunetti konuşamadan, elini kaldırıp onu durdurdu. "Bunun yasadışı olduğunu bi-

liyorum. Ama tutuklanan biri oldu mu? Suçlu bulunan biri oldu mu? Sen de benim kadar iyi biliyorsun, yapmaları gereken tek şey afişlerdeki dili değiştirmek, sonra aynen devam ediyorlar. "Hoşgörülü otel resepsiyonu, sıcakkanlı yerel rehberler." Bana bunların ne anlama geldiğini bilmediğini söyleme. Aynen devam ediyorlar, Guido. Bu beni tiksindiriyor."

Brunetti hâlâ konuşmuyordu. Garson iki yeni fincanla gelip, diğer fincanları aldı. Kapı açıldı, nemli bir rüzgârın arkasından iki iriyarı adam içeri girdi. Garson onlara doğru hareketlendi.

"Sana o zaman söylemiştim," diye devam etti Paola, "yaptıkları yanlış ve durdurulmaları gerekir diye."

"Onları durdurabileceğini düşünüyor musun?" diye sordu Brunetti.

"Evet," dedi Paola ve Brunetti soru soramadan, karşı çıkamadan devam etti: "Tek başıma, Venedik'te Campo Manin'de bir seyahat acentesinin camını kırarak yapamam. Ama eğer İtalya'daki bütün kadınlar, gece ellerinde taşlarla dışarı çıkıp seks turları düzenleyen seyahat acentelerinin camlarını kırarlarsa kısa bir süre sonra İtalya'da seks turu düzenleyen bir yer kalmaz, değil mi?"

"Bu etkileyici konuşma adına söylenmiş bir şey mi, yoksa gerçek bir soru mu?" diye sordu Brunetti.

"Sanırım gerçek bir soru," dedi Paola. Bu sefer kahvelerine şekeri o koydu.

Brunetti bir şey söylemeden önce kahvesini yudumladı. "Bunu yapamazsın Paola. Senin istemediğin şeyleri yapan ya da satılmaması gerektiğini düşündüğün şeyleri satan ofislerin ya da mağazaların camlarını kıramazsın." Paola bir şey söyleyemeden, Brunetti sordu: "Kilisenin gebeliği önleyici ilaçların satışını yasaklamaya çalışmasını hatırlıyor musun? Buna verdiğin tepkiyi hatırlıyor musun? Eğer sen hatırlamıyorsan, ben hatırlıyorum; kötü olduğuna karar verdiğin bir şeye karşı kutsal savaşa çıkıyorsun. Ama o zaman diğer taraftaydın, şimdi yapmaya hakkın olduğunu söylediğin şeyleri yapan, insanları yanlış bulduğun şeyleri yapmaktan alıkoyan kişilere karşıydın. Hayır, yanlış değil zorunluluktu söz konusu olan." Brunetti, yataktan kalktığından beri içini dolduran, sokaklarda kendisine eşlik eden ve şimdi, sabahın bu saatinde, sessiz barın içinde onu terk etmeyen öfkeye teslim olduğunu hissetti.

"Bu aynı şey," diyerek devam etti. "Kendi kendine ve kendin için bir şeylerin yanlış olduğuna karar veriyorsun. Sonra da kendini o kadar önemsiyorsun ki mutlak gerçeği gören, bu yanlışlığı durduracak tek kişi olduğunu düşünüyorsun."

Brunetti, Paola'nın bu noktada bir şeyler söyleyeceğini düşünüyordu. Paola sesini çıkarmayınca kendini tutamadan devam etti: "Bu mükemmel bir örnek. Ne istiyorsun, *Gazzettino*'nun manşetinde küçük çocukların savunucusu olarak resminin çıkmasını mı?" İradesinin bilinçli bir uyarısıyla kendini tuttu. Elini cebine sokup barmene doğru gitti ve kahvelerin parasını ödedi. Paola'nın çıkması için barın kapısını tuttu.

Paola dışarı çıkınca sola döndü, birkaç adım attı, durdu ve Brunetti'nin gelmesini bekledi. "Gerçekten böyle mi düşünüyorsun? Bütün istediğim, insanların beni önemli görmesi, bana ilgi göstermesi mi?"

Brunetti soruyu duymazdan gelerek, yanından geçip gitti.

Arkasından Paola'nın sesini ilk defa yükselmiş olarak duydu. "Öyle mi Guido?"

Brunetti durdu ve ona doğru döndü. Paola'nın arkasından, el arabasına gazete ve dergi yığmış bir adam geçiyordu.

Brunetti adamın geçmesini bekledi ve cevap verdi: "Evet. Kısmen."

"Ne kadar kısmen?" diye karşılık verdi Paola.

"Bilmiyorum. Böyle bir şeyi bölemezsin."

"Bu yüzden mi yaptığımı düşünüyorsun?"

Öfkesi Brunetti'yi cevap vermeye zorladı: "Neden her şeyin senin için böyle bir *nedeni* olmalı Paola? Neden yaptığın her şeyin, okuduğun, söylediğin –ya da giydiğin, yediğin, Tanrı aşkına–, neden her şeyin böyle bir *anlamla* yüklü olması gerekiyor?"

Paola uzun bir süre cevap vermeden Brunetti'ye baktı, sonra başını eğip ondan uzaklaşarak eve doğru yürümeye başladı.

Brunetti ona yetişti. "Bu ne demek?"

"Ne, ne demek?"

"Bu bakış."

Paola tekrar durup Brunetti'ye gözlerini dikti. "Bazen evlendiğim adam nereye gitti diye merak ediyorum."

"Peki *bu* ne demek?"

"Bu, seninle evlendiğimde Guido, şimdi alay ettiğin şeylere inanıyordun demek." Brunetti bunların ne olduğunu soramadan, Paola cevabı verdi: "Adalet, neyin doğru olduğu ve doğru olanı yapmaya nasıl karar verileceği gibi şeyler."

"Bunlara hâlâ inanıyorum," diye ısrar etti Brunetti.

"Şimdi hukuka inanıyorsun, Guido," dedi Paola, ama sanki bir çocukla konuşuyormuş gibi yumuşak bir sesle.

"Tam olarak demek istediğim bu işte," dedi Brunetti, yanlarından sayıları artarak geçen insanların farkına varmadan sesini yükselterek. Kepenklerin açılma saati yaklaşıyordu.

"Yaptığımı ahmakça ve kirli bir şeymiş gibi görüyorsun. Ben polisim, Tanrı aşkına. Kanuna uymak dışında ne yapmamı istiyorsun? Ve onu uygulamak dışında?" Yaptığı şeyi Paola'nın yıllardır nasıl küçümsediğini ya da göz ardı ettiğini gördüğü ya da gördüğünü zannettiği için tüm bedeni büyük bir öfkeyle tutuşmuştu.

"O zaman Ruberti'ye niye yalan söyledin?" diye sordu Paola.

Brunetti'nin öfkesi patladı. "Yalan söylemedim."

"Ona bir karışıklık olduğunu, ne demek istediğimi anlamadığını söyledin. Ama o biliyor, sen biliyorsun, ben biliyorum, bu yüzden diğer polisler de gerçekten ne demek istediğimi ve ne yaptığımı biliyorlar." Brunetti cevap vermeyince Paola ona yaklaştı. "Kanuna karşı geldim, Guido. Camlarını kırdım ve yine kıracağım. Ve sizin gurur duyduğunuz değerli hukukunuz bana ya da onlara bir şeyler yapana kadar camlarını kırmaya devam edeceğim. Çünkü yaptıkları şeyi sürdürmelerine izin vermeyeceğim."

Brunetti kendine engel olamadan, hızlıca Paola'yı dirseklerinden tuttu. Ama onu kendine çekmedi. Onun yerine, Paola'ya yaklaştı, kollarını beline doladı, bir eliyle Paola'nın başını omzuna bastırdı. Başını öptü ve yüzünü Paola'nın saçlarında gömdü. Aniden kendini geri çekerek ağzını tuttu.

"Ne oldu?" dedi Paola, ilk defa korkarak.

Brunetti elini çekti ve elinin üzerinde kan olduğunu gördü. Parmağını dudağına götürdü ve sert, sivri bir şey hissetti.

"Dur, bana bırak," dedi Paola. Sağ elini Brunetti'nin yanağına koydu ve yüzünü kendisininkine yaklaştırdı. Eldivenini çıkarıp Brunetti'nin dudağına iki parmağıyla dokundu.

"Ne var?" dedi Brunetti.

"Cam parçası."

Ani bir acı hissetti Brunetti, sonra nazikçe Paola'nın altdudağını öptü.

Eve dönerlerken bir *pasticceria*'ya* girip koca bir tepsi dolusu çörek aldılar. Birbirlerine, çörekleri çocuklar için aldıklarını söylediler, ama ikisi de her ne kadar her şeyin eskisi gibi olacağının bir garantisi olmasa da, barışmalarını kutlamak için aldıklarını biliyorlardı. Eve girer girmez Brunetti'nin ilk yaptığı, mutfak masasına bıraktığı notu alıp, lavabonun altındaki plastik çöp torbasının dibine tıkıştırmak oldu. Çocuklar hâlâ uyuduğu için sessizce koridordan geçip banyoya girdi. Sabahın köründe, hiç beklemediği bir şekilde gelen bu sorunları buharın alıp götüreceğini umarak uzun bir duş aldı.

Brunetti tıraş olup, giyinip, mutfağa geri dönene kadar Paola pijamalarını ve nereden aldığını unutacak kadar uzun zamandır giydiği pazen sabahlığını giymişti. Masaya oturmuş, sanki uzun ve huzurlu bir uykudan yeni uyanmış gibi, bir yandan dergi okuyup, bir yandan da çöreğini koca bir kupa *caffè latte*'ye batırıyordu.

"İçeri girip, yanağından öperek '*Buon giorno, cara*, iyi uyudun mu?' diye mi sormalıyım?" dedi Brunetti Paola'yı o halde görünce. Ses tonunda ya da yaklaşımında herhangi bir alay yoktu. İmkânsız olduğunu bildiği halde yine de bir şeylerin, onları bu akşam yaşadıklarından uzaklaştırmasını umuyordu. Öyleyse, Paola'nın hareketlerinin kaçınılmaz sonuçları, ki bu sonuçlar birbirlerinin görüşlerini kabul edemeyen bu iki kişinin sadece sözlü tartışma yoluyla karşı karşıya gelmeleri şeklinde bile olsa, ertelenmeliydi.

Paola, Brunetti'ye baktı, söylediklerini tartıp beklemekten mutluluk duyacağını ifade edercesine gülümsedi, "Öğle yemeği için eve gelecek misin?" diye sordu geniş ağızlı bir kupaya kahve koymak amacıyla ocağa gitmek için yerinden kalkarken. Üstüne sıcak süt ilave edip, fincanı Brunetti'nin masadaki her zamanki yerine koydu.

* (İt.) Pastacı dükkânı, pastane. (y.h.n.)

Brunetti oturunca, durumun ne kadar garip, hatta durumu bu kadar kolayca kabul etmelerinin daha da garip olduğunu düşündü. Birinci Dünya Savaşı'nda, Batı Cephesi'nin siperlerinde kendiliğinden ortaya çıkan Noel barışı hakkında bir şeyler okumuştu; Amerikalılara verdikleri sigaraları yakmak için karşıya geçen Almanlar; Almanlara el sallayıp, gülümseyen İngilizler. Ağır bombardıman bu barışa son vermişti: Brunetti de kendi uzatılmış barışları için daha parlak bir son öngöremiyordu. Yine de fırsatı varken barışın tadını çıkaracaktı, bu yüzden kahvesine şeker koydu, bir tane çörek alıp cevap verdi: "Hayır, Treviso'ya gidip, geçen hafta Campo San Luca'da yapılan banka soygununun tanıklarından biriyle görüşmem gerek."

Venedik'te banka soygunu az rastlanır bir şey olduğu için, bu konu onları epeyce oyalamıştı. Brunetti, şehirdeki herkesin gazetelerden olayı takip ettiğini bildiği halde, Paola'ya bildiği şeyleri anlatmıştı. Bilinen fazla bir şey de yoktu zaten: Üç gün önce, silahlı, genç bir adam bankaya girip para istemiş, ardından da bir elinde para, bir elinde tabanca bankadan çıkmış, soğukkanlı bir şekilde Rialto yönünde gözden kaybolmuştu. Bankanın tavanındaki gizli kameranın polise sağladığı görüntü bulanıktı, ama belli belirsiz de olsa, soyguncunun mafyayla güçlü bağlantıları olan bir Venediklinin kardeşi olduğunu tespit etme olanağı vermişti. Soyguncu, bankaya girerken yüzüne, ağzını ve burnunu örten bir mendil bağlamıştı, ama çıkarken de mendili çıkardığı için yoldan geçen biri yüzünü açık bir şekilde görmüştü.

Tanık, ipotek parasını ödemek için bankaya giden Treviso'lu bir *pizzaiolo*'ydu.* Soyguncuyu net olarak görmüştü ve Brunetti polisin topladığı şüpheli fotoğraflarının içinden adamı ayırt edeceğini umuyordu. Tutuklama yapmak için bu kadarı yeterliydi, hatta mahkûmiyet kararı bile çıkabilirdi. İşte, Brunetti'nin bu sabah gideceği yer orasıydı.

Dairenin arka tarafından, açılan kapının ve Raffi'nin banyoya doğru giden, ağır, uyku sersemi adımlarının değişmez sesini duydular ve iyice uyanmış olmasını umdular.

* (İt.) Pizzacı. (y.h.n.)

Brunetti bu saatte bu denli aç olmasına şaşırarak bir tane daha çörek aldı: Kahvaltıyı genelde gereksiz ve sevimsiz bulurdu. Evin arka tarafından gelecek diğer sesleri beklerken, Brunetti ve Paola kahveleri ve çörekleriyle meşgul oldular.

Brunetti çöreği bitirirken başka bir kapı daha açıldı. Bir süre sonra Chiara sarsak sarsak yürüyerek koridoru geçti ve sanki zorlu göz açma işleminde yardımı dokunacakmış gibi, bir eliyle gözlerini ovuşturarak mutfağa girdi. Hiçbir şey söylemeden çıplak ayaklarıyla mutfakta ilerleyip, Brunetti'nin kucağına oturdu. Bir kolunu Brunetti'nin sırtına dolayıp, başını omzuna yasladı.

Brunetti ona sarıldı, alnını öptü. "Bugün okula böyle mi gideceksin?" diye sordu normal konuşma tonuyla, bir yandan kızının pijamasındaki desenleri inceleyerek. "Güzel. Eminim sınıf arkadaşların görünüşünü beğenecektir. Balonlar. Çok havalı balonlar. Şık bile diyebilirim. On iki yaşındaki herkesin kıskanacağı bir moda ürünü."

Paola başını eğip, dikkatini tekrar dergiye verdi.

Chiara, Brunetti'nin kucağında kıpırdandı, sonra pijamalarına bakmak için bedenini Brunetti'den uzaklaştırdı. Chiara bir şey söyleyemeden Raffi mutfağa girdi, annesini öpmek için eğildi, sonra da kendine bir fincan kahve almak için altı fincan kapasiteli espresso makinesinin durduğu ocağa döndü. Kahvesine sıcak süt ilave etti, masaya geri döndü, oturdu. "*Papà*, senin tıraş bıçağını kullandım, umarım sorun olmaz," dedi.

"Ne için kullandın?" diye sordu Chiara, "Tırnaklarını kesmek için mi? Yüzünde tıraş bıçağını gerektirecek hiçbir şey çıkmıyor ki." Bunu söyleyip Raffi'nin menzilinden çıkıp, kalın kumaşlı pijamalarının üstünden kendisini azarlarcasına dürten babasına yanaştı.

Raffi, kardeşine doğru eğildi, ama içinden bir şey yapmak gelmiyordu. Elini çörek yığınının üstünde durdurdu ve bir tane çörek aldı. Kahveye batırıp kocaman bir ısırık aldı. "Bu çörekler buraya nasıl geldi?" diye sordu. Kimse cevap vermeyince Brunetti'ye dönüp, "Dışarı mı çıktın?" diye sordu.

Brunetti başıyla onayladı ve Chiara'yı saran kollarını kaldırdı. Chiara'nın altından kayıverip ayağa kalktı.

"Gazeteleri de aldın mı?" diye sordu Raffi, ağzı çörekle doluyken.

"Hayır," dedi Brunetti, kapıya doğru giderken.

"Nasıl yani?"

"Unuttum," diyerek yalan söyledi biricik oğluna. Koridora çıkıp paltosunu giydi ve evden çıktı.

Brunetti dışarıda, Rialto'ya doğru dönerek yıllardır tanıdığı yoldan Questura'ya yöneldi. Çoğunlukla sabahları yürümekten zevk alırdı: Ulusal gazetelerden birindeki saçma bir manşet, pazarın her iki yanında bulunan tezgâhları dolduran ucuz kazakların önündeki yazılarda yeni bir imla hatası, hasretle beklenen bir sebze ya da meyvenin geri dönüşü. Fakat bu sabah köprüden geçerken ve Questura'ya ve işe giden dar sokaklardan ilkine girerken etrafını çok az gördü, hiçbir şeyin farkına varmadı.

Ofisine giderken zamanının çoğunu, Ruberti ve Bellini'yi düşünerek geçirdi; kendilerine belli bir ölçüde merhametli davranan amirlerine duydukları kişisel sadakatin, devlete bağlılık yeminlerinden üstün olup olmadığını merak ediyordu. Böyle olacağını farz etti ama sonra bunun, Paola'yı harekete geçiren değer ölçülerine ne denli yakın olduğunu fark edince bu düşünceyi kafasından uzaklaştırıp bugünkü derdini düşündü: Amiri, Vice-Questore* Giuseppe Patta'nın Interpol'ün Lyon'daki merkezinde katıldığı kurstan sonra başlattığı *convocations du personnel*'in dokuzuncusu.

Amiri orada, Lyon'da, şimdiki birleşik Avrupa'yı oluşturan çeşitli milletlerin etkilerine maruz kalmıştı: Fransa'dan şampanya ve mantar, Danimarka jambonu, İngiliz birası ve çok eski bir İspanyol brendisi. Aynı zamanda farklı ülkelerin bürokratlarının önerdiği çeşitli idari yöntemleri de örnek almıştı. Kursun sonunda, somon füme ve İrlanda tereyağıyla dolu valizlerle, yanında çalışanları nasıl idare edeceğine dair yeni, ilerici düşüncelerle çalkalanan bir kafayla İtalya'ya dönmüştü. Şimdiye kadar Questura çalışanlarıyla paylaşılan ilk ve tek fikir, her hafta yapılan *convocations du personnel*'di: Tüm çalışanlara sunulan, katılan herkes tarafından önce tartışılan, tahlil edilen, en sonunda da önemsenmeyen en fevkaladesinden önemsiz meselelerle ilgili can sıkıcı bir toplantı.

Brunetti iki ay önce, toplantılar ilk başladığında, bir iki hafta

* (İt.) Emniyet müdür yardımcısı. (y.h.n.)

içinde bunların son bulacağına inananlar arasındaydı. Fakat şimdi, sekiz toplantı geride kalmıştı ve toplantıların yakında biteceğine dair en ufak bir işaret yoktu. Brunetti, ikinci haftadan sonra toplantılara gazeteyle girmeye başlamıştı, ama herhalde şehirde olanlarla çok az ilgilendiği için toplantılarda gazete okuduğunu defalarca söyleyen Patta'nın özel yardımcısı Teğmen Scarpa tarafından engellenmişti. Sonra kitap götürmeyi denedi, ama avcunda saklayacak kadar küçük bir kitap bulamamıştı.

Son yıllarda hep olduğu gibi kurtuluşu Signorina Elettra'dan geldi. Elettra, beşinci toplantının sabahında, toplantı başlamadan on dakika önce Brunetti'nin odasına gelip hiçbir açıklama yapmadan on bin liret istedi.

Brunetti parayı verdi ve karşılığında yirmi tane madeni beş yüz liret aldı. Signorina, Brunetti'nin soru soran bakışlarına karşılık olarak da cd kutusundan biraz daha büyük olan küçük bir kart verdi.

Brunetti karta baktı; içlerinde ince harflerle yazılmış deyim ya da kelimeler olan yirmi beş tane küçük kare vardı. Kelimeleri okuyabilmek için kartı gözlerine yaklaştırdı. Aralarında "öncellemek", "maksimize etmek", "liyezon", "arabirim", "emisyon", "dış kaynaksal" gibi dillerine son yıllarda giren en yeni, en boş sözcükler vardı.

"Bu ne?" diye sordu.

"Tombala," diye basitçe yanıtladı Signorina Elettra. Brunetti sormadan kendisi açıkladı. "Annem oynardı. Tek yapmanız gereken kartınızdaki kelimelerden birinin söylenmesini beklemek –bütün kartlar birbirinden farklı–, kelime söylenince, üzerini paralardan biriyle kapatacaksınız. Yan yana beş kelimeyi ilk kapatan kazanacak."

"Ne kazanacak?"

"Diğer oyuncuların parasını."

"Hangi diğer oyuncular?"

Signorina Elettra'nın, "Göreceksiniz," diyebilecek kadar zamanı oldu toplantıya çağrılmadan önce.

O günden sonra toplantılar katlanılabilir bir hal aldı, en azından elinde küçük kartları olanlar için. İlk gün sadece Brunetti, Signorina Elettra ve doğum izninden yeni dönen bir kadın komiserin elin-

de kartlar vardı. O günden sonra, her nasılsa, giderek artan sayıda insanın dizlerinde ya da defterlerinin arasında kartlar gözükmeye başladı. Brunetti, asıl kazanan kişinin kim olduğunun yanı sıra kimlerde kart olduğuna da bakar hale geldi. Kelimeler, Patta'nın konuşmasındaki coşkuya ve değişen konuşma biçimlerine uygun olarak her hafta değişiyordu: Bazen Vice-Questore'nin nezaket ve "mültikültürellik" girişimlerini yansıtıyordu, ara sıra konuşamadığı dillerden seçtiği kelimeler de kullanılıyordu; "vudu ekonomisi", "piramit enerikası" ve "*Wirtschaftlicher Aufschwung*" gibi.

Brunetti, toplantının başlamasına yarım saat kala Questura'ya vardı. Ne Ruberti ne de Bellini görev başında olduğu için, önceki akşamın suç listesini başka bir memur getirdi. Sayfalara, sanki hiç ilgilenmiyormuş gibi baktı: Dorsoduro'da sahipleri tatilde olan bir evin soyulması; Santa Marta'da bir barda bir Türk şilebinden denizcilerle, bir Yunan kruvazörünün tayfasından iki kişi arasında çıkan kavga. Üçü de, Giustinian Hastanesi'ndeki Pronto Soccorso'ya götürülmüş, içlerinden birinin kolu kırılmış, ama iki gemi de o öğleden sonra ayrılacakları için herhangi bir suçlamada bulunulmamış. Campo Manin'de bir seyahat acentesinin camı bir taşla kırılmış, ama ne tutuklanan olmuş ne de bir görgü tanığı bulunmuş. Cannaregio'daki bir eczanenin önünde duran, bütün akşam boyunca prezervatif satışı yapan bir makine, zorlanarak, hatta muhtemelen bir tornavida ile açılmış, eczane sahibinin hesaplarına göre on yedi bin liret kadar para çalınmış. Ayrıca on altı paket prezervatif.

Toplantı en sonunda başladı, hiçbir değişiklik yoktu. İkinci saatin başında, Vice-Questore Patta, para aklamak için kullanılmamaları için, şehirdeki çeşitli kâr amacı gütmeyen organizasyonların dosyalarına polis bilgisayarlarının "erişmesi" için izin istemeleri gerektiğini bildirdi. Patta bunu söylediği anda, Signorina Elettra sağ eliyle ufak bir hareket yapıp, Vianello'ya gülümseyerek alçak bir sesle, "Tombala," dedi.

"Bir şey mi dediniz, Signorina?" diye sordu Patta. Bir süredir bir şeylerin döndüğünün farkındaydı, ama bunun ne olduğu konusunda en ufak bir fikri yoktu.

Signorina Elettra Vice-Questore'ye bakıp, tekrar gülümseyerek, "Tombala, efendim," dedi.

"Tombala mı?" diye sordu Patta, toplantılarda kullandığı pozu

takınıp, yarım gözlüklerinin üstünden bakarak.

"Hayvanları koruma derneği, efendim. Şu korunmaya muhtaç hayvanlar için dükkânlara kutular koyup para toplayanlar. Onlar da kâr amacı gütmeyen bir organizasyon. Bu yüzden onlarla da görüşmeliyiz."

"Öyle mi?" diye sordu Patta, duyduğu şeyin ya da beklediği açıklamanın bu olduğundan emin olamadan.

"Kimsenin onları unutmasını istemem," diye açıkladı Signorina Elettra.

Patta tekrar önündeki kâğıtlara döndü ve toplantı devam etti. Brunetti, eli çenesine dayalı, önlerinde para yığılı diğer altı kişi gibi Patta'yı izlemeye devam etti. Teğmen Scarpa dikkatle onları izliyordu, ama kartlar ellerin, fincanların altına, defterlerin arasına gizlendiği için görünmüyorlardı. Sadece bozuk paralar ortadaydı. Toplantı yarım saat daha böyle sürüp gitti.

Silah taşıyan insanların bulunduğu bu toplantıda tam isyan çıkmak üzereyken, Patta yorgun bir şekilde gözlüklerini çıkarıp önündeki kâğıtların üzerine koydu. "Bir şey eklemek isteyen var mı?" diye sordu.

Konuşabilecek olan kişiler, hiç şüphesiz bu silah düşüncesinden dolayı, konuşmadılar ve böylece toplantı sona erdi. Patta, arkasından Scarpa, odadan çıktılar. Masanın iki tarafındaki bozuk para yığınları, Signorina Elettra'nın önüne kaydırıldı. Signorina Elettra, bir krupiye zarafetiyle paraları masadan, avcuna aktardı ve ayağa kalkarak toplantının gerçekten bittiğini gösterdi.

Brunetti, Elettra'nın üstündeki gri ipek ceketin cebinden gelen bozuk para şıkırtısından garip bir zevk alarak onunla beraber yukarı çıktı. "Erişmek mi?" diye tekrarladı. Yabancı bir kelime gibi söyledi.

"Bilgisayar dili, efendim," dedi Signorina Elettra.

"Erişmek mi?" diye sordu. "Şimdi de fiil mi oldu?"

"Evet, efendim. Sanırım."

"Ama önceden değildi," dedi Brunetti, sözcüğün isim –erişim– olduğu zamanları hatırlayarak.

"Sanırım Amerikalılar kelimelerine böyle şeyler yapabiliyorlar, efendim."

"Fiil ya da isim yapabiliyorlar mı? Nasıl hoşlarına giderse yani, öyle mi?"

"Evet, efendim."

"Hı hı," diye iç çekti Brunetti.

Çıktıkları ilk katta Signorina'yı başıyla uğurladı. Signorina Elettra, Patta'nın ofisinin önündeki küçük odasına girdi.

Brunetti, kendi ofisine çıkarken, dilin üstesinden gelebileceğini düşünen cüretli insanları düşündü. Cüretli insanlar... tıpkı kanunun üstesinden gelebileceğini düşünen Paola gibi.

Brunetti ofisine girip kapıyı kapattı. Masasının üstündeki kâğıtları okumaya çalışırken, her şeyin düşüncelerini Paola'ya ve bu sabah olanlara çektiğini fark etti. Bu konu hakkında konuşabilecek duruma gelene kadar bir çözüm bulamayacak, bundan kurtulamayacaklardı. Fakat, Paola'nın konuyu konuşma cesaretinin kendisini yıkıcı bir öfkenin içine attığını hatırlayınca, henüz bu konuyu tartışacak durumda olmadığını kavradı.

Hiçbir şey görmeden, camdan dışarı baktı ve kendi öfkesinin gerçek sebebini bulmaya çalıştı. Brunetti, olayın izlerini gizlemeyi başaramasaydı, işi ve kariyeri tehlikeye girerdi. Ruberti ve Bellini orada bulunmasa ve küçük suç ortaklıkları olmasaydı gazeteler kısa süre sonra bu haberle dolup taşardı. Birçok gazeteci –Brunetti birkaç dakika bu gazetecilerin listesini yaptı– Commissario'nun suçlu karısının haberini yazmaktan zevk duyardı. Cümleyi, büyük harflerle manşete dönüştürerek tekrar düşündü.

Paola, en azından şimdilik durdurulmuştu. Brunetti, onu kollarına alışını, onun içinden akan korkuyu anımsadı. Belki de Paola'nın gerçek bir şiddet uygulaması, bu şiddet her ne kadar mala yöneltilmiş de olsa, adaletsizliğe karşı yapılan yeterli bir hareket olmuştu. Belki de bu hareketiyle Brunetti'nin kariyerini riske soktuğunu anlamak için zamana ihtiyacı vardı. Saatine baktı. Treviso trenine binmek için istasyona ancak yetişirdi. Banka soygunu gibi net bir şeyle uğraşacağını düşününce içi mutlu bir avuntuyla doldu.

5 Görgü tanığının, polisin görüntülerdeki adam olduğunu düşündüğü kişiyi bir fotoğraftan tanımış ve adama karşı tanıklık yapa-

cağını söylemişti olmasına rağmen öğleden sonra Treviso'dan dönerken, Brunetti'nin içinde başarı hissi yoktu. Bunu yapmak zorunda olduğunu hissederek, görgü tanığına şüphelinin kim olduğunu ve ona karşı tanıklık yapmanın olası tehlikelerini açıklamıştı. Bir *pizzeria*'da* aşçı olarak çalışan Signor Iacovantuono, Brunetti'yi şaşırtarak, bu konuda kaygılanmadı, hatta bununla pek ilgilenmedi bile. Bir suç işlendiğini görmüştü. Suçu işlediği iddia edilen adamı fotoğraflardan tanımıştı. Ona göre, kendisini ya da ailesini tehlikeye atmasını önemsemeden suçluya karşı tanıklık yapmak bir vatandaş olarak göreviydi. Brunetti'nin defalarca, polis koruması sağlanacağının teminatını vermesine şaşırmış gibiydi.

Daha da sarsıcı olanı, Signor Iacovantuono'nun Salerno'lu olmasıydı. Yani burada, kuzeyde, toplumsal yapıyı bozanlardan biri olarak görülen suça yatkın güneylilerden biriydi. "Ama, Commissario," diye ısrar etmişti ağır aksanlı sesiyle, "Bu insanlara karşı bir şey yapmazsak, çocuklarımız nasıl bir dünyada yaşar?"

Brunetti kendisini bu sözlerin yankısından bir türlü kurtaramıyordu ve günlerine, Paola'nın dün geceki hareketleriyle vicdanına salınan ahlâk köpeklerinin havlamalarının musallat olmasından korkuyordu. Tüm bunlar, bu Salerno'lu koyu saçlı *pizzaiolo*'ya basit geliyordu: Yanlış yapılmıştı; bunun cezasız kalmadığını görmek göreviydi. Olası tehlikelerden haberdar edildiği halde, doğru olduğunu düşündüğü şeyi yapma konusunda kararlıydı.

Venedik'in etrafındaki sakin tarlalar trenin penceresinden hızla akarken Brunetti, kendisine bu kadar karmaşık gelen bir şeyin Signor Iacovantuono'ya nasıl bu kadar basit geldiğini düşünüyordu. Belki banka soygununun yasadışı olması gerçeği işi kolaylaştırıyordu. Sonuçta, tüm toplum bu konuda hemfikirdi. Ayrıca Tayland'a ya da Filipinler'e bilet satmanın da, oraya bilet almanın da yanlış olduğunu söyleyen bir kanun yoktu. Oraya giden birinin ne yaptığıyla ilgilenen kanunlar da yoktu; en azından İtalya'da yoktu. Bunlar; daha çok, dine saygısızlığa karşı olanlar gibi, gerçek bir delil bulunamadığı için hukuki bir limbo'da** varlıklarını sürdürüyorlardı.

* (İt.) Pizza lokantası. (y.h.n.)

** Katolik ilahiyatında Cennet ile Cehennem arasındaki sınır. Sonsuz cezaya çarptırılmamakla birlikte, Cennet'te Tanrı huzurunda sonsuza dek yaşama sevincinden yoksun bırakılan ruhların burada yaşadığına inanılır. (y.h.n.)

Son birkaç aydır, hatta daha uzun süredir, ulusal gazeteler ve dergilerde seks turizmini istatiksel, psikolojik ve sosyolojik olarak analiz eden çeşitli uzmanların makaleleri –hassas konuları ucuzlaştırma yöntemleriyle– yayımlanıyordu. Brunetti bazılarını hatırlıyordu; hatta Kamboçya'da bir genelevde çalıştığı söylenen, yeni gelişen göğüsleri ortada, yüzleri bilgisayarla karartılan henüz ergenliğe erişmemiş kızların bulunduğu bir fotoğraf bile hatırlıyordu.

Konu hakkındaki Interpol raporlarında, müşteri ve kurbanların (başka türlü tanımlamaya dili varmıyordu) tahmini olarak yarım milyonu bulduğunu okumuştu. Sayıları okumuştu ve bir tarafı, verilen en küçük sayıya inanmayı seçmişti: En yükseğini seçerse insan sevgisi azalırdı.

Paola'nın öfkesini ateşleyen, en son çıkan –Brunetti, *Panorama*'da olduğunu sanıyordu– yazıydı. İlk salvoyu iki hafta önce Paola'nın evin arkasından gelen, "*Bastardi*,"* diye bağıran sesinden duydu. Bu ses pazar öğleden sonrasının tüm huzurunu bozmuştu ve Brunetti şimdi, o günkünden daha fazla korkuyordu.

Brunetti'nin, Paola'nın çalışma odasına gitmesine gerek kalmadan Paola, rulo haline getirdiği bir dergiyle oturma odasına dalmıştı. Doğrudan söze girerek, "Şunu dinle, Guido," demişti.

Dergiyi eski haline getirip, sayfayı dizlerinin üzerinde düzeltip okumaya başlamıştı: "Pedofil, kelime anlamıyla, kuşkusuz çocukları seven kişidir." Durup, odanın diğer ucundaki Brunetti'ye bakmıştı.

"Peki buna göre tecavüzcüler de kadın seven kişiler miymiş?" diye sormuştu Brunetti.

"Buna inanabiliyor musun?" diye sormuştu Paola, Brunetti'nin söylediği şeyi duymazdan gelerek. "Ülkedeki en popüler dergilerden biri –nasıl popüler olduklarını Tanrı bilir– bu boku basabiliyor." Sayfaya göz atıp eklemişti: "Yazan da sosyoloji hocasıymış. Tanrım, bu insanların hiç mi vicdanı yok? Bu iğrenç ülkede, yaptıklarımızdan toplumun ya da, Tanrı aşkına, kurbanın değil de kendimizin sorumlu olduğunu ne zaman birileri söyleyecek?"

Brunetti bu tür soruları hiçbir zaman cevaplayamadığı için o an da denememişti. Bunun yerine makalede başka neler yazdığını sormuştu.

* (İt.) Piç. (y.h.n.)

Paola o zaman, bu kadar açıklayıcı olmak zorunda olmasının öfkesini geçirmediğini söylemişti. Makale, her iyi turun yaptığı gibi şimdilerde meşhur olan yerlere değiniyordu: Phnom Penh, Bangkok, Manila. Sonra da yakın zamanda Belçika ve İtalya'da olan birkaç olayı tekrar ortaya sürüp işleri bu taraflara yaklaştırıyordu. Paola'yı asıl kızdıran ve –itiraf etmesi gerekir ki– Brunetti'nin de canını sıkan, yazının genel tavrıydı: Derginin daimi sosyoloğu, lafa, pedofili terimini şaşırtıcı bir şekilde çocuk seven kişi olarak tanımlamakla başlayıp, toplumun erkekleri böyle bir şeye nasıl teşvik ettiğini açıklayarak devam ediyordu. Bu bilge adama göre, bu tür olayların sebebinin bir bölümü çocukların muhteşem çekiciliğiydi. Paola'nın öfkesi daha fazla okumasını engellemişti.

"Seks turizmi," diye mırıldanmıştı dişlerinin arasından Paola. Dişlerini o kadar sıkmıştı ki; Brunetti, Paola'nın boynundan fırlayan damarları görebiliyordu. "Tanrım, bunu yapabileceklerini düşünüyorlar, bir bilet alarak, tura katılacaklarını ve gidip on yaşındaki kızlara tecavüz edebileceklerini düşünüyorlar." Dergiyi kanepenin arkasına fırlatıp çalışma odasına geri dönmüştü, ama ilk kez o gece akşam yemeğinden sonra, bu ticareti durdurmaya karar verdiğini söylemişti.

Brunetti ilk önce Paola'nın şaka yaptığını sanmıştı, ama şimdi o anı aklına getirdiğinde, Paola'nın söylediklerini ciddiye almamasının onu iyice kızdırmış ve bu son adımı atmaya itmiş olabileceğini düşündü. Paola'ya alaylı bir sesle, bu ticareti tek başına mı durduracağını sorduğunu hatırladı.

"Peki ya bunun yasadışı olmasına ne demeli?"

"Yasadışı olan ne?"

"Camlara taş atmak, Paola."

"Peki on yaşındaki kızlara tecavüz etmek yasadışı değil mi?"

Brunetti, konuşmalarını burada bitirmişti. Şimdi düşününce öyle yaptığını, çünkü verecek bir cevabı olmadığını kabul ediyordu. Hayır, görünüşe göre dünyanın bazı yerlerinde on yaşındaki kızlara tecavüz etmek yasadışı değildi. Fakat burada, Venedik'te, İtalya'da camlara taş atmak yasadışıydı ve Brunetti'nin görevi de buydu: Kimsenin taş atmamasını sağlamak veya taş atan olursa, tutuklamak.

Tren istasyona girip yavaşça durdu. Birçok yolcu ellerinde kâ-

ğıda sarılı çiçeklerle perona indi. Brunetti bugünün 1 Kasım olduğunu hatırladı. Bugün birçok insanın mezarlığa gidip kaybettikleri yakınlarının mezarlarına çiçek bıraktıkları 1 Kasım, yani ölülerin günüydü. Ölü akrabaları düşünmesini teselli edici bir dalgınlık olarak görmesi hüznünün bir işaretiydi. Mezarlığa gitmeyecekti; zaten nadiren giderdi.

Brunetti, Questura'ya dönmektense eve yürümeyi tercih etti. Paola'nın patlaması sonucu yaptıkları konuşmaları tekrar yaşayarak, bunlarla tekrar yüzleşerek görmeyen gözler, duymayan kulaklarla şehrin çekiciliğini fark etmeden yürüdü.

Paola'nın birçok garipliğinden biri de dişlerini fırçalarken gezmesiydi. Evin içinde dolaşıp, yatak odasına girip çıkarak dişlerini fırçalardı. Bu yüzden üç gece önce elinde diş fırçasıyla yatak odasının kapısında durması doğal gelmişti Brunetti'ye. Başka bir şey söylemeden, "Yapacağım," demişti.

Brunetti ne demek istediğini biliyordu, ama ona inanmamış, bu yüzden sadece ona bakıp başını sallamıştı. Böylece konu kapanmıştı. En azından Ruberti Brunetti'nin uykusunu ve şimdi de huzurunu kaçıran o telefonu edene kadar.

Evlerinin altındaki *pasticceria*'ya girip küçük bir paket *fave* aldı. Bu ufak bademli kekler, yılın sadece bu zamanında bulunuyordu. Chiara *fave*'ye bayılıyordu. Ardından, bunun nasıl olup da yeryüzündeki hemen hemen bütün yiyecekler için geçerli olabileceğini düşündü; böylece önceki akşamdan beri yaşadığı gerginlikten biraz olsun kurtuldu.

Evin içi sakindi, ama mevcut hava düşünülecek olursa bu yeterli değildi. Kapının yanındaki askıda Paola'nın ve Chiara'nın paltoları asılıydı, altta da Chiara'nın kırmızı atkısı vardı. Atkıyı Chiara'nın paltosunun üstüne koydu, boşalan yere kendi paltosunu astı. Tıpkı üç ayının hikâyesindeki gibi: *Mamma, Papà* ve bebek.

Kâğıt poşeti açtı ve açık avcuna birkaç tane *fave* döktü. Ağzına bir tane attı, sonra bir tane daha ve son olarak iki tane daha. Birden eski günler aklına geldi, yıllar önce, birer üniversite öğrencisiyken ve aşklarının ateşine henüz yakalanmışlarken Paola'ya bunlardan almıştı.

"Her poğaça ya da kek yiyişlerinde Proust'tan bahseden insanlardan sıkılmadın mı?" diye sormuştu, kendisine Paola'nın zihnine açılan bir pencere bahşedilmiş gibi.

Arkasından gelen sesle irkilerek hatıralardan uzaklaştı. "Ben de biraz alabilir miyim, *Papà*?"

"Bunları senin için aldım, meleğim," diye cevapladı Brunetti eğilip poşeti Chiara'ya verirken.

"Sadece çikolatalıları yesem olur mu?"

Brunetti başını salladı. "Annen çalışma odasında mı?"

"Kavga mı edeceksiniz?" diye sordu Chiara, açık poşeti ağzından tutuyordu.

"Bu da nereden çıktı?" diye sordu Brunetti.

"Ne zaman onunla kavga edecek olsan *mamma*'ya 'annen' dersin."

"Evet, sanırım öyle yapıyorum," diye kabul etti Brunetti. "Odada mı?"

"Hı hı," diye cevapladı Chiara. "Büyük bir kavga mı olacak?"

Brunetti omzunu silkti. Hiçbir fikri yoktu.

"O zaman bunların hepsini yiyeyim ben. Eğer büyük olacaksa."

"Neden?"

"Çünkü akşam yemeği gecikecek. Hep öyle olur."

Brunetti poşete uzandı ve çikolatalıları Chiara'ya bırakmaya dikkat ederek birkaç tane *fave* aldı. "O zaman bunun bir kavga olmasını engellemeye çalışayım."

"İyi." Chiara dönüp, poşeti de yanında götürerek koridoru geçti ve odasına girdi. Brunetti bir süre sonra hareket etti ve Paola'nın çalışma odasının kapısında durdu. Kapıyı çaldı.

"*Avanti*," dedi Paola.

İçeri girdiğinde, genellikle eve döndüğünde görmeye alışık olduğu pozisyonda buldu Paola'yı: Masasında oturmuş, önünde bir yığın kâğıt, gözünde burnuna düşen gözlükleri. Paola ona baktı, gerçek bir gülümseme sundu ve gözlüklerini çıkarıp, "Treviso'da neler oldu?" diye sordu.

"Olmayacağını düşündüğüm şey oldu. Ya da olamayacağını düşündüğüm," dedi Brunetti ve odada her zamanki yerine Paola'nın sağında, duvara dayalı duran tombul, orta yaşlı kanepeye oturdu.

"Adam tanıklık mı yapacak?" diye sordu Paola.

"Tanıklık yapmaya hevesli. Fotoğrafı anında tanıdı ve yarın buraya onu görmeye gelecek, ama şimdiden emin olduğunu söyleyebilirim." Paola'nın şaşırdığını gören Brunetti, ekledi: "Hem de Salerno'lu."

"Ve gerçekten bunu mu yapmak istiyor?" dedi Paola, şaşkınlığını gizlemeden. Brunetti başını sallayarak onaylayınca, "Biraz bu adamdan bahsetsene," dedi.

"Kırk yaşlarında ufak tefek bir adam, eşi ve iki çocuğuna Treviso'da bir *pizzeria*'da çalışarak bakıyor. Yirmi yıldır orada yaşıyormuş, yine de mümkün olursa her yıl tatil için güneye iniyormuş."

"Karısı çalışıyor mu?" diye sordu Paola.

"Bir ilkokulda temizlik görevlisi."

"Adam Venedik'te bir bankada ne yapıyormuş?"

"Treviso'daki dairesinin ipoteğini ödemeye gelmiş. Oradaki banka, buradaki bir bankaya devredildiği için yılda bir kez Venedik'e gelip ipoteği kendisi ödüyormuş. Parayı Treviso'daki banka üzerinden yatırırsa iki yüz bin liret masraf alıyorlarmış. Bu yüzden Venedik'e gelmiş."

"Sonra kendisini soygunun ortasında mı bulmuş?"

Brunetti başıyla onayladı.

Paola başını salladı. "Tanıklık yapmak istemesi çok garip. Tutuklanan adamın mafyayla bağlantısı olduğunu söylemiştin değil mi?"

"Kardeşinin var." Brunetti, bunun, ikisinin de bağlantısı olduğu anlamına geldiği düşüncesini kendisine sakladı.

"Peki Treviso'daki adam bunu biliyor mu?"

"Evet. Ona söyledim."

"Yine de hâlâ gönüllü mü?" Brunetti tekrar başını sallayınca, Paola, "O zaman hepimiz için belki umut vardır," dedi.

Brunetti, Iacovantuono'nun, çocukların geleceği uğruna cesaretle hareket etmek hakkında söylediklerini Paola'ya aktarmamakla, biraz sahtekârca, belki de çok sahtekârca davrandığının farkında olarak omzunu silkti. Kanepede biraz aşağıya doğru kaydı, ayaklarını uzatıp birbirinin üstüne koydu.

"İşini bitirdin mi?" diye sordu, Paola'nın anlayacağını bilerek.

"Sanmıyorum, Guido," dedi Paola, tereddüt ve pişmanlığı fark edilen bir sesle.

"Neden?"

"Çünkü gazeteler olanları birilerinin çöp kutularını devirmesi, tren koltuklarını parçalaması gibi rasgele yapılan bir vandalizm olarak anlatacaklar."

Brunetti kendini tutarak bir şey demedi, Paola'nın devam etmesini bekledi.

"Rasgele yapılan bir şey değildi Guido ve vandalizm de değildi." Başını açık avuçlarına eğdi ve ellerini alnına kadar kaydırdı. "Halk bunun niçin yapıldığını, bu insanların iğrenç, ahlâkdışı bir şey yaptığını, engellenmeleri gerektiğini anlamalı."

"Sonuçları düşündün mü?" diye sordu Brunetti ölçülü bir sesle.

Paola, ona baktı. "Yirmi yıldır bir polisle evli olup sonuçları düşünmüyor olmam mümkün değil."

"Kendi açından düşündün mü?"

"Tabii ki."

"Peki benim açımdan?"

"Evet."

"Yine de üzüntü duymadın mı?"

"Tabii ki üzüntü duyuyorum. İşimi kaybetmek ya da senin kariyerine zarar vermek istemem."

"Ama?.."

"Gösteriş yaptığımı düşündüğünü biliyorum, Guido," diye başladı Paola ve Brunetti konuşma fırsatı bulamadan devam etti: "Bu kısmen doğru, ama her zaman değil. Bunu gazetelere çıkmak için yapmıyorum. Aslında sana dürüstçe, bunun başımıza açacağı dertlerden çekindiğimi söyleyebilirim. Ama yapmak zorundayım." Brunetti'nin sözünü keseceğini anlayınca devam etti: "Demek istediğim; birisi bunu yapmalı ya da senin nefret ettiğin edilgen çatıyla söylersek," dedi yumuşak bir gülümsemeyle, "bunun yapılması gerek." Gülümseyerek ilave etti: "Söylemek zorunda olduğun her şeyi dinleyeceğim ama karar verdiğimden farklı şekilde davranabileceğimi sanmıyorum."

Brunetti duruşunu değiştirdi, sol ayağını diğerinin üzerine koydu ve sağa doğru biraz eğildi. "Almanlar kanunu değiştirdi. Yurtdışında yaptıklarından dolayı vatandaşlarını yargılayabiliyorlar."

"Biliyorum. Makaleyi okudum," dedi Paola sertçe.

"Ve?"

"Ve bir kişi birkaç yıllığına hapse atılmış. Amerikan filmlerinde hep duyduğumuz gibi, 'sanki çok mühim bir şey.' Yüz binlerce adam her yıl oraya gidiyor. İçlerinden bir tanesini, her hafta karısının ziyaret ettiği, televizyonlu, iyi aydınlatılmış Alman hapishanelerinden birine atmak, onların seks turisti olarak Tayland'a gitmesine engel olmaz."

"Peki sen ne istiyorsun, sence onları ne engeller?"

"Eğer uçaklar oraya kalkmazsa; eğer kimse otel odaları, iki öğün yemeği ve turistleri geneleve götüren rehberleri olan turlar düzenleme riskini almazsa daha az insan gider. Fazla bir şey değil biliyorum, ama yine de bir şeydir."

"Kendi başlarına giderler."

"Daha azı."

"Ama yine de giderler değil mi? Yine de bir sürü insan gider, öyle değil mi?"

"Muhtemelen."

"O zaman niye devam ediyorsun?"

Paola başını sıkıntıyla salladı. "Belki de tüm bu tartışma erkek olduğun içindir."

Brunetti, odaya girdiğinden beri ilk kez sinirlendi. "Bu ne demek şimdi?"

"Bu, erkekler ve kadınlar buna farklı bakıyor demek. Her zaman da farklı bakacaklar."

"Neden?" Brunetti'nin sesi sakindi, ancak ikisi de kızgınlıklarının odaya yayıldığını ve ikisinin arasına girdiğinin farkındaydı.

"Çünkü hayal etmeyi ne kadar denersen dene, yaptığın hayal gücünü zorlamaktan öteye gidemez. Bu senin başına gelemez, Guido. Sen büyük ve güçlüsün, çocukluğundan itibaren şiddetin çeşitli türlerine alışıyorsun: Futbol, diğer çocuklarla boğuşma; aldığın polislik eğitimi de böyle."

Paola, Brunetti'nin ilgisinin dağıldığını fark etti. Brunetti, bunu daha önce de duymuştu ve asla inanmamıştı. Paola, onun inanmak istemediğini düşünüyordu, ama bunu ona söylemedi. "Ancak bu bizler için, kadınlar için farklı," diyerek devam etti. "Biz hayatımızı şiddetten korkarak, kaçınarak geçiriyoruz. Yine de her birimiz, Kamboçya ve Tayland'da o çocukların başlarına gelenin kolaylıkla bizim de başımıza gelmiş olabileceğini, hâlâ da gelebileceğini bili-

yoruz. Bu kadar basit Guido: Siz büyüksünüz, biz küçüğüz."

Brunetti cevap vermeyince Paola devam etti: "Guido, bunu yıllardır konuşuyoruz ve bunun üzerinde hiçbir zaman gerçekten anlaşamadık. Şimdi de anlaşamıyoruz." Bir süre sustu, ardından, "İki şey daha söylemek istiyorum, sonra seni dinleyeceğim, tamam mı?" diye sordu.

Brunetti sesininin kulağa cana yakın, açık ve uyumlu gelmesine çalışarak, "Tabii ki," demek istedi, ama ağzından sadece sert bir "Evet," çıktı.

"Şu dergideki iğrenç makaleyi düşün. Bu ülkedeki başlıca bilgi kaynaklarından biri olan o dergi ve uzman kabul edilen, yazdıklarına inanılan sosyoloğu –nerede olduğunu bilmiyorum, ama önemli üniversitelerden birinde ders verdiği kesin– pedofillerin çocukları sevdiğini söylüyor. Bunu söyleyebiliyor, çünkü erkekler için herkesin buna inanmasının hiçbir sakıncası yok. Ve ülkeyi de erkekler yönetiyor."

Bir an durup ekledi: "Konuştuğumuz şeyle ilgisi olup olmadığından emin değilim, ama aramızdaki uçurumun –sadece senin ve benim aramda değil, tüm erkek ve kadınların arasında– sebeplerinden biri; seksin bazen kötü bir deneyim olabileceği düşüncesinin tüm kadınlar için bir gerçeklik olması ve bunun erkeklerin aklından bile geçmemesi." Brunetti'nin itiraz edeceğini anlayınca, "Guido, pedofillerin çocukları sevdiğini bir anlığına bile olsa düşünen tek bir kadına bile rastlayamazsın. O adamlar çocukları arzuluyorlar, onlara hükmetmek istiyorlar, ama bunların sevgiyle hiçbir ilgisi yok," dedi.

Paola, Brunetti'ye bakınca onun başını eğmiş durduğunu gördü. "Söyleyeceğim ikinci şey buydu, kalbimin sahibi Guido. Bizim bakış açımız bu, tüm kadınların bakış açısı; sevgi, arzulamak ve hükmetmek değildir." Bunları söyledikten sonra durdu, sağ eline baktı. Başparmak tırnağının tırtıklı ucunu kopardı. "Sanırım bu kadar. Vaazın sonu."

Brunetti tereddütle konuşmaya başlayana kadar, aralarındaki sessizlik devam etti.

"Tüm erkeklerin mi, yoksa sadece bazılarının mı böyle düşündüğüne inanıyorsun?" diye sordu.

"Sanırım, bazıları. İyi olanları –senin gibiler– böyle düşünmü-

yor." Brunetti bir şey söylemeden ekledi: "Yine de onlar da bizim gibi düşünmüyor, kadınlar gibi. Arzu, şiddet ve güç denemesinin kadınlara olduğu kadar onlara tamamen yabancı olduğunu sanmıyorum."

"Bütün kadınlara mı? Hepinize yabancı mı?"

"Öyle umuyorum. Ama hayır, hepimize yabancı değil."

Brunetti, ona baktı. "Bir şeyleri çözdük mü şimdi?"

"Bilmiyorum. Bu konuda ne kadar ciddi olduğumu bilmeni istiyorum ama."

"Peki ya buna son vermeni, daha fazla böyle şeyler yapmamanı rica etsem?"

Paola ağzını kapatırken dudaklarını birbirine bastırdı. Brunetti'nin yıllardan beri izlediği bir jestti bu. Bir şey söylemeden kafasını salladı.

"Bu, devam edeceğin mi, yoksa bunu senden rica etmememi istediğin anlamına mı geliyor?"

"İkisi de."

"Rica edeceğim ve rica ediyorum." Paola bir cevap veremeden elini kaldırıp devam etti: "Hayır Paola, bir şey söyleme, ne diyeceğini biliyorum ve bunu duymak istemiyorum. Ama lütfen, senden buna son vermeni rica ettiğimi unutma. Kendim için, kariyerim için, herhangi bir şey için değil; yaptığın ve yapılması gerektiğini düşündüğün şeyin yanlış olduğuna inandığım için."

"Biliyorum," dedi Paola ve ayağa kalktı.

Paola masadan uzaklaşmadan Brunetti ekledi: "Seni bütün kalbimle seviyorum. Her zaman seveceğim."

"Bunu duymak ve bilmek güzel." Brunetti, Paola'nın sesindeki rahatlamayı fark etti, deneyimlerinden şimdi ufak bir şakanın gelmesi gerektiğini biliyordu. Hayatının bütün önemli yıllarında olduğu gibi, Paola onu hayal kırıklığına uğratmadı: "O zaman akşam yemeğinde masaya bıçakları koyabilirim."

6 Sonraki gün Brunetti, Questura'ya giderken her zaman kullandığı yolu kullanmayıp Rialto Köprüsü'nü geçtikten sonra sağa

döndü. Rosa Salva, kabul edildiği üzere, şehirdeki en iyi barlardan biriydi. Brunetti buranın özellikle küçük *ricotta* keklerini seviyordu. Bu yüzden, kahve içip kek yemek için orada durup, tanıdığı birkaç kişiyle şakalaştı ve daha önce bir yerlerde gördüğü birkaç kişiyle selamlaştı.

Bardan çıkıp Calle della Mandola'dan, Campo San Stefano'ya doğru gitti. Bu yol, sonunda onu Piazza San Marco'ya çıkardı. Geçtiği ilk *campo*; dört işçinin büyük bir camı, seyahat acentesine yerleştirilmek üzere bir motordan alıp, tahta bir yük arabasına koydukları Campo Manin'di.

Brunetti, adamların camı *campo*'dan geçirmelerini izlemek üzere toplanmış diğer izleyicilere katıldı. İşçiler cam ve camı dik tutan tahta çerçeve arasına havlu koymuşlardı. İkisi bir tarafta, diğer ikisi öbür tarafta kendilerini beklemekte olan deliğe doğru gittiler.

Adamlar *campo*'yu geçerken görüşler de birbiri ardına geldi. "Çingeneler yapmış." "Hayır, önceden burada çalışan biri elinde silah geri gelmiş." "Ben, dükkân sahibinin sigortadan para almak için yaptığını duydum." "Saçmalamayın, yıldırım düşmüş." Her zamanki gibi her biri kendi hikâyesine tamamen inanıyor ve diğerlerinin söylediklerini sadece küçümsüyordu.

Tahta taşıyıcı pencereye vardığında, Brunetti küçük kalabalıktan ayrılıp yoluna devam etti.

Questura'ya girince, üniformalı memurların çalıştığı odaya uğrayıp önceki akşamın suç raporlarını istedi. Çok az şey olmuştu, olanlar da onu ilgilendirmiyordu. Sabahın büyük bir bölümünü; hiç bitmeyecekmiş gibi görünen, masasının bir tarafındaki kâğıtları diğer tarafa taşıma işiyle geçirdi. Bankacısı yıllar önce bütün banka işlemi kayıtlarının, ne kadar önemsiz olsalar da, yok edilmeden önce on yıl boyunca bir arşivde saklandığını söylemişti.

Gözleri sayfadan uzaklaştı ve dikkati dağıldı. İtalya'nın bütünüyle ayak bileği hizasına kadar barlardan, mağazalardan ve eczanelerden çıkan kâğıtlar, raporlar, fotokopiler, kopyalar, makbuzlar ve reçetelerle kaplandığını hayal etti. Ve bu kâğıt denizinde, bir mektubun Roma'ya gitmesi hâlâ iki hafta sürüyordu.

Arada bir kendilerine bilgi veren küçük suçlulardan biriyle buluşma ayarladığını söyleyen Çavuş Vianello'nun odaya girmesiyle bu düşünce silsilesinden uzaklaştı. Adam, Vianello'ya değiş tokuş

yapmak için elinde ilgi çekici bir şeyler olduğunu söylemişti ama polisle beraber görünmekten korktuğu için, Brunetti onunla Mestre'de bir barda bulaşacaktı; bu da demek oluyordu ki öğle yemeğinden sonra Mestre trenine, ardından bar tarafına giden otobüse binmek zorundaydı. Oraları pek taksiyle gidilecek türden yerler değildi.

Brunetti, tahmin ettiği gibi, boşu boşuna gitmişti. Gazetelerin, mafyaya sırtını dönüp, tanıklık yapanlara devletin milyonlar vereceği haberlerinden cesaret alan genç adam, Brunetti'den beş milyon liret avans istedi. Saçma bir fikirdi, öğleden sonrası boşa gitmişti, ama en azından bu iş onu dörde kadar hareket halinde tutmuştu. Ofisine geri döndüğünde, Vianello'yu heyecanla kendisini beklerken buldu.

"Ne var?" diye sordu Brunetti, Vianello'nun surat ifadesini görünce.

"Treviso'daki adam."

"Iacovantuono mu?"

"Evet."

"Ne olmuş? Gelmemeye mi karar verdi?"

"Karısı öldürülmüş."

"Nasıl?"

"Evinin merdivenlerinden düşmüş, boynu kırılmış."

"Kaç yaşındaymış?" diye sordu Brunetti.

"Otuz beş."

"Önceden herhangi bir sağlık sorunu var mıymış?"

"Hayır."

"Görgü tanığı var mı?"

Vianello kafasını salladı.

"Onu kim bulmuş?"

"Bir komşusu. Öğle yemeği için eve dönen bir adam."

"Bir şey görmüş mü?"

Vianello tekrar kafasını salladı.

"Ne zaman olmuş?"

"Adam, kadını bulduğu sırada onun hâlâ hayatta olabileceğini söyledi. Saat birden biraz önce. Ama emin değil."

"Kadın bir şey söylemiş mi?"

"Adam 113'ü aramış, ama ambülans oraya gelene kadar kadın ölmüş."

"Komşularıyla konuşmuşlar mı?"

"Kimler?" diye sordu Vianello.

"Treviso polisi."

"Kimseyle konuşmamışlar. Konuşacaklarını da sanmıyorum."

"Neden, Tanrı aşkına?"

"Olanlara kaza gözüyle bakıyorlar."

"Tabii ki olanlar kazaya benzeyecek," diyerek patladı Brunetti. Vianello bir şey söylemeyince Brunetti, "Kadının kocasıyla konuşan olmuş mu?" diye sordu.

"Olay sırasında işteymiş."

"Peki kadının kocasıyla konuşan olmuş mu?"

"Sanmıyorum, efendim. Olsa olsa olanları anlatmışlardır."

"Araba bulabilir miyiz?" diye sordu Brunetti.

Vianello ahizeyi kaldırıp bir numara çevirdi ve bir süre konuştu. Kapattıktan sonra, "Beş buçukta Piazzale Roma'dan bizi alacak."

"Karımı arayayım," dedi Brunetti. Paola evde değildi, bu yüzden Chiara'dan, Treviso'ya gittiğini, muhtemelen eve geç geleceğini annesine söylemesini istedi.

Yirmi küsur yıllık polislik hayatı süresince, başarısızlıkla karşılaşmadan önce onu sezme içgüdüsü gelişmişti ve bu içgüdü çok az yanılıyordu. Daha Vianello'yla birlikte Questura'dan çıkmadan önce bile Treviso yolculuğunun kötü geçeceğini biliyordu; Iacovantuono'nun tanıklığını elde etme şansları adamın karısıyla beraber ölmüştü.

Treviso'ya vardıklarında saat yediydi; Iacovantuono'yu onlarla konuşması için ikna edebildiklerinde sekiz olmuştu; saat onda Iacovantuono'nun polisle daha fazla ilişki içinde olmayı reddini kabul ettiler. Bütün akşam uğraştıkları işlerin içinde Brunetti'yi tek rahatlatan şey; tanıklık yapmazsa çocuklarımızın halinin ne olacağını Iacovantuono'ya sormaktan vazgeçmesiydi. Bu çok açıktı. En azından Brunetti'nin olanları okuma şeklinde açık görünüyordu: Adam

ve çocukları hayatta kalacaktı. Vianello'yla beraber arabaya binmeden önce, kendisini aptal gibi hissederek, gözleri kızarmış *pizzaiolo*'ya kartvizitini verdi.

Sürücü bu kadar saat boş oturmaktan sıkılmıştı. Bu yüzden Brunetti, eve gidişinin gece yarısından sonraya sarkacağını bile bile durup hep beraber bir şeyler yemeyi teklif etti. Sürücü, saat birden önce onları Piazzale Roma'da bıraktı ve bütün gücünü tüketmiş olan Brunetti eve yürüyerek gitmektense motora binmeyi tercih etti. Motoru beklerken ve motorun içinde, dünyanın en güzel su yolunda ilerlerken Vianello'yla havadan sudan konuştular.

Brunetti, ay ışığıyla aydınlanmış gecenin güzelliğini fark etmeden San Silvestro'da motordan indi. Eşine ve yatağına kavuşmaktan ve Iacovantuono'nun üzgün bakışlarını unutmaktan başka bir şey istemiyordu. Daireye girip paltosunu astı, koridordan yatak odalarına doğru ilerledi. Çocukların odalarının ikisinden de ışık gelmiyordu, yine de kapılarını açıp uyuyup uyumadıklarına baktı.

Kendi yatak odalarının kapısını sessizce açtı. Koridordan gelen ışık sayesinde üstünü çıkarmayı düşündü, böylece Paola'yı rahatsız etmeyecekti. Gereksiz bir incelikti: Yatak boştu. Paola'nın çalışma odasının kapısından ışık sızmadığı halde, boş olduğundan emin olmak için orayı da kontrol etti. Evin başka bir köşesinde de ışık yanmıyordu, ama yine de nafile olduğunu bile bile Paola'yı oturma odasındaki kanepede uyurken bulacağını umdu.

Evin bu tarafındaki tek ışık, telesekreterin yanıp sönen kırmızı ışığıydı. Üç mesaj vardı. Birincisi saat on gibi Treviso'dan arayıp kendisinin bıraktığı, Paola'ya daha da geç kalabileceğini söyleyen mesajdı. İkincisi konuşmadan kapatılan bir telefondu ve üçüncüsü, bildiği ve korktuğu gibi Questura'dandı. Memur Pucetti, Commissario'nun eve gelir gelmez Questura'yı aramasını istiyordu.

O da öyle yaptı ve memurların odasını aradı. İkinci çalışta telefon açıldı.

"Pucetti, ben Commissario Brunetti. Ne oldu?"

"Sanırım buraya gelseniz iyi olur, Commissario."

"Ne oldu, Pucetti?" diye tekrarladı Brunetti. Sesi buyurgan ya da sert değildi, yorgundu.

"Eşiniz, efendim."

"Ne olmuş?"

"Tutukladık, efendim."

"Anladım. Bana daha fazla açıklama yapar mısın?"

"Buraya gelseniz daha iyi olur herhalde, efendim."

"Onunla konuşabilir miyim?" diye sordu Brunetti.

"Tabii ki," diye cevapladı Pucetti, sesinden rahatladığı belli oluyordu.

Bir süre sonra Paola'nın sesi geldi. "Efendim?"

Brunetti'nin içini ani bir öfke dalgası kapladı. Paola kendini tutuklatmıştı ve tek yapabildiği prima donna'yı oynamaktı. "Oraya geliyorum, Paola. Tekrar mı yaptın?"

"Evet, yaptım." Bu kadar.

Telefonu kapatıp mutfağa gitti. Çocuklar için bir not yazdı ve ışığı açık bırakarak evden çıktı. Kalbindeki ümitsizlik bacaklarındaki ağırlığı aşıyordu. Questura'ya doğru ilerledi.

Hafif bir sağanak başladı, belirgin bir yağmurdan çok, havanın suya dönüşmesi gibi bir şeydi. Farkında olmadan atkısını boynuna doladı.

Yirmi dakika sonra Questura'ya vardı. Çok endişeli bir görünüşü olan üniformalı bir memur kapıda duruyordu. Brunetti'ye kapıyı açtı ve gecenin bu saatine uymayan, düzgün bir selam verdi. Brunetti genç adamı başıyla selamladı –ismini hatırlayamadı, ama onu tanıdığını biliyordu– ve ilk katın merdivenlerine yöneldi.

Brunetti içeri girince, Pucetti ayağa kalkıp onu selamladı. Paola, Pucetti'nin karşısında, oturduğu yerden Brunetti'ye baktı, ama gülümsemedi.

Brunetti, masanın Paola'nın bulunduğu tarafına bir sandalye çekip oturdu. Meslektaşının önünde duran tutuklama raporunu aldı. Yavaş yavaş okudu.

"Onu Campo Manin'de mi buldun?" diye sordu memura.

"Evet, efendim," diye cevapladı hâlâ ayakta duran Pucetti.

Brunetti, genç adama oturması için eliyle işaret yaptı. Pucetti çekingen bir şekilde yerine oturdu. "Yanında birisi var mıydı?"

"Evet, efendim. Landi."

Şimdi anlaşılmıştı. Brunetti düşündü, raporu masaya koydu. "Ne yaptınız?"

"Buraya geldik, efendim, ve ona, eşinize, *carta d'identità*'sını sorduk. Kimliğini bize verince kim olduğunu anladık, Landi, Teğmen Scarpa'yı aradı."

Landi bunu yapmalıydı, Brunetti biliyordu. "Neden ikiniz de buraya döndünüz? Biriniz niye orada kalmadı?"

"Guardia di San Marco'dan biri alarmı duyup geldi, bu yüzden mal sahibi gelene kadar orada durması için onu bıraktık."

"Anlıyorum, anlıyorum," dedi Brunetti, sonra, "Teğmen Scarpa geldi mi?" diye sordu.

"Hayır efendim. Landi'yle konuştular. Hiçbir emir vermedi, normal yoldan işlemleri yapmamız için sorumluluğu bize bıraktı."

Brunetti, bir commissario eşini tutuklamanın normal bir yolu olmadığını söyleyecekti neredeyse, ama onun yerine ayağa kalkıp Paola'ya baktı. İlk defa ona hitap ederek, "Sanırım gidebiliriz Paola," dedi.

Paola cevap vermedi, ama hemen ayağa kalktı.

"Onu eve götürüyorum, Pucetti. Sabah tekrar geleceğiz. Eğer Teğmen Scarpa bir şey sorarsa böyle söylersin, tamam mı?"

"Tabii, efendim," diye cevapladı Pucetti. Bir şeyler daha ekleyecekti, ama Brunetti elini kaldırıp onu susturdu.

"Tamam, Pucetti. Başka seçeneğin yoktu." Paola'ya bakıp ekledi: "Ayrıca eninde sonunda bu olacaktı." Pucetti'ye gülümsemeye çalıştı.

Merdivenlerden alt kata inince, genç polisi kapıyı açmış tutarken buldular. Brunetti, Paola'ya önce çıkması için yol verdi, polise tam olarak bakmadan eliyle selam verdi ve dışarıya, geceye çıktı. Nemli hava etraflarını sarmıştı, nefeslerini anında yumuşak bulutlara çeviriyordu. Yan yana yürüdüler. Anlaşmazlığın yarattığı uçurum, alıp verdikleri nefes kadar belirgindi.

7 Eve dönerken ikisi de konuşmadı; gecenin geri kalanında garip rüyalardan kurtulmak için ikisi de uyumadı. Uykuyla uyanıklık arasında sürüklenirlerken birkaç kere vücutları birbirine değdi, ama bu temaslarda eski aşinalığın huzuru yoktu. Tam tersine, bu dokunuşlar bir yabancınınmışçasına birbirlerinden uzaklaştılar. Yataklarını istila eden bu yabancının şaşkınlık ve korku yaratan temasların-

dan ani bir hareketle kaçmayacak kadar kibardılar. Belki bedenin, aklı ve ruhu temsil etmesine izin vermek daha dürüstçe olurdu, ama anıların hatırına veya aralarındaki sevginin zarar gördüğü ya da değiştiği korkusuyla bu içgüdüye karşı koydular.

Brunetti, San Polo'nun çanları yediyi çalana kadar yataktan kalkmamak için kendini zorladı, ama çanlar daha çalmayı bitirmeden banyoya girmişti bile; önceki gece, Landi ve Scarpa ve bugün karşılaşacağı şeyler hakkındaki düşüncelerden uzun bir duşla arınmaya çalışıyordu.

Suyun altında dururken, evden çıkmadan önce Paola'ya bir şeyler söylemesi gerektiğini düşündü, ama ne söylemesi gerektiğini bilmiyordu. Yatak odasına döndüğünde Paola'nın davranışına göre karar vereceğini düşündü, ancak yatak odasına girince Paola'nın orada olmadığını gördü. Tanıdık kahve makinesi, çekilen sandalye seslerinden onun mutfakta olduğunu anladı. Kravatını bağlayarak mutfağa gitti. Paola her zamanki yerinde oturuyordu ve Brunetti iki büyük fincanın masanın üzerinde her zamanki yerlerinde durduğunu fark etti. Kravatını bağlamayı tamamladı, eğildi ve Paola'yı başından öptü.

"Bunu neden yaptın?" diye sordu Paola. Sağ koluyla arkaya uzanıp Brunetti'nin beline sarıldı. Onu kendisine doğru çekti.

Brunetti, Paola'ya doğru eğildi, ama ona dokunmadı. "Sanırım, alışkanlık."

"Alışkanlık mı?" diye sordu Paola, darılmaya hazır bir şekilde.

"Seni sevme alışkanlığı."

"Evet," dedi Paola ama sonra söyleyecekleri çaydanlığın ıslığıyla kesildi. Kahveleri koydu, üzerine sıcak süt ve şeker ekledi. Brunetti oturmadı, ayakta içti.

"Ne olacak?" diye sordu Paola, ilk yudumdan sonra.

"Bu ilk suçun olduğu için, sanırım para cezası olacak."

"Hepsi bu mu?"

"Yeterli," dedi Brunetti.

"Peki ya sen?"

"Gazetelerin tavrına bağlı. Yıllardır böyle bir şeyi bekleyen birkaç gazeteci var."

Brunetti olası manşetleri sıralamadan, Paola, "Biliyorum, biliyorum," dedi, bu yüzden Brunetti bunları kendine sakladı.

"Ama aynı oranda bir kahraman, seks endüstrisinin Rosa Luxemburg'u olma şansın var."

İkisi de gülümsediler, bu sözlerde bir alay havası yoktu.

"Peşinde olduğum şey bu değil, Guido. Biliyorsun." Brunetti ona peşinde olduğu şeyin ne olduğunu soramadan, Paola, "Sadece durmalarını istiyorum. Yaptıkları şeyden vazgeçecek kadar utanmalarını istiyorum," dedi.

"Kimin, seyahat acentelerinin mi?"

"Evet, onların," dedi ve bir süreliğine kahvesine geri döndü. Kahvesi bitmek üzereyken fincanı bırakıp, "Ama hepsinin yaptıklarından utanmasını yeğlerim."

"Seks turisti olarak oraya giden adamların mı?"

"Evet, hepsinin."

"Ne yaparsan yap böyle bir şey olmayacak, Paola."

"Biliyorum." Paola kahvesini bitirip tekrar kahve yapmak için ayağa kalktı.

"Hayır," dedi Brunetti. "Yolda durup bir bardan alırım."

"Daha erken."

"Her zaman açık bir bar bulunur," dedi.

"Evet."

Hakikaten açık bir bar vardı ve Brunetti biraz daha kahve içip Questura'ya gidişini geciktirmek için oyalandı. Bir sonraki güne kadar bir haber çıkmasının imkânsız olduğunu bildiği halde bir *Gazzettino* aldı. İlk sayfaya baktı, sonra da yerel haberlerin olduğu ikinci sayfayı açtı, bir şey yoktu.

Questura'nın kapısında başka bir memur duruyordu: Saat henüz sekiz olmadığı için kilitli olan kapıyı Brunetti için açtı ve içeri girerken onu selamladı.

"Vianello geldi mi?" diye sordu Brunetti.

"Hayır, efendim. Onu görmedim."

"Geldiğinde ona ofisime çıkmasını söyler misin?"

"Peki, efendim," dedi memur ve tekrar selam verdi.

Brunetti arka merdivenlerden çıktı. Marinoni, doğum izninden yeni dönen kadın, merdivende onunla selamlaştı fakat sadece Treviso'daki adamı duyduğunu ve üzüldüğünü söyledi.

Brunetti ofisine girince paltosunu astı, ardından masasına oturup *Gazzettino*'yu açtı. Her zamanki gibiydi: Yargıçların diğer yar-

gıçları soruşturmaları, eski bakanların diğer eski bakanları suçlamaları, Arnavutluk'un başkentindeki kargaşa ve Sağlık Bakanı'nın üçüncü dünya ülkelerine sahte ilaç satımıyla ilgili açmak istediği soruşturma.

İkinci bölüme geçti, üçüncü sayfada Signora Iacovantuono'nun ölüm haberini gördü. "*Casalinga muore cadendo per le scale* (Ev kadını merdivenlerden düşerek öldü)." Tabii.

Hepsini dünden biliyordu: Düştü, komşusu onu merdivenlerde buldu, doktorlar öldüğünü açıkladı. Cenaze ertesi gün yapılacaktı.

Makaleyi henüz bitirmişken Vianello kapıyı çalıp içeri girdi. Brunetti'nin, Vianello'nun suratına bakması yeterliydi. "Ne diyorlar?" diye sordu.

"İnsanlar gelir gelmez Landi konuşmaya başladı ama Ruberti ve Bellini tek kelime etmediler. Gazetelerden de ses çıkmadı."

"Peki ya Scarpa?" diye sordu Brunetti.

"Henüz gelmedi."

"Landi ne diyor?"

"Dün akşam eşiniz Campo Manin'deki seyahat acentesinin camını kırdıktan sonra onu buraya getirdiğini söylüyor. Ve sizin gelip belgeleri doldurmadan eşinizi götürdüğünüzü. Ceza avukatıymış gibi, eşinizin teknik olarak kanun kaçağı olduğunu söylüyor."

Brunetti gazeteyi önce ikiye sonra dörde katladı. Pucetti'ye, Paola'yı sabah getireceğini söylediğini hatırladı, fakat karısının buraya gelmeyişinin onu kaçak durumuna düşürmeye yeterli olacağını düşünmemişti. "Anlıyorum," dedi. Uzun bir süre bekleyip sonunda sordu: "Geçen seferkini kaç kişi biliyor?"

Vianello soru üzerinde bir süre düşünüp cevap verdi: "Resmi olarak hiç kimse bilmiyor. Resmi olarak hiçbir şey olmadı."

"Onu sormuyorum."

"Bilmemesi gereken birinin bildiğini sanmıyorum," dedi Vianello. Daha fazla açıklama yapmak istemediği belliydi.

Brunetti, Çavuş'a mı yoksa Ruberti ve Bellini'ye mi teşekkür etmesi gerektiğini bilmiyordu. "Bu sabah Treviso polisinden haber var mı?"

"Iacovantuono ofislerine gidip, geçen hafta yaptığı tespitten emin olamadığını söylemiş. Yanıldığını düşünüyormuş. Çünkü o sırada çok korkmuşmuş. Şimdiyse soyguncunun kızıl saçlı olduğun-

dan eminmiş. Görünüşe göre bunu birkaç gün önce hatırlamış, ama gelip polise söylememiş."

"Yani karısı ölene kadar mı?" diye sordu Brunetti.

Vianello önce cevap vermedi. Bir süre sonra, "Siz olsanız ne yapardınız, efendim?" diye sordu.

"Neyi ne yapardım?"

"Onun yerinde olsaydınız."

"Muhtemelen ben de kızıl saçlı olduğunu hatırlardım."

Vianello ellerini üniformasının ceketinin ceplerine soktu ve başını salladı. "Sanırım hepimiz öyle yapardık, değil mi, özellikle de ailemiz varsa?"

Brunetti'nin telefonu çaldı. "Evet," dedi ahizeyi kaldırınca. Bir süre karşı tarafı dinleyip telefonu kapattı, ayağa kalktı. "Vice-Questore. Beni görmek istiyormuş."

Vianello ceketinin kolunu sıyırarak saatine baktı. "Dokuzu çeyrek geçiyor. Sanırım Teğmen Scarpa'nın ne yaptığı belli oldu."

Brunetti odasından çıkmadan önce gazeteyi dikkatle masasına yerleştirdi. Signorina Elettra, Patta'nın kapısının önünde, bilgisayarının başındaydı, ama ekran boştu. İçeri girdiğinde Brunetti'ye baktı ve dudağını ısırarak kaşlarını kaldırdı. Bir şaşkınlık belirtisi olabileceği gibi, kolaylıkla, müdürün odasına çağrılan öğrenciyi, bir arkadaşının yüreklendirmesi de olabilirdi.

Brunetti bir anlığına gözlerini kapadı, dudaklarını büzdü. Sekretere bir şey demeden kapıyı çaldı ve "*Avanti*," sesini duyunca içeri girdi.

Brunetti içeride sadece Vice-Questore'yi bulmayı umuyordu. Bu yüzden içerideki dört kişiyi görünce şaşkınlığını gizleyemedi. Vice-Questore Patta; Teğmen Scarpa, "Son Yemek" tablolarında Yahuda'nın her zaman oturduğu yerde, hemen amirinin solunda; biri ellili yaşlarının sonunda, diğeri ondan on yaş kadar genç iki adam. Brunetti'nin onları inceleyecek vakti yoktu; yine de daha yaşlı olan adamın buyurgan, diğerinin de dikkatli bir havası olduğunu sezdi.

Patta doğrudan konuya girdi. "Commissario Brunetti, bu Dottor Paolo Mitri." Zarif bir el hareketiyle daha yaşlı olan adamı işaret etti. "Ve avukatı, Avvocato Giuliano Zambino. Sizi dün akşam olan olayları tartışmak için çağırdık."

Odada, Avukat'ın biraz solunda beşinci bir sandalye vardı ama kimse Brunetti'ye oturmasını söylemedi. Brunetti başıyla iki adamı selamladı.

"Belki Commissario bize katılır?" diyerek eliyle boş sandalyeyi işaret etti Mitri.

Patta başını salladı ve Brunetti oturdu.

"Sanırın niye burada olduğunuzu biliyorsunuz?" dedi Patta.

"Açıkça belirtilirse memnun olurum," diye cevap verdi Brunetti.

Patta Teğmen'e döndü. Scarpa da konuşmaya başladı. "Dün akşam gece yarısı sıralarında adamlarımdan birinden telefon aldım. Adamım, Campo Manin'deki seyahat acentesinin –'Bay Mitri'nin sahibi olduğu acentenin,' diye ekledi başını o tarafa doğru eğerek– camının saldırganlar tarafından yine kırıldığını söyledi. Bana şüphelinin Questura'ya götürüldüğünü ve o kişinin de Commissario Brunetti'nin eşi olduğunu söyledi."

"Bu doğru mu?" diye böldü Patta, Brunetti'ye dönerek.

"Memur Landi'nin Teğmen'e dün akşam neler söylediği hakkında bir fikrim yok," diye sakin bir şekilde cevapladı Brunetti.

"Demek istediğim o değil," dedi Patta, Teğmen söze başlayamadan. "Tutuklanan eşiniz miydi?"

"Dün akşam okuduğum raporda," diye başladı Brunetti, sesi hâlâ sakindi, "Memur Landi, eşimin adını ve adresini yazmış, ayrıca eşimin camı kırdığını kabul ettiğini söyledi."

"Ya önceki?" diye sordu Scarpa.

Brunetti öncekiyle ne kastettiğini sormadı. "Ne olmuş öncekine?"

"Eşiniz miydi?"

"Bunu eşime sormalısınız, Teğmen."

"Soracağım," dedi. "Emin olun soracağım."

Bay Mitri öksürürken bir eliyle çıkan sesi azalttı. "Sanırın araya girebilirim, Pippo," dedi Patta'ya. Vice-Questore bu dostluk işaretinden gözle görülür bir şekilde gururlandı.

Mitri, Brunetti'ye döndü. "Commissario, bu konuda bir anlaşmaya varmamızın yararlı olacağını düşünüyorum." Brunetti, ona döndü, ama bir şey demedi. "Acentenin zararı bayağı fazla: Geçen sefer kırılan camı yenilemek yaklaşık dört milyon lirete mal oldu, bu sefer de aynı fiyata takılacağını varsayıyorum. Bir yandan da ca-

mın takılmasını beklerken kapalı kalan acentenin uğradığı iş kaybı var."

Brunetti'nin bir şey sormasını ya da söylemesini beklercesine durdu, ama Brunetti bir şey demeyince devam etti: "Geçen seferki olaydan dolayı kimse tutuklanmadığı için sigorta şirketinin, camı ve belki de iş kaybının bir kısmını ödeyeceğini sanıyorum. Bunu sağlamak bayağı zaman alacak gibi, ama bir anlaşmaya varacağımıza eminim. Aslında, şimdiden temsilcimle konuştum, bu işin halledileceğini söyledi."

Brunetti adam konuşurken onu izliyor, sesindeki güvene kulak veriyordu. Görüştüğü insanların bütün ilgisini üzerinde toplamaya alışmış bir adamdı. Kendine güveni neredeyse görülebilir dalgalarla yayılıyordu. Diğer özellikleri de aynı izlenimi veriyordu: Günün modasından daha kısa kesilmiş saçları, hafif bronz teni, bakımını başkalarının yaptığı cildi ve tırnakları. Açık kahverengi, neredeyse kehribar rengi gözleri; çekici denilebilecek hoş bir sesi vardı. Adam oturduğu için Brunetti boyunu kestiremiyordu, ama kollarına ve bir koşucununkine benzeyen bacaklarına bakılırsa uzun gibi duruyordu.

Bu sırada Avukat sessizce, dikkatli bir şekilde müvekkilini dinliyor, hiç konuşmuyordu.

"Dikkatinizi çekebildim mi, Commissario?" Mitri, Brunetti'nin inceleyici bakışlarını ve belki de işten hoşlanmayışını fark etmişti.

"Evet."

"İkinci olay ise farklı olacak. Eşiniz camı kırdığını açıkça kabul ettiğine göre parasını ödemeli sanırım. Sizinle bu yüzden konuşuyorum."

"Yani?" diye sordu Brunetti.

"Bu konuda bir anlaşmaya varabileceğimizi düşündüm."

"Korkarım anlamadım," dedi Brunetti. Bu adamın üstüne ne kadar gideceğini ve sonunda ne olacağını merak ediyordu.

"Neyi anlamadınız, Commissario?"

"Beni bunları konuşmak için niye çağırdığınızı."

Mitri'nin sesi gerildi, ama hâlâ hafifti. "Bu sorunu çözmek istiyorum. Erkek erkeğe." Patta'ya doğru başını salladı. "Vice-Questore'nin arkadaşı olma şerefine eriştim ve bu olayın polise bir leke sürmesini istemem."

İşte bu, diye düşündü Brunetti, basının sessizliği açıklıyor.

"Bu işi gereksiz karışıklıklara yol açmadan sessizce çözebileceğimizi düşünüyorum."

Brunetti Scarpa'ya döndü. "Dün akşam karım camı niye kırdığından bahsetti mi?"

Scarpa hazırlıksız yakalanmıştı, kendisinden önce söze başlayan Mitri'ye çabucak baktı. "Bunun sonucu etkileyemeyeceğinden eminim. Önemli olan camı kırdığını kabul etmesi." Patta'ya döndü. "Hazır imkânımız varken bu işi düzeltmek hepimizin yararına olacaktır. Eminim bana katılıyorsundur, Pippo."

Patta sert bir şekilde kabul ettiğini belirtti. "Tabii ki."

Mitri Brunetti'ye döndü. "Eğer siz de bana katılıyorsanız ilerleme kaydedebiliriz. Eğer katılmıyorsanız korkarım zamanımı boşa harcıyorum."

"Benden neye katılmamı istediğinizden hâlâ emin değilim, Bay Mitri."

"Eşinizin kırılan camın ve tamir edilene kadar olan iş kaybının parasını ödemesini kabul etmenizi istiyorum."

"Bunu yapamam," dedi Brunetti.

"Peki neden?" diye sordu Mitri. Sabrı taşmak üzereydi.

"Bu beni ilgilendirmez. Eğer bu konuyu eşimle tartışmak istiyorsanız bunda serbestsiniz. Fakat ben onun yerine, hele bu konuda, karar veremem." Brunetti ses tonunun, söyledikleri kadar makul olduğunu düşündü.

"Sen ne biçim bir adamsın?" diye sordu Mitri kızgınlıkla.

Brunetti, Patta'ya döndü. "Size yardımcı olabileceğim başka bir şey var mı, Vice-Questore?" diye sordu. Patta ya çok şaşırdığından ya da çok kızdığından cevap veremedi. Brunetti ayağa kalktı ve hızlı bir şekilde kendini dışarı attı.

8 Brunetti, Signorina Elettra'nın kaşlarını kaldırmasına ve dudaklarını büzmesine, olanları daha sonra anlatacağını belirten hafif bir baş sallaması dışında bir tepki vermedi. Az önce olanların ger-

çekte ne anlama geldiğini düşünerek merdivenlerden odasına çıktı.

Patta'yla olan arkadaşlığıyla övünen Mitri'nin, büyük yankı uyandıracak bu haberi gazetelerden uzak tutacak kadar sözünün geçtiği belliydi. Doğal olarak bir muhabirin bütün istediklerini içeren bir haberdi: Seks, şiddet ve polis. Ayrıca Paola'nın ilk saldırısının üstünün örtüldüğünü öğrenirlerse okurlarına ayrı tatlar sunabileceklerdi: Polisin yozlaşması ve gücün kötüye kullanılması.

Hangi yazı işleri müdürü böyle bir fırsatı teperdi? Hangi gazete böyle bir zevkten mahrum bırakırdı kendisini? Ayrıca Paola da kentin en ünlü ve en zengin adamlarından birinin, Kont Orazio Falier'in kızıydı. Bu öylesine müthiş bir haberdi ki bunu görmezden gelecek bir gazetenin var olması mümkün değildi.

Bu, haberi yayımlamayan yazı işleri müdürüne veya yazı işleri müdürlerine daha fazla mükafat verilmiş olabileceği anlamına geliyordu. Brunetti bir süre daha düşünüp, bunun, haberin gazetelerde basılmasını engelleyen otoriteler için daha doğru olabileceğini düşündü. Ayrıca haberin kullanılmasının engellenip, devlet güvenliği nedenleriyle süslenip, bu sayede basına yasaklanmış olma ihtimali de vardı. Mitri bu kadar güce sahip olacak bir adam gibi görünmüyordu, ama Brunetti'nin kendisine hatırlattığı gibi böyleleri kendilerini belli etmezlerdi. Mafyayla işbirliği içinde olduğu için halen yargılanmakta olan eski politikacılardan biri aklına geldi. Yıllar boyunca karikatürlerde alay konusu olan bir adamdı oysa. Normalde tamamen zararsız görünen biriyle büyük güç bağdaştırılamazdı. Yine de Brunetti'nin, o açık yeşil gözlerin bir işaretiyle, karşısına çıkan kişiye, sebebi ne kadar önemsiz olursa olsun, yıkım getireceğinden şüphesi yoktu.

Daha sakin düşündüğü zaman, Paola adına karar veremeyeceğini söyleyerek teklifi reddetmesinde kabadayılık kadar gerçeklik payı da olduğunu fark etti.

Mitri, Patta'nın ofisine Brunetti'nin ününü duyduğu bir avukatla gelmişti. Zambino'nun genelde iş hukukuyla, anakaradaki büyük şirketlerle ilgilendiğini yarım yamalak hatırlıyordu. Zambino'nun şehirde yaşadığını fakat burada ilgilenebileceği –en azından profesyonel anlamda– çok az şirket olduğu için anakarada iş kovalamak

zorunda olduğunu düşündü.

Polisle görüşmeye giderken neden bir iş avukatı getirilsin ki? Neden cezai bir olaya iş avukatı dahil edilir? Zambino'nun belli bir ünü vardı, hatırladığı kadarıyla güçlü bir adamdı, düşmanları da vardı ve Brunetti'nin Patta'nın ofisinde geçirdiği zaman boyunca tek kelime etmemişti.

Aşağıyı arayıp Vianello'nun yukarı gelmesini istedi. Birkaç dakika sonra Çavuş gelince Brunetti, eliyle oturmasını işaret etti. "Dottor Paolo Mitri ve Avvocato Giuliano Zambino hakkında ne biliyorsun?"

Vianello'nun hemen cevap vermeye başlamasından, isimleri başka yollardan öğrenmiş olduğu anlaşılıyordu. "Zambino Salute'den fazla uzak olmayan Dorsoduro'da yaşıyor. Büyük bir yeri var, üç yüz metre kare. Şirket ve iş hukukunda uzman. Birçok müvekkili anakaradan: Kimyacılar ve petrokimyacılar, ilaç şirketleri ve ağır ilaçlar üreten bir fabrika. Çalıştığı kimya fabrikalarından biri üç yıl önce *laguna*'ya arsenik dökerken yakalandı: Üç milyon liret para cezası ve bir daha böyle bir şey yapmama sözüyle onları kurtardı.

Brunetti, Çavuş sözünü bitirene kadar bekledi. Bilgilerin kaynağının Signorina Elettra olup olmadığını merak ediyordu. "Ya Mitri?"

Brunetti, Vianello'nun bu bilgileri bu denli çabuk bulmanın verdiği gururu zorlukla gizlediğini fark etti. Vianello hevesle devam etti: "Üniversiteyi bitirdikten sonra işe ilaç şirketlerinden biriyle başlamış. Eczacıymış, ama ilk fabrikasını aldıktan sonra artık eczacılık yapmamış. Sonra iki tane daha almış. Son birkaç yılda işleri büyütmüş ve fabrika sayısını artırmış. Söz konusu seyahat acentesinin sahibi, iki tane de emlak acentesi var. Ayrıca geçen yıl açılan fast food restoranlarının büyük hissedarı olduğuna ilişkin söylentiler var."

"Hiç suç kayıtları var mı, herhangi birinin?"

"Hayır," dedi Vianello. "İkisinin de yok."

"İhmal olabilir mi?"

"Kimin ihmali?"

"Bizim."

Çavuş bir süre düşündü. "Mümkün. Bu aralar sık oluyor."

"Bir göz atabiliriz, değil mi?"

"Signorina Elettra şimdiden bankalarıyla konuşuyor."

"Konuşuyor mu?"

Vianello cevap vermek yerine ellerini Brunetti'nin masasına koyup, klavyede yazıyormuş gibi parmaklarını oynattı.

"Ne zamandır seyahat acentesinin sahibi?" diye sordu Brunetti.

"Beş altı yıldır sanırım."

"Mitri ne kadar zamandır bu turları düzenliyorlar merak ediyorum," dedi Brunetti.

"Castello'daki acentede tur posterlerini birkaç yıl önce astıklarını hatırlıyorum," dedi Vianello. "Tayland'da bir haftanın neden bu kadar ucuz olduğunu merak etmiştim. Nadia'ya sordum, o da bana açıkladı. O zamandan sonra seyahat acentelerinin vitrinlerine dikkat etmeye başladım." Vianello bu dikkatin sebebini açıklamayınca Brunetti de sormadı.

"Başka nerelere gidiyorlar?"

"Turlar mı?"

"Evet."

"Genellikle Tayland sanırım, ama Filipinler'e de çok giden var. Ve Küba'ya. Son yıllarda da Burma ve Kamboçya'ya gitmeye başladılar."

"Afişler nasıl?" diye sordu Brunetti. Daha önce hiç dikkat etmemişti.

"Önceleri açıkça söylüyorlardı: '*Red light district*'te, sıcakkanlı eskortlar eşliğinde tüm rüyalarınız gerçek olacak,' gibi şeyler. Ama şimdi kanun değiştiği için bir çeşit şifreyle yazıyorlar: 'Açık görüşlü otel personeli, gece ışıklarının yanında dost canlısı çalışanlar.' Hepsi aynı türden, fahişelerin çoğu yola çıkıp adamları aramayacak kadar tembel."

Brunetti, bunları Paola'nın nasıl öğrendiğini ya da ne kadarını bildiğini bilmiyordu. "Mitri'nin yerinde de böyle afişler var mı?"

Vianello omuzlarını silkti. "Sanırım var. Bu turları düzenleyenler benzer bir şifreli dil kullanıyorlar. Bir süre sonra okumayı öğreniyorsunuz. Yine de birçoğu, insanları daha uygun yerlere de götürüyor: Maldiv, Seychelles Adaları gibi eğlencenin ucuz ve güneşin bol olduğu yerlere."

Brunetti, bir an için birkaç yıl önce kanser olma tehlikesi yaşa-

yan ve sırtından bu tehlikeli parçaları aldıran, o günden beri de güneşe karşı saldırgan bir tutum geliştiren Vianello'nun en sevdiği konuya, güneşin zararlarına atlayacağını sanıp korktu. Vianello bu konuyu açmak yerine, "Onun hakkında biraz araştırma yaptım. Aşağıda. Bizimkiler bir şeyler biliyorlar mı diye baktım," dedi.

"Ne çıktı?"

Vianello kafasını salladı. "Hiçbir şey. Sanki hiç var olmamış gibi."

"Yaptığı yasadışı bir şey değil," dedi Brunetti.

"Yasadışı olmadığını biliyorum," dedi en sonunda Vianello. "Ama olmalı." Brunetti soramadan ekledi: "Kanunu yapmanın bizim işimiz olmadığını biliyorum. Muhtemelen kanunu sorgulamak bile işimiz değil. Ama kimsenin olgun erkekleri küçük kızlarla seks yapmaları için bir yerlere göndermelerine izin verilmemeli."

Brunetti konu böyle açıklanınca tartışacak çok az şey kaldığını anladı. Fakat seyahat acentelerinin yaptığı, hukukun ilgilendiği kadarıyla, insanların başka yerlere gitmeleri için bilet ve gittikleri yerde kalmaları için otel ayarlamaktı. Gittikleri yerde ne yaptıkları kendi meseleleriydi. Brunetti, üniversitedeki mantık derslerini ve mantıktaki matematiksel basitlikten nasıl heyecan duyduğunu hatırladı. Bütün insanlar ölümlüdür. Giovanni bir insandır. O yüzden Giovanni ölümlüdür. Tasımların doğruluğunu kontrol etmenin yolları olduğunu anımsadı. Ana kelime ve ortadaki kelime hakkında bir şeyler vardı: İkisi doğru yerlerde olmalıydı ve aynı anda olumsuz olmamalıydılar.

Ayrıntılar kafasından uçmuş, sınavlarını bitirip profesyonel hukukçular arasına katıldığı günden itibaren yavaş yavaş kaybolan tüm istatistik bilgiler, kurallar ve tüm diğer şeylerle beraber kaybolmuştu sanki. Tüm bunlara rağmen, bazı kanunların sonuna kadar uygulandığını ve çeşitli durumlarda belirleyici rol oynayabileceğini, olayların doğru biçimde halledilmesinde etkili olabileceğini bilmenin vermiş olduğu sonsuz güven hissini hatırlıyordu.

Ancak geçen yıllar bu güveni de yıpratmıştı. Şimdi doğru, en çok patırtı koparan ya da en iyi avukatları tutanın elindeydi. Bir tabanca ya da bıçağa ya da meslek yaşamını dolduran türden tartışmalara karşı koyacak bir tasım yoktu.

Kendini bu düşüncelerden uzaklaştırıp dikkatini tekrar Vianel-

lo'ya yöneltti. Onu bir cümlenin ortasında yakaladı: "... avukat..."

"Özür dilerim," dedi Brunetti. "Başka bir şey düşünüyordum."

"Bir avukat tutmayı düşünüyor musunuz diyordum?"

Patta'nın odasından çıktığından beri bu düşünceyi zihninden kovup duruyordu. Yukarıdaki odadaki adamlara karısı adına cevap veremeyeceği gibi, Paola'nın yaptığı şeyin hukuki sonuçlarıyla da uğraşmakla ilgili bir plan yapamayacağını düşünüyordu. Şehirdeki ceza avukatlarının çoğunu tanıyor olsa da, hatta birçoğuyla arası iyi olsa da, onları sadece mesleki yönden tanıyordu. Avukatların isimlerini saydığını, iki yıl önce bir cinayet davasında başarılı bir savunma yapan adamın ismini hatırlamaya çalıştığını fark etti. Bu düşünceleri kafasından attı. "Sanırım, bununla eşim ilgilenecektir."

Vianello başını sallayarak onayladı ve ayağa kalktı. Başka bir şey söylemeden odadan çıktı.

Vianello gidince Brunetti dolap ve pencere arasında volta atmaya başladı. Signorina Elettra bir suçu rapor etmekten ve suçu işlediği için gururlanan bir insana fazla sorun çıkarmamak için anlaşma önermekten başka bir şey yapmayan iki kişinin banka hesaplarını kontrol ediyordu. Paola'yı sanıklıktan kurtaracak bir anlaşma önermek için Questura'ya gelme zahmetine girmişlerdi. Muhtemelen adamlardan birinin kurbanı olduğu asıl suç kadar yasadışı olan hesapları kontrol edilirken Brunetti burada boş boş oturacaktı.

Paola'nın yaptığı şeyin yasadışı olduğuna dair hiç şüphesi yoktu. Yürümeyi bırakıp Paola'nın bunu hiçbir zaman reddetmediğini düşündü. Paola bu durumu hiç umursamıyordu. Brunetti günlerini hukukun korunmasına harcıyordu ve Paola da sanki kafasına uymayan bir şey karşısında onu durduracak bir şey yokmuş gibi bunu çiğneyip geçiyordu. Günlerdir göğsünün derinliklerinde yatan öfkenin yukarılara çıktığını, kalbinin hızlandığını hissetti. Paola kendi kendine doğru olanın tanımını yapıp kaprisli bir şekilde buna uymuştu, Brunetti'nin de, kariyeri yok olurken öylece durup onun hareketlerinin soyluluğuna sevgi sözcükleri söylemesini beklemişti.

Kendini bu ruh haline kaptırdığını fark etti, kendi özsaygısı adına, olanların Questura'daki pozisyonu üzerindeki olası etkileri hakkında düşünmeyi, ağlamaya başlamadan bıraktı. Mitri'ye verdiği cevabı kendine de vermek için zorlandı: Karısının yaptıklarından sorumlu değildi.

Yine de bu açıklama öfkesini biraz dindirebildi ancak. Bir işe yaramadığını anlayınca volta atmayı bırakıp Signorina Elettra'nın ofisine indi.

İçeri girince Signorina ona gülümsedi. "Vice-Questore yemeğe çıktı," dedi, ama Brunetti'nin ruh halini anlamaya çalışırcasına daha fazla bir şey söylemedi.

"Beraber mi gittiler?"

Signorina Elettra başını sallayarak onayladı.

Brunetti, "Signorina," diyerek lafa başladı, nasıl devam edeceğini düşünmek için bir süre durakladı. "Bu adamlar hakkında daha fazla araştırma yapmanızın gerekli olduğunu düşünmüyorum."

Elettra'nın itiraz etmeye başlayacağını anlayınca bir şey söylemesine fırsat vermeden ekledi: "İkisi hakkında da bir suç işlediklerine dair bir şüphe yok, bu yüzden onlarla ilgili araştırma yapmanın uygunsuz olacağını düşünüyorum. Özellikle bu şartlar altında." Şartların ne olduğunu Signorina Elettra'nın hayal gücüne bıraktı.

Elettra başını sallayarak onayladı: "Anlıyorum, efendim."

"Size anlayıp anlamadığınızı sormuyorum, Signorina. Mali durumları hakkında bir araştırma yapmayacağınızı söylüyorum."

"Evet, efendim," dedi Elettra ve diğer tarafa dönüp monitörü açtı.

"Signorina," diye tekrar etti Brunetti, sesini yükselterek. Elettra başını kaldırınca, "Bu konuda ciddiyim Signorina. Onlar hakkında sorular sorulmasını istemiyorum," diye ekledi.

"O zaman sorulmayacaktır, efendim," dedi Elettra ve gösterişli bir sahtelikle gülümsedi. Ucuz komedi filmindeki subretler gibi dirseklerini masaya koymuş, birbirine geçirdiği parmaklarının üstüne çenesini dayamıştı. "Bu kadar mı Commissario, yoksa benden yapmamı istediğiniz başka bir şey var mı?"

Brunetti cevap vermeden döndü ve merdivenlere yöneldi, sonra vazgeçip döndü ve Questura'dan çıktı. Yunan kilisesinin yakınlarındaki set boyunca yürüdü, köprüyü geçti ve karşısına çıkan bara girdi.

"*Buon giorno*, Commissario," diyerek karşıladı barmen. "*Cosa desidera*?"

Brunetti ne istediğini söylemeden önce saatine baktı. Zaman kavramını yitirmişti, neredeyse öğlen olduğunu görünce şaşırdı. "*Un' ombra*," diye cevapladı. Ufak kadehteki şarap önüne gelince

tadına bakma gereği duymadan içti. Şarap bir işe yaramamıştı, daha fazlasının da işe yaramayacağını bilecek kadar aklı vardı. Tezgâhın üstüne bin liret bıraktı ve Questura'ya geri döndü. Kimseyle konuşmadı, yalnızca odasına çıkıp paltosunu aldı, tekrar çıkarak eve gitti.

Öğle yemeği sırasında Paola'nın çocuklara neler olduğunu anlatmış olduğu açıktı. Chiara belli bir şaşkınlıkla, Raffi de ilgiyle, hatta belki merakla, annesine bakıyordu. Kimse konuyu açmadığı için yemek sakin bir şekilde geçti. Brunetti genellikle taze *tagliatelle* ve *porcini*'yi severdi, ama bugün ikisinin de tadını alamıyordu. Ardından yediği *spezzatini* ve kızarmış *melanzane*'nin de tadını çıkartamadı. Yemek bitince Chiara piyano dersine, Raffi de bir arkadaşına matematik çalışmaya gitti.

Masa tabak ve kâselerle doluyken Paola ve Brunetti kahvelerini içtiler. Brunetti kahvesine grappa katmıştı, Paola'nın kahvesiyse sade ve tatlıydı. "Avukat tutacak mısın?" diye sordu Brunetti.

"Bu sabah babamla konuştum," dedi Paola.

"Ne dedi?"

"Bana bağırmasından önce mi, sonra mı?"

Brunetti kendini zorlayarak gülümsedi. "Bağırmak" en çılgın düşlerinde bile kayınpederine yakıştırabileceği bir fiil değildi. Bu uyuşmazlık onu güldürdü.

"Sonra sanırım."

"Bana aptal olduğumu söyledi."

Brunetti, yirmi yıl önce, Paola evleneceklerini söylediği zaman da Kont'un aynı cevabı verdiğini hatırladı. "Ondan sonra ne dedi?"

"Senno'yu tutmamı söyledi."

Brunetti şehirdeki en iyi ceza avukatının ismini söylediğini başını sallayarak gösterdi. "Biraz garip olabilir."

"Neden?"

"Senno tecavüzcüleri ve katilleri savunmada çok iyidir. Kız arkadaşını döven zengin çocuklarını, eroin satan aynı kız arkadaşları. Senin onlarla aynı sınıfta olduğunu düşünmüyorum."

"Bunun bir iltifat olup olmadığından emin değilim."

Brunetti omuzlarını silkti. Kendisi de değildi.

Paola kendiliğinden bir şey söylemeyince Brunetti, "Tutacak mısın?" diye sordu.

"Öyle bir adam tutmam."

Brunetti grappa şişesini önüne çekip boş kahve fincanına biraz grappa doldurdu. Fincanı biraz çalkalayıp bir dikişte içti. Paola'nın havada kalan sözlerini anlamak için, "Kimi tutacaksın?" diye sordu.

Paola omuzlarını silkti. "Suçlamaya kadar bekleyeceğim. Sonra karar veririm."

Bir an biraz daha fazla grappa içmeyi düşündü, ama sonra istemediğini fark etti. Sofrayı toplamak ya da bulaşıkları yıkamak için yardım teklif etmeden sandalyesini iterek kalktı. Saatine baktı ve bu sefer de saatin çok erken olduğunu görerek şaşırdı, henüz iki bile değildi. "Gitmeden önce biraz uzanacağım," dedi.

Paola başını salladı. Ayağa kalktı ve masanın üstündeki tabakları üst üste koyarak toplamaya başladı.

Koridoru geçip odasına girdi, ayakkabılarını çıkarıp yatağın bir kenarına oturdu. Çok yorulduğunu fark etti. Sırtüstü yattı ve ellerini başının altında birleştirip gözlerini kapattı. Mutfaktan akan suyun, birbirine çarpan tabakların sesi geliyordu ve bir tavanın çınlaması duyuldu. Kollarından birini kafasının altından çekip gözlerinin üstüne koydu. Okul günlerini düşündü, kötü notlarla eve geldiği zaman babasının öfkesinden, annesinin hayal kırıklığından korkarak odasına saklanışını hatırladı.

Hatıralar, ruhuna seslenip, onu uzaklara götürdü. Sonra yanında bir hareket, yatağın üzerinde bir baskı hissetti. Göğsüne bir sıcaklık geldi. Paola'nın, yüzüne düşen, sabun ve sağlık kokusu artık hafızasına kazınmış saçlarını kokladı. Gözlerini açmadan kolunu gözlerinin önünden çekti. Elini Paola'nın omuzlarından kaydırırken diğer kolunu başının altından çıkardı ve Paola'nın sırtında kollarını birleştirdi.

Bir süre sonra ikisi de uykuya daldı. Uyandıklarında hiçbir şey değişmemişti.

Bir sonraki gün, Questura'da her zaman olduğu gibi, sakin bir şekilde geçti. Patta, Iacovantuono'nun Venedik'e getirilip tanıklıktan vazgeçmesi hakkında sorgulanmasını istedi ve bu isteği yerine getirildi. Brunetti, onu makineli tüfek taşıyan iki polisin eşliğinde Patta'nın odasına götürülürken gördü. *Pizzaiolo* gözlerini Brunetti'ye çevirdi, ama onu tanıdığını belli eden hiçbir işaret yapmadı. İtalyanların resmi görevlilerle karşılaştıklarında kullandığı görmezden gelme maskesini giymişti.

Brunetti, o hüzünlü gözleri görünce, gerçekte ne olduğunu bilmenin bir şey değiştirip değiştirmeyeceğini merak etti. İster mafya karısını öldürmüş olsun, isterse Iacovantuono sadece öldürdüklerine inansın, iki durumda da, devletin ve organlarının daha büyük bir gücün tehdidinden onu korumada yardımcı olmadığını sezecekti.

Bu düşünceler ufak tefek adamın merdivenlerden kendisine doğru geldiğini gördüğü zaman Brunetti'nin aklına üşüştü, ama bunlar, kendisi için bile, kelimelerle ifade edilemeyecek kadar karışıktı. Bu yüzden tek yapabildiği, iki iriyarı polisin arasında iyice küçülmüş olan adama başını sallayarak onu hatırladığını belli etmek oldu.

Merdivenlerden yukarı çıkarken Orpheus ve Eurydike efsanesini düşünmeye başladı. Tanrıların, arkasına bakmamasını emretmelerine rağmen karısının peşinden geldiğinden emin olmak için dönüp karısına bakarak tanrıların emrine karşı çıkan ve bu yüzden de karısı sonsuza kadar Hades'te kalan adamı düşündü. İtalya'yı yöneten tanrılar da Iacovantuono'ya bir şeye bakmamasını emretmiş, o bu emre karşı gelince de karısını ondan sonsuza kadar almışlardı.

Neyse ki Vianello merdivenlerin tepesinde Brunetti'yi bekliyordu, bu sayede Brunetti'nin düşünceleri kafasından uzaklaştı. Brunetti'yi görünce, "Commissario," diye söze başladı Çavuş. "Treviso'dan bir kadın aradı. Iacovantuono'larla aynı yerde oturduklarını söyledi, anladığım kadarıyla aynı apartmanda oturduklarını kastetti."

Brunetti Çavuş'un yanından geçerek başıyla kendisini takip etmesini işaret etti ve onu koridordan geçirip odasına götürdü. Paltosunu *armadio*'ya* asarken "Ne dedi?" diye sordu

"Kavga ettiklerini söyledi."

* (İt.) Dolap. (y.h.n.)

Kendi evliliğini düşünen Brunetti, "Birçok insan kavga eder," dedi.

"Karısını dövüyormuş."

"O kadın bunu nereden biliyormuş?" diye sordu Brunetti ani bir merakla.

"Signora Iacovantuono'nun, evine gelip bu konuda dert yandığını söyledi."

"Hiç polisi aramış mı?"

"Kim?"

"Karısı. Signora Iacovantuono."

"Bilmiyorum. Ben sadece bu kadınla konuştum." Vianello elindeki kâğıt parçasına baktı, "Signora Grassi, on dakika önce aradı. Siz geldiğinizde yeni kapatmıştım telefonu. Adamın o taraflarda, binada bayağı tanındığını söyledi."

"Neden tanınıyormuş?"

"Komşularının başına dert açtığı için. Çocuklara bağırıp çağırdığı için."

"Karısıyla aralarında ne geçmiş?" diye sordu Brunetti. Masasına oturup arkasına yaslandı. Konuşurken kâğıt ve zarf yığınını önüne çekti, ama onlara bakmıyordu.

"Henüz bilmiyorum. Kimseyle konuşacak vaktim olmadı."

"Bu bizim yetki alanımız değil," dedi Brunetti.

"Biliyorum, ama Pucetti, adamı Vice-Questore'yle banka soygunu hakkında konuşmak için buraya getirdiklerini söyledi."

"Evet. Onu gördüm." Brunetti kâğıtların üzerindeki zarfa baktı ve damgaya göz attı. Vianello'nun söylediklerine çok şaşırdığı için başlangıçta tek gördüğü açık yeşil bir dikdörtgendi. Yavaş yavaş şekil belirginleşti: Galyalı bir askerin ayaklarının dibinde karısı son nefesini veriyordu, adam kılıcını kendi bedenine saplamıştı. Bir tarafta "Roma Museo Nazionale Romano", diğer tarafta "Galatea Suicida" yazıyordu. En altta da "750" yazıyordu.

"Sigorta mı?" diye sordu en sonunda Brunetti.

"Bilmiyorum, efendim. Telefonu yeni aldım."

Brunetti ayağa kalktı. "Gidip soracağım," dedi ve tek başına odadan ayrıldı. Kendisini Vice-Questore Patta'nın odasına götürecek merdivenlere doğru gitti.

Dış oda boştu, küçük yaratıklar Signorina Elettra'nın bilgisaya-

rının ekranında usulca uçuşuyordu. Brunetti, Patta'nın kapısını çaldı ve içeri girmesini söyleyen sesi duydu.

İçeride çok tanıdık bir sahne vardı: Patta masasında oturuyordu, daha da korkuncu, masanın üstü bomboştu. Iacovantuono sinirli bir şekilde yüzü Patta'ya dönük, sandalyenin ucunda oturuyordu. Elleriyle sandalyenin yanlarına tutunmuş, ağırlığını sandalyenin kollarında dümdüz tuttuğu dirseklerine vermişti.

Patta vurdumduymaz bir ifadeyle Brunetti'ye baktı. "Evet?" dedi. "Ne var?"

"Signor Iacovantuono'ya bir şey sormak istiyorum," diye cevap verdi Brunetti.

"Bence zamanınızı boşa harcamış olursunuz, Commissario," dedi Patta. Sonra sesini yükselterek ekledi: "Tıpkı benim zamanımı boşa harcadığım gibi. Signor Iacovantuono bankada neler olduğunu unutmuş görünüyor." Patta öne doğru eğildi – aslında tehdit edercesine eğildi, daha doğru bir ifade. Yumruğunu masaya vurdu. Çok sert değildi, ama yumruğu açılıp dört parmağı Iacovantuono'yu gösterecek kadar sertti.

Aşçı buna karşılık vermeyince Patta tekrar Brunetti'ye baktı. "Sormak istediğiniz ne, Commissario? Stefano Gentile'yi bankada gördüğünü hatırlayıp hatırlamadığı mı? Bize verdiği ilk tarifi hatırlayıp hatırlamadığı mı? Yoksa Gentile'nin fotoğrafını teşhis edip etmediğini mi?" Patta arkasına yaslandı, eli hâlâ havada Iacovantuono'yu işaret ediyordu. "Bunların hiçbirini hatırlamıyor sanırım. Bu yüzden ona bunları sorarak zaman kaybetmemenizi öneririm."

"Benim sormak istediğim bunlar değil, efendim," dedi Brunetti. Yumuşak sesi Patta'nın artistik kızgınlığıyla hiç uyuşmuyordu.

Iacovantuono, Brunetti'ye baktı.

"Peki, ne soracaksınız?" dedi Patta.

"Eşiniz," diyerek başladı Brunetti, Patta'yı görmezden gelip doğrudan Iacovantuono'ya hitap ederek, "sigortalı mıydı öğrenmek istiyorum."

Iacovantuono'nun gözleri gerçek bir şaşkınlıkla büyüdü. "Sigorta mı?"

Brunetti başını salladı. "Hayat sigortası."

Iacovantuono dönüp Patta'ya baktı, oradan bir yardım gelmeyeceğini anlayınca tekrar Brunetti'ye döndü. "Bilmiyorum," dedi.

"Teşekkürler." Brunetti gitmek için hareketlendi.

"Bu kadar mı?" diye sordu Patta arkasından kızgınlıkla.

"Evet, efendim," dedi Brunetti, Patta'ya doğru dönüp Iacovantuono'ya bakarak. Adam hâlâ sandalyeye tünemiş gibi oturuyordu, ama şimdi elleri dizlerinin üzerindeydi. Sanki ellerini inceliyormuş gibi başını önüne eğmişti.

Brunetti kapıya dönüp dışarı çıktı. Yaratıklar sonsuz göçlerini sağ tarafa doğru sürdürüyorlardı, teknolojik fareler kendi yıkımlarına doğru ilerliyorlardı.

Odasına döndüğünde Vianello'nun pencereden, kanalın diğer tarafındaki bahçeye ve San Lorenzo Kilisesi'ne doğru bakarak kendisini beklediğini gördü. Kapının açıldığını duyunca Çavuş o tarafa döndü. "Ne oldu?" diye sordu Brunetti içeri girince.

"Sigortayı sordum."

"Ne oldu?" diye tekrarladı Vianello.

"Bilmiyor." Vianello yorum yapmadı, bunun üzerine Brunetti, "Nadia'nın sigorta poliçesi var mı?" diye sordu.

"Hayır." Vianello bir an durakladıktan sonra ekledi: "Aslında, olduğunu sanmıyorum desem daha doğru olur." İkisi de bunun üzerinde biraz düşündü. Sonra Vianello "Ne yapacaksınız?" diye sordu.

"Yapabileceğim tek şey Treviso'dakilere haber vermek." İşte o anda aklına geldi. "Neden bizi aramış?" diye sordu aniden Vianello'ya dönerek. Elini ağzına götürürken yarı yolda bıraktı.

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Komşusu neden Venedik polisini arıyor? Kadın Treviso'da öldü." Brunetti aniden kızardığını fark etti. Tabii. Tabii. Iacovantuono'nun isminin karalanması gereken yer Venedik'ti: Eğer tanıklık yapmaya karar verirse bu işi yapacağı yer Venedik'ti. Polisin onu ne zaman alacağını bilecek kadar yakından mı izliyorlardı Iacovantuono'yu? Ya da daha kötüsü polisin bu işi ne zaman yapacağını mı biliyorlardı? "*Gesù bambino*," diye fısıldadı. "Adının ne olduğunu söylemişti?"

"Grassi," diye cevap verdi Vianello.

Brunetti ahizeyi kaldırıp Treviso polisine bağlanmak istediğini söyledi. Telefon bağlanınca kendisini tanıtıp Iacovantuono davasına bakan kişiyle konuşmak istediğini söyledi. Konuştuğu adam ola-

yın kaza sonucu ölüm olarak dosyalandığını söyleyene kadar birkaç dakika bekledi.

"Elinizde, cesedi bulan adamın ismi var mı?"

Telefon bir süreliğine bırakıldı, ardından memur cevapladı. "Zanetti. Walter Zanetti."

"Binada başka kim yaşıyor?" diye sordu Brunetti.

"Sadece iki aile efendim. Iacovantuono'lar en üst katta, Zanetti'ler bir altta."

"Grassi adında biri yaşıyor mu?"

"Hayır. Sadece bu iki aile. Neden sordunuz?"

"Mühim değil, mühim değil. Kayıtlarda bir karışıklık olmuş, Zanetti'nin ismini bulamadık. Aradığımız buydu. Yardımlarınız için teşekkür ederim."

"Önemli değil, efendim," dedi polis ve telefonu kapattı.

Brunetti açıklayamadan Vianello sordu: "Öyle biri yok mu?"

"Varsa bile o binada yaşamıyor."

Vianello bir süre düşündü sonra, "Bu konu hakkında ne yapacağız, efendim?" diye sordu.

"Treviso'ya haber vereceğiz."

"Oradan kaynaklandığını mı düşünüyorsunuz?"

"Bilgi sızıntısının mı?" diye sordu Brunetti, Vianello'nun başka bir şey demek istemediğini bildiği halde.

Vianello başını sallayarak onayladı.

"Orada ya da burada. Nerede olduğu fark etmez. Olmuş olması yeterli."

"Şimdi aramaları onun buraya bugün geleceğini bildikleri anlamına gelmez."

"O zaman niye aradılar?" diye sordu Brunetti.

"Sadece fikri aklımıza düşürmek için."

Brunetti başını salladı. "Hayır. Zamanlama çok iyi. Sen telefonla konuşurken binaya giriyordu." Brunetti bir süre ne diyeceğini bilemedi sonra, "Kiminle konuşmak istediler?" diye sordu.

"Operatör, adamla konuşmak için Treviso'ya giden kişiyle konuşmak istediğini söyledi. Sanırım size bağlamak istedi, sizi bulamayınca da bize bağladı. Pucetti, Treviso'ya ben gittiğim için telefonu bana verdi."

"Kadının sesi nasıl geliyordu?"

Vianello konuşmayı hatırlamaya çalıştı. "Üzgündü, sanki Iacovantuono'nun başına daha fazla dert açmak istemiyordu. Bir iki kere adamın yeterince acı çektiğini, ama bildiklerini bize anlatmak zorunda olduğunu söyledi."

"Bilinçli bir yurttaş."

"Evet."

Brunetti pencereye gidip kanala ve Questura'nın önündeki, polis botlarının bağlandığı iskeleye baktı. Sigortayı sorduğu zaman Iacovantuono'nun yüzündeki ifadeyi hatırladı ve yüzü tekrar kızardı. Yeni oyuncak bulmuş bir çocuk gibi davranmıştı, ellerindeki bilgi hakkında düşünmeden ya da bilginin doğruluğunu kontrol etmeden hemen yerinden fırlamıştı. Sigorta poliçesi olan kişilerin şüpheli bir şekilde ölmeleri halinde eşlerinin şüpheli durumuna düşmeleri normaldi, ama Iacovantuono hakkındaki içgüdülerine güvenmeliydi. Onun o duraksayan sesini, çocukları için duyduğu korkuyu hatırlamalıydı. Bunlara güvenip durgun havayı bozan ilk ithamın üzerine bu kadar vahşice gitmemeliydi.

Pizzaiolo'dan özür dilemenin bir yolu yoktu. Çünkü yapacağı herhangi bir açıklama suçluluk duygusunu ve utancını artıracaktı. "Telefon edenin izini sürme şansımız var mı?" diye sordu.

"Arkadan gürültü geliyordu. Sokak gürültüsü gibi. Aramanın bir telefon kulübesinden yapıldığını sanıyorum," dedi Vianello.

Arayacak kadar akıllılarsa –ya da o kadar bilgililerse diye ekledi soğuk bir ses Brunetti'nin kafasının içinde– o zaman umumi bir telefondan arayacak kadar da dikkatlilerdir. "O zaman hepsi bu kadar." Kendisini aniden çok yorgun hissederek sandalyeye bıraktı.

Vianello bir şey söyleme gereği duymadan odadan çıktı ve Brunetti de dikkatini önündeki kâğıtlara verdi.

Amsterdam'daki meslektaşlarından birinden gelen bir faksı okumaya başladı. Meslektaşı, Brunetti'nin, orada bir fahişeyi öldürmekten tutuklanan bir İtalyan hakkında istedikleri bilgilerin onlara yollanmasını hızlandırmasını rica ediyordu. Adamın pasaportunda daimi adres Venedik gözüktüğü için, Hollanda polisi Venedik polisiyle bağlantı kurup adamın önceden bir suç kaydı olup olmadığına bakılmasını istemişti. Bu talep dilekçesi bir ay önce yollanmasına rağmen cevap hâlâ ellerine geçmemişti.

Brunetti'nin eli, adamın kaydı olup olmadığını araştırmak için telefona gidiyordu ki telefon çaldı... ve başladı.

Bunun olacağını biliyordu, hissediyordu. Hatta basınla başa çıkmanın yollarını düşünerek kendisini buna hazırlamaya çalışıyordu. Bunları önceden düşündüğü halde telefon gelince çok şaşırmıştı.

Brunetti'nin de tanıdığı ve *Il Gazzettino* için çalışan bu gazeteci, öncelikle Commissario Brunetti'nin istifa ettiği haberinin doğruluğunu kontrol etmek için aradığını söyledi. Brunetti bunun kendisini çok şaşırttığını, istifa etmeyi asla düşünmediğini söyleyince, gazeteci Piero Lembo, o zaman eşinin tutuklanması ve kendi durumu arasındaki uyuşmazlığı nasıl çözmeyi düşündüğünü sordu.

Brunetti davayla ilgisi olmadığını ve dolayısıyla bir uyuşmazlık görmediğini söyledi.

"Fakat Questura'da arkadaşlarınız var," dedi Lembo. Bunu söylerken aynı zamanda bu olasılık hakkında da şüpheci bir hava yaratmaya çalışıyordu. "*Magistratura*'daki* arkadaşlarınız. Bu onların yargılarını ya da verdikleri kararları etkilemez mi?"

"Böyle bir şey olacağını düşünmüyorum," diyerek yalan söyledi Brunetti. "Ayrıca kesinlikle duruşma olacak diye bir durum olduğunu da sanmıyorum."

"Neden?" diye sordu Lembo.

"Duruşma genellikle, suçluluk ya da masumiyeti belirlemeye çalışır. Bu durumda ise böyle bir sorun yok. Hâkim huzuruna çıkılacak ve para cezası verilecek sanırım."

"Peki sonra ne olacak?"

"Sorunuzu anladığımı sanmıyorum, Signor Lembo," dedi Brunetti ofisinin penceresinden bakarak. Bir güvercin kanalın karşısındaki çatılardan birine konuyordu.

"Para cezası verilince ne olacak?"

"Benim cevaplayabileceğim bir soru değil bu."

"Neden?"

"Ceza eşime verilecek, bana değil." Bu cevabı daha kaç kere tekrarlaması gerektiğini merak etti.

"Eşinizin işlediği suç hakkındaki düşünceniz ne?"

* (İt.) Adalet görevlileri, hâkimler, savcılar. (y.h.n.)

"Bir düşüncem yok." En azından basına açıklayacak bir düşüncesi yoktu.

"Bu bana garip geliyor," dedi Lembo ve sanki rütbesini kullanmak Brunetti'nin dilini çözecekmiş gibi ekledi: "Commissario."

"Nasıl isterseniz." Daha yüksek bir sesle, "Başka sorunuz yoksa, Signor Lembo, size iyi günler diliyorum," dedi Brunetti ve ahizeyi yerine koydu. Telefon kapanana kadar bekledi ve ahizeyi tekrar kaldırıp santralı aradı. "Başka telefon istemiyorum," dedi ve kapattı.

Kayıt ofisindeki memuru odasına çağırıp Amsterdam'daki adamın ismini vererek, bu ismin dosyalarda olup olmadığına bakılmasını ve varsa hemen Hollanda polisine faks çekilmesini istedi. Fazla iş yüküyle ilgili bir itiraz bekliyordu, ama öyle bir şey olmadı. Memur, onun yerine suç kaydı varsa öğleden sonra faksın yollanacağını söyledi.

Brunetti sabahın geri kalanını mektuplara cevap vererek ve yürüttüğü iki dava hakkında rapor yazarak geçirdi. İki davada da büyük bir başarıya ulaşamamıştı.

Biri biraz geçe masasından kalkıp dışarı çıkmaya hazırlandı. Aşağıya inip ana koridoru geçti. Kapıda nöbetçi durmuyordu. Öğle arasında ofisler kapalı olduğu ve ziyaretçiler içeri alınmadığı için bu normal sayılabilirdi. Büyük cam kapıyı açan otomatiğe bastı, sonra kapıyı itti. Soğuk, binanın girişine sızdı, Brunetti bunun üzerine yakasını kaldırdı ve çenesini paltosunun kalın kumaşının arasına sıkıştırdı. Başı önünde dışarıya, ateş hattına çıktı.

İlk olarak ani bir ışık patlaması geldi, ardından bir tane daha, bir tane daha. Yere bakan gözleri kendisine doğru gelen ayakları gördü. Beş altı çift kadardı. Yolu kesilip durmak zorunda kalınca önündeki engeli oluşturanlara baktı.

Ellerinde mikrofon tutan beş adamın oluşturduğu dar bir halkayla etrafı çevrilmişti. Arkalarında daha büyük bir daire oluşturan üç kameralı adam, kamera ışıklarını üstüne tutmuş zıplıyorlardı.

"Commissario. Eşinizi tutuklamak zorunda kaldığınız doğru mu?"

"Bir duruşma olacak mı? Eşiniz avukat tuttu mu?"

"Peki boşanacağınız doğru mu?"

Mikrofonlar önünde sallanıp duruyordu, ama onları kızgınlıkla

kenara itme isteğini bastırdı. Gözle görülen şaşkınlığının üstüne muhabirler seslerini çıldırtırcasına yükseltip birbirini boğan sorular sıralıyorlardı. Cümlelerin sadece kilit sözcüklerini duyuyordu: "Kayınpeder", "Mitri", "serbest teşebbüs", "hukuka engel olmak".

Ellerini cebine soktu, başını tekrar önüne eğip uzaklaşmaya başladı. Göğsü bir vücutla karşılaştı, ama yürümeye devam etti, iki kere sert bir şekilde birilerinin ayağına bastı. "Böyle yürüyüp gidemezsiniz", "yükümlülük", "bilgi alma hakkımız..."

Başka birisi daha önüne çıktı, gözleri yerde yürümeye devam etti. Bu sefer ayaklarına basmadı. İlk köşeden sola dönüp Santa Maria Formosa'ya yönelirken kaçtığını belli etmeden hızla yürüyordu. Bir el omzunu kavradı, ama eli silkeledi, öyle ki eli bedeninden uzaklaştırıp muhabiri duvara yapıştıracakmış gibi silkeledi.

Brunetti'yi birkaç dakika daha takip ettiler, ama o ne adımlarını yavaşlattı ne de onların varlığından haberdarmış gibi davrandı. Aniden sağa dönüp dar bir *calle*'ye girdi. Venedik'in yabancısı olan bazı muhabirler oranın karanlığını ve darlığını fark etmiş olmalıydılar ki hiçbiri arkasından gelmedi. *Calle*'nin sonundan sola döndü ve nihayet onlardan kurtuldu.

Campo Santa Marina'dan eve telefon edip Paola'dan bir grup kameranın evin karşısında beklediğini ve üç muhabirin Paola'yla konuşmak için içeri girişini engellemeye çalıştığını öğrendi.

"Bir yerlerde öğlen yemeği yerim," dedi Brunetti.

"Özür dilerim, Guido," dedi Paola. "Böyle olsun..." Sustu. Brunetti'nin onun sessizliğine söyleyecek bir sözü yoktu.

Evet, Paola'nın yaptıklarının sonucunu düşünmediğine inanıyordu. Paola kadar zeki bir kadının böyle davranması gerçekten garipti.

"Ne yapacaksın?" diye sordu Paola.

"Öğleden sonra işe döneceğim. Peki ya sen?"

"Öbür güne kadar dersim yok."

"Bütün bu zaman boyunca evde oturamazsın, Paola."

"Tanrım, hapishane gibi, değil mi?" diye sordu.

"Daha beter."

"Eve gelecek misin? Yani, işten sonra?"

"Tabii ki."

"Gerçekten mi?"

Gidecek başka yerim yok demek üzereydi ki böyle söylerse Pa-

ola'nın yanlış anlayabileceğini fark etti. Bu yüzden, "Gitmek istediğim başka bir yer yok," dedi.

"Ah, Guido," dedi Paola ve ardından, "*Ciao, amore*," diyerek telefonu kapattı.

10

Öte yandan bu duygular, Brunetti'nin öğle yemeğinden dönüşünü Questura'da bekleyen kalabalık için bir şey ifade etmiyordu. Ponte dei Greci'den geçip basın mensuplarına doğru yürürken kuşlarla ilgili benzetmeler aklına geldi: Kargalar, akbabalar Questura'nın önünde toplaşmış, daireler çizerek geziniyorlardı. Resmi tamamlayacak olan şey ayaklarının dibinde, çürümekte olan bir cesetti.

Bir tanesi onu görüp, diğerlerine haber vermeyecek kadar haince, mikrofonu çoban değneği gibi tutarak Brunetti'ye doğru aceleyle ilerledi. "Commissario," diye başladı daha aralarında bir metre mesafe varken, "Dottor Mitri karınız aleyhine mahkemeye başvurmaya karar verdi mi?"

Brunetti gülümseyerek durdu. "Kanımca bunu Dottor Mitri'ye sormalısınız." Brunetti konuşurken, muhabirlerin sürü hissiyle meslektaşlarının yokluğunu fark ettiklerini ve toplu olarak arkalarındaki sese döndüklerini fark etti. Brunetti'nin söylediği sözler etrafında uçuşuyormuş, onlar da bunları yakalayabileceklermiş gibi mikrofonları öne tutarak Brunetti'ye doğru koşmaya başladılar.

Hareketlerinin heyecanıyla kameramanlardan birinin ayağı kablolara takıldı ve adam kamerasıyla beraber yere düştü. Kırılan cihazdan mercekler fırladı, çocuklarca tekmelenen teneke kutular gibi kanalın kenarına kadar yuvarlandı. Şaşkınlık ya da başka hisler nedeniyle herkes donup kaldı ve merceğin suya inen merdivenlerdeki ilerleyişini izledi. Mercek en üst basamağa gitti, nazikçe uca kadar yuvarlandı, hafifçe ikinci basamağa dokundu ve üçüncüye indi, sonra da hafif bir şıp sesiyle kanalın yeşil sularına gömüldü.

Brunetti bu aradaki genel dikkat kaybından yararlanıp Questura'nın kapısına doğru ilerlemeye devam etti. Fakat muhabirler de onun kadar hızlı davranıp onu durdurmaya çalıştılar. "Teşkilattan

ayrılacak mısınız?" "Eşinizin daha önceden de tutuklandığı doğru mu?" "... mahkeme dışında mı tutacaksınız?"

Brunetti en sahte gülümsemesiyle onları itmeden, ama hedefine doğru gitmesini engellemelerine izin vermeden yoluna devam etti. Questura'ya varır varmaz kapı açıldı ve Vianello'yla Pucetti kapıda belirip muhabirlerin içeri girmesini iki taraftan kollarıyla engellediler.

Brunetti içeri girdi, Vianello ve Pucetti onu takip ettiler. "Vahşiler, değil mi?" dedi Vianello sırtını cam kapıya dayayarak. Orpheus'un tersine, Brunetti, arkasına bakmadan ve konuşmadan odasına giden merdivenleri çıkmaya başladı. Arkasından ayak sesleri duyunca dönüp baktı, basamakları ikişer ikişer çıkan Vianello'yu gördü. "Sizi görmek istiyor."

Brunetti paltosunu çıkarmadan Patta'nın ofisine gitti. Signorina Elettra masasına yaydığı *Gazzettino*'yu okuyordu.

Brunetti gazeteye baktı ve ikinci bölümün ilk sayfasında yıllar önce çektirdiği bir fotoğrafını ve Paola'nın *carta d'identità*'sındaki fotoğrafını gördü. Kafasını kaldıran Signorina Elettra, "Daha da ünlü olursanız sizden imza almak için yalvarmak zorunda kalacağım," dedi.

"Vice-Questore de imza mı istiyor?" dedi Brunetti, gülümseyerek.

"Hayır, sanırım kellenizi istiyor."

"Tahmin ettiğim gibi," dedi Brunetti ve kapıyı çaldı.

Patta'nın sesi duyuldu: Kıyametin sesi. Bütün bu melodramı bırakıp bu işi basitçe halletseler ne kadar kolay olurdu diye düşündüğünü fark etti Brunetti. İçeri girerken Donizetti'nin *Anna Bolena*'sından bir cümle yankılandı beyninde: "Beni yargılayanlar, beni ayıplayanlarsa hiç şansım yok demektir." Tanrım, melodram mı demiştik?

"Beni görmek istemişsiniz, Vice-Questore," dedi girer girmez.

Patta, donuk bir yüzle masasında oturuyordu. Tek eksiği, İngiliz yargıçların idam cezası verirken peruklarının üstüne taktıkları kara kepti. "Evet, Brunetti. Hayır, oturma zahmetine girmeyin. Söyleyeceklerim çok kısa. Questore'yle bu konuyu konuştum ve bu iş sonuçlanana kadar idari izin yapabileceğinize karar verdik."

"Bunun anlamı ne?"

"Bunun anlamı, dava çözülene kadar Questura'ya gelmenize gerek yok."

"Sonuçlanana kadar?"

"Bir hüküm verilene ve eşiniz para cezası ödeyene kadar veya Dottor Mitri'nin mülküne ve işine verdiği zararı ödeyene kadar."

"Yargılanıp, mahkûm edildiğini farz ediyorsunuz," dedi Brunetti, ikisinin de olabileceğini bilerek. Patta cevap vermeye tenezzül etmedi. "Fakat bu yıllar sürebilir," dedi hukuka hiç de yabancı olmayan Brunetti.

"Bundan şüpheliyim," dedi Patta.

"Efendim, dosyalarımda en az beş yıllık, mahkeme gününün ilan edilmesini bekleyen davalar var. Tekrar ediyorum: Bu, yıllar sürebilir."

"Bu tamamen eşinizin kararına bağlı, Commissario. Dottor Mitri bu soruna etkili bir çözüm önererek yeterince medeni, hatta yeterince nazik davrandı. Fakat görünüşe göre eşiniz bunu kabul etmemeyi tercih etti. Bu yüzden sonuçlarına katlanacaktır."

"Bütün saygımla, efendim," dedi Brunetti, "bu tamamen doğru değil." Patta itiraz edemeden Brunetti devam etti: "Dottor Mitri çözümü bana önerdi, eşime değil. Daha önce de açıkladığım gibi eşimin yerine verebileceğim bir karar değildi bu. Eğer o doğrudan eşime bunu önerseydi ve eşim de bunu reddetseydi o zaman söylediğiniz şey doğru olurdu."

"Ona söylemediniz mi?" diye sordu Patta, şaşkınlığını gizlemeden.

"Hayır."

"Neden?"

"Bu, Dottor Mitri'nin işi diye düşündüm, o yüzden söylemedim."

Patta'nın şaşkınlığı yine rahatlıkla yüzünden okunabiliyordu. Bir süre düşündü ve, "Bunu Dottor Mitri'ye söylerim," dedi.

Brunetti başını salladı. Teşekkür anlamında mı, onaylama anlamında mı başını salladığını ikisi de bilmiyordu. "Hepsi bu kadar mı, efendim?" diye sordu Brunetti.

"Evet. Yine de idari izindesiniz. Anlaşıldı mı?"

"Evet, efendim," dedi Brunetti bunun anlamı hakkında hiçbir şey bilmediği halde. Artık polis olarak çalışmayacağını, dolayısıy-

la artık işinin de olmadığını düşündü. Patta'ya başka bir şey söyleme zahmetine girmedi ve dönüp ofisten çıktı.

Signorina Elettra hâlâ masasındaydı. *Gazzettino*'yu bırakmıştı, bir dergi okuyordu. Dışarı çıkınca Brunetti'ye baktı.

"Basına kim haber verdi?"

Signorina Elettra başını salladı. "Bilmiyorum. Muhtemelen Teğmen vermiştir." Bir anlığına Patta'nın kapısına baktı.

"İdari izin."

"Hiç duymadım," dedi Signorina Elettra. "Duruma uysun diye icat edilmiş bir şey olmalı. Ne yapacaksınız, Commissario?"

"Eve gideceğim ve okuyacağım," diye cevap verdi Brunetti. Bu cevapla birlikte aklında bir fikir doğdu. Fikir doğunca da arzu. Tek yapması gereken, binanın önündeki muhabirlerin ve tekrarlanan soruların arasından yürümekti. Böylece eve gidip Paola karar verene ya da iş çözülene kadar kitap okuyabilirdi. Kitaplar onu Questura'dan, Venedik'ten ve ucuz duygusallıkla doldurulmuş, kana susamış yüzyıldan çıkarıp ruhunun daha rahat edeceği dünyalara götürebilirdi.

Signorina Elettra cevaptaki espriye güldü ve elindeki dergiyi okumaya devam etti.

Brunetti ofisine gitmekle uğraşmak yerine doğrudan Questura'nın kapısına gitti. Muhabirler gitmişti, biraz önceki varlıklarının tek kanıtı ise plastik parçaları ve kırılan kameranın şeridiydi.

11 Brunetti eve vardığında, dağılan kalabalığın bir bölümünü kapının önünde buldu. Questura'nın önünde kendisine soru sormak isteyen muhabirlerin üçü oradaydı. Bağırarak sordukları sorulara cevap vermedi, aralarından geçerek giriş koridoruna açılan kocaman *portone*'nin kilidine sokmak için anahtarını çıkardı. Arkasından bir el uzandı ve kolunu çekerek Brunetti'nin elini kapıdan uzaklaştırmaya çalıştı.

Brunetti sağa doğru sendeledi. Elindeki koca anahtar destesini bir silah gibi kavradı. Brunetti'nin elindeki anahtarları fark etme-

yen, fakat yüz ifadesini gören muhabir geri çekilip, yatıştırıcı bir şekilde elini uzatıp, "Özür dilerim, Commissario," dedi. Yüzündeki gülümseme ise ağzından çıkan sözler kadar sahteydi. Diğerleri de adamın sesinden, hissettiği gerçek korkuyu anladılar ve buna uygun davrandılar. Hiç kimse konuşmadı. Brunetti muhabirlerin yüzlerine baktı. Ne flaşlar patladı ne de kameralar havaya kaldırıldı.

Brunetti kapıya dönüp anahtarı deliğe soktu. Anahtarı çevirdi ve girişteki koridora girdi. Kapıyı kapatıp sırtını kapıya yasladı. Göğsü ve vücudunun üst bölümü ani öfkeden kaynaklanan ağır bir terle kaplanmıştı. Kalbi kontrol edilemez bir şekilde çarpıyordu. Paltosunun düğmelerini çözüp önünü açtı. Koridordaki serin havanın kendisini sakinleştirmesini bekledi. Omuzlarını kaldırarak merdivenlere yöneldi.

Paola geldiğini duymuş olmalıydı ki Brunetti merdivenlerin son bölümüne geldiğinde kapıyı açtı. Kapıyı Brunetti için tuttu, içeri girince paltosunu alıp astı. Brunetti eğilip, Paola'nın kokusunu içine çekerek yanağından öptü.

"Evet?" diye sordu Paola.

"'İdari izin' diye bir şey. Sanırım duruma uysun diye uydurulmuş."

"O ne demek?" dedi Paola, Brunetti'nin arkasından oturma odasına giderken.

Brunetti, ayağını uzatarak kanepeye çöktü. "Sen ve Mitri bir tür anlaşmaya varana kadar evde oturup kitap okuyacağım demek."

"Anlaşma mı?" diye sordu Paola, Brunetti'nin yanına, kanepenin ucuna oturarak.

"Görünüşe göre Patta, Mitri'ye camın parasını ödemeni ve ondan özür dilemeni istiyor." Mitri'yi düşündü ve hatasını düzeltti: "Ya da sadece camın parasını ödemeni."

"İkinci camın mı, ikisinin birden mi?" diye sordu Paola.

"Bir şey değişir mi?"

Paola yere baktı ve ayağıyla kanepenin altına kıvrılan halıyı düzeltti. "Hayır. Ona bir kuruş bile veremem."

"Veremez misin, vermez misin?"

"Veremem."

"İyi, sanırım en sonunda Gibbon okumak için bir şansım var."

"Nasıl yani?"

"Kişisel ya da yasal bir çözüm bulunana kadar evde oturacağım."

"Eğer para cezası verirlerse ödeyeceğim," dedi Paola. Gerçek bir dürüst vatandaş gibiydi sesi. Brunetti sırıttı.

Gülümsemesi hâlâ yüzündeyken, "Sanırım Voltaire şöyle bir şey demişti: Söylediğinize katılmıyorum, ama bunu söyleme hakkınızı ölümüne savunurum," dedi Brunetti.

"Voltaire böyle bir sürü şey söylemiş. Kulağa hoş geliyor. Kulağa hoş gelen şeyler söyleme alışkanlığı varmış."

"Şüpheleniyor gibi görünüyorsun."

Paola omuzlarını silkti. "Soylu düşüncelerden her zaman şüphelenirim."

"Özellikle erkeklere aitse mi?"

Paola ona doğru eğildi. Brunetti'nin elini avuçlarına alarak, "Bunu sen söyledin, ben değil," dedi.

"Bunda haklısın."

Tekrar omuzlarını silkti. "Gerçekten Gibbon mu okuyacaksın?"

"Her zaman okumak istemişimdir. Ama sanırım çevirisini okuyacağım. Tarzı biraz fazla ağdalı geliyor bana."

"Eğlenceli yanı da bu zaten."

"Gazetelerde yeterince etkili söylevler okuyorum; bir tarih kitabında da okumama gerek yok."

"Buna bayılacaklar değil mi? Gazeteler diyorum," diye sordu Paola.

"Yıllardır kimse Andreotti'yi tutuklamaya kalkışmamıştı, bu yüzden bu konuda bir şeyler yazmak zorundalar."

"Bence de." Ayağa kalktı. "İstediğin bir şey var mı?"

Öğlen yemeğinde çok az yiyen ve yediklerinin tadına varamayan Brunetti, "Bir sandviç ve bir bardak Dolcetto," dedi. Eğilip ayakkabılarının bağcıklarını çözmeye başladı. Paola kapıya doğru giderken arkasından seslendi: "Bir de Gibbon'un ilk cildi."

Paola on dakika sonra üçünü de getirmişti ve Brunetti utanmadan kendini bırakarak kanepeye uzandı; bardağı yanındaki masada, tabağı göğsünün üstünde; kitabı açıp okumaya başladı. *Panino*'nun içinde domates ve onların arasında ince kesilmiş eski Pecorino vardı. Birkaç dakika sonra Paola içeri girip, tam da sulu bir domates

parçası, sandvicin arasından Brunetti'nin göğsüne düşmek üzereyken kumaş peçeteyi Brunetti'nin çenesinin altına sıkıştırdı. Brunetti sandvici tabağa koyup bardağa uzandı ve koca bir yudum aldı. Kitaba geri dönerek, Roma İmparatorluğu'nun zaferlerine dair abartılı bir şarkı da içeren, otoriter bir dille yazılmış açılış bölümünü okumaya başladı.

Bir süre sonra tam da Gibbon çoktanrılı dinlere inananların tüm dinlere karşı sahip oldukları hoşgörüyü anlatırken Paola içeri girip, Brunetti'nin bardağını doldurdu. Boş tabağı Brunetti'nin göğsünden, peçeteyi de çenesinin altından aldı ve mutfağa geri döndü. Şüphesiz Gibbon'un itaatkâr Romalı eşler hakkında söyleyecek bir şeyleri vardı: Brunetti o bölümü okumak için sabırsızlanıyordu.

Brunetti sonraki gün Gibbon'dan önce, çocukların getirdiği yerel ve ulusal gazeteleri dikkatle okudu. Kolunu kapıdan çeken muhabirin çalıştığı gazete *Il Gazzettino,* otoritelerin gücü kötüye kullanıyor olmasına, basının meşru hakkı olan bilgi alma özgürlüğünde Brunetti'nin onlara yardımcı olmamasına, kibrine ve şiddete eğilimine kızmıştı. Paola'nın bu hareketinin altında yatan sebepleri bir şekilde öğrenmişler ve bundan gazetelerinde bahsetmişlerdi. Suçu kendi başına cezalandırmaya eğilimli bu tavrın ne kadar tehlikeli olduğunu iyice vurgulamış, Paola'nın bu işi reklam için yaptığını söyleyip, onun üniversite profesörlüğü için uygun birisi olmadığından dem vurmuşlardı. Röportaj yapmak için Paola'yı hiç aramamaları gerçeğinden ise hiçbir yerde bahsedilmiyordu.

Büyük gazeteler daha az ateş püskürüyorlardı. Yine de hepsinde olay, bir vatandaşın, devletin meşru gücünü yok sayarak sapkın bir şekilde adalet aramasının ne kadar tehlikeli olabileceği ana fikri etrafında dönüyordu. "Adalet" kelimesi her kullanılışında, gazetelerin onaylamayan tavrını desteklemesi için tırnak işaretleri eksik olmuyordu.

Brunetti gazeteleri okuduktan sonra kitabını okumaya devam etti ve evden çıkmadı. Paola da evdeydi, zamanının çoğunu çalışma odasında, kendi yönetiminde sınavlara hazırlanan bir öğrencinin doktora tezini okuyarak geçirdi. Çocuklar da neler olduğu konusunda anne babaları tarafından uyarıldı. Ebeveynleri rahatsız et-

meden eve gidip geldiler, alışverişi yaptılar, gazeteleri getirdiler. Aile hayatlarındaki karışıklıkta çok iyi hareket ettiler.

İkinci gün öğle yemeğinden sonra Brunetti kendisine uyku armağan etti. Yatağa girip yorganın altına kıvrılma gibi zahmetli işleri göze alarak, sadece kanepeye uzanıp uykunun kendisine rasgele gelmesini beklemedi, yatağına gitti. Öğleden sonra telefon birkaç kere çaldı, ama Brunetti telefonu açmayı Paola'ya bıraktı. Mitri veya avukatı arıyorsa Paola ona söylerdi, veya belki de söylemezdi.

Brunetti'nin kendisini karantinadaymış gibi hissetmeye başladığı üçüncü günde, kahvaltıdan hemen sonra telefon çaldı. Birkaç dakika sonra Paola oturma odasına gelip onu aradıklarını söyledi.

Ayağını yere koyma zahmetine bile girmeden kanepede doğrulup ahizeyi aldı. "*Sì*?"

"Ben Vianello, efendim. Sizi aradılar mı?"

"Kim aradı mı?"

"Dün gece görevli olanlar."

"Hayır. Neden?"

Vianello her ne söylüyorduysa, arkadan gelen gürültü sesini bastırdı.

"Neredesin, Vianello?"

"Köprünün yakınındaki bardayım."

"Ne oldu?"

"Mitri dün akşam öldürüldü."

Brunetti kanepede dikilip ayaklarını yere bastı. "Nasıl? Nerede?"

"Evinde. Boğazlanmış ya da öyle gözüküyor. Birisi arkasından gelip onu boğmuş. Boğarken ne kullandıysa giderken yanında götürmüş. Fakat..." dedi ve sesi tekrar radyodan geliyora benzeyen gürültüler arasında kayboldu.

"Ne?" diye sordu Brunetti arkadaki ses kesilince.

"Cesedin yanında bir not bulmuşlar. Ben görmedim, ama Pucetti'nin bana söylediğine göre pedofiller ve onlara yardım eden kişiler hakkındaymış. Adaletle ilgili bir şeyler."

"*Gesù bambino*," diye fısıldadı Brunetti. "Onu kim bulmuş?"

"Corvi ve Alvise."

"Onları kim aramış?"

"Karısı. Arkadaşlarıyla yemeğe gitmiş. Döndüğü zaman onu mutfakta, yerde bulmuş."

"Yemeğe kimlerle gitmiş?"

"Bilmiyorum, efendim. Tüm bildiğim Pucetti'nin bana anlattıkları, ama o da fazla anlatamadı. Ona da bu sabah Corvi görevi biterken anlatmış."

"Dava kime verildi?"

"Sanırım Corvi aradıktan sonra cesedi görmeye Teğmen Scarpa gitti."

Brunetti bir şey söylemedi ama bu işe neden Patta'nın kişisel yardımcısının atandığını merak etti. "Vice-Questore geldi mi?"

"Ben buraya gelmek için çıkmadan önce yani birkaç dakika önce henüz gelmemişti, ama Scarpa evini arayıp haber vermiş."

"Birazdan orada olacağım," dedi Brunetti ayaklarıyla ayakkabılarını ararken.

Vianello bir süre sessiz kaldı, sonra, "Evet. Gelseniz iyi olur sanırım," dedi.

"Yirmi dakika." Brunetti telefonu kapattı.

Ayakkabılarını bağlayıp dairenin arka tarafına gitti. Paola'nın çalışma odasının kapısı açıktı, bu Brunetti'nin içeri girip telefon konuşmasından bahsetmesi için söze dökülmemiş bir davetti. "Arayan Vianello'ydu," dedi Brunetti içeri girerken.

Paola başını kaldırdı ve Brunetti'nin yüzünü gördü. Okuduğu sayfayı bırakıp kalemini kapattı ve kalemi masanın üstüne koydu. "Ne dedi?"

"Mitri dün akşam öldürülmüş."

Sanki biri, tehditkâr bir şekilde kolunu ona doğru savurmuş gibi, oturduğu yerde geri çekildi. "Olamaz."

"Pucetti orada pedofiller ve adalet hakkında bir not bulunduğunu söyledi."

Paola'nın yüzü sertleşti, sonra da sağ elini ağzına götürdü. "Of, *Madonna Santa*." Ardından fısıldayarak, "Nasıl ölmüş?" diye sordu.

"Boğazlanmış."

Paola gözlerini kapatarak başını salladı. "Aman Tanrım, aman Tanrım."

Bunu yapmanın tam zamanı olduğunu biliyordu Brunetti. "Paola, o işi yapmadan önce, başka biriyle konuştun mu? Ya da seni ce-

saretlendiren başka biri var mıydı?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Tek başına mı yaptın?"

Brunetti, Paola'nın gözlerinin değiştiğini, bu şokla gözbebeğinin küçüldüğünü gördü. "Bana, tanıdığım bağnaz birinin camı kıracağını bilip bilmediğini mi soruyorsun? Sonra da gidip onu öldürüp öldürmediğini mi?"

"Paola," dedi Brunetti sesinin seviyesini korumaya dikkat ederek. "Sana bir soru sormaya ve bir başkası parçaları bir araya getirip aynı soruyu sormadan önce bu ihtimali ortadan kaldırmaya çalışıyorum."

"Bir araya getirecek bir şey yok," diye cevapladı hemen, "bir araya getirmek"in üstünde alaycı bir vurgu yaparak.

"O zaman kimse yok muydu?"

"Hayır. Bunu kimseyle tartışmadım. Tamamen bağımsız bir tercihti. Zor bir tercihti."

Brunetti başını sallayarak onayladı. Eğer Paola bunu yalnız yaptıysa, o zaman birisi basının olayı ele alış biçiminden cesaret alıp ya da sinirlenip bu işi yapmıştı. Tanrım, polislerin taklitçi katillerden korktuğu, bir suçtan bahsetmenin bile taklitlere yol açtığı Amerika gibi olmaya başladık. "Ben oraya gidiyorum," dedi. "Ne zaman döneceğimi bilmiyorum."

Paola konuşmadan başını salladı, masasından kalkmadı.

Brunetti koridordan geçip paltosunu aldı ve evden çıktı. Dışarıda bekleyen kimse yoktu, ama Brunetti bu ateşkesin çok uzun sürmeyeceğini biliyordu.

12

Ateşkes, öncekinin üç katı bir muhabir kalabalığıyla tıkanmış olan Questura'nın kapısının önünde sona erdi. Ön tarafta ellerinde not defterleri olan adamlar ve kadınlar duruyordu. Arkalarında mikrofonlular ve daha da arkalarında kamera sırası vardı. İki tane kamera ayakların üstüne konmuş, ark lambaları arkalarında kurulmuştu.

Muhabirlerden biri Brunetti'nin yaklaştığını gördü ve kameranın boş boş bakan gözünü ona doğru çevirdi. Brunetti adamı ve etrafındaki kalabalığı görmezden geldi. Oldukça garip bir biçimde hiçbiri ona soru sormadı, hiçbiri konuşmadı; sadece mikrofonları Brunetti'ye doğru çevirdiler. Brunetti ise Musa gibi, muhabirlerin merak dolu sularını yararak Questura'ya girdi.

İçeri girdiğinde Alvise ve Riverre onu selamladılar. Alvise, Brunetti'yi orada görmekten doğan şaşkınlığını gizleyemedi.

"*Buon dì*, Commissario," dedi Riverre ve ortağından da Riverre'nin yankısı gibi bir selamlama geldi.

Brunetti başını sallayarak selamladı. Alvise'ye bir şeyler sormanın zaman kaybı olacağını bildiği için Patta'nın ofisine çıkan merdivenlere yöneldi. Ofisin dışında, Signorina Elettra masasında oturmuş telefonla konuşuyordu. Brunetti'yi başıyla selamladı, çok fazla şaşırmış görünmüyordu. Eliyle işaret yaparak beklemesini istediğini belli etti. "Öğleden sonra olursa iyi olur," dedi. Karşı taraftakinin konuşmasını bekledi, sonra hoşça kal deyip telefonu kapattı. "Hoş geldiniz, Commissario," dedi.

"Öyle mi?"

Signorina Elettra soran gözlerle Brunetti'ye baktı.

"Hoş mu geldim?" diye sordu Brunetti.

"Benim açımdan kesinlikle öyle. Vice-Questore'yi bilemem, ama biraz önce gelip gelmediğinizi sordu."

"Siz ne cevap verdiniz?"

"Birazdan geleceğinizi söyledim."

"Ne tepki verdi?"

"Rahatlamış göründü."

"İyi." Brunetti de Patta kadar rahatlamıştı. "Ya Teğmen Scarpa?"

"Cinayet mahallinden geldiğinden beri Vice-Questore'nin yanında."

"Saat kaçtı o sırada?"

"Signora Mitri'nin telefonu on yirmi yedi olarak kaydedilmiş. Corvi on bire üç kala çağrıldı." Masasının üstündeki kâğıt parçasına baktı. "Teğmen Scarpa on biri çeyrek geçe çağrıldı ve hemen Mitri'lerin evine gitti. Saat bire kadar buraya geri dönmedi."

"Şimdi de burada, öyle mi?" dedi Brunetti, çenesiyle Patta'nın kapısını işaret ederek.

"Bu sabah sekiz buçuktan beri," diye cevapladı Signorina Elettra.

"Beklemenin anlamı yok," dedi Brunetti. Bu lafı hem kendisine hem Signorina Elettra'ya söylemişti. Kapıyı çaldı, Patta'nın sesi hemen geldi.

Brunetti kapıyı itip içeri girdi. Her zamanki gibi. Patta masasının arkasında yerini almıştı, ışık arkasından akıp masanın üzerinden yansıyarak karşısına oturan kişinin gözlerine giriyordu.

Teğmen Scarpa amirinin yanında ayakta duruyordu. Duruşu çok düzgündü, üzerindeki üniforma o kadar mükemmel bir şekilde ütülenmişti ki, korkutucu bir şekilde Maximilian Schell'in iyi Nazi subayı rollerindeki haline benziyordu.

Patta başını sallayarak Brunetti'yi selamladı ve eliyle masasının karşısındaki sandalyeye oturmasını işaret etti. Brunetti sandalyeyi biraz yana çekti, böylece cilalı masadan yansıyan ışığın bir bölümünü kesen Scarpa'nın gölgesinden yararlanabilecekti. Teğmen ağırlığını bir ayağından diğerine verdi ve sağa doğru ufak bir adım attı. Karşılık olarak Brunetti de sola doğru kayarak o tarafa biraz daha döndü.

"İyi sabahlar, Vice-Questore," dedi Brunetti ve Scarpa'ya başını salladı.

"Haberiniz var, değil mi?" dedi Patta.

"Sadece öldürüldüğünü duydum. Bunun dışında bir şey bilmiyorum."

Patta, Scarpa'ya baktı. "Anlatın, Teğmen."

Scarpa söze girmeden, önce Brunetti'ye, ardından Patta'ya baktı. Patta'ya doğru hafifçe başını eğerek, "Saygısızlık etmek istemem, Vice-Questore, Commissario'nun idari izinde olduğunu sanıyordum." Patta bir şey söylemeyince devam etti: "Bu soruşturmaya geri getirileceğini bilmiyordum. Ayrıca basın bu işe atanmasını garip bulacaktır."

Scarpa'nın olanları tek bir dava olarak görmesi Brunetti'ye garip geldi. Bunun, Teğmen'in bir şekilde Paola'nın da cinayete bulaştığına inandığı anlamına mı geldiğini merak etti.

"Kimin nereye atanacağına ben karar vereceğim, Teğmen," dedi Patta ölçülü bir sesle. "Commissario'ya neler olduğunu anlat. Bu artık onun problemi."

"Evet, efendim," diye cevapladı Scarpa dengeli bir şekilde. Biraz daha dikleşip anlatmaya başladı. "Corvi on biri biraz geçe beni aradı, ben de hemen Mitri'lerin evine gittim. Oraya vardığımda cesedi mutfakta, yerde buldum. Boynundan anladığım kadarıyla boğulmuştu. Fakat cinayet silahından iz yoktu." Durup Brunetti'ye baktı, ama Commissario bir şey söylemeyince, Scarpa devam etti: "Cesedi inceledikten sonra Dottor Rizzardi'yi aradım. Yaklaşık yarım saat sonra geldi. Ölüm sebebi hakkındaki görüşümü onayladı."

"Onu boğarken ne kullanıldığıyla ilgili bir fikri ya da tahmini var mı?" diyerek böldü Brunetti.

"Hayır." Brunetti, Scarpa'nın ona rütbesiyle hitap etmediğini fark etti, ama devam etmesine izin verdi. Brunetti'nin, kendisine yakınlığı bilinen Rizzardi'ye Scarpa'nın nasıl davrandığını merak etmesine gerek yoktu. Bu yüzden Rizzardi'nin, Mitri'yi boğan alet hakkında bir tahminde bulunmak istememesine şaşırmamıştı.

"Peki ya otopsi?" diye sordu Brunetti.

"Mümkün olursa bugün."

Brunetti bu toplantıdan sonra Rizzardi'yi arayabilirdi. O zaman mümkün olurdu.

Scarpa, "Devam edebilir miyim, efendim?" diye sordu Patta'ya.

Patta, konuşmayı bölecek başka sorun var mı gibilerinden uzun uzun baktı Brunetti'ye. Brunetti bu bakışı görmezden gelince Scarpa'ya dönüp, "Tabii," dedi.

"Dün akşamüstü evinde yalnızmış. Karısı arkadaşlarıyla yemeğe gitmiş."

"Mitri neden gitmemiş?" diye sordu Brunetti.

Scarpa, Commissario'nun sorularını cevaplamak için izin istermiş gibi Patta'ya baktı. Patta başını onaylarcasına sallayınca, Scarpa açıkladı: "Eşi, yemekteki kişilerin evliliğinden önceki eski arkadaşları olduğunu söyledi. Mitri nadiren bu yemeklere katılırmış."

"Peki ya çocukları?" diye sordu Brunetti.

"Bir kızları var, ama Roma'da yaşıyor."

"Hizmetçileri var mı?"

"Bütün bunlar bu raporda yazılı," dedi Scarpa ters bir şekilde. Brunetti'ye değil, Patta'ya bakıyordu.

"Hizmetçileri var mı?" diye tekrarladı Brunetti.

Scarpa durakladı, ama sonra cevapladı. "Hayır. En azından sü-

rekli kalan yok. Haftada iki kere temizliğe gelen bir kadın var."

Brunetti ayağa kalktı. "Karısı şimdi nerede?" diye sordu Scarpa'ya.

"Ben çıktığımda hâlâ evdeydi."

"Teşekkürler, Teğmen," dedi Brunetti. "Raporunuzun bir kopyasını görmek istiyorum."

Scarpa başını sallayarak onayladı ama konuşmadı.

"Signora Mitri'yi görmeliyim," dedi Brunetti, Patta'ya. Vice-Questore söyleyemeden ekledi: "Ona karşı dikkatli olurum."

"Peki ya kendinize?" diye sordu Patta.

Bu pek çok anlama geliyor olabilirdi. Brunetti sorunun en açık anlamını seçti. "Dün akşam, benimle ve çocuklarla birlikte evdeydi. Oğlum ders çalışmaya gittiği arkadaşından döndükten sonra, yani yedi buçuktan sonra hiçbirimiz evden çıkmadık." Bunları söyledikten sonra durup Patta'nın soru ekleyip eklemeyeceğine baktı. Patta bir şey sormamayı tercih edince Brunetti de başka bir şey söylemeden ve sormadan ofisten çıktı.

Signorina Elettra masasının üzerindeki kâğıtlardan başını kaldırıp baktı. Merakını gizlemeden, "Nasıldı?" diye sordu.

"Dava benim," dedi Brunetti.

"Ama bu çılgınlık." Signorina Elettra kendini tutamadan konuşmuştu. Aceleyle ekledi: "Demek istediğim basın bunu öğrendiğinde çıldıracak."

Brunetti omuzlarını silkti. Basının görev aşkını engellemek için yapabileceği çok az şey vardı. Signorina Elettra'nın söylediklerini duymazdan gelerek, "Araştırmamanızı söylediğim belgeleri aldınız mı?" diye sordu.

Signorina Elettra, bu sorunun kendisini nerelere götürebileceğini düşünürken, Brunetti de onu izliyordu. İtaatsizlik ve başkaldırı suçlamaları, amirden gelen açık emre uymamak, azledilme ve kariyerinin mahvoluşu. "Tabii ki, efendim," diye cevapladı.

"Bana bir kopyasını verir misiniz?"

"Birkaç dakika sürer. Onları buraya sakladım," diye açıkladı elini bilgisayar ekranına doğru sallayarak.

"Nereye?"

"Hiç kimsenin bulamayacağını düşündüğüm bir dosyaya."
"Hiç kimsenin mi?"
"Ah," dedi gururla, "eğer benim kadar iyilerse, belki."
"Böyle bir şey mümkün mü?"
"Hayır, burada değil."
"Güzel. Çıktıları alınca yukarı getirirsiniz, değil mi?"
"Tabii, efendim."
Signorina Elettra'ya doğru elini sallayıp üst kata çıktı.

Hemen Rizzardi'yi aradı ve patolojisti hastanedeki ofisinde buldu. "Başladın mı?" diye sordu Brunetti kendini diğer adama tanıtır tanıtmaz.

"Hayır, bir saat sonra başlayacağım. Önce bir intihar vakam var. Genç bir kız, daha on altısında. Sevgilisi onu terk edince annesinin bütün uyku ilaçlarını içmiş."

Brunetti, Rizzardi'nin geç evlendiğini ve çocuklarının küçük olduğunu hatırladı. İki kız çocuk diye düşündü. "Zavallı kız," dedi Brunetti.

"Evet." Rizzardi cümleyi kurmak için durakladı, ardından devam etti: "Şüphelenecek bir şey olduğunu sanmıyorum. Muhtemelen plastik kaplama ince bir kablo."

"Elektrik kablosu gibi mi?"

"Büyük ihtimalle öyle. Yakından baktığımda anlarım. Hoparlörleri bağlayan çift kablolardan bile olabilir. Diğerine paralel şekilde ikinci bir baskının hafif izleri vardı. Ama bu izler katilin kabloyu daha çok sıkmak için bir an gevşetmesinden dolayı da olabilir. Mikroskop altında bakınca daha çok şey öğreneceğim."

"Erkek mi kadın mı?" diye sordu Brunetti.

"İkisi de diyebilirim. Her ikisi de bunu yapabilir. Arkadan bir kabloyla yaklaşırsan, hiç şansları olmaz; gücünün hiç önemi yoktur. Ama genelde erkekler yapar: Sanırım kadınlar yeterince güçlü olduklarından emin olamıyorlar."

"En azından bunun için Tanrıya şükretmek lazım," dedi Brunetti.

"Ayrıca sol el tırnaklarının arasında bir şeyler varmış gibi gözüküyor."

"Bir şeyler mi?"

"Eğer şanslıysak, deri. Ya da katilin üstündeki şeyden parçalar. Daha yakından bakınca anlayabilirim."

"Bu birini teşhis etmemize yeter mi?"

"Eğer o birini bulursanız, evet yeter."

Brunetti bunu düşündü, sonra sordu, "Peki ya cinayet zamanı?"

"Bakana kadar bilemem. Fakat karısı dışarı çıkarken yedi buçukta onu görmüş ve saat onda döndüğünde adamı bulmuş. O yüzden fazla şüphelenecek bir şey yok, ayrıca zamanı kesin olarak bilmemi sağlayacak bir şey bulmam mümkün değil." Rizzardi bir an durdu, eliyle ahizeyi kapatıp birileriyle konuştu. "Şimdi gitmeliyim. Kızı masaya yatırmışlar." Brunetti teşekkür bile edemeden Rizzardi, "Yarın raporu yollarım," dedi ve telefonu kapattı.

Brunetti, gidip Signora Mitri'yle konuşmak için sabırsızlansa da, Signorina Elettra Mitri ve Zambino'yla ilgili bilgileri getirene kadar masasında oturmak için kendini zorladı.

Signorina Elettra kapıyı çalıp içeri girdi ve iki tane dosyayı hiçbir şey demeden Brunetti'nin masasının üstüne bıraktı. Brunetti, "Bunların ne kadarı herkesçe biliniyor?" diye sordu dosyalara bakarak.

"Çoğu gazetelerden alınmış bilgiler," diye cevapladı Signorina Elettra. "Fakat bazıları bankalarından ve çeşitli şirketlerden alınan bilgiler."

Brunetti kendini tutamadı. "Bunları nereden biliyorsunuz?"

Brunetti'nin sesinde övgü değil sadece merak duyan Signorina Elettra gülümsemedi. "Belediyede ve bankalarda görevli bazı arkadaşlarım var. Ara sıra bazı soruları cevaplamalarını isteyebiliyorum."

"Karşılığında onlar için siz ne yapıyorsunuz?" diye sordu Brunetti. En sonunda yıllardır kendisini tedirgin eden soruyu dile getirmişti.

"Burada sahip olduğumuz bilgiler, Commissario, bir süre sonra herkesin bildiği şeyler haline geliyor ya da en azından kamu bilgisi oluyor."

"Bu bir cevap değil, Signorina."

"Hiçbir zaman polis bilgisini, o bilgiyi öğrenme hakkı olmayan birine vermedim."

"Yasal olarak mı ahlâki olarak mı?" diye sordu Brunetti.

Signorina Elettra uzun bir süre Brunetti'nin yüzünü inceledi, sonra cevapladı: "Yasal olarak."

Brunetti bilgi için ödenecek yeterli bedelin başka bir bilgi olduğunu biliyordu, bu yüzden ısrar etti: "Peki tüm bunları nasıl alıyorsunuz?"

Signorina Elettra bir süre düşündü. "Ayrıca arkadaşlarıma bilgiye ulaşmanın daha etkili yöntemleri üzerinde öğütler veriyorum."

"Bunun bizim dilimizdeki anlamı ne?"

"Burunlarını nasıl sokacaklarını ve nerelere bakacaklarını öğretiyorum." Brunetti cevap veremeden devam etti: "Ama ne arkadaşlarıma ne de arkadaşım olmasa da bilgi alışverişinde bulunduğum kişilere herhangi bir gizli bilgiyi hiç ama *hiç* vermedim. Buna inanırsanız sevinirim."

Brunetti başını sallayarak inandığını belli etti. Birilerine polisten bilgi almayı öğretip öğretmediğini sorma isteğine direndi. Dosyaları masaya vurdu. "Daha fazla bilgi gelecek mi?"

"Belki Zambino'nun müşterilerinin daha uzun bir listesi, ama Mitri hakkında öğrenilecek başka bir şey olduğunu sanmıyorum.

Elbette var, dedi Brunetti kendi kendine: Gırtlağına bir kablo dolayıp canı çıkana kadar kabloyu sıkan adamın ya da kadının bu işi yapma sebebi vardı öğrenilecek. "Ben bunlara bakayım o zaman," dedi Brunetti.

"Sanırım her şey açık, ama yine de sorularınız olursa lütfen bana iletin."

"Bunu bana verdiğinizi bilen başka biri var mı?"

"Hayır, tabii ki yok," dedi Signorina Elettra ve odadan çıktı.

Brunetti önce ince dosyayı seçti: Zambino. Aslen Modena'lı olan avukat, Cà Foscari'yi bitirmiş ve yirmi yıl önce Venedik'te davalara bakmaya başlamıştı. Şirket hukukunda uzmandı ve şehirde yaygın bir ünü vardı. Signorina Elettra tanınan müvekkillerinin listesini dosyaya iliştirmişti; Brunetti birçoğunu anımsadı. Açık bir düzen yoktu, ayrıca Zambino sadece para için çalışmamıştı: Listede doktorlar ve bankacılar kadar garsonlar ve satıcılar da vardı. Zambino belli miktarda ceza davası almış olsa da kazandığı paranın ana kay-

nağı şirket işleriydi. Yirmi beş yıldır bir öğretmenle evliydi, dört çocuğu vardı ve hiçbirinin başı polisle derde girmemişti. Brunetti adamın çok varlıklı olmadığını gördü; en azından olası varlıkları İtalya'da değildi.

Campo Manin'deki ölümcül seyahat acentesi altı yıldır Mitri'ye aitti, fakat ironik bir durum vardı; Mitri acentenin günlük işleriyle hiç ilgilenmiyordu. Bütün işleri acente lisansını ondan kiralayan bir adam yapıyordu; açıkçası, Paola'nın harekete geçmesine ve Mitri'nin ölümüne neden olan turları düzenlemeye karar veren bir başkasıydı.

Kocasından iki yaş küçük olan Mitri'nin karısı da Venedikliydi. Tek çocukları olmasına rağmen herhangi bir kariyeri yoktu ve Brunetti de kadının ismini şehirdeki yardım kuruluşlarından birinde gördüğünü hatırlamıyordu. Mitri'nin bir erkek ve kız kardeşi, bir de kuzeni vardı. Erkek kardeşi de kimyacıydı ve Padova yakınlarında oturuyordu; kız kardeşi Verona'da; kuzeni ise Arjantin'de yaşıyordu.

Bu bilgilerin ardından, şehirdeki üç farklı bankada bulunan hesaplar, devlet bonoları ve hisse senetleri ile ilgili listeler geliyordu. Bunlar toplamda bir milyar liretten fazla ediyordu. Hepsi bu kadardı. Mitri herhangi bir suçla itham edilmemişti, yarım yüzyıldan fazla süre boyunca bir kere bile herhangi bir nedenden ötürü polisin dikkatini çekmemişti.

Yine de, diye düşündü Brunetti; muhtemelen Paola gibi düşünen –Brunetti bu fikirden kaçınmak istese de beceremeyişti– ve Paola gibi, acentenin düzenlediği turlara itirazını, şiddete başvurarak sergilemeye karar veren birinin dikkatini çekmişti. Tarihin, yanlış insan ölümleriyle dolu olduğunu biliyordu. Kayser Wilhelm'in iyi oğlu Friedrich, babasından sonra sadece birkaç ay hayatta kalabilmiş, kendi oğlu II. Wilhelm'e taht yolunu açarak dünyayı terk etmişti. II. Wilhelm de aynı yolu, ilk gerçek dünya savaşına açmıştı. Germanicus'un ölümü tahtı tehlikeye atmış, sonunda Neron başa geçmişti. Fakat bunlar kader ya da tarihin devreye girdiği olaylardı; kurbanı kabloyla boğmak gibi şeyler yoktu; önceden düşünülmüş seçimler yoktu.

Brunetti, Vianello'yu aradı. İkinci çalışta telefon açıldı. "Notla ilgili laboratuvar sonuçları geldi mi?" diye sordu doğrudan.

"Muhtemelen gelmiştir. Aşağı inip sormamı ister misiniz?"

"Evet. Yukarı getirebilirsen iyi olur."

Brunetti, Vianello'yu beklerken Zambino'nun ağır ceza müvekkillerinin kısa listesini tekrar okuyarak, tanıdığı isimler hakkında bildiklerini hatırlamaya çalıştı. Bir cinayet davası vardı. Adam suçlu bulunduğu halde; Zambino, kurbanla aynı binada yaşayan ve kurbanın yıllar boyunca asansörde ve koridorlarda kendilerine cinsel tacizde bulunduğu yönünde tanıklık yapan kadınlar getirince cezası yedi yıla indirilmişti. Zambino, barda çıkan tartışmada müvekkilinin karısının onurunu koruduğuna ikna etmişti yargıçları. Soygun şüphelisi iki sanık delil yetersizliğinden serbest bırakılmıştı: Zambino sanıkların Arnavut oldukları için tutuklandıklarını öne sürmüştü.

Brunetti'nin okuması kapının çalınması ve Vianello'nun içeri girmesiyle bölündü. Vianello'nun sağ elinde büyük, şeffaf bir zarf vardı, içeri girince zarfı kaldırdı. "Şimdi bitirmişler. Pek bir şey yok. *Lavata con Perlana*," diyerek bitirdi cümlesini Vianello. Son on yılın en başarılı televizyon sloganını kullanmıştı. Hiçbir şey Perlana'yla yıkananlardan temiz olamaz. Polis tarafından bulunup inceleneceği kesin olan, cinayet mahallinde bırakılmış bir not hariç, diye düşündü Brunetti.

Vianello ilerleyip zarfı Brunetti'nin masasına bıraktı. Ağırlığını masaya dayadığı ellerine vererek eğildi ve zarfın içindekileri Brunetti'yle beraber inceledi.

Brunetti'ye, harfler şehirdeki en sansasyonel ve en bayağı gazete olan *La Nuova*'dan kesilmiş gibi geldi. Emin değildi, ama uzmanlar emin olabilirdi. Harfler yarım yaprak çizgili kâğıda yapıştırılmışlardı. "İğrenç sübyancılar ve bebek pornocuları. Hepiniz böyle öleceksiniz."

Brunetti zarfı ucundan tutup çevirdi. Tek görebildiği, benzer çizgiler ve yapıştırıcının sızıp kâğıdı griye çevirdiği yerlerdi. Tekrar çevirip okudu. "Çift kabloyla yapılmış gibi," dedi.

"Öyle gibi," diye onayladı Vianello.

Paola kendisini tutuklayan polislere camı niçin kırdığını söylemişti, ama muhabirlere, baskı altında kaldığı zaman söylediği kısa şeyler hariç hiçbir şey söylememişti. Bu da bu işi yapma sebebini anlatan haberlerin başka kaynaktan geldiğini gösteriyordu: Teğmen

Scarpa doğru bir tahmin olabilirdi. Brunetti'nin okuduğu yazılar Paola'yı harekete geçiren gücün "feminizm" olduğunu ima etmekten öteye geçmiyordu, ama söz konusu terim açıklanmıyordu. Acentenin düzenlediği turlardan bahsediliyor, fakat acente müdürünün, bunların seks turları olduğu suçlamasına şiddetle karşı çıktığı, kendilerinden Bangkok'a gitmek için bilet alan kişilerin eşlerini de yanlarında götürdüğünde ısrar ettiği yazılıyordu. Brunetti, *Gazzettino*'nun müdürle yaptığı uzun röportajı hatırlıyordu. Müdür, röportajda seks turizmine karşı duyduğu tiksinti ve şaşkınlığı açıklıyor, dikkatli ve sürekli bir şekilde bunun İtalya'da yasadışı olduğunun altını çiziyor, bu yüzden de yasal herhangi bir acentenin bu organizasyonda yer almasının olanaksız olduğunu belirtiyordu.

Otoriteler ve kamuoyu isterik "feminist" Paola'dan değil, hukuka saygılı müdür ve arkasındaki cinayet kurbanı Dottor Mitri'den yanaydı. "Bebek pornocusu" fikrini kim edindiyse olayları bayağı yanlış anlamıştı.

"Sanırım birkaç insanla görüşme vakti geldi," dedi Brunetti ayağa kalkarken. "Acente müdürüyle başlayalım. Bangkok'a gitmek isteyen evli kadınlar hakkında neler diyecek, duymak istiyorum."

Brunetti saatine baktı ve saatin neredeyse iki olduğunu gördü. "Signorina Elettra hâlâ burada mı?" diye sordu Vianello'ya.

"Evet, efendim. Ben yukarı çıkarken yerindeydi."

"Güzel. Ona bir şey söylemem gerekiyor, belki sonra çıkıp bir şeyler yiyebiliriz."

Bu sözlere şaşıran Vianello başını sallayarak söylenenleri onayladı ve amirini Signorina Elettra'nın odasına kadar takip etti. Kapıdan, Brunetti'nin eğilerek Signorina Elettra'yla konuşmasını izledi, Signorina Elettra'nın kahkaha attığını gördü ve duydu. Signorina Elettra, başını salladı ve bilgisayarına döndü, ardından Brunetti Vianello'ya katıldı ve Ponte dei Grechi'deki bara gittiler, şarap ve *tramezzini* ısmarlayıp havadan sudan konuştular. Brunetti acelesi yokmuş gibi davranıyordu, bu yüzden biraz daha şarap ve sandviç aldılar.

Bir yarım saat daha geçtikten sonra Signorina Elettra içeri girdi. Barmenden tebessüm, barda duran iki adamdan kahve teklifi aldı. Ofisten bir blok bile uzaklaşmadığı halde, dizlerine gelen pa-

muklu ipekten bir palto giymişti üzerine. Kahve teklifini, başını sallayarak nazikçe reddetti ve iki polise yaklaştı. Cebinden birkaç sayfa kâğıt çıkarıp onlara verdi. "Çocuk oyuncağı." Sahte bir kızgınlıkla başını sallayarak, "Çok kolay oldu," dedi.

"Tabii ki." Brunetti gülümsedi ve öğle yemeğini ödedi.

13 Brunetti ve Vianello, seyahat acentesine tam, tekrar açılış saatinde, on beş otuzda vardılar ve Signor Dorandi'yle görüşmek istediklerini söylediler. Brunetti dönüp *campo*'ya baktı ve penceredeki camın görünmez olacak kadar temiz olduğunu fark etti. Ön masadaki sarışın kadın, isimlerini istedi ve telefondaki düğmelerden birine bastı. Bir süre sonra kadının masasının solunda açılan kapıdan Signor Dorandi göründü.

Brunetti kadar uzun değildi, otuzunu fazla geçmemiş gibi gözükse de griye dönmeye başlayan sakalları vardı. Vianello'nun üniformasını görünce dudaklarının kenarında yayılan bir gülümsemeyle yaklaşarak elini uzattı. "Evet, polis. Gelmenize sevindim."

Brunetti iyi günler dedi fakat tanışmayı Vianello'nun üniformasının yapmasını yeterli görerek isimlerini söylemedi. Signor Dorandi'nin ofisinde konuşmayı rica etti. Sakallı adam dönerek ikisi için kapıyı tuttu ve kahve isteyip istemediklerini soracak kadar bir süre bekledi. İkisi de istemediler.

İçeride ofisin duvarları sahillerin, tapınakların ve sarayların posterleriyle doldurulmuştu. Kötü ekonomi ve sürekli konuşulan ekonomik krizlerin İtalyanları evde tutmaya yetmediğini kanıtlamak için yeterli delil vardı duvarlarda. Dorandi masasının arkasında yerini aldı, bazı kâğıtları kenara itti ve paltosunu Dorandi'nin karşısındaki sandalyelerden birinin arkasına asan ve o sandalyeye oturan Brunetti'ye döndü. Vianello diğer bir sandalyeye yerleşmişti.

Dorandi'nin üzerinde takım elbise vardı, ama kıyafetinde bir tuhaflık göze çarpıyordu. Dikkati dağılan Brunetti hatanın nerede bulunduğunu çıkarmaya çalıştı, giysinin çok mu büyük yoksa çok mu

küçük geldiğine baktı, ama ikisi de değildi. Kruvaze ceket, pamuk gibi gözüken, ama aynı zamanda kolaylıkla suni tahta da denebilecek, kalın mavi bir şeyden yapılmıştı. Düz bir şekilde aşağı inen cekette, omuzdan masanın arkasında kalan kısma kadar tek bir kırışık bile yoktu. Dorandi'nin yüzü de Brunetti'ye aynı hissi, yanlış bir şeyler olduğu hissini verdi, ama kusurun nerede olduğunu anlamadı. Sonra bıyığı fark etti. Dorandi üst yarıyı tıraş edip üstdudağını tertemiz bırakmıştı. Bu yüzden bıyık ince düz bir çizgi halinde burnunun altından gidiyor ve diğer tarafta sakallarla birleşip yok oluyordu. Kesim çok dikkatlice yapılmıştı ve kesinlikle işinin ehli bir elden çıkmıştı fakat bıyığın orantısı kaymıştı, sonuçta da doğal değil, yapıştırılmış gibi duruyordu.

"Sizin için ne yapabilirim, beyler?" diye sordu Dorandi gülümseyerek ve birleştirdiği ellerini önüne koyarak.

"Dottor Mitri ve acente hakkında bir şeyler anlatırsanız sevinirim," dedi Brunetti.

"A, evet, memnuniyetle." Dorandi nereden başlayacağını düşünerek biraz durakladı. "Onu yıllardır, burada çalışmaya başladığımdan beri tanırdım."

"Tam olarak ne kadar oldu?" diye sordu Brunetti.

Vianello cebinden bir defter çıkartıp dizine koydu ve not almaya başladı.

Dorandi başını yana çevirdi ve uzağındaki bir duvarda asılı duran Rio posterine, cevap ararcasına baktı. Tekrar Brunetti'ye dönüp, "Ocakta tam altı yıl olacak," dedi.

"Geldiğinizde pozisyonunuz neydi?"

"Şimdikiyle aynı: Müdürlük."

"Aynı zamanda buranın sahibi de değil misiniz?"

Dorandi cevap verirken gülümsedi, "İsim dışında öyleyim. İş benim, ama lisans Dottor Mitri'nin."

"Bu tam olarak ne anlama geliyor?"

Dorandi tekrar uzağındaki duvarda yer alan yardımsever şehre danıştı. Cevabı bulunca Brunetti'ye döndü. "Bunun anlamı; işe kimin alınıp, işten kimin kovulacağına, hangi reklamları kullanacağımıza, hangi özel fırsatların sunulacağına ben karar veririm ve aynı zamanda kazancın büyük payını ben alırım."

"Ne kadar?"

"Yüzde yetmiş beş."

"Geri kalanı Dottor Mitri'nin mi?"

"Evet. Kira gibi."

"Ne kadar?"

"Kira mı?" diye sordu Dorandi.

"Evet."

"Ayda üç milyon liret."

"Ya kâr?"

"Bunu niye öğrenmek istiyorsunuz?" diye sordu Dorandi aynı ses tonuyla.

"Bu noktada, Signore, neleri bilmem neleri bilmemem gerektiğini bilmiyorum. Sadece, Dottor Mitri ve işleri hakkında olabildiğince bilgi toplamaya çalışıyorum."

"Hangi sebepten?"

"Niçin öldürüldüğünü daha iyi anlamak için."

Dorandi'nin cevabı hemen geldi. "Bulduğunuz notta bu epeyce açıklanmış, sanırım."

Brunetti bu sözleri kabul edermiş gibi elini kaldırdı. "Dediğim gibi, olabildiğince şey öğrenmenin önemli olduğunu düşünüyorum."

"Bir not vardı, değil mi?" diye sordu Dorandi.

"Bunu nereden duydunuz, Signor Dorandi?"

"Gazetelerde vardı, iki tanesinde."

Brunetti başını sallayarak onayladı. "Evet. Bir not vardı."

"Gazetelerin dedikleri mi yazıyordu?"

Gazeteleri görmüş olan Brunetti, başını salladı.

"Ama bu çok saçma," dedi Dorandi sesini yükselterek, sanki o sözleri Brunetti yazmış gibi. "Burada çocuk pornosuyla ilgili bir şey yok. Burada sübyancıları desteklemiyoruz. Tüm bu olanlar çok gülünç."

"Niçin böyle bir not yazıldığı hakkında bir fikriniz var mı, Signore?"

"Büyük ihtimalle o deli kadın yüzünden," dedi Dorandi öfkesini ve tiksintisini saklama gereği duymadan.

"Hangi deli kadın?" diye sordu Brunetti.

Dorandi soruyu cevaplamadan önce uzun bir süre bekledi, sorudaki numarayı bulmak için Brunetti'nin yüzünü dikkatle inceledi.

Sonunda, "Taşı atan kadın. Her şeyi o başlattı. O çılgın suçlamaları başlatmasaydı –yalanları, bütün yalanları– hiçbir şey olmayacaktı," dedi.

"Söyledikleri yalan mıydı, Signor Dorandi?"

"Bunu sormaya nasıl cüret edersiniz?" Dorandi sesini yükselterek Brunetti'ye doğru eğildi. "Tabii ki yalandı. Çocuk pornosu ya da sübyancılarla bir işimiz yok bizim."

"Bunlar notta yazanlar, Signor Dorandi."

"Ne fark eder?"

"İki tane suçlama var, Signore. Benim anlamaya çalıştığım, notu yazan kişinin, neden acentenin sübyancılığa ve çocuk pornosuna karıştığını düşündüğü."

"Size nedenini söyledim," dedi Dorandi, artan bir öfkeyle. "O kadın yüzünden. Bütün gazetelere gidip beni kötüledi, acenteyi kötüledi, seks turları düzenlediğimizi söyledi..."

"Ama sübyancılık ya da çocuk pornosu hakkında bir şey demedi, öyle değil mi?" diye böldü Brunetti.

"Deli bir kadın için fark eder mi? Onlar için her şey aynı, her şey seksle ilgili."

"Yani acentenin ayarladığı turlarda seksle ilgili bir şeyler mi var?"

"Öyle demedim," diye bağırdı Dorandi. Sesinin ne kadar yüksek çıktığını fark edince bir süre gözlerini kapadı, ellerini çözüp tekrar dikkatlice birleştirdi ve tamamen normal bir sesle, "Öyle demedim," dedi.

"Yanlış anlamış olmalıyım." Brunetti omuzlarını silkip, "Fakat bu deli kadın, sizin ona yakıştırdığınız tabirle, niçin bunları söylesin? Niçin herhangi birisi, bunları söylesin?" diye sordu.

"Yanlış anlaşılma." Dorandi'nin gülümsemesi geri gelmişti. "Nasıl olduğunu bilirsiniz: İnsanlar görmek istediklerini görürler, anlamak istediklerini anlarlar."

"Daha açık konuşur musunuz?" diye sordu Brunetti cana yakın bir ifadeyle.

"Daha açık konuşmak gerekirse; şu kadının yaptığı şeyi ele alalım. Egzotik mekânlara yaptığımız turların posterlerini görüyor –Tayland, Küba, Sri Lanka–, sonra da feminist dergilerinde bu mekânlarda çocuk fuhuşu yapıldığını ve seyahat acentelerinin burala-

ra turlar, seks turları düzenlediğini iddia eden isterik makaleleri okuyor, saçma bir şekilde ikisini bir araya getiriyor ve gece gelip camımı kırıyor."

"Ölçüsüz bir tepki olmuyor mu? Demek istediğim, kanıt olmadan böyle bir şey yapması." Brunetti'nin sesi hâlâ aynı yumuşaklıktaydı.

Dorandi alaycı bir ifadeyle cevapladı: "Bu yüzden onlara deli diyoruz: Delice şeyler yapıyorlar. Tabii ki de ölçüsüz bir karşılık. Tamamen sebepsiz."

Brunetti aralarında uzun bir sessizliğin oluşmasına izin verdi, ardından, "*Gazzettino*'da erkekler kadar kadınların da Bangkok'a gittiğini söylediğiniz yazılmış. Bangkok'a bilet alan çoğu erkeğin yanlarında kadınlarla gittiğini söylemişsiniz," dedi.

Dorandi birleştirdiği ellerine baktı, ama cevap vermedi. Brunetti ceketinin cebine uzanıp Signorina Elettra'nın kendisine verdiği kâğıtları çıkardı. "Bu konuda biraz daha açık olmak ister misiniz, Signor Dorandi?" diye sordu Brunetti, elindeki kâğıtlara bakarken.

"Hangi konuda?"

"Bangkok'a kadınlarla giden erkeklerin sayısı hakkında. Geçen yıl mesela."

"Neden bahsettiğinizi bilmiyorum."

Brunetti gülümseyerek zaman kaybetmedi. "Signor Dorandi, bunun bir cinayet soruşturması olduğunu hatırlatırım. Buna karışan kişilere kesin bilgileri almak için rica etme ya da, yapmamız gerekirse, ısrar etme hakkımız var."

" 'Karışmak'la ne kastediyorsunuz?" dedi Dorandi öfkeyle.

"Bunu anlamış olmalısınız," dedi Brunetti dengeli bir sesle. "Burası, sizin deyiminizle, 'egzotik' mekânlara belli miktarda bilet satan ve tur düzenleyen bir acente. Bu turların seks turizmi amaçlı yapıldığı yönünde bir suçlama oldu ki böylesi turların bu ülkede yasak olduğunu söylememe gerek yok herhalde. Bir adam, bu acentenin sahibi öldürüldü ve suçu işlemeye iten etkenin bu turlar olduğunu öne süren bir not bırakıldı. Siz, kendiniz de, arada bağlantı olduğuna inanıyor gibisiniz. Bu yüzden bu acente işe karışmıştır, doğal olarak acentenin müdürü olarak siz de." Brunetti bir süre bekledi, ardından, "Anlatabildim mi?" diye sordu.

"Evet." Dorandi'nin sesi karamsardı.

"Çoğu erkeğin, yanında kadınlarla Bangkok'a gittiği yönündeki açıklamanız ne kadar hatasız, –daha açık bir şekilde sorarsam– ne kadar doğru, söyleyebilir misiniz?"

"Bu tabii ki de doğru," diye ısrar etti Dorandi; sandalyesinde sola doğru doğrulurken bir eli hâlâ masasının üzerindeydi.

"Bilet satışlarınıza göre doğru değil, Signor Dorandi."

"Neye göre?"

"Acenteniz tarafından yapılan uçak bileti satışları, eminim biliyorsunuzdur, merkezi bilgisayar sisteminde tutuluyor." Brunetti söylediklerinin doğru yere gittiğini görünce devam etti: "Acenteniz Bangkok biletlerini, en azından son altı aydır, yalnız başına seyahat eden erkeklere satmış."

"Eşleri onlara sonradan katılıyor. Erkekler iş seyahati yapıyorlar, eşleri sonradan katılıyor," diye yumurtlayıverdi Dorandi neredeyse hiç düşünmeden.

"Eşleri de biletleri sizin acentenizden mi alıyorlar?"

"Nereden bilebilirim?"

Brunetti kâğıtları açık bir şekilde, Dorandi eğer okumak isterse okuyabilsin diye, adamın masasının üstüne koydu. Derin bir nefes aldı. "Signor Dorandi, tekrar başlayabilir miyiz? Sorumu tekrar edeceğim ve sizin de cevap vermeden önce düşünmenizi istiyorum." Uzun bir süre durakladıktan sonra, "Sizin acentenizden Bangkok'a gitmek için bilet alan erkekler, bu yolculuğa kadınlarla mı çıkıyorlar?" diye sordu.

Dorandi'nin cevap vermesi uzun sürdü ama sonunda, "Hayır," dedi, sadece hayır.

"Bu 'hoşgörülü otel yönetimi' ve 'rahat mekânlar'ı içerecek şekilde düzenlediğiniz turlar" –Brunetti'nin sesi tamamen tarafsızdı, algılanabilecek herhangi bir duygu izi yoktu–, "bunlar seks amaçlı mı?"

"Oraya gittikleri zaman ne yaptıklarını bilmiyorum," diye ısrar etti Dorandi. "O beni ilgilendirmez." Başını ceketinin çok geniş yakasının içine çekti, saldırıya uğramış kaplumbağa gibiydi.

"Söz konusu turistlerin gittikleri oteller hakkında bir şeyler biliyor musunuz?" Dorandi cevap vermeden önce Brunetti dirseklerini masaya koydu, çenesini eline yaslayıp listeye bakmaya başladı.

"Hoşgörülü yönetimleri var," dedi Dorandi en sonunda.

"Bu onların, otellerinde fahişelerin çalışmasına izin verdikleri, hatta bunu sağladıkları anlamına mı geliyor?"

Dorandi omuzlarını silkti. "Belki."

"Kızlar mı? Kadın değil, kızlar mı?"

Dorandi masanın ardından ona baktı. "Otellerin fiyatları dışında bir şey bilmiyorum. Müşterimin ne yaptığı beni ilgilendirmiyor."

"Kızlar mı?" diye tekrarladı Brunetti.

Dorandi sinirli bir şekilde elini salladı. "Size söyledim, bu beni ilgilendirmiyor."

"Ama şimdi bizi ilgilendiriyor, Signor Dorandi, bu yüzden bir cevap istiyorum."

Dorandi tekrar duvara baktı ama orada uygun bir cevap bulamadı. "Evet," dedi.

"Bu yüzden mi onları seçiyorsunuz?"

"Bana en iyi fiyatı verdikleri için onları seçiyorum. Eğer oraya giden adamlar oteldeki odalarına fahişeleri almak isterlerse, bu onların bileceği iş." Dorandi denedi, ama öfkesini dizginleyemedi. "Ben seyahat paketleri satıyorum. Ahlâk üzerine vaaz vermiyorum. Avukatımla beraber afişlerdeki her kelimeyi kontrol ettim, yasadışı en ufak bir şey yok içlerinde. Yasaları filan çiğnemiyorum."

"Bundan eminim," diye cevap verdi Brunetti kendini tutamayarak. Aniden orada daha fazla kalmak istemediğini fark etti. Ayağa kalktı. "Korkarım çok zamanınızı aldık, Signor Dorandi. Şimdi gidiyorum, ama sizinle tekrar konuşmak isteyebiliriz."

Dorandi cevap vermeye tenezzül etmedi. Brunetti ve Vianello odadan çıkarken ayağa da kalkmadı.

14 Campo Manin'i geçerlerken, Brunetti ve Vianello aralarında konuşup kararlaştırmadıkları halde, hazır dışarıdayken Questura'ya dönmek yerine dul kadınla konuşmaya gideceklerini biliyorlardı. Mitri'lerin Campo del Ghetto Nuovo'daki dairesine gitmek için Rialto'ya geri dönüp istasyona doğru giden 1 numaralı motora bindiler.

Açık güvertenin serinliğini, yolcu kabinindeki yapış yapış havaya tercih ederek dışarıda durdular. Brunetti, "Eee?" diye sormak için Rialto'nun altından geçene kadar bekledi.

"Yüz lirete annesini bile satar, değil mi?" dedi Vianello, horgörüsünü gizlemeye çalışmadan. Uzun bir süre bekledikten sonra, "Sizce televizyon mu, efendim?" diye sordu.

Boş bulunan Brunetti, "Ne televizyonu?" dedi.

"Yaptığımız kötülükten bu kadar uzaklaşmamıza neden olan şey." Brunetti'nin ilgisini çektiğini fark edince devam etti: "İşte, olanları izlediğimizde, yani televizyonda görünce, olanlar gerçek gibi geliyor, ama aslında değil. Demek istediğim vurulan, yaralanan bir sürü insan görüyoruz, kendimizi izliyoruz..." Durakladı, biraz gülümsedi ve açıkladı: "Yani polisleri. Her türden korkunç şeyleri ortaya çıkaran kendimizi izliyoruz. Ama polisler de, olaylar da gerçek değil. Bu yüzden, belki bu olayları daha da izlersek, gerçek korkuları yani, bunlar olduğunda ya da diğer insanların başına geldiğinde de bize gerçek değilmiş gibi gelecek."

Brunetti, Vianello'nun kullandığı dil yüzünden biraz şaşırmıştı, ama söylediklerini anladığını –ve onlara katıldığını– düşünerek cevapladı. "Şu hakkında hiçbir şey bilmediği kızlar ne kadar uzaktalar, on beş bin kilometre mi? Yirmi bin mi? Onlara olanları gerçekmiş gibi görmemesi ya da gerçek olarak görse bile çok önemli olmadığını düşünmesi muhtemelen çok kolay."

Vianello başını sallayarak onayladı. "Sizce her şey daha da kötüye mi gidiyor?"

Brunetti omuz silkti. "Her şeyin daha kötüye gittiğini düşündüğüm günler oldu, ayrıca her şeyin daha kötüye gittiğini bildiğim günler de oldu. Ama sonra güneş çıktı ve fikrimi değiştirdim."

Vianello tekrar başını salladı ve, "Hı hı," dedi.

"Ya sen?" diye sordu Brunetti.

"Bence daha kötü," diye cevap verdi Çavuş, acele etmeden. "Sizin gibi benim de her şeyin yolunda gittiğini düşündüğüm günler oluyor: Eve gittiğimde çocuklar üstüme atlıyor ya da Nadia'nın mutluluğu bulaşıcı oluyor. Ama genelde, dünya yaşamak için gittikçe kötü bir yer halini alıyor."

Brunetti alışık olmadığı bu ruh halini hafifletmek için, "Başka bir seçeneğimiz yok, değil mi?" dedi.

Vianello buna gülecek inceliğe sahipti. "Evet, sanırım yok. İyi ya da kötü, elimizde bir tane dünya var." Yaklaştıkları *palazzo*'ya* bakarken durakladı. "Belki çocuklarımız olduğu için bize daha farklı geliyordur."

"Neden?"

"Çünkü onların yaşayacakları dünyayı görebiliyoruz, bir yandan da bizim büyüdüğümüz dünyaya dönüp bakabiliyoruz."

Sabırlı bir tarih okuyucusu olan Brunetti, eski Romalıların yaşadıkları çağlara ateş püskürdüklerini, her zaman kendi gençliklerindeki nesillerin ya da ebeveynlerinin neslinin her yönden o günkülerden çok daha üstün olduğunda ısrar ettiklerini hatırladı. Gençliğin duygusuzluğunu, tembelliğini, cahilliğini, büyüklerine karşı saygı ve hürmet göstermedeki eksiklerini ağır bir şekilde eleştirdiklerini hatırladı ve bunları hatırlamak onu çok mutlu kıldı. Eğer her çağ böyle düşünüyorsa belki de hepsi yanılıyordur, her şey kötüye gitmiyordur. Bunu Vianello'ya nasıl açıklayacağını bilmiyordu ve Plinius'a değinmenin kaba olacağını düşündü; Çavuş'un yazarı hatırlamamasından ya da hatırlamadığı açığa çıkarsa utanmasından korktu.

Bunun yerine bot San Marcuola'ya vardığında samimi bir şekilde Vianello'nun omzuna vurdu. Bottan indikten sonra, *embarcadero*'ya doğru aceleyle giden insanların arasında ilerleyebilmek için dar *calle*'de ayrı ayrı yürüdüler.

"Çözeceğimiz bir şey yok, değil mi, efendim?" diye fikrini söyledi Vianello, kilisenin arkasındaki geniş sokağa çıkıp yan yana yürümeye başladıklarında.

"Bunun, herhangi birinin çözebileceği bir şey olduğundan şüpheliyim," dedi Brunetti, sonra ne kadar belirsiz bir cevap seçtiğini fark etti ve kendi ağzından çıktığı halde yine de tatmin olmadı.

"Bir şey sorabilir miyim, efendim?" Çavuş tekrar yürümeye başladı. İkisi de adresi biliyordu, bu yüzden evin yeri hakkında fikirleri vardı. "Eşiniz hakkında, efendim."

Brunetti, soruyu sorarkenki ses tonundan lafın buraya geleceğini anlamıştı. "Evet?"

Dar *calle*'de kendilerine doğru gelen kimse olmadığı halde göz-

* (İt.) Saray, konak. (y.h.n.)

lerini karşıya diken Vianello, "Bunu neden yaptığını size söyledi mi?" diye sordu.

Brunetti adımlarını Çavuş'unkilere uydurarak, yürümeye devam etti. Ona doğru bakarak, "Cevabın tutuklama raporunda olduğunu sanıyorum," diye cevap verdi.

"Ah," dedi Vianello. "Bunu bilmiyordum."

"Raporu okumadın mı?"

Vianello tekrar durdu ve Brunetti'ye döndü. "Eşinizle ilgili olduğu için okumamın doğru olmayacağını düşündüm." Vianello'nun Brunetti'ye sadık olduğu biliniyordu. Bu yüzden Scarpa'nın müridi olan ve Paola'yı tutuklayıp ifadesini alan Landi'nin Vianello'ya bunlardan bahsetmesi beklenemezdi.

İki adam da Brunetti cevap verene kadar yürümeye devam etti. "Seks turu düzenlemenin yanlış olduğunu ve birilerinin onları durdurması gerektiğini söyledi." Vianello'nun soru sormasını bekledi, ama Vianello sesini çıkarmayınca devam etti: "Bana, hukuk onlara bir şey yapmadığı için kendisinin yapacağını söyledi." Vianello'nun tepkisini bekleyerek tekrar durdu.

"Bu eşiniz için ilk miydi?"

Brunetti acele etmeden cevapladı, "Evet."

Adım adım, mükemmel bir çizgide ilerlediler. En sonunda Çavuş, "Aferin ona," dedi.

Brunetti bakmak için Vianello'ya döndü. Tek görebildiği onun iri yapılı profili ve uzun burnuydu. Bir şey soramadan Vianello durdu ve, "Eğer bu altı yüz yediyse, ev şu köşenin sağında olmalı," dedi. Köşeyi döndüklerinde kendilerini evin önünde buldular.

Üç zilden en üstteki Mitri'nindi. Brunetti zile bastı, bekledi, sonra tekrar bastı.

Kederden veya kötü bağlantı yüzünden, hoparlörden kim olduklarını soran ses mezardan geliyormuş gibiydi.

"Commissario Brunetti. Signora Mitri'yle görüşmek istiyorum."

Uzun bir süre cevap gelmedi, sonra ses, "Bir dakika," dedi ve kesildi.

Kapı açılana kadar bir dakikadan fazla geçti. Brunetti kapıyı iterek açtı ve yuvarlak bir havuzun iki yanında oldukça büyümüş iki

palmiyenin bulunduğu avluya girdi. Işık gökyüzünden süzülüyordu.

Önlerindeki geçide daldılar ve binanın arka tarafına, merdivenlere doğru ilerlediler. Tıpkı Brunetti'nin binasında olduğu gibi bu binanın duvarlarındaki boya da, alttaki tuzlu suların emilmesinin kurbanı olmuş, tabaka tabaka dökülmüştü. Yüz liretlik madeni para büyüklüğündeki benekler merdivenlerin sağına soluna yayılmış, alttaki tuğlaları ortaya çıkarmıştı. İlk kata vardıklarında, nemin ulaştığı noktayı gösteren yatay çizgiyi görebiliyorlardı: Yukarıda ise merdivenler badana beneklerinden kurtulmuştu; duvarlar pürüzsüz ve beyazdı.

Brunetti, bir mühendislik firmasının kendi binasındaki yedi daire sahibinden, nemden kurtulmak için vermelerini istediği parayı, miktarın büyüklüğünü düşündü ve bunalarak bu fikri kafasından uzaklaştırdı.

En üst katta kapı açıktı ve Chiara yaşlarında bir kız çocuğu kapının arkasında duruyordu, vücudunun yarısı kapı ardına saklanmıştı.

Brunetti durdu ve elini uzatmadan, "Ben Commissario Brunetti ve bu da Çavuş Vianello. Signora Mitri'yle konuşmak istiyoruz," dedi.

Kız kıpırdamadı. "Büyükannem iyi değil." Sesi çekingen ve pürüzlüydü.

"Bunu duyduğuma üzüldüm," dedi Brunetti. "Büyükbabana olanlar için de üzüldüm. Burada olmamın sebebi bu; bu konu hakkında bir şeyler yapmak istiyoruz."

"Büyükannem kimsenin bir şey yapamayacağını söylüyor."

"Belki bunu yapan kişiyi bulabiliriz."

Kız bunu düşündü. Chiara kadar uzundu, ortadan ayrılmış kahverengi saçları iki yandan omuzlarına düşüyordu. Kız ileride güzel olmayacak diye düşündü Brunetti, ama bunun hoş ve düzgün yüz hatlarıyla ilgisi yoktu: Büyük gözleri, muntazam bir ağzı vardı. Buna karşın konuşurken ya da karşısındaki dinlerken bile donuk, anlamsız bir yüz ifadesi vardı. Yumuşak başlılığı ve durgunluğu söyledikleriyle ilgilenmediği ya da söylediklerine katılmadığı hissi veriyordu. "Girebilir miyiz?" diye sordu Brunetti, karar vermesini kolaylaştırmak ya da kızı buna zorlamak için adımını içeri atarken.

Kız bir şey demedi, bir adım geriye gidip kapıyı onlar için tuttu. İki adam da içeri girmek için kibarca izin istediler ve kızı dairenin içinde takip ettiler.

Uzun bir koridor, dört gotik pencerenin bulunduğu diğer uca varıyordu. Brunetti'nin yön bulma hissi, ışığın Rio di San Girolamo'dan geldiğini söylüyordu, özellikle etraftaki binalarla aradaki mesafenin bu kadar fazla olması bu hissi destekliyordu: Bu kadar büyük bir açık alan sadece Rio Meydanı olabilirdi.

Kız onları, her biri iki metre yüksekliğindeki iki pencerenin arasında bir şöminesi bulunan ve geniş bir oturma odası olan sağdaki ilk odaya soktu. Şömineye bakan kanepeyi işaret etti, ama iki adam da oturmadı.

Brunetti, "Büyükannenize burada olduğumuzu söyleyebilir misiniz?" diye sordu.

Kız, başını sallayarak onayladı, ama "Kimseyle konuşmak istediğini sanmıyorum," dedi.

"Lütfen ona önemli olduğunu söyleyin," dedi Brunetti. Bir yere gitmeye niyeti olmadığını göstermenin iyi olacağını düşünerek paltosunu çıkarıp sandalyelerden birinin arkasına astı, sonra kanepenin kenarına oturdu. Vianello'ya oturması için bir işaret yaptı, o da paltosunu çıkarıp Brunetti'ninkinin üzerine koydu ve kanepenin diğer kenarına oturdu. Vianello, sonra cebinden not defterini çıkarıp kalemini defterin kapağına iliştirdi. İki adam da konuşmadı.

Kız odadan çıktığında iki adam da bunu odayı incelemek için bir fırsat olarak gördüler. Üzerinde kırmızı kılıç çiçekleri bulunan masanın üzerinde kocaman, yaldızlı bir ayna bulunuyordu. Kılıç çiçekleri, bu aynadan yansıyıp çoğalarak odayı kaplıyormuş gibi görünüyorlardı. Brunetti'nin Nain olduğunu tahmin ettiği ipek bir kilim şöminenin önünde, yerde duruyordu, koltuğa oturan birinin ayaklarını üzerine koyabilmesini sağlayacak şekilde serilmişti. Çiçeklerin karşısındaki duvara meşe ağacından bir sandık dayalıydı, sandığın üzerinde geçen yıllarla birlikte grileşmiş, pirinçten yapılma, geniş bir tepsi duruyordu. Zenginlik ve bolluk ihtiyatlı olmak kaydıyla sergilenmekteydi.

Bir şey söylemelerine fırsat kalmadan odanın kapısı açıldı ve ellili yaşlarında görünen bir kadın içeri girdi. Vücudu sağlam ve güçlü görünüyordu, dizlerinin altına kadar uzanan gri, yün bir elbise

giymişti. Kalın ayak bilekleri ve dar ayakkabıların içinde rahatsız görünen küçük ayakları vardı. Saçları ve makyajı mükemmel yapılmıştı, bunlar için oldukça emek ve zaman harcandığı açıktı. Gözleri torununun gözlerinden daha açık renkti, ancak vücut hatları daha kalındı: Aslında ikisinin arasında sakin tavırlarının dışında benzer görünen bir şey yoktu.

İki adam da hemen ayağa kalktı ve Brunetti kadına doğru yürüdü. "Signora Mitri siz misiniz?" diye sordu.

Kadın bir şey söylemeden başıyla onayladı.

"Ben Commissario Brunetti ve bu da Çavuş Vianello. Sizinle eşiniz ve başına gelen bu korkunç olay hakkında birkaç dakikalığına konuşmak istiyoruz." Kadın bunu duyduğunda gözlerini kapattı, ancak sessiz kaldı.

Yüz ifadesinde, torununkine benzer bir değişmezlik vardı; Brunetti kendisini, Mitri'lerin Roma'daki kızlarının da aynı özelliği taşıyıp taşımadığını merak ederken buldu.

"Ne bilmek istiyorsunuz?" diye sordu Signora Mitri, hâlâ Brunetti'nin önünde ayakta duruyordu. Sesi, menopozdan çıkan kadınlarda görüldüğü üzere, yüksek perdeden çıkıyordu. Brunetti, kadının da tıpkı kendisi gibi Venedikli olmasına rağmen İtalyanca konuşmayı tercih ettiğini biliyordu.

Brunetti cevap vermeden önce kanepenin önünden çekilip eliyle az önce oturmakta olduğu yeri işaret etti. İki adam, ancak Signora Mitri oturduktan sonra oturdular. Vianello eski yerine, Brunetti ise pencereye bakan, kadife kaplı, rahat bir sandalyeye oturdu.

"Signora, eşiniz size herhangi bir düşmanından veya kendisine zarar vermek isteyecek birileri olduğundan hiç bahsetmiş miydi?"

Brunetti daha cümlesini bitirmeden, Signora Mitri bunu reddedercesine başını sallamaya başladı, ama hiçbir şey söylemedi. Hareketinin bir cevap olarak kabul edilmesini ister gibiydi.

"Kimseyle anlaşmazlığa düştüğünden bahsetmedi mi, iş ortaklarıyla mesela? Ya da planlandığı gibi yürümeyen bir anlaşmadan veya bozulan bir kontrattan?"

"Hayır, hiç bahsetmedi," dedi kadın sonunda.

"Ya kişisel düzeyde? Komşularıyla veya belki bir arkadaşıyla anlaşmazlığı olmuş muydu?"

Kadın bu soruya cevap olarak başını iki yana salladı, ancak yine tek kelime etmedi.

"Signora, cahilliğimi bağışlayın, ama eşiniz hakkında çok az şey biliyorum." Kadın buna tepki vermedi. "Nerede çalıştığını söyleyebilir misiniz?" Brunetti, sanki Mitri bir fabrikada sekiz saatlik vardiya yapıyormuş gibi bir ifade kullanınca, kadın şaşırdı. Bunun üzerine Brunetti, "Demek istediğim, ana ofisi fabrikalarından hangisindeydi veya zamanının çoğunu nerede geçiriyordu?" diye bir açıklama yapmak zorunda kaldı.

"Marghera'da kimyasal tesisler var. Ofisi orada."

Brunetti başını salladı, ancak adresi sormadı. Bunu kolayca bulabileceklerini biliyordu. "Sahibi olduğu fabrikalar ve işyerleriyle ne kadar ilgilendiğini söyleyebilir misiniz?"

"İlgilendiğini mi?"

"Doğrudan, yani, günlük işleyişlerine ne kadar karıştığını kastediyorum."

"Bunu onun sekreterine sormalısınız," dedi kadın.

"Marghera'da mı?"

Kadın başını salladı.

Kadının kısa cevaplarına rağmen konuşmalarını sürdürürken, Brunetti, kadının üzüntüsüne veya yasına dair işaretler görmek için onu inceledi. Kadının ifadesinin sabitliği bunu zorlaştırıyordu. Yine de, söylediği şeylerden veya sesinin tonundan ziyade, sürekli başını eğip kavuşturduğu ellerine bakmasından hüznün ipuçları okunabiliyordu.

"Kaç yıldır evliydiniz, Signora?"

"Otuz beş yıldır," dedi kadın düşünmeden.

"Bizi içeri alan torununuz muydu?"

"Evet," derken belli belirsiz bir gülümseme yüzündeki ifadesizliği kırıp kendisini gösterdi. "Giovanna. Kızım Roma'da yaşıyor, Giovanna buraya gelip benimle kalmak istediğini söyledi. Böyle bir zamanda."

Brunetti bunu anlamış gibi başını salladı, ancak torunun büyükannesi için gösterdiği duyarlılık, küçük kızın sakin tavırlarını iyice tuhaflaştırıyordu. "Onun burada, yanınızda olmasının sizin için oldukça rahatlatıcı olduğundan eminim," dedi.

"Evet, gerçekten öyle," diye onu onayladı Signora Mitri. Bu kez

yüzü gerçek bir gülümsemeyle yumuşamıştı. "Burada yalnız başına kalmak korkunç olurdu."

Brunetti bunun üzerine başını eğip kadına tekrar bakmadan önce bir süre bekledi. "Sadece birkaç soru daha soracağım Signora, sonra sizi torununuzla baş başa bırakacağım." Burada kadından gelecek bir tepkiyi beklemedi, sorusunu hemen sordu: "Eşinizin vârisi siz misiniz?"

Kadının şaşkınlığı gözlerinden okunuyordu – ilk defa bir şey ona dokunmuştu. "Evet, sanırım öyleyim," dedi düşünmeden.

"Eşinizin başka akrabaları var mı?"

"Bir erkek, bir kız kardeşi, bir de kuzeni var, ama o yıllar önce Arjantin'e göç etti."

"Başka herhangi biri var mı?"

"Hayır, çok uzak akrabaları saymazsak yok."

"Signor Zambino eşinizin arkadaşı mıydı?"

"Kim?"

"Avvocato Giuliano Zambino."

"Hayır, en azından ben tanımıyorum."

"Sanırım eşinizin avukatıydı."

"Korkarım eşimin iş hayatı konusunda çok az şey biliyorum," dedi. Brunetti yıllar boyunca bu sözleri kaç kadından duyduğunu merak ediyordu. İçlerinden çok azının doğruyu söylediği ortaya çıkmıştı, bu yüzden asla ciddiye almadığı bir cevaptı bu. Böyle zamanlarda Paola'nın kendi mesleği hakkında ne kadar fazla şey bildiğini düşünüp rahatsız oluyordu. Paola tecavüz şüphelilerinin isimlerinden, tüyler ürpertici otopsi sonuçlarından ve gazetelerde "Giovanni S, 39, otobüs şoförü, Mestre'li" veya "Federico G, 59, taş işçisi, San Dona di Piave'li" diye geçen şüphelilerin soyadlarından haberdardı. Gerçek evlilik bağının hiçbir sır barındırmayacağını biliyordu, bu yüzden Signora Mitri'nin itiraf ettiği cahilliğine şüpheyle yaklaşıyordu. Her şeye rağmen bu konuda başka soru sormadı.

Kocasının öldürüldüğü gece, Signora Mitri'nin beraber yemeğe çıktığı insanların isimleri poliste mevcuttu, bu yüzden şu anda bunu sorgulamanın anlamı yoktu. Brunetti onun yerine, "Son haftalarda eşinizin davranışlarında herhangi bir değişiklik olmuş muydu?" diye sordu "Veya son günlerde?"

Kadın başını şiddetle iki yana salladı. "Hayır, her zaman nasılsa öyleydi."

Brunetti her zamanki halinin nasıl olduğunu sormayı düşündü, sonra vazgeçip ayağa kalktı. "Teşekkür ederim Signora, zaman ayırdığınız ve yardımcı olduğunuz için. Korkarım yeni bilgilere ulaştıktan sonra sizinle bir kez daha konuşmak zorunda kalacağım." Brunetti, kadının bundan hoşlanmayacağını anlayabiliyordu, ancak gelişmelerden haberdar olma fırsatını reddetmeyeceğini de biliyordu. Brunetti'nin son sözleri düşünmeden ağzından döküldü: "Bunun size daha fazla acı vermemesini ve her şeyin üstesinden gelecek cesareti bulmanızı diliyorum."

Signora Mitri, Brunetti'nin dile getirdiği iyi dilekleri duyduğunda gülümsedi, Brunetti kadının gülümsemesinde bir kez daha içtenlik görmüştü.

Vianello ayağa kalktı, kendi paltosunu alıp Brunetti'ninkini de ona uzattı. İki adam da paltolarını giydiler, Brunetti önde, Vianello arkada, kapıya doğru yürüdüler. Signora Mitri de ayağa kalkıp çıkışa kadar onları geçirdi.

Brunetti ve Vianello kapıda Signora Mitri'yle vedalaşıp orta avluya indiler, palmiye ağaçlarının arasından geçip evden uzaklaştılar.

15 Dışarı çıktıklarında, *embarcadero*'ya giden yol boyunca iki adam da tek kelime etmedi. Durağa vardıklarında 82 numaralı motor hareket etmek üzereydi. Tekne Grand Canal'dan geçerek Questura'dan kısa mesafe uzaktaki San Zaccaria'ya gidecekti; bu yüzden tekneye atladılar.

Akşamüstüne doğru hava iyice serinlemişti, bu yüzden içeride oturmayı tercih etiler. Kabinin içinde ilerleyip ön taraftaki koltuklardan birine oturdular. Az ilerideki koltukta iki yaşlı kadın kafa kafaya vermiş, Venedik lehçesiyle bağıra çağıra havanın nasıl da aniden soğuduğundan bahsediyorlardı.

"Zambino hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sordu Vianello.

Brunetti başını iki yana salladı. "Mitri'nin, Patta'yla konuşmaya giderken neden yanında bir avukat aldığını merak ediyorum."

"Üstelik bazen savunma avukatlığı da yapan bir avukat," diye ekledi Vianello. "Yasadışı bir şeyler yapmış olamaz herhalde, değil mi?"

"Belki de tutuklama kararını bir kez daha engelleyebileceğimi düşünerek, bu durumda karıma karşı ne tür bir dava açabileceği konusunda danışmak istemiştir."

"Bunu yapmanız mümkün değildi herhalde, değil mi?" diye sordu Vianello, cümlesindeki olumsuzluğu destekleyen bir ses tonuyla.

"Hayır, işin içine Landi ve Scarpa da girdikten sonra bu mümkün değildi."

Vianello ağzının içinde bir şeyler geveledi. Brunetti, Çavuş'un ne söylediğini anlamadığı gibi bunu sormaya da gerek görmedi. "Şimdi neler olacağı konusunda hiçbir fikrim yok," dedi.

"Hangi konuda?"

"Dava konusunda. Mitri öldüğüne göre, vârisinin Paola'ya karşı olan davayı sürdüreceğini sanmıyorum. Ancak müdür sürdürmek isteyebilir."

"Peki ya..." Vianello'nun sesi yavaş yavaş kısıldı, polisten bahsederken hangi kelimeyi kullanması gerektiğine karar verememişti. Sonunda, "meslektaşlarımız?" demekte karar kıldı.

"Davaya bakacak yargıca bağlı."

"Kimin bakacağı belli mi? Biliyor musunuz?"

"Pagano sanırım."

Vianello bu ismi duyunca Yargıç Pagano'yla birlikte çalıştığı yılları hatırladı. Yargıç emekliliğine birkaç yılı kalmış yaşlı bir adamdı. "Kovuşturma kararı çıkarmaz herhalde, değil mi?"

"Çıkaracağını sanmıyorum. Vice-Questore'yle ilişkileri asla iyi olmadı, tatlı sözlerle kandırılacak bir adam da değil."

"Ne olacak öyleyse? Kefalet mi?" Vianello, Brunetti'nin omuz silktiğini görünce cevap beklemekten vazgeçip başka bir soru sordu: "Şimdi ne olacak?"

"Ofise gelen yeni bir şey var mı diye bakacağım, sonra Zambino'yla konuşmaya gideceğim."

Vianello saatine baktı. "Zamanınız yetecek mi?"

Brunetti, her zamanki gibi, zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmamıştı ve saatin altıyı çoktan geçtiğini gördüğünde oldukça şaşırdı. "Hayır, galiba yetmeyecek. Hatta şimdi Questura'ya gitmenin de bir anlamı yok sanırım, değil mi?"

Vianello, Brunetti'nin bu cümlesini duyunca, teknenin hâlâ Rialto iskelesinden hareket etmediğini düşünerek gülümsedi. Ayağa kalkıp kapıya doğru ilerledi. Kapıya ulaştığı anda teknenin motorunun sesinin yükseldiğini duydu ve denizcilerden birinin kıyıdaki babaya bağlı olan halatı çözüp teknenin içine almakta olduğunu gördü. "Durun," diye bağırdı.

Denizci, durmak şöyle dursun, arkasını dönüp bakmadı bile. Motorun sesi de iyice yükselmişti.

Vianello, daha yüksek sesle, bir kez daha bağırdı: "Durun!" Fakat karşılığında hiçbir tepki alamadı.

Teknedeki insanların arasından ite kaka geçerek denizcinin yanına gitti. Elini hafifçe adamın omzuna koyarak sakin bir ses tonuyla, "Benim, Marco," dedi. Adam Vianello'ya döndü, üniformasını gördü, sonra yüzüne bakıp onu tanıdı ve o sırada arkasını dönmüş, penceresinden güvertedeki kargaşaya bakmakta olan kaptana doğru el salladı.

Denizcinin bir kez daha el sallamasıyla kaptan tekneyi gerisingeri döndürdü. Yolculardan birkaçı dengelerini kaybedip sendelediler. Bir kadın bütün ağırlığıyla Brunetti'nin üzerine düştü. Brunetti kadını kolundan tutup tekrar dengesini bulmasını sağladı. Kadın düştüğü takdirde gerçekleşebilecek bir polis vahşeti davası veya bu yönde herhangi bir suçlama, Brunetti'nin isteyeceği en son şeydi, ancak kadını tutarken bunu düşünecek fırsatı olmamıştı. Kadını sağ salim bıraktığında karşılığında minnet dolu bir gülümseme görmekse onu oldukça rahatlatmıştı.

Tekne suda dönüp, geldiği yarım metreyi yavaş yavaş geri döndü ve *embarcadero*'ya yanaştı. Denizci kabinin sürgülü kapısını aralayınca Vianello ve Brunetti tekneden iskelenin ahşap platformuna çıktılar. Vianello el sallayıp teşekkür etti; motorlar tekrar gürledi ve tekne kıyıdan ayrıldı.

"Sen niye indin ki?" diye sordu Brunetti. O bu durakta inecekti, ama Vianello'nun Castello'ya kadar inmemesi gerekiyordu.

"Bir sonrakine bineceğim. Zambino konusunda ne yapacaksınız?"

"Yarın sabah," diye cevapladı Brunetti. "Ama erkenden değil. Önce Signorina Elettra'ya şu ana kadar gözünden kaçmış olabilecek herhangi bir ayrıntı olup olmadığını soracağım."

Vianello onaylarcasına başını salladı. "Signorina Elettra mucizevi biri. Scarpa'yı biraz daha iyi tanıyor olsaydım, onun Signorina Elettra'dan korktuğunu söyleyebilirdim."

"Ben onu oldukça iyi tanıyorum," diye karşılık verdi Brunetti, "ve evet, Signorina Elettra'dan korkuyor. Çünkü tüm Questura'da kendisinden korkmayan çok az sayıda insan var ve bunlardan biri de Signorina Elettra." Az sayıdaki bu insanlardan ikisi Brunetti ve Vianello olduğu için, bu konuda rahatça konuşabiliyorlardı. "Aynı zamanda bu sebepler Scarpa'yı oldukça tehlikeli birisi de yapıyor. Bu konuda Signorina Elettra'ya bir şeyler söylemeyi denedim, fakat o Scarpa'yı pek ciddiye almıyor."

"Alsa iyi eder," dedi Vianello.

Köprünün altında başka bir tekne göründü ve iskeleye doğru yanaşmaya başladı. Bütün yolcular indikten sonra Vianello boş güverteye atladı. "*A domani, capo*," dedi. Brunetti el sallayarak karşılık verdi ve diğer yolcular tekneye binmeye başlamadan arkasını dönüp uzaklaştı.

İskelenin civarındaki telefon kulübelerinden birine girip Rizzardi'nin hastanedeki bürosunun numarasını çevirdi, numarayı ezbere biliyordu. Rizzardi hastanede değildi, fakat Commissario Brunetti ararsa diye asistanına bir mesaj bırakmıştı. Her şey Doktor'un tahmin ettiği gibiydi. Kablo yaklaşık altı milimetre kalınlığında, plastik kaplıydı ve tek parçadan oluşuyordu. Bunun dışında bir bilgi yoktu. Brunetti asistana teşekkür edip evinin yolunu tuttu.

Güneşin batmasıyla hava iyiden iyiye soğumuştu. Brunetti sabah evden çıkarken atkısını yanına almış olmayı diledi; paltosunun yakalarını kaldırıp sırtını kamburlaştırarak boynunu yakasına gömdü. Köprüyü hızla geçip sola döndü, *riva* boyunca uzanan lokantaların ışıklarına kapılarak nehir boyunca yürümeyi tercih etti. Sonra sağa dönüp altgeçitten geçerek Campo San Silvestro'ya girdi; sola dö-

nüp apartmanına doğru giden yolu tırmandı. Biancat'tan geçerken gözü çiçekçinin vitrinindeki süsen çiçeklerine takıldı, fakat Paola'ya olan kızgınlığını hatırladı ve dükkânın önünden geçip gitti. Sonra Paola'yı, yalnızca Paola'yı düşündü. Geri döndü, dükkâna girdi ve bir demet mor süsen çiçeği satın aldı.

Eve vardığında Paola mutfaktaydı, kimin geldiğine bakmak için başını mutfak kapısından uzattığında, Brunetti'nin kucağındaki paketi gördü. Koridorda ilerleyip Brunetti'nin yanına geldi, elinde ıslak bir havlu tutuyordu. "Pakette ne var Guido?" diye sordu şaşkınlıkla.

Brunetti, "Kendin aç bak," diyerek kâğıttan paketi Paola'ya uzattı.

Paola, havluyu omzuna atıp paketi aldı. Brunetti paltosunu çıkardı, arkasını dönüp elbise askısına doğru yürürken kâğıt hışırtılarını duydu. Sonra ani bir sessizlik oldu, çıt çıkmıyordu. Brunetti yanlış bir şey yapmış olmaktan korkarak arkasını döndü. Paola'nın dalgın bakışlarını görünce, "Ne oldu?" diye sordu.

Paola iki koluyla bukete sarılıp göğsüne bastırdı. Bir şeyler söyledi, fakat sözleri kâğıt hışırtıları arasında kayboldu.

Brunetti hafifçe eğilerek, "Ne?" diye sordu. Paola'nın başı çiçeklerin arasına gömülmüştü.

"Yaptığım bir şeyin o adamın ölümüne neden olması düşüncesine katlanamıyorum." Bir hıçkırıkla sözü kesildi, fakat devam etti: "Üzgünüm Guido, başına açtığım bütün bu karmaşa için üzgünüm. Sana yaptığım onca şeyden sonra sen bana çiçekler getiriyorsun." Başını buketin içine iyice gömüp hıçkırmaya başladı; o anki hisleri öyle kuvvetliydi ki omuzları sarsılıyordu.

Brunetti çiçekleri Paola'nın elinden aldı. Onları koyacak bir yer bulabilmek için etrafına bakındı, bulamayınca da eğilip yere bıraktı ve Paola'ya sarıldı. Paola kendisini tamamen bırakarak, Brunetti'nin göğsüne yaslandı, hıçkırıyordu. Brunetti kızı Chiara'nın, çok küçük bir çocukken bile böylesine ağladığını hatırlamıyordu. Paola'ya, sanki bıraksa hıçkırıklarının arasında dağılıp gidecekmiş gibi sıkı sıkı sarılıyordu. Eğilip onu alnından öptü, kokusunu içine çekti, boynunun bittiği yerde iki dalga halinde uzanan saçlarını gördü. Sonra tekrar sarıldı, kısa aralıklarla ismini tekrarlarken iki yana doğru hafifçe sallandılar. O ana kadar Paola'yı hiç bu denli sevme-

mişti. Aniden bütün suçların temize çıktığına dair bir hisse kapıldı, hemen ardından yüzünün daha önce hiç hissetmediği bir utanç hissiyle kaplandığını fark etti. Tüm iradesini kullanarak, doğruluk, zafer gibi kavramların hepsini bir kenara bıraktı ve kendisini acıdan; karısına, ruhunun biricik eşine ıstırap veren o acıdan başka bir şeyin bulunmadığı bir boşlukta buldu. Tekrar eğilip Paola'yı saçlarından öptü, sonra hıçkırıkların gittikçe seyrekleştiğini fark edip onu omuzlarından tutarak hafifçe kendisinden uzaklaştırdı. "Paola, iyi misin?"

Paola yüzünü saklayarak başını kaldırmadan hafifçe salladı, konuşacak gücü yoktu.

Brunetti elini pantolonunun cebine götürüp mendilini çıkardı. Mendil pek temiz sayılmazdı fakat o sırada bunun fazla önemi yoktu. Paola'nın gözlerinin etrafını, burnunun altını ve tüm yüzünü sildi. Sonra mendili onun eline bıraktı. Paola yüzünü bir kez daha silip gürültüyle sümkürdü. Brunetti'den saklanırcasına mendili gözlerinin önünde tutuyordu.

Brunetti her zamanki ses tonuna yakın bir tonda, "Paola," dedi, "bence yaptığın şey onurlu bir davranıştı. Böyle bir şeyi yapmış olman gerçeği hoşuma gitmiyor, ancak her ne olursa olsun onurlu davrandın."

Bir an için bu sözlerin Paola'nın tekrar ağlamaya başlamasına neden olacağını sandı, fakat öyle olmadı. Paola mendili gözlerinin önünden çekip kıpkırmızı gözlerle Brunetti'ye baktı. "Böyle olacağını bilseydim..." diye lafa başladı.

Brunetti elini kaldırarak sözünü kesti. "Şimdi değil, Paola. Belki daha sonra, ikimiz de bu konudan bahsedebilecek duruma geldiğimizde. Şimdi mutfağa gidip, içecek bir şeyler bulabilecek miyiz bakalım."

Paola hemen ekledi: "Tabii yiyecek bir şeyler de." Gülümsedi, konunun kapanmış olması onu rahatlatmıştı.

16 Ertesi sabah Brunetti, yolda üç kez gazete almak için durup, her zamanki saatinde Questura'ya gelmişti. *Il Gazzettino* bütün sayfalarını açıklanamamış Mitri cinayetine ayırmaya devam ediyor, bir ölümün yasını tutuyordu. Ulusal gazeteler ise bu olaya karşı ilgilerini kaybetmiş gibi görünüyorlardı. İçlerinden sadece bir tanesi konudan bahsetmeye tenezzül etmiş, o da iki paragraflık bir haberle geçiştirmişti.

Rizzardi'nin raporu Brunetti'nin masasının üzerinde duruyordu. Mitri'nin boğazındaki iki izin cinayet sırasında katilin bir anlık tereddüdünden kaynaklanan "tereddüt izleri" olduğu belirlenmişti. Katil muhtemelen hâkimiyetini sağlamak için kısa süreliğine ipi gevşetmiş ve tekrar sıktığında ip kayarak Mitri'nin cildinde ikinci bir iz oluşturmuştu. Mitri'nin sol elinin tırnakları arasında bulunan madde gerçekten insan derisiydi, ayrıca büyük ihtimalle boğuşma sırasında bir ceket veya pantolondan kopmuş olan koyu kahverengi yün parçacıkları da bulunmuştu. "Bana bir şüpheli getirirsen tırnaklardaki parçacıklarla uyuşup uyuşmadığına dair bir test yapabilirim," diye kâğıdın dibine not düşmüştü Rizzardi.

Saat dokuzda, Brunetti, kayınpederi Kont Orazio Falier'i aramak için çok da erken bir saat olmadığına karar verdi. Kontun bürosunun numarasını çevirdi, ismini söyledi ve kısa sürede Kont'a bağlandı.

"*Buon dì,* Guido," dedi Kont. "*Che pasticcio, eh?*"

Evet durum karışıktı, hatta oldukça karışıktı. Brunetti, "Ben de o yüzden aramıştım," deyip durakladı. Kont bir şey söylemeyince devam etti: "Yeni bir şey duydunuz mu veya avukatınız duymuş mu?" Burada da bir süre durdu, sonra devam etti: "Aslında avukatınızın bu işin içinde olup olmadığını bile bilmiyorum."

"Hayır, şimdilik değil," diye cevapladı Kont. "Yargıcın kararını bekliyorum. Ayrıca Paola'nın ne yapmak isteyeceğini de bilmiyorum. Senin bu konuda bir fikrin var mı?"

"Dün gece onunla bu konu hakkında konuştuk," diye lafa başladı. Kayınpederinin, "Güzel," diye fısıldadığını duydu.

"Kefaleti ve camı yenilemek için gereken parayı, ne kadar olursa olsun, ödeyeceğini söyledi," diye devam etti Brunetti.

"Ya diğer para cezaları?"

"Ona bu konuyu sormadım. Kefaleti ve diğer hasarları ödemeyi

en azından prensip olarak kabul etmesinin yeterli olduğunu düşündüm. Böylece cam yenileme dışında başka masraflar çıkarsa onları da ödemeyi kabul edecektir."

"Evet, güzel. Güzel. Bu işe yarayabilir."

Brunetti Kont'un, sanki Paola'nın kendi istedikleri gibi hareket etmesini sağlamak için Brunetti'yle gizli bir anlaşma yapmışlar gibi konuşmasından rahatsız oldu. İkisi de her ne kadar iyi niyetli olsalar ve her ne kadar bunu Paola'nın iyiliği için yaptıklarına inansalar da Kont'un, Brunetti'nin Paola'ya herhangi bir şekilde yalan söyleyebileceğini düşünmesi hoşuna gitmemişti.

Brunetti bu konuda daha fazla konuşmak istemedi. "Sizi arama nedenim bu değildi. Mitri veya Avvocato Zambino hakkında bildiğiniz bir şeyler var mı diye merak ediyorum."

"Giuliano mu?"

"Evet."

"Zambino dürüst adamdır."

"Manolo'yu savundu," diye cevapladı Brunetti. Manolo, Zambino'nun üç yıl önce başarıyla savunduğu bir mafya tetikçisiydi.

"Manolo, Fransa'ya kaçırılmış, duruşmaya çıkması için yasadışı yollardan geri getirilmişti."

Bu yoruma açıktı: Manolo, Fransız sınırında küçük bir kasabada bir otelde kalıyor, her akşam kumar oynamak için arabasıyla Monaco'ya gidiyordu. Bakara masasında tanıştığı genç bir kadın ona, bir şeyler içmek için İtalya'daki evine gitmeyi önermişti. Sınırı geçer geçmez Manolo tutuklanmış, kadının da bir *Carabinieri* albayı olduğu ortaya çıkmıştı. Zambino müvekkilinin polis tarafından tuzağa düşürülüp kaçırıldığını öne sürmüş ve davayı kazanmıştı.

Brunetti konunun üzerine gitmedi. "Zambino'nun sizin için çalışmışlığı var mı?"

"Bir veya iki kez. Onu tanırım. Onunla çalışan arkadaşlarımın anlattıklarından da biliyorum. Sağlam adamdır. Müvekkilini savunmak için arı gibi çalışır. Ayrıca dürüst adamdır." Kont sanki söylemek üzere olduğu şey konusunda Brunetti'ye güvenip güvenmemek konusunda kararsızlık yaşıyormuşçasına bir süre durakladı. Sonunda ekledi: "Geçen yıl, Zambino'nun vergi kaçırmadığına dair bir söylenti dolaşıyordu. Beş yüz milyon lirete yakın vergi ödediğini duymuştum."

"Sizce kazandığı da o kadar mıdır?"

"Evet bence öyledir," diye cevapladı Kont, gerçekleşmiş bir mucizeden bahsediyormuşçasına.

"Diğer avukatlar bu konuda ne düşünüyorlar?"

"Eh, bunu sen de tahmin edebilirsin, Guido. Zambino gibi biri o kadar para kazandığını açıklarken diğerlerinin iki yüz milyon, hatta iki yüz milyondan az para kazandıklarını söylemeleri zor oluyor. Bu sadece vergi beyanlarıyla ilgili şüpheler doğmasına neden olur."

"Onlar için zor olmalı."

"Öyle. ..." diye başladı ki kullandığı ses tonu söyleyeceği şeyleri bir kez daha düşünmesine sebep oldu. "Mitri," diye birden lafa girdi, "bana kalırsa onunla daha yakından ilgilenmelisin. Bir şeyler bulacaksan orada bulacaksın."

"Hangi konuda, seyahat acenteleri mi?"

"Bilemiyorum. Aslında Mitri hakkında tek bildiğim ölümünden bu yana insanların söyledikleri şeyler. Bilirsin işte, birisi vahşi bir cinayete kurban gittiğinde konuşulan türden şeyler."

Brunetti bunu çok iyi biliyordu. Banka soygunları sırasında iki ateş arasında kalıp ölenler veya kaçırılıp öldürülenler hakkında söylenenleri dinlemişti. Bu gibi durumlarda hep, orada, tam o anda neden o insanların bulunduğunu, neden başkalarının değil de onların öldüğünü ve suçlularla ne gibi ilişkileri olabileceğini soracak birileri çıkardı. Burada, İtalya'da, hiçbir şey göründüğü gibi değildi. Her seferinde, olay ne kadar masumane, kurban ne kadar suçsuz olursa olsun, *dietrologia*'nın hayaletini uyandırıp olayların arkasında aslında başka bir şey olduğunu, herkesin hak ettiği şeyi aldığını veya herkesin belli bir rol üstlendiğini, hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığını iddia edecek biri çıkardı. "Neler duydunuz?" diye sordu.

"Özellikle üzerinde durulacak pek bir şey yok. Kimse olanlara ne kadar şaşırdığını söylemeden edemiyor. Ancak kimilerinde, söylediklerinin aksine aslında başka türlü düşündüklerini hissettiren bir şeyler var."

"Kimler?"

"Guido," dedi Kont, sesi hissedilir biçimde sakinleşmişti. "Eğer bunu bilseydim bile sana söylemezdim. Ancak nedense, kimler ol-

duğunu hatırlayamıyorum zaten. Özellikle bir kişinin söylediği bir şey değildi, sadece Mitri'ye olanların aslında o kadar da büyük bir sürpriz olmadığına dair bir his vardı. Bundan daha açık anlatamam."

"O not vardı," dedi Brunetti. İnsanların, Mitri'nin kendi ölümüyle sonuçlanan vahşette parmağının olabileceğini düşünmesine sebep olabilecek bir şeydi bu.

"Evet, biliyorum." Kont bir an duraklayıp sözüne devam etti: "Bu, olanları açıklayabilir. Sen ne düşünüyosun?"

"Niye sordunuz?"

"Çünkü kızımın hayatının geri kalanını bir adamın ölümüne sebebiyet verdiğini düşünerek geçirmesini istemiyorum."

Bu, Brunetti'nin tüm benliğiyle katıldığı bir temenniydi.

"Bu konuda o ne diyor?" diye sordu Kont.

"Dün gece tüm bunları başlattığı için çok üzgün olduğunu söyledi."

"Sence o mu yaptı? Yani o mu başlattı demek istiyorum."

"Bilemiyorum," diye itiraf etti Brunetti. "Bugünlerde etraftaki deliler çoğaldı."

"Birisini sırf turlar düzenleyen bir turizm acentesinin sahibi diye öldürmek için insanın deli olması gerekir."

"Seks turları," diye düzeltti Brunetti.

"Seks turu olsun, piramitlere yapılan bir tur olsun," diye cevap verdi Kont. "Her ne turuysa, insan bunun için adam öldürmez."

Brunetti insanların normalde vitrin camlarına taş da atmayacaklarını söyleyerek karşılık vermemek için kendisini zor tuttu. Onun yerine, "İnsanların saçma nedenlerden yaptıkları şeyler oldukça fazla, bu yüzden bence bu ihtimali de göz ardı etmemeliyiz," dedi.

"Peki ya sen buna inanıyor musun?" diye üsteledi Kont. Brunetti, Kont'un ses tonundan, kendi damadına bu soruyu sorarken ne kadar zorlandığını anlayabiliyordu.

"Size söyledim, buna inanmak istemiyorum," dedi Brunetti. "Aynı anlama mı gelir bilmiyorum ama aksini kanıtlayacak sağlam deliller bulana kadar buna inanmaya hazır değilim."

"Ne olabilir bu deliller?"

"Bir şüpheli." Var olan tek şüpheli kendi karısıydı, üstelik cinayet işlendiği sırada yanı başında oturuyordu, bu da geriye, cinayeti işleyenin bunu ya seks turizmi yüzünden veya herhangi başka bir

nedenden yaptığı ihtimallerini bırakıyordu. Brunetti her ikisine de razıydı, yeter ki bir şüpheli bulsun. "Daha kesin bir şeyler öğrenirseniz bana haber verir misiniz?" diye sordu. Kont durumu açıklamaya fırsat bulamadan, "Kimden duyduğunuzu söylemenize gerek yok, sadece ne duyduğunuzu söyleyin yeter," diye ekledi.

"Pekâlâ," dedi Kont. "Sen de beni Paola'nın nasıl olduğundan haberdar eder misin?"

"Onu kendiniz aramalısınız. Birlikte yemeğe çıkın. Onu mutlu edecek bir şeyler yapın."

"Teşekkür ederim, Guido, yapacağım." Takip eden uzun sessizlikte Brunetti, Kont'un başka bir şey söylemeden telefonu kapattığını sandı, fakat az sonra, telefonun diğer ucunda adamın sesi duyuldu. "Umarım bunu yapanı bulursun. Sana elimden gelen yardımı yapacağım."

"Teşekkür ederim," dedi Brunetti.

Kont bu kez telefonu kapatmıştı.

Brunetti çekmecesini açıp Mitri'nin yanında bulunan notun fotokopisini çıkardı. Pedofili suçlamasının sebebi neydi? Peki ya suçlamanın muhatabı kimdi, bizzat Mitri mi, yoksa seyahat acentesinin sahibi olarak Mitri mi? Eğer katil böyle bir şey yazdıktan sonra tehditler savurduğu kişiyi gözünü kırpmadan öldürebilecek kadar çılgın biriyse, Mitri gecenin o saatinde onu evine alır mıydı? Bunun ilkel bir önyargı olduğunu bilmesine rağmen, Brunetti çıldırmış bir adamın bunu dış görünüşüne de açıkça yansıtacağını düşünüyordu. Palazzo Boldù civarında, sabahın erken saatlerinde sık sık gördüğü insanlar buna inanması için yeterliydi.

Ancak bu kişi Mitri'nin evine girmeyi başarabilmişti. Üstelik bu adam –veya kadın, diye düşündü Brunetti bu olasılığı pek ciddiye almamasına rağmen; önyargılarından birisi de buydu– Mitri'yi sakinleştirip bir şekilde arkasına geçmeyi ve böylece kabloyu veya kordonu veya elindeki her ne idiyse onu, Mitri'nin boğazına geçirmeyi de başarmıştı. Üstelik bütün bunları ne gören ne de duyan olmuştu: Binada oturanlardan –ki hepsi tek tek sorgulanmıştı– hiçbiri o akşam boyunca olağandışı bir şey fark etmemişti; çoğu bütün gece boyunca evlerinden dışarı çıkmamış ve evden çıkıp apartmanın koridorlarında koşuşturan Signora Mitri'nin çığlıkları duyulana kadar kimse ters bir şeylerin olabileceğinden şüphelenmemişti.

Hayır, bu Brunetti'ye bir delinin yapacağı bir işmiş gibi gelmiyordu, böylesine dengesiz bir not yazacak birinin işi de değildi. Üstelik bir adaletsizlik gördüğünde harekete geçen birinin –buna örnek olarak her nasılsa aklına Paola gelmemişti– bu adaletsizliği düzeltmek adına adam öldürmesi mantıksız geliyordu.

Bu şekilde düşünmeye devam etti, düşündükçe deli adamları ve kadınları bir kenara bıraktı. Bunun ardında herhangi bir fanatizmin veya bağnazlığın da olamayacağına karar verdi. Sonunda elinde her cinayet vakasında sorulan o soru kaldı, *cui bono?* Bu soru Mitri'nin ölümüyle seyahat acentesi arasında bir ilişki olması ihtimalini iyice azaltmıştı. Ölümü hiçbir şey değiştirmemişti. Halk bunu kısa sürede unutacaktı. Olsa olsa Signor Dorandi bu işten kârlı çıkacaktı, bunun sebebi de cinayetten sonra, acentenin isminin herkesin kafasına kazınmış olmasıydı. Medya sayesinde, seks turizmi konusu nedeniyle ne kadar çok şaşırdığını ve korkuya kapıldığını tüm kamuoyuna duyurarak sempati toplamıştı.

Başka bir şey olmalıydı. Brunetti başını eğip, kesilmiş harflerden oluşan nota uzun uzun baktı. Başka bir şey. "Ya seks ya para," diye yüksek sesle söylendi, tam bu sırada Signorina Elettra'nın ürkerek iç çektiği duyuldu. Sessizce odaya girmiş, Brunetti'nin masasının kenarına kadar gelmişti. Sağ elinde bir dosya tutuyordu.

Brunetti başını kaldırıp gülümsedi.

"Efendim, Commissario?"

"Cinayetin sebebi, Signorina. Ya seks ya da para."

Signorina Elettra şimdi her şeyi anlamıştı. "O ikisi her zaman popüler sebepler olmuşlardır," deyip dosyayı masaya bıraktı. "Bu ikincisiyle ilgili."

"Kimin?"

"İkisinin de." Signorina Elettra'nın yüzünde anlık bir tatminsizlik ifadesi oluşup kayboldu. "Orada yazılı olan rakamlardan hiçbir anlam çıkaramadım, Dottor Mitri'yle ilgili olanlardan."

"Nasıl yani?" diye sordu Brunetti. Eğer rakamlar Signorina Elettra'ya karışık geldiyse, kendisinin onları anlamak konusunda pek şansı olmayacağını biliyordu.

"Zenginmiş."

Adamın evini görmüş olan Brunetti başını salladı.

"Fakat sahibi olduğu fabrikalar ve dükkânlar o kadar para kazandırmıyor."

Bu alışılagelmiş bir dengesizlikti. Ödenilen vergilere bakıldığında İtalya'da kimse hayatını sürdürecek kadar para kazanamıyordu; yoksullardan oluşan bir milletti bu, yakaları tersyüz ediyorlar, ayakkabılarını parçalanana kadar giyiyorlar ve çerçöple besleniyorlardı. Ancak yine de lokantalar iyi giyimli insanlarla doluydu, herkes sürekli arabasını yeniliyor, havaalanlarından durmadan mutlu turistler taşıyan uçaklar kalkıyordu. Brunetti'nin Amerikalı bir arkadaşının da sürekli söylediği gibi, işin içinden çıkılacak gibi değildi.

"Buna şaşırdığınıza inanamıyorum," dedi Brunetti.

"Şaşırmadım zaten. Vergi konusunda hangimiz dürüst davranıyoruz ki? Ancak sahip olduğu bütün şirketlerin kayıtlarını taradım ve görünüşe göre hiçbirisinde bir yanlışlık yok. Yani hiçbiri yılda yirmi milyondan fazla kazandırmıyor."

"Toplamda ne ediyor?"

"Yılda yaklaşık iki yüz milyon."

"Kâr mı?"

"Beyan ettiği bu kadar," diye cevapladı Signorina Elettra. "Vergileri ödendikten sonra geriye bunun yarısından az bir meblağ kalıyor."

Bu, Brunetti'nin kazandığının oldukça üstündeydi ve pek de yoksul bir hayat sayılmazdı. "Peki bundan nasıl emin olabiliyorsunuz?" diye sordu.

"Kredi kartı harcamalarını da kontrol ettim," deyip başıyla masadaki dosyayı işaret etti. "Bu kadar az para kazanan bir adamın yapabileceği harcamalar değil."

Signorina Elettra'nın kullandığı "az" kelimesine nasıl bir tepki vereceği konusunda kararsız kalan Brunetti, "Ne kadar harcamış?" diye sordu. Sandalyeyi göstererek Signorina Elettra'ya oturmasını işaret etti.

Signorina Elettra, uzun eteğini toplayıp sandalyenin ucuna dimdik oturdu. Elini hafifçe sallayarak, "Tam olarak ne kadar olduğunu hatırlamıyorum," dedi. "Sanırım elli milyondan fazla olmalı. Evin masraflarını ve diğer genel masrafları da eklersek, bankalarda nasıl olup bir milyar lirete yakın parasının bulunduğunu açıklamak iyice güçleşiyor."

"Belki de piyangodan büyük ikramiye çıkmıştır," dedi Brunetti gülümseyerek.

"Büyük ikramiye kimseye çıkmıyor," dedi Signorina Elettra ciddi bir biçimde.

"O kadar parayı neden bankada tutuyormuş ki?"

"Kimse öleceğini tahmin edemez ki. Ama parayı sürekli transfer ediyormuş. Geçen sene oldukça büyük bir miktar para ortadan kaybolmuş."

"Nereye kaybolmuş?"

Signorina Elettra omuz silkti. "Para genellikle nereye kaybolursa oraya: İsveç, Lüksemburg, Channel Adaları."

"Ne kadar?"

"Yaklaşık yarım milyar."

Brunetti gözlerini dosyaya dikti, fakat dosyayı açmadı. Sonra başını kaldırdı. "Tam olarak neler döndüğünü bulabilir misiniz?"

"Daha tam olarak araştırmaya başlamadım Commissario. Yani aslında başladım, ama sadece öylesine bakınıyordum. Kilitli çekmeceleri açıp gizli kâğıtları karıştırmadım henüz."

"Bunu yapabilecek zaman bulabilecek misiniz?"

Brunetti bir çocuğun eline en son ne zaman elmaşekeri tutuşturduğunu hatırlamıyordu, ancak Signorina Elettra'nın şu anki gülümsemesini hayal meyal de olsa anımsıyordu. Signorina Elettra, "Hayatta daha çok zevk alarak yapacağım başka bir şey yok," diyerek genel tepkisiyle olmasa bile kurduğu cümleyle Brunetti'yi şaşırttı. Sonra ayağa kalkmaya yeltendi.

"Ya Zambino hakkında ne buldunuz?" diye sordu Brunetti.

"Olağandışı bir şey yok. Hayatımda ilk defa, kayıtları bu kadar temiz ve bu kadar..." Burada doğru kelimeyi bulabilmek için durakladı. "Bu kadar temiz ve bu kadar dürüst olan birini daha görmedim," dedi. "Dürüst" kelimesinden tam olarak emin olamamıştı, ama o anda daha iyisini bulamadı. "Hem de hiç görmedim."

"Onun hakkında bir şeyler biliyor musunuz?"

"Kişisel olarak mı?"

Brunetti başını salladı. Signorina Elettra başka bir soruyla devam etti: "Neden bilmek istiyorsunuz?"

Brunetti, "Sebebi yok," dedi. Sonra Signorina Elettra'nın soruya cevap vermekteki isteksizliğinden meraklanarak tekrar sordu:

"Bir şeyler biliyor musunuz?"

"Barbara'nın hastalarından biriydi."

Brunetti bunu bir süre düşündü. Signorina Elettra'yı, ailesiyle ilgili özel bir konu olarak gördüğü hiçbir konu hakkında konuşmayacağını bilecek kadar iyi tanıyordu, kardeşinin ise asla Hipokrat Yemini'ne ihanet etmeyecek bir doktor olduğunu biliyordu. Üstüne gitmedi. "Profesyonel olarak bir şey biliyor musunuz?"

"Birkaç arkadaşımın onu tuttuğunu biliyorum."

"Avukat olarak mı?"

"Evet."

"Ne için? Yani ne çeşit davalarda?"

"Lily'ye yapılan saldırıyı hatırlıyor musunuz?"

Brunetti kendisini tarifsiz bir öfkeye sürüklemiş olan olayı hatırladı. Üç yıl önce, bir mimar olan Lily Vitale, operadan çıkıp evine giderken yolda saldırıya uğramıştı. Bir taciz olarak başladığı tahmin edilen olay şiddete dönüşüp kadının yüzünün birkaç kez yumruklanması ve burnunun kırılmasıyla sonuçlanmıştı. Hiçbir şey çalınmamıştı; çığlıkları duyup evlerinden fırlayarak yardıma gelen iki kişi tarafından kadının yanında, yerde bulunan çantasına hiç dokunulmamıştı.

Saldırgan o gece tutuklanmış ve şehirde en az üç kadına daha tecavüz girişiminde bulunan adamla aynı kişi olduğu ortaya çıkmıştı. Ancak kurbanlarından hiçbir şey çalmamış ve aslında iktidarsız olduğu anlaşılmıştı. Bu yüzden, annesinin ve kız arkadaşının çıkıp adamın ne kadar erdemli, ne kadar namuslu ve ailesine ne kadar sadık bir insan olduğundan bahsettiği duruşmada sadece üç aylık ev hapsine mahkûm edilmişti.

"Lily adama bir tazminat davası açtı. Avukat olarak da Zambino'yu tuttu."

Brunetti bu konuda hiçbir şey bilmiyordu. "Ee?"

"Kaybetti."

"Neden?"

"Çünkü adam soygun girişiminde bulunmamıştı. Tek yaptığı Lily'nin burnunu kırmaktı ve yargıç bunun cüzdan çalmaktan daha basit bir suç olduğunu düşünüyordu. Bu yüzden tazminat cezası vermedi. Ev hapsinin yeterli ceza olduğuna karar verildi."

"Ya Lily?"

Signorina Elettra omuz silkti. "Artık tek başına dışarı çıkmıyor, daha çok evde oturuyor."

Söz konusu genç adam şu anda kız arkadaşını dövmekten hapisteydi, fakat Brunetti bunun Lily için bir şey ifade etmeyeceğini biliyordu. Hiçbir şeyi de değiştirmeyecekti.

"Zambino davayı kabedince ne yapmış?"

"Bilemiyorum. Lily anlatmadı." Signorina Elettra başka bir şey söylemeden ayağa kalktı. "Gidip biraz daha araştırayım," diyerek asıl konularının, cesareti kırılmış bir kadın değil Mitri olduğunu Brunetti'ye hatırlattı.

"Pekâlâ, teşekkür ederim. Sanırım Avvocato Zambino'yla iki laf edeceğim."

"Nasıl isterseniz, Commissario." Signorina Elettra dönüp kapıya doğru yürüdü. "Ancak inanın bana, bu işte temiz birisi varsa o da Zambino'dur." İsmi telaffuz edilen kişinin bir avukat olduğunu bilen Brunetti, Signorina Elettra'nın bu sözünü Palazzo Boldù'nun önündeki delilerin söylediklerinden daha fazla ciddiye almadı.

17 Brunetti, Zambino gibi işi kanunlar olan bir adamın üniformalı birinden çekinmeyeceğini bilmesine rağmen onunla görüşmeye giderken, ziyaretinin gereğinden fazla tepkiye yol açmaması için Vianello'yu yanına almadı. Paola'nın oldukça sık kullandığı bir cümle geldi aklına, Chaucer'in hacılarından birinin, Avukat'ın tanımıydı bu: "Dünyada ondan daha meşgul birisi yoktur." Bu yüzden Brunetti, oraya gitmeden önce Avvoccato'yu arayıp geleceğini haber vermenin akıllıca olacağını düşündü, böylece Zambino'yu avukatlık işleriyle meşgul olması gerekçesiyle bekleme olasılığından kurtulabilecekti. Sekreter ya da telefonu açan her kimse, Zambino'nun yarım saat sonra müsait olacağını, Commissario'yla bu sırada görüşebileceğini söyledi.

Zambino'nun ofisi, Campo San Polo'daydı; bu da Brunetti'nin öğlene doğru evine yakın bir yerlerde olabileceği ve öğle yemeği için bolca zamanı olacağı anlamına geliyordu. Paola'yı arayıp ha-

ber verdi. Ne zaman evde olacağı ve ne yiyecekleri dışında bir şey konuşmadılar.

Paola'yla konuşmasının hemen ardından, Brunetti, memurların bürolarının bulunduğu alt kata indi ve Vianello'yu masasının başında sabah gazetesini okurken buldu. Brunetti'nin geldiğini duyar duymaz, Çavuş kafasını kaldırdı ve elindeki gazeteyi kapattı.

"İlginç bir şey var mı?" diye sordu Brunetti, "Bugün okuyacak vakit bulamadım."

"Hayır. Olay giderek unutuluyor, muhtemelen söyleyecek başka bir şey olmadığı için. Tabii birilerini tutuklarsak işler değişir."

Vianello ayağa kalkacak gibi olduğunda Brunetti, "Rahatsız olma, Çavuş. Zambino'yu görmeye tek başıma gideceğim," dedi. Karşısındaki buna cevap veremeden ekledi: "Signorina Elettra, Mitri'nin mali kayıtlarını yakından inceleyeceğini söylemişti, neler bulduğuna sen bir bakarsın diye düşünmüştüm."

Signorina Elettra'nın bilgisayarı ve geniş çevresi sayesinde (üstelik bu insanların bazılarıyla hiç tanışmamıştı) bilgiye ne kadar kolay ulaştığı konusu son zamanlarda Vianello'nun oldukça ilgisini çekiyordu. Çoğu polis için oldukça ilgi çekici olan bu bilgiler, ülke veya lisan problemi olmaksızın Signorina Elettra'da toplanıyordu. Brunetti bu konunun üzerine gitmeyi denemiş, fakat başarılı olamamıştı, bu yüzden Vianello'nun bu konudaki azmi onu sevindiriyordu. Signorina Elettra'yla birlikte çalışma olanağı olmayacağı zamanlarda onun yaptığı şeyleri yapabilecek, en azından bunu nasıl yaptığını anlayabilecek bir kişinin daha olmasını istiyordu. Yine de böyle bir şeye mecbur kalmamayı diledi.

Vianello gazetesini katlayıp masasının üzerine bıraktı. "Seve seve. Signorina Elettra bana birçok şeyi öğretti, yine de sıradan yöntemler işe yaramadığında kafasında her zaman başka bir yöntem oluyor. Çocuklar çok şaşırıyor," diye devam etti, "Önceleri okuldan getirdikleri şeyler hakkında hiçbir şey bilmediğim için benimle dalga geçiyorlardı. Şimdiyse bilgisayarda bir sorunları olduğunda veya bir yerlere erişemedikleri zaman gelip bana soruyorlar." Farkında olmadan Signorina Elettra'yla bilgilerin peşine düştükleri dilde konuşup, *erişim* fiilini kullanmıştı.

Brunetti bu kısa konuşmadan garip bir biçimde rahatsız olmuştu. Çavuş'un yanından ayrılıp Questura'dan çıktı. Questura'nın

önünde bir kameraman duruyordu, ancak sigarasını yakarken rüzgârdan korunmak için kapıya sırtını dönmüştü. Böylece Brunetti ona görünmeden geçip gitti. Grand Canal'a ulaştığında rüzgâr yüzünden *traghetto*'ya binmekten vazgeçti ve onun yerine Rialto'dan geçti. Zambino'nun ofisine doğru yürürken etrafını her yönden sarmış olan zafer hissini bir kenara bırakıp Avukat'a ne soracağı konusunu düşünmeye başladı. Bu düşüncesi, sebze tezgâhlarından birinde gördüğü *porcini* mantarlarıyla bölündü. Paola'nın da onları görmüş olup öğle yemeğinde *polenta*'yla birlikte pişirmiş olmasını diledi.

Rughetta boyunca hızla ilerleyip kendi *calle*'sinin yanından yürüdü. Altgeçitten geçip *campo*'ya geldi. Yapraklar dökületi uzun zaman olmuştu, bu yüzden meydan çıplak görünüyordu.

Avukat'ın ofisi Palazzo Soranzo'nun ilk katındaydı. Oraya vardığında kapıyı açanın Zambino'nun kendisi olması Brunetti'yi oldukça şaşırttı.

"Ah, Commissario Brunetti, sizi gördüğüme çok sevindim," dedi avukat ve uzanıp Brunetti'nin elini sıktı. "Sizinle tanıştığımıza memnun olduğumu söyleyemeyeceğim, çünkü daha önce tanışmıştık. Ama buraya gelmeniz beni memnun etti." İlk karşılaşmalarında Brunetti'nin bütün dikkati Mitri'nin üzerindeydi, bu yüzden Avukat'ı incelemeye pek fırsat bulamamıştı. İyi beslendiği, fakat az egzersiz yaptığı bellli olan kısa boylu, tıknaz bir adamdı. Brunetti, onun, Patta'nın ofisinde giydiği takımın aynısını giymekte olduğunu düşündü, fakat emin olamadı. Seyrek saçları şaşırtıcı biçimde yuvarlak kafasını kaplıyordu; yüzü ve yanakları da yusyuvarlaktı. Gözleri bir kadının gözlerine benziyordu: Badem biçiminde, kalın kirpikli, kobalt mavisi çok güzel gözler.

Brunetti bakışlarını Avukat'tan uzaklaştırıp büronun içine göz gezdirirken, "Teşekkür ederim," dedi. Oda, şaşırtıcı biçimde, oldukça mütevazı döşenmişti. Tıp fakültesinden yeni mezun olup ilk muayenehanesini açmış bir doktorun *ambulatorio*'suna* benziyordu. Sandalyeler metalden ve kötü bir biçimde, ahşap görüntüsü verilmeye çalışılmış formikadan yapılmıştı. Odanın ortasında alçak

* (İt.) Muayenehane. (y.h.n.)

bir sehpa ve onun üzerinde birkaç eski dergi duruyordu.

Avukat onu açık duran bir kapıdan geçirip ofisi olması gereken odaya getirdi. Odanın duvarları kitaplarla doluydu, Brunetti ilk bakışta bunların hukuk tezleri, dava incelemeleri ve İtalya'nın sivil ve kriminal vakalara dair yasalarıyla ilgili kitaplar olduğunu anladı. Dört duvar da zeminden tavana kadar kitapla doluydu. Bu kitapların dört veya beş tanesi Zambino'nun masasında açık duruyordu.

Brunetti Avukat'ın masasının karşısındaki üç sandalyenin birine oturdu. Zambino masanın etrafından dolaşıp sandalyesine oturduktan sonra kitapların açık olan sayfalarına birer küçük kâğıt parçası yerleştirip onları kapatarak üst üste dizdi.

"Buraya Dottor Mitri hakkında konuşmaya geldiğinizi biliyorum, bu yüzden konuya girmekte fazla zaman kaybetmeyelim," diye lafa başladı Zambino. Brunetti başını salladı. "Öyleyse bana ne bilmek istediğinizi söylerseniz size elimden geldiğince yardım etmeye çalışacağım."

"Çok naziksiniz, Avvocato," dedi Brunetti usule uygun bir kibarlıkla.

"Nezaket değil, Commissario. Dottor Mitri'nin katilini bulmak konusunda size yardımcı olmak bir vatandaş olarak görevim, bir avukat olaraksa isteğim."

"Ona Paolo demiyor muydunuz, Avvocato?"

"Kime, Mitri'ye mi?" diye sordu Avukat. Brunetti başını sallayınca, "Hayır, Dottor Mitri benim müşterimdi, arkadaşım değil."

"Onunla arkadaş olmamanızın özel bir nedeni var mıydı?"

Zambino kendisine sorulan hiçbir şeye şaşırmayacak kadar uzun süredir avukatlık yapıyordu, bu yüzden sakince cevapladı: "Hayır, seyahat acentesi olayı konusunda bana danışmaya gelmeden önce hiçbir bağlantımız olmaması dışında hiçbir özel nedeni yoktu."

"Onunla ileride arkadaş olabileceğinizi düşünüyor muydunuz?"

"Bu konuda bir şey söyleyemeyeceğim, Commissario. Onunla telefonda konuştum, bir kez burada görüştüm, sonra da birlikte Vice-Questore'nin bürosuna gittik. Tüm ilişkimiz bundan ibaretti, bu yüzden arkadaş olur muyduk olamaz mıydık bilemeyeceğim."

"Anlıyorum," dedi Brunetti. "Sizin deyişinizle, 'seyahat acentesi olayı' hakkında ne yapmaya karar vermişti?"

"Tazminat davası konusunda mı?"

"Evet."

"Sizinle ve Vice-Questore ile konuştuktan sonra ona kırılan pencere ve iş yapamadığı günler için tazminat davası açabileceğini söyledim. O, iş yapılamayan günlerin acente tarafından karşılanacağını düşünüyordu, ancak acente tarafından kullanılan bina ona ait olduğundan pencere tamamen onun sorumluluğundaydı."

"Onu ikna etmek sizin için zor oldu mu, Avvocato?"

"Hayır, hiç zor olmadı," diye cevapladı, bu soruyu bekliyormuş gibi. "Asıl fikrimi sorarsanız, bana gelmeden önce zaten ne yapacağına karar vermiş gibiydi, sadece bir avukatın profesyonel görüşünü almak istiyordu."

"Bu iş için neden sizi seçtiği konusunda bir fikriniz var mı?" diye sordu Brunetti.

Onun yerinde kariyerinden bu kadar emin olan bir adam olmasaydı müşterilerinden birinin neden onu seçtiğine dair bu cüretkâr soru karşısında şaşırmış gibi yapardı. Ancak Zambino, "Hayır, hiçbir fikrim yok," dedi. "Bu iş için benim gibi birisine gelmesine gerek yoktu."

"Uzmanlık alanı iş hukuku olan birisine mi, yoksa meslekteki itibarı sizin kadar yüksek birine mi gelmesine gerek yoktu?"

Zambino gülümsedi. Bu Brunetti'nin hoşuna giti, adama ısınıyor gibiydi.

"Teveccühünüz, Commissario. Bana kendimi övmem için pek şans tanımadınız." Brunetti'nin gülümsediğini görünce devam etti: "Dediğim gibi, bilemiyorum. Beni ona bir tanıdığı önermiş olabilir. Belki de telefon rehberini açıp rastgele seçmiştir, neden olmasın?" Brunetti'nin bu konuda bir şey söylemesine fırsat vermeden devam etti: "Aslında Dottor Mitri'nin böyle bir şey yapacak bir adam olacağını sanmıyorum."

"Onun hakkındaki düşünceleriniz nasıl bir adam olduğu hakkında fikir sahibi olacak kadar gelişmiş miydi, Avvocato?"

Zambino durup uzunca bir süre düşündü. Sonunda, "Hırslı bir işadamı olduğunu söyleyebilirim, işinde başarılı olmak onun için son derece önemliydi," dedi.

"Eşime karşı açtığı davadan bu kadar kolay vazgeçmesi sizi şaşırtmış mıydı?" Zambino cevap vermeden önce bir süre duraklayın-

ca Brunetti devam etti: "Davanın sonucunun onun aleyhinde olması mümkün değildi. Eşim bütün sorumluluğu üstüne almıştı" –Brunetti özellikle "suç" kelimesini kullanmamıştı, Avukat da bunu fark etmişti–, "kendisini tutuklayan memura her şeyi anlatmıştı, Mitri eşime karşı –ismini zedelediği için, kendisine zarar verdiği için, istediği herhangi bir iddiayla– açacağı herhangi bir tazminat davasını büyük ihtimalle kazanacaktı."

"Yine de böyle yapmayı tercih etmedi," dedi Zambino.

"Sizce bunun nedeni ne olabilir?"

"Belki intikam almak gibi bir arzusu yoktu."

"Sizce bu yüzden mi böyle davrandı?"

Zambino bu soruyu bir süre tarttı. "Hayır, aslında intikam almak onun oldukça hoşuna giderdi. Olanlara çok, hem de çok sinirlenmişti." Brunetti bir şey söyleyemeden devam etti: "Kızgınlığı sadece eşinize değil, aynı zamanda o turizm türünü engellemesi için belli talimatlar verdiği müdürüneydi."

"Seks turizmini mi?"

"Evet. Bana üç yıl önce Signor Dorandi'ye gönderdiği bir mektup ve bir yazılı anlaşmanın birer kopyasını göstermişti. Bunlar, Dorandi'nin hiçbir şekilde o çeşit bir işe bulaşmamasına, aksi takdirde kontratının iptal edileceğine ve lisansının elinden alınacağına dairdi. Dorandi anlaşmaya aykırı davransaydı, yazılı belgenin yasal geçerliliği olur muydu bilemiyorum, ancak bana sorarsanız Mitri'nin bu konuda ciddi olduğunun ispatıydı."

"Böyle davranması ahlâki nedenlerden mi kaynaklanıyordu dersiniz?"

Zambino'nun cevabının gelmesi uzun sürdü, ölmüş bir müşterisine karşı yasal sorumluluklarını düşünüyormuş gibiydi. "Hayır. Sebebi sanırım bunun kötü bir hamle olacağını düşünmesiydi. Venedik gibi bir yerde halkın böyle bir şeyi duyması bir turizm acentesinin sonu olabilir. Hayır, bence bu kararı verirken ahlâkı hesaba katmadı; tamamen ticari bir seçimdi."

"Ya siz, Avvocato, bunun ahlâki bir durum olduğunu düşünüyor musunuz?"

"Evet," dedi avukat hemen, cevap vermeden önce bir an bile düşünmemişti.

Brunetti bu konuyu bir kenara bırakmaya karar verip, "Sizce

Dorandi konusunda ne yapmaya niyetliydi?" diye sordu.

"Ona yaptıkları anlaşmayı hatırlatıp eşinizin tasvip etmediği turlar konusunda bir açıklama yapmasını isteyen bir mektup yazdığını biliyorum."

"Bu mektubu göndermiş miydi?"

"İadeli taahhütlü gönderip bir kopyasını da faksla yollamıştı."

Brunetti bunun üzerinde bir süre düşündü. Eğer Paola'nın idealleri cinayeti haklı çıkaracak bir neden olarak kabul edilecekse iyi para kazandıran bir işi kaybetmek de haklı sayılabilirdi. "Bu iş için neden sizi tuttuğu konusunda kafamda hâlâ soru işaretleri var, Avvocato."

"İnsanlar zaman zaman garip şeyler yaparlar, Commissario," dedi gülümseyerek. "Özellikle kanunla işleri olduğunda."

"İşadamları genellikle, yanlış anlamayın ama, gereksiz yere para harcamaktan kaçınırlar." Zambino bunu üzerine alınmaya fırsat bulamadan Brunetti devam etti: "Çünkü bu, bir avukata gerçekten ihtiyaç duyulacak bir olaya benzemiyor. Tek yapması gereken, olanları Vice-Questore'ye izah etmekti, bir telefon görüşmesi veya bir mektup yeterli olurdu. Kimse söylediği şeylere karşı çıkmayacaktı. Yine de bir avukat tutmayı tercih etti."

"Siz söylemeden ben ekleyeyim, üstelik hatrı sayılır bir ücret karşılığında," dedi Zambino.

"Kesinlikle. Buna bir anlam verebiliyor musunuz?"

Zambino arkasına yaslanıp ellerini başının arkasında birleştirdi. Bu hareketi yaparken kocaman bir nefes verdi. "Sanırım bu Amerikalıların *overkill* dediği şey." Bakışlarını tavandan çevirmeden konuşmasına devam etti: "Herhalde koşullarının sorgusuz sualsiz kabul edilmesini, eşinizin durumunu kabullenip bu konunun uzamadan kapanmasını istemiş olmalı."

"Kapanmasını mı?"

"Evet." Avukat, sandalyesinde tekrar doğrulup ellerini masaya koydu. "Bu olayın en ufak soruna neden olmadan ya da en ufak kamuoyu tepkisi toplamadan bir an önce kapanmasını istediğini düşünüyorum. Hatta ikincisi onun için daha da önemliydi sanırım. Bir keresinde ona, hareketlerinde hiçbir kural tanımayan eşinizin tazminatı ödemeyi reddetmesi durumunda ne yapacağını, bu durumda bir dava açmayı düşünüp düşünmeyeceğini sormuştum. Açmayaca-

ğını söylemişti. Bu konuda oldukça kararlıydı. Böyle bir davayı kaybetme şansının olmadığını ona söyledim, yine de ne olursa olsun dava açmayı düşünmeyeceğini söylemişti."

"Yani eşim tazminat ödemeyi kabul etmeseydi, ona karşı yasal yoldan hiçbir şey yapmayacağını mı söylüyorsunuz?"

"Aynen öyle."

"Bunu bana, eşimin tazminatı ödemekten hâlâ vazgeçebileceğini bildiğiniz halde mi söylüyorsunuz?"

Zambino ilk kez şaşırmış görünüyordu. "Tabii ki."

"Ona Mitri'nin bu kararından bahsedip fikrini değiştirebileceğimi bildiğiniz halde mi?"

Zambino yine gülümsedi. "Commissario, buraya gelmeden önce benim ve şehirdeki itibarım hakkında geniş bir araştırma yapmış olduğunuzu tahmin ediyorum." Brunetti bunu kabul veya reddetmeye fırsat bulamadan Zambino devam etti: "Ben de aynı şeyi sizin için yaptım, hangimiz olsa yapardı. Ve hakkınızda öğrendiğim şeyler sayesinde bunu size söylememde hiçbir zarar olmadığını biliyorum. Ayrıca eşinize söyleyeceğiniz hiçbir şeyden ya da bu bilgi ışığında fikrini değiştirmeye çalışmanızdan da hiçbir zarar gelmeyeceğini biliyorum."

Brunetti utancından, Zambino'nun söylediği şeylerin gerçekliğini kabul edemedi. Hafifçe başını sallayıp soruşturmayı devam ettirdi. "Ona kamuoyu tepkisinden neden bu kadar çekindiğini hiç sormuş muydunuz?"

Zambino başını iki yana salladı. "İtiraf etmeliyim ki bu benim de ilgimi çekmişti, ancak bu konu benim sorumluluklarımın dışındaydı. Onun avukatı olarak bunun bana bir yararı olmayacaktı, Mitri'nin benden tek istediği de buydu."

"Hiçbir fikriniz yok mu peki?" diye ısrar etti Brunetti.

Yine o gülümseme. "Tabii ki bazı düşüncelerim vardı, Commissario. Bence bu davranışı karakterine pek uymuyordu. Zengin, sağlam bağlantıları olan, güçlü bir adam. Bu tip adamlar gerektiğinde herkesi susturma yeteneğine sahiptir, durum ne kadar kötü olursa olsun. Bu durumdan sorumlu olduğu da pek söylenemez değil mi?"

Brunetti aynı fikirde olduğunu belirtmek istercesine başını salladı.

"Bu da, Mitri'nin ya bu konuda duyarlılık gösterdiği ve şirketin

adının böyle bir olaya karışmasının yanlış olduğunu düşünmesine neden olan bir etik anlayışına sahip olduğu –ki ben bunun ihtimal dahilinde olamayacağını daha önce söylemiştim– ya da halkın tepkisinden ve dikkatlerin üzerinde toplanmasından bu kadar çekinmesine sebep olacak kişisel veya ticari bir sebebi olduğu anlamına geliyor."

Brunetti'nin de asıl üzerinde durduğu şey buydu ve bu düşüncesinin Mitri'yi tanıyan birisi tarafından onaylanması onu rahatlatmıştı. "Bu sebebin ne olabileceği konusunda bir fikriniz var mı?" diye sordu.

Bu sefer Zambino kendini tutmadı ve güldü, oynadıkları oyuna alışmaya başlamıştı ve bu hoşuna gidiyordu. "Eğer başka bir yüzyılda yaşıyor olsaydık isminin lekelenmesinden korktuğunu söylerdim. Ancak artık bu parayla satın alınabilecek bir kavram haline geldi. Bu yüzden ben derim ki, ortaya çıkmasını istemediği bazı noktaların üzerine dikkat çekeceğini düşündüğü için davadan vazgeçti."

Zambino, bir kez daha, Brunetti'nin düşüncelerini dile getirmişti. "Ne olabilir?"

Avukat cevap vermekte bir süre tereddüt etti. "Sanırım bu benim için biraz karışık bir nokta, Commissario. Bahsettiğimiz adam ölmüş olmasına rağmen, bir profesyonel olarak, ona karşı hâlâ bazı sorumluluklarım var. Bu yüzden onun hakkında bildiğim, daha doğrusu sadece tahmin yürüttüğüm şeyler yüzünden polisin dikkatini üstüne çekmem doğru olmaz."

Brunetti ani bir merak duygusuna kapıldı, Zambino'nun ne bildiğini ve bunu ondan nasıl öğrenebileceğini düşünmeye başladı. Fakat sorusunu hazırlamaya fırsat bulamadan diğer adam konuşmasına devam etti: "Bu size zaman kazandıracaksa hemen söyleyeyim, onu asıl rahatsız eden şeyin ne olduğu konusunda hiçbir fikrim yok. Bana başka ne gibi işlerle uğraştığından bahsetmedi, sadece bu olay hakkında bilgi verdi. Bu yüzden bu konuda gerçekten bilgim yok. Ama bir kez daha söyleyeyim, bilgim olsaydı bile bunu size söylemezdim."

Brunetti duyduğu şeylerin ne kadarının gerçek olduğunu merak ederek gülümsedi. "Zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim, Avvocato. Sizi daha fazla meşgul etmeyeceğim," diyerek ayağa kalktı ve kapıya yöneldi.

Zambino da arkasından kalkıp onu kapıya kadar geçirdi. "Umarım bu olayı çözebilirsiniz, Commissario," dedi odadan çıkarlarken. Elini uzattı, Brunetti onun dürüst bir adam mı, yoksa profesyonel bir yalancı mı olduğunu düşünürken, olanca samimiyetiyle elini sıktı.

"Aynı şeyi ben de sizin için diliyorum, Avvocato," deyip bürodan çıktı ve evine, karısının yanına doğru yola koyuldu.

18 Brunetti gün boyunca, o akşam Paola'yla birlikte gidecekleri yemeği düşünüp durmuştu. "Tutuklama" demeyi reddettiği o olaydan beri hiçbir daveti kabul etmemişlerdi, ancak bu seferki aylar öncesinden ayarlanmış bir buluşmaydı. O gece Paola'nın üniversitedeki en iyi dostu ve yoldaşı Giovanni Morosini'nin evliliğinin yirmi beşinci yıldönümünün kutlaması vardı ve bunu onları kırmadan atlatmalarının bir yolu yoktu. Giovanni daha önce iki kez Paola'nın meslek hayatını kurtarmıştı: birincisinde Paola'nın Magnifico Rettore'ye güç delisi beceriksizin biri olduğunu söylediği mektubu yok ederek, ikincisinde ise yine aynı rektöre istifasını sunmaması konusunda onu ikna ederek.

Giovanni, üniversitede İtalyan edebiyatı derslerine giriyordu, eşi ise Academia di Belle Arti'de sanat tarihi dersi veriyordu. İki ailenin uzun yıllar süren arkadaşlıkları sıkı bir dostluğa dönüşmüştü. Kendisi dışında hepsi meslek hayatlarını kitaplar arasında geçirdiği için, Brunetti onların yanındayken bazen rahatsız oluyordu, sanatı günlük hayattan daha gerçek kabul ettiklerine inanıyordu. Morosini ailesinin Paola'yı ne kadar sevdiğini bildiği için yemek davetini kabul etmişti, hele Clara telefon edip yemeği evde yiyeceklerini, lokantaya gitmeyeceklerini söyledikten sonra bu daha da kolay olmuştu. Brunetti insanların gözü önünde bulunmak istemiyordu, en azından Paola'nın hukuki durumu kesinlik kazanana kadar.

Paola üniversitedeki derslerine devam etmemesi için bir neden olmadığını düşünüyordu, bu yüzden saat beş gibi eve gelmişti. Böylece çocuklar için yemek hazırlayacak, duş alacak ve Brunetti

gelmeden önce hazırlanacak kadar vakti olmuştu.

"Giyinmişsin bile," dedi Brunetti. Eve gelmiş, altından yapılmış gibi görünen kısa elbisesi içinde Paola'yı görmüştü. "Bunu daha önce görmemiştim," diye ekledi paltosunu asarken.

"Ee?" diye sordu Paola.

"Beğendim," dedi Brunetti, "özellikle de önlük çok yakışmış."

Paola şaşkınlıkla eğilip üzerine baktı. Brunetti'nin iğneli esprisine tepki göstermeden dönüp yatak odasına girdi. Sonra mutfağa gidip önlüğünü üzerine geçirdi. Brunetti ise yatak odasına gidip koyu mavi takımını giydi.

Brunetti, gömleğinin yakasını kıvırıp ceketinin altına sokarken mutfağa girdi. "Saat kaçta orada olmamız gerekiyor?"

"Sekizde."

Brunetti gömleğinin kolunu sıyırıp saatine baktı. "Yani on dakika içinde evden çıkmamız mı gerekiyor?" Paola homurdanarak karşılık verdi, tencerelerden birinin kapağını kaldırmış içine bakıyordu. Brunetti ise bir kadeh şarap için bile vakit olmadığına üzülüyordu. "Bizden başka kimlerin geleceğini biliyor musun?"

"Hayır."

"Hım," dedi Brunetti. Buzdolabını açıp bir şişe Pinot Grigio çıkardı. Yarım kadeh doldurup bir yudum aldı.

Paola tencerenin kapağını kapatıp ocağın ateşini söndürdü. "Bu iyi oldu," dedi. "Böylece açlıktan ölmeyecekler." Sonra Brunetti'ye dönüp, "Rahatsız edici, değil mi?" dedi.

"Bizden başka kimin geleceğini bilmememiz mi?"

Paola cevap vermek yerine başka bir soru sordu: "Amerikalıları hatırlıyor musun?"

Brunetti iç çekip kadehini lavaboya bıraktı. Göz göze geldiler ve ikisi birden gülmeye başladılar. Amerikalılar, Morosini'lerin iki yıl önce yemeğe davet ettikleri Harvard'lı profesör bir çiftti. Asur uzmanı olan çift gece boyunca sadece birbiriyle konuşmuş ve yemek boyunca içip kör kütük sarhoş olmuştu. Sonunda eve gitmek için bir taksi tutmak zorunda kalmışlardı ve taksi faturasını ertesi sabah Morosini'lere yollamışlardı.

"Onlara sordun mu?" dedi Brunetti.

"Kimin geleceğini mi?"

"Evet."

"Soramadım," dedi Paola. Brunetti'nin bu cevaptan tatmin olmadığını görünce devam etti: "Sorulmaz, Guido. Ben soramam en azından. Berbat birinin geldiğini söylerse ne olacak? Hasta olduğumu mu söyleyeceğim?"

Brunetti omuz silkti. Morosini'lerin geniş zevkleri ve türlü türlü arkadaşlarıyla geçirdiği sıkıcı zamanları düşünüyordu.

Paola, Brunetti kendisine yardım edecek zamanı bulamadan paltosunu giydi. Birlikte evden çıkıp San Polo'ya doğru yürümeye başladılar. *Campo*'dan yürüyüp bir köprüden geçtiler ve sağlarındaki dar *calle*'ye girdiler. Hemen sonra tekrar sağa dönüp Morosini'lerin zilini çaldılar. Kapı neredeyse zili çaldıkları anda açıldı. İçeri, *piano nobile*'ye girdiler. Giovanni Morosini dairenin kapısının önünde dikiliyor, arkasından gelen sesler apartmanın içinde yankılanıyordu.

Morosini kocaman bir adamdı, altmış sekizlerin sert eylemlerine katılan bir gençken bıraktığı sakalı, geçen yıllarla birlikte hafifçe kırlaşması dışında aynen duruyordu. Geçen yıllarla birlikte ideallerine ve ilkelerine de aynı şeyin olduğu esprisini yapmaktan hoşlanırdı. Brunetti'den biraz uzun ve oldukça geniş olduğu düşünülünce, kapıyı kolaylıkla kaplıyordu. Paola'yı iki yanağından öperek, Brunetti'yi de elini sımsıkı sıkarak karşıladı.

"Hoş geldiniz, hoş geldiniz. İçeri girin, içecek bir şeyler alın," dedi ve paltolarını alarak kapının yanındaki dolaba astı. "Clara mutfakta, ama ondan önce tanışmanızı istediğim birileri var." Brunetti her zaman olduğu gibi adamın cüssesi ve sesinin tonu arasındaki ters orantıya takılmıştı. Morosini sürekli olarak başkalarının konuşmalarını duymasından korkuyormuş gibi alçak sesle konuşuyordu, ses tonu bir fısıltıdan biraz daha yüksekti.

Önlerine geçip onları geniş *salotto*'ya giden koridordan geçirdi, burada evdeki tüm odalara açılan kapılar bulunuyordu. Dört kişi salonun bir köşesinde toplanmıştı, bu dört kişiden ikisinin bir çift olduğu çok belliydi, ancak diğer ikisi için aynı şeyi söylemek mümkün değildi.

Brunetti ve Paola'nın geldiğini duyunca hepsi onlara doğru döndü. Brunetti, yalnız olduğu belli olan kadının Paola'yı görünce gözlerinin parladığını fark etti. Bu hiç de hoş bir görüntü değildi.

Morosini onları alçak bir koltuğun etrafından dolaştırıp diğerle-

rinin yanına götürdü. "Paola ve Guido Brunetti," diye söze başladı, "sizi *campo*'nun diğer tarafında oturan dostlarımız Dottor Klaus Rotgeiger ve eşi Bettina'yla tanıştırmak isterim." İkisi birden şarap kadehlerini yanlarındaki masaya bırakıp ellerini uzattılar. El sıkışları en az Morosini'ninki kadar sıcak ve samimiydi. Hafif aksanlı İtalyancalarıyla alışıldık iltifatlarda bulundular. Brunetti adamın iyi niyetli bakışlarının ve cüssesinin de Morosini'ninkiyle ne kadar benzer olduğunu düşündü.

"Ve," diye devam etti Morosini, "Dottoressa Filomena Santa Lucia ve eşi Luigi Bernardi." İkinci çift de bardaklarını bırakıp ellerini uzattı. Karşılıklı yine o bildik kibar sözler söylendi. Bu kez Brunetti, karşı tarafta, bir yabancının eline uzunca bir süre dokunmakta isteksizlik ve bundan duyulan rahatsızlığı hissetti. Ayrıca hem kendisiyle hem Paola'yla konuşmuş olmalarına rağmen, Paola'yı uzunca bir süre incelediklerini fark etmişti. Kadın koyu renk gözlüydü ve kendisinin gerçekte olduğundan çok daha güzel olduğunu düşünüyormuş gibi bir havası vardı. Adam Milano ağzıyla R'leri yutarak konuşuyordu.

Arkalarında bir yerlerden Clara'nın sesi duyuldu: "*A tavola, a tavola, ragazzi.*" Bunun üzerine Morosini onları *campo*'nun diğer tarafındaki binalara bakan yüksek pencereleri olan ve ortasında pencerelere paralel, uzun, oval bir masa duran başka bir odaya götürdü.

Clara mutfaktan çıkıp odaya girdi, kutsal bir adakmış gibi taşıdığı geniş çorba kâsesinden yükselen buharlar arasından yüzü görünüyordu. Brunetti'nin burnuna ançüez ve brokoli kokusu geldi ve ne kadar acıkmış olduğunu hatırladı.

Makarna yenilirken masada fazla bir şey konuşulmadı. Birbirini çok iyi tanımayan herhangi sekiz kişi toplandığında olabileceği gibi, hep birlikte konuşabilecekleri ortak ilgi alanlarının neler olduğunu kestirmeye çalışıyorlardı. Brunetti, politika konusunun hiç açılmamasına şaşırmıştı – ki bu son yıllarda onu en çok şaşırtan şeylerden biriydi. Artık kimse bu konuyla ilgilenmiyor muydu, yoksa yabancılar arasında konuşulmayacak kadar hassas bir konu haline mi gelmişti, emin değildi. Hangi sebepten bilinmez, bu artık kimsenin üzerine gitmeye cesaret edemediği veya umursamadığı dini bir tabu haline gelmişti sanki.

Dottor Rotgeiger, Brunetti'nin oldukça iyi olduğunu düşündüğü İtalyancasıyla, Venedik'te kalma süresinin bir yıl daha uzatılması konusunda Ufficio Stranieri ile yaşadığı problemleri anlatıyordu. Oraya her gidişinde kendisini işin uzmanı olarak tanıtan kişilerin kendisine yaklaşıp bürokratik işlemleri hızlandırabileceklerini nasıl uzun uzun anlattıklarından bahsediyordu.

Brunetti bir şey söylemeden ikinci bir tabak makarnayı kabul etti.

Balık yenmeye başlandığında –yaklaşık yarım metre uzunluğunda kocaman bir *branzino*– lafı kültürel antropolojist olan Dottoressa Santa Lucia aldı. Endonezya'dan, aile içi güç yapıları konusundaki bir yıllık uzun araştırma gezisinden yeni dönmüştü.

Konuşmasını bütün masaya yapmasına rağmen, Brunetti kadının bakışlarının daha çok Paola'ya yöneldiğini fark etmişti. "Anlamanız gereken şey şu," diyordu, gülümsemeden, ama tamamen yabancı bir kültürün inceliklerini kavramış birinin kendine güveniyle, "ailenin yapısı var olanı korumak üzerine kurulu. Bu, ailenin devamının sağlanması için her şeyin yapılabileceği anlamına geliyor, ailenin az önemli üyelerinin kurban edilmesini gerektirse bile."

"Buna kim karar veriyor?" diye sordu Paola, ince bir balık kılçığını ağzından kibarca çıkarıp tabağının kenarına koyarken.

"Bu oldukça ilginç bir soru," dedi Dottoressa Santa Lucia, bu konuyu öğrencilerine yüzlerce kez anlatırken kullandığı ses tonuyla. "Sanırım bu, onların karmaşık ve sofistike kültürlerinin bizim daha basit görüşümüzle benzerlik gösterdiği ender noktalardan biri." Burada durup masadakilerden birinin daha geniş açıklama istemesini bekledi.

Soru Bettina Rotgeiger'den geldi: "Hangi açıdan benzerlik gösteriyor?"

"Toplumun en değersiz üyelerinin kim olduğu konusunda hemfikir olmamız açısından." Cümlesini bitirdikten sonra masadaki tüm dikkatlerin üzerinde olduğunu görüp durakladı. Herkes pür dikkat onu izlerken şarabından bir yudum aldı.

"Durun tahmin edeyim," dedi Paola. Eli çenesindeydi ve gülümsüyordu, tabağındaki balığı tamamen unutmuş gibiydi. "Küçük kızlar mı?"

Kısa bir duraklamadan sonra, "Kesinlikle," dedi Dottoressa

Santa Lucia. Dikkatlerin başka tarafa çekilmesine bozulmuştu, ama bunu belli etmedi. "Bu size garip geliyor mu?"

"Hayır, hem de hiç," dedi Paola ve bir kez daha gülümsedi. Sonra tekrar balığına döndü.

"Evet," diye devam etti antropolojist, "bir bakıma, sosyal normları olduğu gibi kabul edersek, bazı ailelerin bakabileceklerinden fazla çocuk yaptıklarını göz önünde bulundurduğumuzda ve erkek çocuklarının çok daha değerli olduğu gerçeğini de hesaba kattığımızda, kız çocukları gözden çıkarılabilir hale geliyor." Diğerlerinin bu sözlere nasıl tepki vereceğini düşünerek masayı süzdü, hemen arkasından, masadakilerin Batılı duyarlılıklarını incitmiş olabileceği korkusuyla ekledi: "Bu onların gözünde böyle tabii ki, bunlar onların düşünceleri. Sonuçta yaşlanan aile üyelerine bakması gereken, kızlar olacak."

Brunetti, Chardonnay şişesini aldıktan sonra uzanıp önce Paola'nın kadehini, sonra kendisininkini doldurdu. Bir anlığına göz göze geldiler; Paola hafifçe gülümseyip belli belirsiz başını salladı.

"Bence, bu olaya onların gözünden bakmamız ve olduğu gibi kabul etmemiz gerekiyor, en azından kendi kültürel önyargılarımızın izin verdiği kadarıyla," diye devam etti Dottoressa Santa Lucia. Sonra bu konuda açık görüşlü olmak ve değişik toplumların değişik ihtiyaçları doğrultusunda binlerce yılda geliştirdikleri kültürlerine karşı saygı duymak gerektiği konusunda bir süre daha konuştu.

Brunetti'nin ikinci kadehini bitirip bir tabak da haşlanmış patates yediği süre boyunca konuşmasına devam etti. Sonunda konuşmasını bitirdi, kadehini kaldırdı ve sınıfın çalışkan öğrencilerinin, kürsüye gelip konuşmasının ne kadar aydınlatıcı olduğu konusunda kendisini kutlamasını beklermiş gibi gülümsedi. Uzun süren sessizlik Paola'nın, "Clara, tabakları kaldırmana yardım edeyim," demesiyle bozuldu. Masada rahatlayıp iç çeken tek kişi Brunetti değildi.

Daha sonra, eve dönüş yolunda Brunetti, Paola'ya "Öyle konuşmasına neden izin verdin?" diye sordu.

Paola omuz silkti.

"Anlatmayacak mısın? Neden? Hadi söyle."

"Sebebi basit," dedi Paola. "En başından beri beni konuşturmaya çalıştığı belliydi, laf sonunda tutuklanma olayına gelecekti, istediği buydu. Yoksa küçük kızların değersiz olması gibi saçma bir konuyu neden açsın ki?"

Yan yana yürüyorlardı, Paola, Brunetti'nin koluna girmişti. Brunetti başını salladı. "Belki de gerçekten öyle düşünüyordur." Yürüdükleri birkaç adım boyunca Brunetti bunu düşündü, sonra, "Bu tip kadınlara dayanamıyorum," dedi.

"Ne tip kadınlara?"

"Hemcinslerini sevmeyen kadınlara." Birkaç adım daha yürüdüler. "Düşünsene, sınıfı nasıldır onun?" Paola karşılık veremeden Brunetti devam etti: "Söylediği her kelimenin doğruluğundan o kadar emin ki, hayattaki tek büyük gerçeği keşfettiğini sanıyor." Bir süre durakladı. "Hele bir de onun sınav jürisinde olmasının nasıl bir şey olduğunu düşünsene. Onun fikirlerine aykırı en ufak bir şey söylediğin takdirde mezun olamıyorsundur herhalde."

"Kültürel antropoloji mezunu olmak isteyen var sanki," dedi Paola.

Brunetti yüksek sesle gülerek bu sözlere katıldı. Evlerinin *calle*'sine girdiklerinde adımlarını yavaşlattı. Sonra durup Paola'ya döndü. "Teşekkür ederim, Paola," dedi.

"Ne için?" dedi Paola bilmezden gelerek.

"Kavgayı engellediğin için."

"Sonunda laf neden tutuklandığıma gelecekti ve onun bu konuyu konuşmak isteyeceğim bir insan olduğunu hiç sanmıyorum."

"Aptal kadın," diye mırıldandı Brunetti.

"Cinsel ayrımcılık kokan bir yorum," dedi Paola.

"Evet evet, tabii."

19

Bu kadar sosyal aktivite ikisine de yetmişti, davetleri geri çevirme konusundaki kararlılıklarını devam ettiriyorlardı. Ama her gece evde oturmaktan da yavaş yavaş sıkılmaya başlamışlardı,

hatta bu konu artık Raffi'nin iğneli esprilerine konu oluyordu. Bu işe en çok sevinen ise Chiara'ydı, sürekli olarak onunla kâğıt oynamalarını, bitmek bilmeyen hayvan belgesellerini izlemelerini ve yıllar sürecekmiş gibi gelen Monopol turnuvaları yapmalarını istiyordu.

Her gün Paola üniversiteye, Brunetti de Questura'daki ofisine gidiyordu. İş hayatları boyunca ilk defa, Bizans uygarlığından miras, bitmek bilmeyen masa başı işlerine minnettardılar.

Brunetti, Paola'nın davayla ilgisi yüzünden Mitri'nin cenazesine gitmemeye karar verdi. Normalde olsa yapacağı bir şey değildi bu. Cenazeden iki gün sonra, Mitri cinayetinin olay mahalli ve laboratuvar raporları ile Rizzardi'nin dört sayfalık otopsi raporunu tekrar okumaya karar verdi. Sabahının büyük bölümünü bunları okuyarak geçirdi, bu onu kişisel ve mesleki hayatlarının neden aynı şeyleri tekrarlamaktan ibaret olduğunu düşünmeye itti. Questura'dan uzak kaldığı kısa süre boyunca Gibbon'u okuyup bitirmiş, Heredotos'a başlamıştı. Hemen arkasından da *İlyada* hazır bekliyordu. Ölümler, şiddetle noktalanan kısa yaşamlar.

Otopsi raporunu alıp Signorina Elettra'nın ofisine gitti. Signorina Elettra, Brunetti'nin gözüne, kafasındaki tüm düşüncelere çare olacak bir ilaçmış gibi görünüyordu. Brunetti'nin hayatında gördüğü en kırmızıdan daha kırmızı bir ceket ve üstten iki düğmesi açık, krem rengi ipek bir bluz giymişti. Şaşırtıcı bir biçimde, o anda hiçbir şey yapmıyordu. Eli çenesinde öylece oturmuş, camdan dışarı, San Lorenzo'nun hayal meyal görünen siluetine bakıyordu.

"İyi misiniz, Signorina?" dedi Brunetti.

Signorina Elettra sandalyesinde dikleşip gülümsedi. "Tabii ki, Commissario. Bir tabloyu düşünüyordum."

"Bir tabloyu mu?"

"Hı-hım," deyip elini tekrar çenesine götürdü ve bakışlarını bir kez daha cama çevirdi.

Brunetti de, Signorina Elettra'nın neye baktığını görebilmek için aynı yöne döndü, sanki bahsi geçen tablonun orada bir yerde olabileceğini düşünüyormuş gibi. Fakat tek gördüğü pencere pervazı ve arkasından görünen kiliseydi. "Hangi tablo bu?" diye sordu sonunda.

"Correr'deki, yanlarında küçük köpekleriyle fahişelerin olduğu

tablo." Brunetti tabloyu biliyordu ancak kime ait olduğunu hatırlayamıyordu. Bir süre, ikisi birden, Brunetti'nin odaya geldiği anda Signorina Elettra'nın yapmakta olduğu gibi, öylece boş boş oturup, hayatta olan bitenleri umursamıyormuşçasına camdan dışarı baktılar.

"Ne olmuş bu tabloya?"

"Oradaki kadınların gerçekten fahişeler mi, yoksa o zamanın zengin kadınları mı olduğu hep kafama takılmıştır. Resimdeki kadınlar sanki her şeye sahip olmaktan öylesine sıkılmışlar ki yaptıkları tek şey öylece oturup etrafa bakınmak."

"Böyle düşünmenize sebep olan şey nedir?"

"Ah, bilmiyorum," dedi Signorina Elettra omuz silkerek.

"Buradan mı sıkıldınız?" dedi Brunetti eliyle odayı işaret ederek. Büroyu ve büronun temsil ettiği şeyleri kastediyordu.

Signorina Elettra dönüp başını kaldırarak ona baktı, "Şaka mı yapıyorsunuz Commissario?" diye sordu.

"Hayır, çok ciddiyim. Neden öyle düşündünüz?"

Konuşmaya başlamadan önce uzunca bir süre Brunetti'nin yüzünü inceledi. "Buradan sıkılmadım, hem de hiç. Hatta tam tersi." Brunetti bunu duyduğuna ne kadar sevindiğini anlatamazdı. Signorina Elettra bir süre durakladıktan sonra devam etti: "Buradaki pozisyonumun ne olduğundan tam olarak emin olmasam bile."

Brunetti, Signorina Elettra'nın ne demek istediğini anlayamamıştı. Resmi olarak Vice-Questore'nin sekreteriydi. Ayrıca sekreter olarak, Brunetti'ye ve başka bir *commissario*'ya da yardımcı olması gerekiyordu, fakat onlar için bir mektup veya memorandum yazmışlığı yoktu. "Sanırım resmi pozisyonunuzu değil, gerçek pozisyonunuzu kastediyorsunuz."

"Evet, tabii."

Bu konuşmalar sırasında Brunetti'nin dosyayı tutan eli yanına düşmüştü. Elini öne, Signorina Elettra'ya doğru kaldırdı. "Sanırım siz bizim gözlerimiz ve kulaklarımızsınız; meraklılığımızın yaşayan bir sembolüsünüz, Signorina."

Signorina Elettra'nın bakışları Brunetti'nin elinden yüzüne kaydı ve ona, o parıltılı gülümsemelerinden birini bahşetti. "İş tanımımızda bu cümlenin yazılı olması ne kadar hoş olurdu, değil mi Commissario?"

"Sanırım," dedi Brunetti elindeki dosyayı Patta'nın odasına doğru belli belirsiz bir hareketle sallayarak, "iş tanımınızda yazanları çok fazla ciddiye almamalıyız."

"Ah," Signorina Elettra'nın ağzından çıkan tek ses oldu, gülümsemesi daha da samimileşmişti.

"Ve bize yardımlarınız konusunda bir tanım yapmaya çalışmamalıyız."

Signorina Elettra öne doğru eğilip dosyaya uzandı ve onu Brunetti'den aldı. "Bu öldürme biçiminin daha önce uygulanıp uygulanmadığını ve eğer uygulanmışsa kim tarafından ve kimin üzerinde uygulandığını merak ediyorum," dedi Brunetti.

"Boğarak mı?"

"Evet."

Signorina Elettra hafif sinirli bir biçimde başını salladı. "Eğer kendi halime acımakla bu kadar zaman kaybetmeseydim bunu daha önce düşünebilirdim," dedi. Sonra birden, "Bütün Avrupa'da mı, yoksa sadece İtalya'da mı arayayım ve ne kadar eskiye gideyim?"

"İtalya'dan başlayıp, bir şey bulamazsanız güneye doğru açılabilirsiniz." Bu Brunetti'ye bir Akdenizlinin uygulayacağı bir cinayet yöntemi gibi geliyordu. "Beş yıla kadar tararsınız. Bir şey bulamazsanız on yıla kadar gidebilirsiniz."

Signorina Elettra sandalyesinde dönüp, uyumakta olan bilgisayarını uyandırdı. Brunetti, bilgisayarın Signorina Elettra'nın beyninin bir uzantısı olması fikrine ne kadar alıştığını düşünüp kendisine şaşırdı. Gülümseyerek odadan çıktı ve işi Signorina Elettra'ya bıraktı. Cinsiyet ayrımcılığı mı yapıyordu, yoksa Signorina Elettra'yı bilgisayarın bir parçası olarak gördüğü için mi böyle davranıyordu, bilmiyordu. Merdivenleri çıkarken kahkahalarla güldüğünü fark etti, bir yobazla beraber yaşamanın bir adama neler yapabileceğini ve aslında bunun hiç de umrunda olmadığını düşünüyordu.

Ofisine vardığında Vianello'yu kapısının önünde beklerken buldu; kendisini beklediği açıktı. "İçeri gel Çavuş," dedi. "Ne oldu?"

Çavuş, Brunetti'nin arkasından odaya girdi. "Iacovantuono, efendim," dedi. Brunetti bir şey söylemeyince devam etti: "Treviso'dakiler sorular sorup duruyorlar."

"Ne hakkında sorular soruyorlar?" dedi Brunetti. Vianello'ya oturmasını işaret etti.

"Arkadaşları hakkında."

"Ya karısı?" diye sordu Brunetti. Vianello'nun gelmesinin tek nedeni bu olabilirdi.

Vianello başını salladı.

"Ee?"

"Görünüşe göre bizi arayan kadın haklıymış efendim, ancak daha kadının yerini tespit edemediler. Karı koca kavga etmişler." Brunetti sessiz kalıp dinlemeye devam etti. Vianello sürdürdü: "Yan binada yaşayan bir kadın, adamın karısını dövdüğünü söyledi, bir keresinde bu yüzden hastanede yatmış."

"Gerçekten yatmış mı?"

"Evet. Banyoda düşmüş, en azından hastanede söylediği buymuş." İkisi de birçok kadının böyle söylediğini biliyordu.

"Zamanını kontrol etmişler mi?" diye sordu Brunetti. Daha fazla açıklama gerekmediğini biliyordu.

"Adam onu merdivenlerde bulduğunda saat on ikiye yirmi varmış. Iacovantuono işyerine on biri biraz geçe ulaşmış." Brunetti bir şey söyleyemeden Vianello devam etti: "Hayır, hiç kimse ne kadar süre boyunca orada yatmış olduğunu bilmiyor."

"Sorgulamayı kim yapmış?"

"Oraya ilk gidişimizde konuştuğumuz adam, Negri. Bize gelen telefondan bahsedince mahalledekileri sorgulamaya başladığını söyledi. Bu onlar için de alışıldık bir şeymiş. Ona telefonun sahte olduğunu düşündüğümüzü söyledim."

"Ve?"

Vianello omuz silkti. "Kimse onu işe giderken görmemiş. Ne zaman geldiğini kimse bilmiyor. Kadının ne kadar süre boyunca orada yattığını da kimse bilmiyor."

Onu son görüşünün üzerinden uzun zaman geçmiş olmasına rağmen, Brunetti *pizzaiolo*'nun yüzünü unutmamıştı, kederden simsiyah olmuş gözlerini çok iyi hatırlıyordu. "Yapabileceğimiz bir şey yok," dedi sonunda.

"Biliyorum. Yine de neler olup bittiğini bilmeniz iyi olur diye düşündüm."

Brunetti teşekkür mahiyetinde başını salladı. Vianello çıkıp memurların bürosuna döndü.

Yarım saat sonra Signorina Elettra, Brunetti'nin kapısını çaldı. Sağ elinde tuttuğu birkaç sayfa kâğıtla içeri girdi.

"Bu tahmin ettiğim şey mi?" diye sordu Brunetti.

Signorina Elettra başını salladı. "Son altı yılda buna benzer üç cinayet daha işlenmiş. İkisi mafya cinayetiymiş, en azından öyle görünüyor." Brunetti'nin masasına yaklaşıp elindeki kâğıtlardan ikisini yan yana koydu, yazılı olan iki ismi işaret etti. "Biri Palermo'da, diğeri de Reggio Calabria'da."

Brunetti isimlere ve tarihlere baktı. Kurbanlardan biri plajda, diğeri arabasının içinde bulunmuştu. Görünüşe göre ikisi de plastik kaplı ince birer kabloyla boğulmuşlardı: Kurbanların boğazlarında kumaş iplik veya elyaf parçaları bulunmamıştı.

Signorina Elettra kâğıtların yanına bir üçüncüsünü koydu. Davide Narduzzi, bir sene önce Padova'da öldürülmüştü. Faslı bir sokak satıcısı suçlu bulunmuş, fakat yakalanamadan kaçmış ve ortadan kaybolmuştu. Brunetti ayrıntıları okudu: Görünüşe göre Narduzzi'ye arkadan saldırılmış ve karşılık veremeden boğazı sıkılmıştı. Aynı tanım diğer iki cinayete de uyuyordu. Ve tabii Mitri'ninkine.

"Faslı'ya ne olmuş?"

"Bir şey yok."

"İsim bana nereden tanıdık geliyor?"

"Narduzzi mi?"

"Evet."

Signorina Elettra elinde tuttuğu son kâğıdı da masaya koydu. "Uyuşturucu, silahlı soygun, saldırı, mafyayla ilişkiler ve şantaj." Signorina Elettra, kısa hayatı boyunca Narduzzi'ye yapılan suçlamaların listesini okuyordu. "Böyle bir adamın nasıl arkadaşlara sahip olduğunu düşünürsek Faslı'nın ortadan kaybolmasına şaşırmamak gerek."

Brunetti hızla sayfanın sonuna kadar okumuştu. "Tabii eğer böyle biri var olduysa."

"Ne?"

"Şuna bakın," dedi Brunetti parmağıyla listedeki isimlerden birini işaret ederek. İki yıl önce, Narduzzi, Kuzey İtalya'nın en korkulan suç çetelerinden birinin üyesi olduğu tahmin edilen Ruggiero Palmieri'yle bir kavgaya karışmıştı. Palmieri hastanelik olmuş, fakat davacı olmamıştı. Brunetti bu tip adamları, böyle bir olayı kendi aralarında çözeceklerini bilecek kadar iyi tanıyordu.

"Palmieri mi?" dedi Signorina Elettra, "Bu isim bana tanıdık gelmiyor."

"Normaldir. Burayla hiç işi olmadı – böyle mi söylenir bilmiyorum. Tanrıya şükür."

"Siz onu tanıyor musunuz?"

"Onunla bir kez karşılaşmıştım, yıllar önceydi. Kötü. Çok kötü bir adam."

"Bunu o yapmış olabilir mi?" dedi Signorina Elettra parmağıyla diğer iki kâğıda vurarak.

"Bence bu onun işi, insanları saf dışı bırakmak," diye cevapladı Brunetti.

"Öyleyse öbür adam, Narduzzi, niye ona bulaşmış olabilir ki?"

Brunetti başını salladı. "Hiç fikrim yok." Üç kısa raporu bir kez daha hızla okuyup ayağa kalktı. "Bakalım, Palmieri hakkında bir şeyler bulabilecek misiniz?" deyip Signorina Elettra'yla beraber aşağı indi.

Ne yazık ki pek bir şey çıkmadı. Palmieri, bir sene önce, bir zırhlı araba soygununda rol alan üç adamdan biri olduğu ortaya çıktıktan sonra ortadan kaybolmuştu. İki koruma görevlisi yaralanmış, fakat hırsızlar sekiz milyar liretten fazla miktardaki parayı kamyona yüklemeyi başaramamışlardı.

Brunetti, Palmieri hakkında yazılanları okurken, polisin onu yakalamak için en ufak harcama yapmadığını, fazla çaba göstermediğini fark etti: Kimse öldürülmemiş, hiçbir şey çalınmamıştı. Ancak şimdi cinayetle uğraşıyorlardı.

Brunetti, Signorina Elettra'ya teşekür edip daha aşağı, Vianello'nun ofisine indi. Çavuş başını eğmiş, alnı avuçlarında, masasında duran kâğıtlara bakıyordu. Odada ikisinden başka kimse yoktu, Brunetti bir süre durup Vianello'yu izledikten sonra masaya yaklaştı. Vianello onu duyup başını kaldırdı.

"Sanırım birkaç telefon edip bazı iyilikler isteyeceğim," diye lafa girdi Brunetti.

"Kimden?"

"Padova'daki adamlarımızdan."

"İyi adamlarımızdan mı, kötü adamlarımızdan mı?"

"Hepsinden. Oradan kaç kişiyi tanıyoruz?"

Brunetti'nin kullandığı "biz" kelimesini duyduğunda Vianello'nun gururu okşandıysa da bunu fark ettirmedi. Bir süre düşündükten sonra cevap verdi: "Birkaç kişi, iki türden de. Onlara ne soracağız?"

"Ruggiero Palmieri hakkında bilgi istiyorum." Vianello ismi not edip hakkında bilgi alabilecekleri insanların, iyi veya kötü, isimlerini araştırmaya başlarken Brunetti onu seyretti.

"Ne tür bilgi istiyorsunuz?" diye sordu Vianello.

"Bu adamlar öldüğünde nerede olduğunu bilmek istiyorum," deyip Signorina Elettra'nın getirdiği kâğıtları Vianello'nun masasına koydu. "Ayrıca Mitri'nin öldürüldüğü gece nerede olduğunu da bilmek istiyorum."

Vianello merakla başını kaldırınca Brunetti açıkladı: "Onun bir kiralık katil olduğunu duydum. Birkaç yıl önce Narduzzi diye biriyle başı belaya girmiş." Vianello ismi hatırladığını belirtmek istercesine başını salladı.

"Ona ne olduğunu hatırlıyor musun?" diye sordu Brunetti.

"Öldü. Ama nasıl öldüğünü hatırlamıyorum."

"Boğularak, büyük ihtimalle bir elektrik kablosuyla."

"Ya diğer ikisi?" diye sordu Vianello, başıyla kâğıtları işaret ederek.

"Onlar da aynı."

Vianello kâğıtları masasındaki diğer kâğıtların üzerine koyup dikkatle okumaya başladı. "İkisinin ismini de hiç duymadım. Narduzzi cinayeti bir yıl önceydi, değil mi?"

"Evet. Padova'da." Yerel polis Narduzzi'lerin sonunu görmekten memnun olmalıydı. Tabii ki soruşturma Venedik'e kadar genişletilmemişti. "Bir şeyler bilebilecek biri geliyor mu aklına?"

"Birlikte çalıştığınız bir adam vardı, şu Padova'lı."

"Della Corte," diye tamamladı Brunetti. "Ben de onu düşünmüştüm. En azından bir şeyler bilen kötü adamları tanıyordur. Fa-

kat ben, sen kimseyi tanıyor musun diye merak ettim."

"İki kişi," dedi Vianello açıklama yapmadan.

"İyi. Sor onlara."

"Karşılığında onlara ne önerebilirim, Commissario?"

Brunetti bir süre durup kendisinin diğer polislerden ne isteyebileceğini ve onların hangi isteklerini karşılayabileceğini düşündü. Sonunda, "Onlara bir iyilik borçlu olacağım, eğer Padova'da başlarına benzer bir şey gelirse aynı yardımı ben buradan yapacağım. Bu della Corte için de geçerli," dedi.

"Bu pek iyi bir teklif olmayacak," dedi Vianello kuşkuyla.

"Duyabilecekleri en iyi teklif bu."

20 Bir sonraki saat Padova polisi ve *Carabinieri* ile yapılan telefon konuşmalarıyla geçti; Brunetti bunca yıllık polislik hayatı boyunca yaptığı yardımların karşılığını topluyordu. Telefonların çoğu Brunetti'nin bürosundan diğer polis merkezlerine ediliyordu. Della Corte, Padova'da bu işi soruşturacağını söylemiş, Brunetti'nin yardıma karşı yardım teklifini kolayca kabul etmişti. Bütün bu işleri bitirdikten sonra, Brunetti, Questura'dan çıkıp Riva degli Schiavoni'deki telefon kulübelerinin bulunduğu yere gitti. Burada on beş bin liretlik telefon kartlarından birkaç tanesini bitirerek, geçmişte bağlantısı olduğu birkaç küçük ve birkaç daha az küçük suçluyu aradı.

Her İtalyanın bileceği gibi, Brunetti de yaptığı konuşmaların çoğunun devlet tarafından dinlenip kaydedilmiş olabileceğini biliyordu; bu yüzden konuşmalarında ismini vermemeye ve mümkün olduğu kadar yuvarlak cümleler kullanmaya dikkat ediyordu. Venedik'ten birisi Ruggiero Palmieri'nin yerini bilmek istiyor ve hayır, kesinlikle hayır, onunla bir buluşma ayarlamak istemediği gibi Signor Palmieri'nin hakkında sorular sorulduğunu bilmesini de istemiyordu. Brunetti'nin altıncı telefonunda konuştuğu, bir zamanlar tutuklamış olduğu uyuşturucu satıcısı, neler yapabileceğine bir bakacağını söyledi. Adamın tutuklanmasından bir gün sonra oğlu Bru-

netti'ye saldırmış, Brunetti oğlanı tutuklattırmamıştı.

"Luigino'dan ne haber?" dedi Brunetti kötü niyeti olmadığını göstermek istercesine.

"Onu Amerika'ya yolladım. İş güç öğrensin diye," dedi oğlanın babası telefonu kapatmadan önce. Bu büyük ihtimalle bir sonraki karşılaşmalarında oğlanı tutuklaması gerektiği anlamına geliyordu. Belki de Amerika'nın prestijli üniversitelerinden birinde gördüğü "iş" eğitimi onun organizasyonda yükselmesini sağlayacak ve Venedikli mütevazı *Commissario di Polizia* tarafından tutuklanmasının pek mümkün olamayacağı yerlere getirecekti.

Brunetti cebinden telefon numarasının yazılı olduğu kâğıdı çıkarıp, son telefon kartını Mitri'nin dul eşini aramak için kullandı. Fakat Mitri'nin ölümünün ertesi gününde olduğu gibi, ailenin yasta olduğunu ve telefonlara çıkmayacağını söyleyen teleseksreter kaydını dinlemekle yetinmek zorunda kaldı. Ahizeyi diğer kulağına geçirip Mitri'nin erkek kardeşinin telefonunun yazılı olduğu kâğıdı bulana kadar ceplerini karıştırdı, fakat yine, karşısına çıkan şey bir teleseksreter mesajıydı. Sonra birden Mitri'nin evine uğrayıp aileden herhangi birinin orada olup olmadığına bakmaya karar verdi.

San Marcuola'ya giden 82 numaralı motora bindi ve binayı kolayca buldu. Zili çaldı, kısa süre sonra *intercom*'da kim olduğunu soran bir erkek sesi duyuldu. Brunetti polis olduğunu ve rütbesini söyledi fakat ismini vermedi. Kısa bir sessizlikten sonra ses, içeri girmesini söyledi. Tuz hâlâ aşındırmaya devam ediyordu; merdivenlerde, duvarlardan dökülen boya ve sıva parçacıkları bulunuyordu.

Merdivenlerin sonunda, dairenin açık kapısının önünde, siyah takım elbiseli bir adam duruyordu. İnce uzun bir adamdı; dar bir yüzü, şakaklarından beyazlamaya başlamış kısa siyah saçları vardı. Brunetti kapıya gelince içeri girmesi için kenara çekildi ve elini uzattı. "Ben Sandro Bonaventura," dedi, "Paolo'nun kayınbiraderiyim." Kız kardeşi gibi o da Venedik lehçesini gizlemeye çalışıyor fakat pek başarılı olamıyordu.

Brunetti adamın elini sıktı, fakat kendisini tanıtmadan içeri girdi. Bonaventura onu kısa bir koridordan geçirip geniş bir salona getirdi. Brunetti yer döşemesinin parke değil gerçek meşe ağacından,

yüksek pencerelerin önündeki perdelerin de hakiki Fortuny kumaşından olduğunu fark etti.

Bonaventura, Brunetti'ye odadaki sandalyelerden birini işaret etti ve Brunetti oturduğunda o da hemen karşısındaki sandalyeye geçti. "Kız kardeşim burada değil," diye söze başladı, "torunu ile birlikte birkaç günlüğüne karımın yanına gittiler."

"Onunla konuşabileceğimi umuyordum," dedi Brunetti. "Ne zaman döneceği hakkında bir fikriniz var mı?"

Bonaventura başını hayır anlamında salladı. "Eşimle çok yakındırlar, kardeş gibidirler, bu yüzden bu... bu olay gerçekleştiğinde gelip bizimle kalması için onu çağırmıştık." Eğilip ellerine baktı ve hafifçe başını salladı. Sonra tekrar doğrulup Brunetti'ye, gözlerinin içine baktı. "Bunun gerçekten olduğuna inanamıyorum, Paolo'nun başına böyle bir şey gelebileceğine... hiçbir sebep yokken, hem de hiç."

"Böyle durumlarda genellikle özel bir sebep olmaz zaten, eve giren hırsızı gördüğünde paniklemiş..."

"Bunun bir hırsızlık olduğunu mu düşünüyorsunuz? Peki ya o nota ne demeli?" diye sordu Bonaventura.

Brunetti bu soruyu cevaplamadan önce bir süre durdu. "Hırsız onu seyahat acentesinin sahibi olduğu için seçmiş olabilir. Notu da soygundan sonra bırakmak için önceden hazırlamış olabilir."

"Ama neden böyle bir şey yapmış olsun ki?"

Brunetti'nin aklına iyi bir fikir gelmeyince saçma olduğunu bile bile, "Profesyonel bir hırsızın peşine düşmemizi önlemek için," diye uydurdu.

"Bu imkânsız," dedi Bonaventura. "Paolo ne olduğundan haberi bile olmadığı bir şey yüzünden, bir bağnaz tarafından öldürüldü. Kardeşimin hayatı altüst oldu. Her şey çok saçma. Bana notlarla gelen hırsızlardan bahsetmeyin ve böyle birini arayarak boşuna zaman kaybetmeyin. Yapmanız gereken, bunu yapan deliyi aramak."

"Kayınbiraderinizin hiç düşmanı var mıydı?" diye sordu Brunetti.

"Hayır, tabii ki yoktu."

"Bu oldukça garip," dedi Brunetti.

"Ne demek istiyorsunuz?" dedi Bonaventura, sandalyesinde öne doğru eğilip Brunetti'ye sokularak.

"Lütfen yanlış anlamayın Signor Bonaventura," deyip sakinleştirici bir biçimde elini uzattı. "Demek istediğim, Dottor Mitri bir işadamıydı ve oldukça da başarılıydı. Yıllar içinde başkalarının hoşuna gitmeyecek, birilerini kızdıracak bazı kararlar vermek zorunda kaldığından eminim."

"Kimse kimseyi iş ilişkileri yüzünden öldürmez," dedi Bonaventura.

Bu sebepten ne kadar fazla cinayet işlendiğini bilen Brunetti bir süre sessiz kaldı. Sonra, "Onunla ters düşmüş kimseyi tanıyor musunuz?" dedi.

"Hayır," dedi Bonaventura hemencecik. Sonra bir süre durakladı. "Onunla ters düşmüş olabilecek kimseyi tanımıyorum."

"Anlıyorum. Kayınbiraderinizin yaptığı mesleğe aşina mısınız? Onunla birlikte çalışmış mıydınız?"

"Hayır. Ben Castelfranco Veneto'daki fabrikamızın müdürüyüm. Adı Interfar. Fabrika benim, ancak kız kardeşim adına kayıtlı." Brunetti'nin tatmin olmadığını görünce ekledi: "Vergiler yüzünden."

Brunetti bir rahip edasıyla başını salladı. Bazen, İtalya'da yaşayan birinin, yaptığı en korkunç, en iğrenç şeyleri vergiler yüzünden yaptığını söyleyerek affettirebileceğini düşünüyordu. Ailenizin tüm fertlerini öldürün, köpeğinizi vurun, komşunuzun evini yakıp küle çevirin: Bunu vergiler yüzünden yaptığınızı söylerseniz hiçbir yargıç, hiçbir jüri sizi suçlu bulmazdı. "Dottor Mitri'nin fabrikanızla ilişkisi var mıydı?"

"Hayır, hiçbir ilişkisi yoktu."

"Fabrikanızda ne üretildiğini sorabilir miyim?"

Bonaventura soruyu çok normal karşıladı. "Tabii ki sorabilirsiniz. Ecza malzemeleri. Aspirin, ensülin, buna benzer çeşitli ilaçlar."

"Peki siz bir eczacı mısınız, üretimi gözden geçiriyor musunuz?"

Bonaventura cevap vermeden önce bir süre tereddüt etti. "Hayır, değilim. Ben sadece bir işadamıyım. Sonuçları karşılaştırır, formülleri hazırlayan kimyagerleri dinlerim ve pazarlama stratejilerini planlarım."

"Eczacılıkla ilgili hiçbir şey bilmenize gerek yok mu?" diye sordu Brunetti bir kimyager olan Mitri'yi düşünerek.

"Hayır. Benim işim yönetimle ilgili. Ürünün ne olduğu fark et-

mez, ister ayakkabı, ister gemi, isterse balmumu olsun."

"Anlıyorum," dedi Brunetti. "Kayınbiraderiniz kimyagerdi, öyle değil mi?"

"Evet, sanırım aslında bir kimyagerdi. İş hayatının ilk yıllarında."

"Artık değil miydi yani?"

"Hayır. Yıllardır kimya ile ilgili hiçbir şey yapmıyordu."

"Öyleyse kendi fabrikalarındaki işi neydi?" diye sordu Brunetti. Mitri de bir yönetim stratejisti miydi diye merak ediyordu.

Bonaventura ayağa kalktı. "Konuşmamızı burada kesmek zorunda olduğum için üzgünüm Commissario, fakat yapmam gereken işler var ve bunlar gerçekten cevaplayabileceğim sorular değil. Sanırım bu konuda Paolo'nun fabrikalarının müdürleriyle konuşmanız daha isabetli olacak. Paolo'nun işyerleri ve onları nasıl işlettiği konusunda gerçekten bir şey bilmiyorum. Üzgünüm."

Brunetti ayağa kalktı. Bonaventura'nın söylediği mantıklıydı. Mitri'nin bir zamanlar bir kimyager olması fabrikalarının günlük işleyişini kontrol etmesi gerektiği anlamına gelmiyordu. İş hayatının çok yönlü dünyasında artık bir adamın sahibi olduğu işletmelerin nasıl işletildiğini bilmesine gerek yoktu. Bunun doğru olduğunu anlamak için, dedi kendi kendine, Patta'ya bakmak yeterli. "Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim," deyip Bonaventura'ya elini uzattı. Bonaventura uzatılan eli sıkıp onu kapıya kadar geçirdi. Brunetti apartmandan çıkıp Cannaregio'nun arka sokaklarından Questura'ya doğru yürümeye başladı, ona göre şehrin en güzel sokaklarıydı bunlar. Bu da, diye düşündü, aynı zamanda dünyanın en güzel sokakları oldukları anlamına geliyor.

Questura'ya döndüğünde çalışanların çoğu öğle yemeğindeydi. Bu yüzden Signorina Elettra'nın masasına Mitri'nin kayınbiraderi Alessandro Bonaventura hakkında bilgi toplamasını isteyen bir not bırakmaya karar verdi. Notu yazdıktan sonra, kullandığı kalemi Signorina Elettra'nın masasının üst çekmecesine koyarken, aslında ona bu konuda bir e-posta göndermeyi ne kadar çok istediğini fark etti. Bunun nasıl olacağına, ona bir şey yollamak için ne yapılması gerektiğine dair hiçbir fikri yoktu, ama yine de, onun düşündüğü gibi bir teknoloji Neanderthali olmadığını kanıtlamak için bunu yapmak istiyordu. Vianello bir şeyler öğrenmişti, kendisinin de bil-

gisayar kullanamaması için hiçbir neden yoktu. Sonuçta o bir hukuk mezunuydu, bu da bir şey sayılırdı.

Bilgisayara baktı: Sessizdi, fanı çalışmıyordu ve ekranı simsiyahtı. Ne kadar zor olabilirdi ki? Ama belki de, diye geldi onu kurtaran düşünce, belki de o da Mitri gibi makinelerin nasıl işlediğini bilmektense perde arkasındaki adam olmaya daha uygundu. Bu rahatlatıcı düşünce kafasında tazeyken Questura'dan çıkıp köprüdeki bara gitti ve bir *tramezzino* ile bir kadeh şarap isteyip diğerlerinin öğle yemeğinden dönmesini beklemeye koyuldu.

Saat üçü geçmiş, dörde yaklaşmıştı. Brunetti beraber çalıştığı insanların çalışkanlıklarını sorgulamaktan uzun zaman önce vazgeçmişti, bu yüzden odasında bir saatten fazla sessiz sessiz oturup günlük gazeteleri gözden geçirdi. Hatta günlük falını bile okudu, kısa zaman içinde karşılaşacağı sarışını ve alacağı güzel haberi oldukça merak ediyordu. Böyle bir habere gerçekten ihtiyacı vardı.

Saat dördü biraz geçe telefonu çaldı. Brunetti arayanın Patta olduğunu biliyordu, bu kadar kısa zamanda ne gibi gelişmeler olduğunu merak ediyor olmalıydı. Vice-Questore'nin ne diyeceğini duymak için telefonu açtı.

"Odama gelebilir misiniz, Commissario?" dedi Brunetti'nin amiri. Brunetti kibarca hemen geleceğini söyleyip telefonu kapadı.

Signorina Elettra'nın ceketi sandalyesinin arkasına asılıydı, bilgisayarının ekranında da isimler ve rakamlardan oluşan bir liste görünüyordu, fakat kendisi ortalıklarda yoktu. Brunetti, Patta'nın kapısını çalıp içeri girdi.

Signorina Elettra, Patta'nın masasının önündeki sandalyede oturuyordu, bacaklarını birleştirmişti, dizlerinin üzerinde bir defter duruyordu. Patta'nın son sözüyle birlikte elindeki kalem de havada kalmıştı. "*Avanti*," diye bağırmıştı Patta, bu Brunetti'nin içeri girmesine izin verdiği anlamına geliyordu. Signorina Elettra bunu deftere not etmedi.

Patta, Brunetti'nin gelişini umursamamış gibi davrandı, belli belirsiz başını sallayıp dikkatini tekrar Signorina Elettra'ya çevirdi. "Ve artık bu tür davranışlar istemediğimin... Hayır, şöyle diyelim: 'Bu tür davranışlara müsamaha göstermeyeceğimin...' Sanırım

böyle daha etkili oldu, sizce de öyle değil mi Signorina Elettra?"

"Kesinlikle öyle, Vice-Questore," dedi Signorina Elettra gözlerini yazdıklarından ayırmadan.

"Bu tür davranışlara müsamaha göstermeyeceğimin," diye devam etti Patta, "polis teknelerinin ve araçlarının sürekli olarak görev dışı kullanımına daha fazla izin vermeyeceğimin bilinmesini isterim. Questura'daki pozisyonu ne olursa olsun..." Burada durup normal konuşma tonuyla, "Teknelerin ve otomobillerin hangi rütbelerdeki memurlar tarafından kullanılabildiğine bakıp buraya ekleyebilir misiniz, Signorina?" diye ekledi.

"Tabii ki, Vice-Questore."

"Adamlarımdan biri, polis araçlarından birine ihtiyaç duyduğunda... Ne oldu Signorina?" Patta, Signorina Elettra'nın, son sözleri üzerine durup şaşkınlıkla yüzüne baktığını görünce durakladı.

"Belki, 'adamlarımdan biri' yerine 'memurlardan biri' dersek daha iyi olacak, efendim," dedi Signorina Elettra. Sonra, "Sanki sadece erkeklerin tekne kullanma yetkisi varmış gibi cinsel bir önyargıya yol açmaması için," diye ekledi. Başını eğip defterinin sayfasını çevirdi.

"Tabii ki, tabii ki, eğer bunun daha doğru olduğunu düşünüyorsanız," diye kabullendi Patta. Sonra devam etti: "... Memurlardan biri polis araçlarından birine ihtiyaç duyduğunda, gerekli formları doldurup bu konuda yetkili amirlerden onay almalıdır." Sanki çenesine Mussolini'nki gibi görünmeyi kesmesini söylemiş gibi, Patta'nın yüz ifadesi birden değişip daha az otoriter bir hal aldı. "Eğer bu konuda kimlerin yetkili olduğuna bakıp isimlerini yazının sonuna eklerseniz çok sevinirim."

Signorina Elettra, "Tabii ki, efendim," deyip defterine birkaç kelime daha yazdı. Sonra başını kaldırıp gülümseyerek, "Hepsi bu mu efendim?" dedi.

"Evet, evet," dedi Patta. Brunetti, Signorina Elettra sandalyesinden kalkarken, Patta'nın sanki onun kalkmasına yardım etmek istercesine oturduğu yerde öne doğru eğilişini izledi.

Signorina Elettra kapıdan çıkmadan hemen önce dönüp iki adama da gülümsedi. "Yarın sabaha hazır olur, efendim," dedi.

"Daha önce olamaz mı?" diye sordu Patta.

"Korkarım hayır, efendim. Ondan önce ofisin aylık harcama-

larını hesaplamalıyım." Gülümsemesinde sertlik ve kararlılık vardı.

"Pekâlâ."

Başka bir şey söylemeden, Signorina Elettra odadan çıkıp kapıyı arkasından kapattı.

"Brunetti," dedi Patta girizgâha gerek duymadan, "Mitri davasında ne gelişmeler var?"

"Bugün kayınbiraderiyle konuştum," diye lafa başladı Brunetti, Patta'nın bunu zaten bilip bilmediğini merak ederek. Patta'nın ifadesiz bakışları gelişmelerden habersiz olduğunu gösteriyordu, o yüzden Brunetti devam etti: "Ayrıca geçtiğimiz birkaç yıl içinde buna benzer üç cinayetin daha işlendiğini öğrendim. Hepsi elektrik kablosu olması muhtemel, plastik kaplı bir kablo ile işlenmiş ve Mitri olayında olduğu gibi, hepsinde kurbana arkadan saldırılmış."

"Ne tür cinayetlermiş?" diye sordu Patta, "Mitri'ninkine benziyor mu?"

"Hayır, efendim. Büyük ihtimalle mafya tarafından gerçekleştirilen infazlara benziyorlar."

"Öyleyse," dedi Patta, "bunların Mitri cinayetiyle ilgisi olamaz." Bu ihtimali bir kalemde silip atmıştı. "Bu bir manyağın işi, bir bağnazın işi, cinayet sebebi olarak..." Burada ya konuşmasının ucunu kaçırmış ya da kiminle konuştuğunu fark etmiş olacak ki, birden durdu.

"Ben cinayetler arasında bir bağlantı olması ihtimalini araştırmaktan yanayım, efendim," dedi Brunetti sanki Patta hiçbir şey söylememiş gibi.

"Nerede olmuş bu cinayetler?"

"Biri Palermo'da, biri Reggio Calabria'da, en sonuncusu da Padova'da."

"Ah," diye yüksek sesle iç çekti Patta. Bir süre sessizlikten sonra devam etti: "Eğer cinayetlerin birbirleriyle ilişkileri varsa, bu davaya bizim bakmamız gerekmez, öyle değil mi? Diğer şehirlerdeki polislerin, bizim şehrimizde işlenen cinayeti, diğer cinayetlerin devamı olarak takip etmeleri gerekmez mi?"

"Bu mümkün, efendim." Brunetti aynı şeyin Venedik polisi için de geçerli olduğunu söylemeye gerek duymadı: Onlar da diğer şehirlerdeki cinayetleri takip etmeliydi.

"İyi öyleyse, onları olanlardan haberdar et, hepsini. Cevap aldığında da bana bildir."

Brunetti bunun ne kadar dâhice bir çözüm olduğunu itiraf etmeliydi. Soruşturma elden geçirilmiş, diğer şehirlerdeki polislere devredilmiş, böylece Patta resmi olarak doğru, bürokratik olarak etkili olanı yapmıştı: İşi bir yandaki masaya devretmiş, böylece kendisine düşen görevi yapmıştı. Daha da önemlisi, bu hareketini sorgulamaya kalkan hiç kimse yanlış yaptığını söyleyemeyecekti. Brunetti ayağa kalktı. "Tabii ki, efendim. Bir an önce onlarla bağlantıya geçeceğim."

Patta Brunetti'ye gidebileceğini işaret etmek için kibarca başını salladı. Brunetti gibi dik başlı, çetin bir adamın, söyleneni bu kadar kolay kabul etmesi sık görülen bir şey değildi.

21 Brunetti, Patta'nın odasından çıktığında, Signorina Elettra'yı ceketini giyerken buldu. Cüzdanı ve alışveriş çantası masasının üzerinde yan yana duruyordu, hemen arkalarındaysa paltosu vardı. Brunetti ona yaklaşıp, "Ofis harcamalarından ne haber?" diye sordu.

"Hah," dedi Signorina Elettra gülümseyerek, "her ay aynı zaten. Yazıcıdan çıkarmam beş dakikamı alıyor. Tek yapmam gereken sayfanın başında yazan ayı değiştirmek."

"Kimse bunu kontrol etmiyor mu?" diye sordu Brunetti. Sadece taze çiçeklerin ne kadar tuttuğunu düşünmek bile bunu merak etmeye yeterdi.

"Geçenlerde Vice-Questore baktı," dedi Signorina Elettra paltosuna uzanırken.

Brunetti paltosunu alıp giymesine yardım etti. İkisi de Signorina Elettra'nın daha üç saatlik mesaisi olduğundan bahsetmediler. "Ne dedi?"

"Neden her ay çiçeklere harcanan paranın diğer büro malzemelerinden daha fazla olduğunu sordu."

"Peki ya siz ne dediniz?"

"Özür dileyip rapordaki iki sütunun başlıklarını karıştırdığımı, bir daha aynı hatayı yapmayacağımı söyledim." Eğilip yerde duran çantasını aldı ve deri kayışını omzuna geçirdi.

"Ee?" diye merakla sordu Brunetti.

"Bir daha aynı şey olmadı. Her ay raporu hazırlarken ilk iş, çiçekler için yapılan harcamayla büro malzemeleri harcamalarının yerlerini değiştiriyorum. Patta da böylece artık hiç üzülmüyor." Signorina Elettra –Brunetti'nin Bottega Veneta'ya ait olduğunu fark ettiği– torbasını da alıp kapıya doğru yürüdü.

"Signorina, size verdiğim isimlerle ilgili bir şey var mı?" diye isteksizce sordu Brunetti.

"Sabahleyin, Commissario. Merak etmeyin, bu konuyla ilgileniliyor." Bunu söylerken çenesiyle bilgisayarını işaret etti; tek eli torbasını taşımak, diğer eli de saçını düzeltmekle meşguldü.

"Fakat bilgisayar kapalı," dedi Brunetti.

Signorina Elettra, bir saniyeden çok daha kısa bir süreliğine gözlerini kapadı, fakat Brunetti bunu fark etmişti. "Bana güvenin, Commissario. Sabahleyin." Brunetti'nin tatmin olmadığını görünce ekledi: "Hatırlayın: Ben sizin gözleriniz ve kulaklarınızım, Commissario. Bu konuda bulunabilecek her şey, sabahleyin ilk iş olarak burada olacak."

Odanın kapısı açık olmasına rağmen Brunetti, Signorina Elettra'nın sağ salim geçeceğinden emin olmak istermişçesine kapının yanına gitti.

"Arrivederci, Signorina. E grazie."

Signorina Elettra bir gülümsemeyle birlikte gözden kayboldu.

Brunetti bir süre daha orada dikilip günün geri kalan kısmında ne yapacağını düşündü. Signorina Elettra'da bulunan doğal cesarete sahip olmadığı için odasına çıktı. Masasının üzerinde, Kont Orazio Falier'in kendisiyle görüşmek istediğine dair karalanmış bir not vardı.

"Ben Guido," dedi Kont'un sesini duyduğunda.

"Aradığına sevindim. Konuşabiir miyiz?"

"Paola hakkında mı?" diye sordu Brunetti.

"Hayır. İlgilenmemi istediğin diğer konu hakkında. Birlikte ça-

lıştığım bir bankacıyla konuştum, yaklaşık bir sene öncesine kadar Mitri'nin yurtdışındaki hesaplarından birinde çok hareketlilik olduğunu söyledi." Brunetti bir şey söyleyemeden Kont devam etti: "Toplam beş milyon franklık bir hareketten bahsetti."

"Frank mı?" dedi Brunetti. "İsviçre Frangı mı?"

"Hayır, Fransız Frangı," dedi Kont, Fransız Frangı'nı, Litvanya parasıyla bir tutan bir tonda.

Brunetti, kayınpederinin bu bilgiyi nereden veya nasıl elde ettiğini sormayacak ve doğruluğuna sonuna kadar güvenecek kadar akıllıydı. "Tek hesap bu muymuş?"

"Bir tek bunun hakkında bilgi bulabildim," diye cevapladı Kont. "Ancak birkaç kişiyle daha konuştum, hafta içinde sana daha fazla bilgi verebilirim."

"Konuştuğunuz bankacı, bu paranın nereden geldiğini söyledi mi?"

"Paranın geldiği birkaç ülke saymıştı. Bir dakika beklersen bunları sana söyleyebilirim, bir yerlere not etmiştim." Brunetti, telefonun masaya bırakıldığını duydu, önüne boş bir kâğıt çekti. Uzaklaşan, sonra tekrar yaklaşan ayak sesleri duydu. "İşte burada," dedi Kont, "Nijerya, Mısır, Kenya, Bangladeş, Sri Lanka ve Fildişi Sahili." Uzun bir sessizlikten sonra devam etti: "Paranın nereden gelebileceğini düşündüm: Uyuşturucu, silah, kadın... Ancak hepsinde bir mantıksızlık vardı, her seferinde, ülkelerden birinde diğerlerine uymayan bir şey çıktı."

"Hepsi çok fakir ülkeler, bu ortak noktalarından biri," dedi Brunetti.

"Kesinlikle. Ancak para buralardan geliyor. Başka yerlerden, bazı Avrupa ülkelerinden ve Brezilya'dan gelen paralar da var, fakat bunlar az önce saydıklarımın yanında çok küçük meblağlar. Bir de bu ülkelerden gelen paraların hepsi yerel para birimlerinde gelmiş, sonra bir kısmı, her seferinde dolar olmak suretiyle geri gönderilmiş."

"Aynı ülkelere mi gönderiliyormuş?"

"Evet."

"Ne kadarı geri gönderiliyormuş?"

"Bilemiyorum." Brunetti'nin bir şey sormasına fırsat vermeden Kont devam etti: "Bana bütün söylediği bunlardan ibaretti. Bana

olan borcu bu kadardı."

Brunetti anlıyordu. Daha fazla öğrenemeyecekti, sormaya devam etmenin bir anlamı yoktu. "Teşekkür ederim," dedi.

"Sence bunun ne anlamı olabilir?"

"Bilemiyorum. Üzerinde biraz düşünmem gerekecek." Kont'tan bir konuda daha yardım istemeye karar verdi. "Bir de bulmam gereken biri var."

"Kim?"

"Palmieri adında bir adam, profesyonel bir katil ya da buna oldukça yakın bir şey."

"Bunun Paola'yla ne ilgisi var?" diye sordu Kont.

"Mitri cinayetiyle bir ilgisi olabilir."

"Palmieri mi demiştin?"

"Evet, Ruggiero. Sanırım aslen Portogruaro'lu. Ancak öğrendiğime göre en son Padova'daymış. Niye sordunuz?"

"Çok fazla insan tanıyorum, Guido. Ne öğrenebileceğime bir bakarım."

Bir anlığına Brunetti, Kont'a dikkatli olmasını söylemeyi düşündü, ancak dikkatli olmayı hayatının düsturlarından biri kabul etmemiş birisi, şu anda Kont'un bulunduğu yerde olamazdı.

"Dün Paola'yla konuştum," dedi Falier. "İyiye benziyordu."

"Evet," dedi Brunetti. Sonra bunun ne kadar yavan bir yorum olduğunu fark edip ekledi: "Eğer şüphelerimde haklıysam, Paola'nın Mitri'nin ölümüyle hiçbir alakası olmadığını söyleyebilirim."

"Tabii ki Mitri'nin ölümüyle hiçbir alakası yoktu," diye geldi cevap aniden, "O gece seninle beraberdi."

Brunetti ilk tepkisini bastırıp sakin konuşmaya çalıştı: "Demek istediğim Paola'nın onu öldürmeye niyet etmiş olması değil; birinin Mitri'yi öldürmeye karar vermesine sebep olması ihtimalinden bahsediyorum."

Kont, "Öyle bile olmuş olsa..." diye lafa başladı, sonra varsayımlara dayanan bu tartışmayı anlamsız bulup cümlesini sürdürmekten vazgeçti. Her zamanki ses tonuna dönüp, "Ben olsam Mitri'nin o ülkelerde ne işler karıştırdığını bulmaya çalışırdım," dedi.

"Ben de öyle yapacağım." Brunetti kibarca veda edip telefonu kapadı.

Kenya, Mısır ve Sri Lanka, ülke çapında sayısız cinayetlere sebep olan şiddet dalgalarından mustaripti; ancak Brunetti'nin okuduğu kadarıyla bunların hiçbir ortak noktası yoktu. Cinayetleri işleyen grupların hepsinin değişik amaçları vardı. Sebep hammaddeler olabilir miydi? Brunetti, doymak bilmez Batı'nın, bu ülkelerden ne isteyebileceğini bilemiyordu.

Saatine baktı, altıyı geçiyordu. Bütün gün çalışan bir *commissario*, özellikle halen resmi olarak idari izinde gözüküyorsa, artık eve gidebilirdi.

Yol boyunca bu konu üzerinde düşünüp durdu, hatta bir ara, ülkelerin isimlerinin yazılı olduğu listeyi cebinden çıkarıp bir kez daha inceledi. Antico Dolo'ya gidip bir kadeh beyaz şarapla birlikte iki mürekkepbalığı yedi, ancak kafası öylesine doluydu ki yiyip içtiklerinin tadına doğru dürüst varamamıştı.

Saat yedi olmadan eve vardı, kimsecikler yoktu. Paola'nın çalışma odasına gidip kitaplıktan dünya atlasını çıkardı. Eski, yıpranmış koltuğa oturup kitabı kucağına aldı ve değişik bölgelerin rengârenk haritalarını incelemeye başladı. Koltuğun ucuna doğru kayıp başını arkaya yasladı.

Yarım saat sonra Paola onu bu pozisyonda, derin bir uykuda buldu. Brunetti'ye iki kez adıyla seslendi, ancak yanına gidip koltuğa oturana kadar onu uyandıramadı.

Gün içinde uyumak Brunetti'nin kendisini sersem hissetmesine sebep oluyor, ağzında da garip bir tat bırakıyordu.

"Bu da ne?" dedi Paola onu kulağından öpüp, elinde tuttuğu kitabı işaret ederek.

"Sri Lanka. Bunlar da Bangladeş, Mısır, Kenya, Fildişi Sahili ve Nijerya," dedi sayfaları tek tek çevirirken.

"Dur tahmin edeyim – ikinci balayımız için dünyanın fakir başkentlerine bir gezi planlıyorsun?" dedi Paola gülümseyerek. Brunetti'nin de gülümsediğini görünce devam etti: "Ben de Cömert Leydi olacağım, sürekli yanımda taşıdığım keselerden fakir insanlara para dağıtacağım, değil mi?"

"Bu ilginç," dedi Brunetti elindeki kitabı kapayıp dizlerinin üzerine koyarken. "Senin de, bu ülkelerden bahsedince aklına ilk gelen şey, fakirlik."

"Bir de bu ülkelerin çoğunda var olan toplumsal huzursuzluk."

Bir süre duraklayıp sonra devam etti: "Bir de ucuz Imodium."

"Ha?"

"Mısır'a gittiğimizde Imodium'a ihtiyacımız olmuştu, hatırlıyor musun?"

Bruneti on yıl önce Mısır'a gidişlerini hatırlıyordu, ikisi de ishal olmuş, iki gün boyunca yoğurt, pirinç ve Imodium'la beslenmişlerdi. "Evet," diye cevapladı. Hayal meyal hatırlıyordu.

"Ne bir reçete istemişler, ne herhangi bir şey sormuşlardı, üstelik inanılmaz ucuz, ucuz, ucuzdu. Yanımda nevrotik arkadaşlarımın kullandığı ilaçların listesi olsaydı beş yıllık yılbaşı alışverişimi oradan yapabilirdim." Brunetti'nin bu şakadan çok fazla hoşlanmadığını görünce ilgisini tekrar atlasa çevirdi. "Ee, ne olmuş bu ülkelere?"

"Mitri'ye bu ülkelerden yüksek miktarlarda para geliyormuş. Ya da şirketlerine. Tam olarak bilemiyorum, çünkü paranın hepsi İsviçre'ye gitmiş."

Paola, "Er ya da geç bütün paraların gideceği yer orası değil mi?" deyip sıkıntıyla iç çekti.

Brunetti başını sallayıp bu ülkelerle ilgili düşüncelerin hepsini kafasından attı. Atlası yanına, koltuğa bıraktı. "Çocuklar nerede?" diye sordu.

"Annemlerdeler, akşam yemeği için."

"O zaman biz de dışarı çıkalım mı?" diye sordu Brunetti.

"Benimle dışarı çıkmak, benimle birlikte görülmek istiyor musun?" dedi Paola garip bir tonla.

Brunetti, Paola'nın ciddi olup olmadığından emin olmadığı için, "Evet," diye cevap verdi.

"Nereye gidelim?"

"Nereye istersen."

Paola arkasına yaslanıp bacaklarını uzattı, Brunetti'ninkilerin yanında kısa kalıyorlardı. "Çok uzağa gitmek istemiyorum. Due Colonne'de pizza yemeye ne dersin?"

"Çocuklar ne zaman dönecekler?" dedi Brunetti, elini Paola'nınkinin üzerine koyarak.

"Ondan önce gelmezler herhalde," dedi Paola saatine bakarak.

"Güzel," deyip Paola'nın elini dudaklarına götürdü.

22 Brunetti ne ertesi gün ne de ondan sonraki gün Palmieri hakkında bir şey öğrenebildi. *Il Gazzettino*'da Mitri davasında gelişme olmadığına dair bir makale yayımlanmıştı, fakat Paola'nın bahsi geçmiyordu. Brunetti bundan, kayınpederinin gerçekten de tanıdığı insanlarla konuştuğu sonucunu çıkardı. Ülke genelindeki gazeteler de, benzer biçimde, konu hakkında sessiz kalıyordu; Milano'daki bir hastanenin oksijen odasında on bir kişi yanarak ölmüştü; ülkenin sağlık sistemine yönelik eleştiriler, Mitri cinayetinin pabucunu dama atmıştı.

Signorina Elettra sözünü aynen tutup, Sandro Bonaventura hakkında üç sayfalık bir rapor hazırlamıştı. Adamla karısının iki çocukları vardı, ikisi de üniversitede okuyorlardı; ayrıca Padova'da bir evleri, Castelfranco Veneto'da da bir apartman daireleri vardı. Buradaki fabrika, Interfar, Bonaventura'nın söylediği gibi kız kardeşi adına kayıtlıydı. Fabrika bir buçuk sene önce satın alınmış, bu iş için gereken para, Mitri'nin Venedik'teki hesaplarından birinden yüklü miktarda para çekmesinin hemen ertesi gününde ödenmişti.

Bonaventura, kız kardeşi üzerine kayıtlı olan fabrikada müdürlüğe başlamadan önce, Mitri'nin sahip olduğu fabrikalardan birinde müdürmüş. Bu kadar: Orta sınıf bir başarının *urtext*'i.

Üçüncü gün, Campo San Polo'daki postaneyi soymaya çalışan bir adam yakalandı. Beş saatlik bir sorgulamadan sonra, Campo San Luca'daki banka soygununda da parmağı olduğunu itiraf etti. Iacovantuono'nun fotoğrafını ilk gördüğünde teşhis ettiği, daha sonra, karısının ölümünün ardından tanıyamadığı adam buydu. Brunetti, sorgulama sırasında aşağı inip, tekyönlü camın arkasından adamı izledi. Kısa boylu ve tıknaz biriydi, kahverengi saçları seyrelmeye başlamıştı; Iacovantuono'nun ikinci seferde tarif ettiği adam kızıl saçlıydı ve en az yirmi kilo zayıftı.

Brunetti yukarı, odasına çıkıp Treviso'dan Negri'yi aradı. Negri, Signora Iacovantuono'nun ölümünü araştırıyordu – aslında dava olmayan bir dava. Brunetti ona, banka soygunuyla ilgili birini tutukladıklarını ve bu kişinin Iacovantuono'nun ikinci seferde tarif ettiği kişiye hiç benzemediğini söyledi.

Bu bilgiyi verdikten sonra, "Iacovantuono ne yapıyor?" diye sordu.

"İşe gidiyor, eve gelip çocuklarını besliyor, iki günde bir de me-

zarlığa gidip karısının mezarına çiçek bırakıyor," diye cevapladı Negri.

"Başka bir kadın var mı?"

"Henüz yok,"

"Eğer katil oysa, işini biliyormuş," dedi Brunetti.

"Konuştuğumuzda onu çok ikna edici buldum. Hatta karısının ölümünden bir gün sonra Iacovantuono'ları korumaları, eve göz kulak olmaları için bir ekip yolladım."

"Bir şey görmüşler mi?"

"Hayır."

"Bir şey çıkarsa beni haberdar et," dedi Brunetti.

"Pek bir şey çıkacak gibi değil galiba, değil mi?"

"Öyle görünüyor."

Birisi yalan söylediğinde ya da bir şeyler sakladığında Brunetti genellikle içgüdüsel olarak bunu hissederdi, ancak Iacovantuono konusunda hiçbir şey hissetmiyordu. İçinde ne bir rahatsızlık ne de şüphe vardı. Kendisini hangisinin doğru olduğunu merak ederken buldu: Haklı çıkmak mı istiyordu, yoksa katilin küçük pizza aşçısı olmasını mı?

Eli hâlâ ahizenin üzerindeyken telefon çaldı. Düşüncelerinden uzaklaşıp telefonu açtı.

"Guido, ben della Corte."

Brunetti'nin beyni aniden Padova, Mitri ve Palmieri ile ilgili düşüncelerle doldu. Heyecanlanmıştı, kibarlığı bir kenara bırakıp, "Ne oldu?" dedi. Iacovantuono olayı aklından tamamen çıkıvermişti.

"Onu bulmuş olabiliriz."

"Palmieri'yi mi?"

"Evet."

"Nerede?"

"Buranın kuzeyinde. Görünüşe göre bir kamyonla hareket ediyor."

"Bir kamyonla mı?" diye tekrar etti Brunetti sersemce. Dört kişiyi öldürmüş olması muhtemel birinin kamyon kullanıyor olması ona saçma gelmişti.

"Farklı bir isim kullanıyor. Michele de Luca."

"Onu nasıl buldunuz?"

"Uyuşturucu işi içindeki bağlantılarımızdan biri, Palmieri'nin yerini adamlarından öğrenmiş. Fakat gerçekten o olduğundan emin değildi, bu yüzden bizden birini gönderdik. O da Palmieri'yi gayet açık bir biçimde teşhis etti."

"Palmieri'nin onu fark etmiş olma olasılığı var mı?"

"Yok, bu en iyi adamlarımızdan biridir." Bir süreliğine ikisi de konuşmadı, sonra della Corte sordu: "Tutuklayalım mı?"

"Bunun pek kolay olacağını sanmıyorum."

"Nerede oturduğunu biliyoruz. Onu geceleyin yakalayabiliriz."

"Şu anda nerede?"

"Castelfranco Veneto'da. Interfar adında bir ecza fabrikasına mal götürüyor."

"Oraya geliyorum. Onu yakalayacağız. Bu gece."

Palmieri'nin evine düzenlenecek baskına katılabilmek için Paola'ya yalan söylemek zorunda kalmıştı. Öğle yemeğinde ona, Castelfranco'da bir şüpheli yakalandığını ve gidip onunla konuşmak istediğini söyledi. Paola bunun neden bütün gece süreceğini sorduğunda, şüphelinin geç saatte getirileceğini ve saat ondan sonra dönüş için tren olmadığını anlattı. İşin aslı, o akşam Venedik'ten hiçbir yere tren kalkmıyordu. Havaalanında çalışan hava trafiği görevlileri o akşam greve başlamış, bütün inişler Bologna veya Trieste'ye yönlendirilmek zorunda kalınmıştı. Demiryolları mühendisleri birliği de bunu fırsat bilip, istekleri kabul edilinceye kadar sürecek bir greve girmişlerdi. Bu yüzden Venedik'e yapılan tüm demiryolu seferleri iptal edilmişti.

"Merkezden bir araba alıp git öyleyse."

"Sadece Padova'ya kadar gidiyorum, Patta arabaya izin vermez."

"Yani oraya gitmeni istemiyor, öyle mi?" dedi Paola, aralarında duran tabak ve yemek artıklarının üzerinden Brunetti'ye bakarak. Çocuklar çoktan odalarına çekilmişlerdi, bu yüzden açıkça konuşabiliyorlardı. "Yoksa gittiğini bilmiyor mu?"

"Bir bakıma öyle," dedi Brunetti. Meyve sepetinden bir elma alıp soymaya başladı. "Elma güzelmiş," dedi ilk dilimi ağzına atarken.

"Lafı değiştirme, Guido. Şunu doğru dürüst anlat."

"Sorgulama uzun sürebilir, bu yüzden ne zaman dönebileceğimi tam olarak bilemiyorum."

"Yani şimdi bu adamı sırf sen sorgulayasın diye yakalayıp getireceklermiş, öyle mi?" dedi Paola şüpheyle.

"Mitri hakkında soracağım bazı şeyler var," dedi Brunetti. Bunun bir yalan olduğu söylenemezdi, ancak gerçeği olduğu gibi yansıtmıyordu.

"Cinayeti bu adam mı işlemiş?" diye üstüne gitti Paola.

"Olabilir. En az üç cinayetten daha aranıyor, sorgulama için."

"Sorgulama mı? Bu ne demek oluyor?"

Brunetti dosyaları okumuştu, ikinci kurbanın öldürüldüğü gece onu gören bir tanık vardı. Sonra bir de Narduzzi ile olan kavga. Şimdi de ecza fabrikası için kamyonla nakliyat. Castelfranco'ya. Bonaventura'nın fabrikasına. "Yani bir ilişkisi olabilir."

"Anladım," dedi Paola, Brunetti'nin ses tonundan daha fazla açıklamak istemediğini anlamıştı. "Yarın sabah dönüyorsun o zaman değil mi?"

"Evet."

"Saat kaçta gideceksin?" dedi Paola, birden her şeyi kabullenmiş gibiydi.

"Sekizde."

"Questura'ya uğrayacak mısın?"

"Evet." Adamın resmi olarak tutuklanıp tutuklanmadığını öğrenmesi gerektiğiyle ilgili bir şeyler daha söyleyecekti ki vazgeçti. Yalan söylemek hiç hoşuna gitmiyordu, yine de bunun kendisini tehlikeye atacağını söyleyip Paola'yı meraklandırmaktan daha iyi olduğunu düşünüyordu. Gerçeği anlatsaydı, Paola'nın kendisine, hem yaşının hem de rütbesinin böyle bir işe girmesini önleyeceğini söyleyeceğini biliyordu.

O gece herhangi bir yerde uyuyabilip uyuyamayacağını bilmiyordu, yine de yatak odasına gidip kendisine küçük bir çanta hazırladı. Kont Orazio'nun düğün hediyesi olarak verdiği ceviz ağacından yapılma *armadio*'nun sol kapağını açıp anahtarlarını çıkardı. Anahtarların birisiyle çekmeceyi, diğeriyle de kare şeklinde metal bir kutuyu açtı. Tabancasını ve kılıfını çıkarıp cebine koydu. Sonra kutuyu eski yerine koyup çekmeceyi kapadı ve kilitledi.

İlyada'yı düşündü sonra, Hektor'la savaşmaya giden Akhilleus'un zırh kuşanmasını düşündü: Sağlam bir kalkan, belden aşağısını kaplayan zırh, mızrak, kılıç ve miğfer. Paola'nın portatif penis olarak nitelendirdiği bu tabanca, şimdi kalçasının üstünde duran bu metal parçası, ne kadar bayağı, ne kadar aşağılık bir nesneydi. Akhilleus'tan miras, zafer ve mertlik kavramları barutun bulunmasıyla nasıl da çarçabuk kaybolmuştu. Kapıda durup kendi kendisine dikkat etmesini söyledi: İş için Castelfranco'ya gidiyordu ve karısına veda etmek zorundaydı.

Della Corte'yi görmeyeli yıllar geçmiş olmasına rağmen Padova'daki Questura'ya girdiği anda onu tanıdı: Karanlık gözleri ve düzensiz bıyığı hiç değişmemişti.

Brunetti ona seslendi, adının söylendiğini duyan polis dönüp Brunetti'ye baktı. "Guido," deyip hızlı adımlarla ona yaklaştı. "Seni tekrar görmek ne güzel."

Son birkaç yıldır neler yaptıklarından bahsederek della Corte'nin odasına doğru ilerlediler. Geçmiş olaylarla ilgili konuşmaları odada, kahve eşliğinde devam etti. Sonra bu konuyu kapatıp o geceki planlarını tartışmaya başladılar. Della Corte, saat onda Padova'dan ayrılıp on bir gibi Castelfranco'ya varacaklarını, orada Palmieri olayı hakkında bilgilendirilen ve kendilerinin de operasyona katılmaları konusunda ısrar eden yerel polisle buluşacaklarını anlattı.

Saat on bir olmadan birkaç dakika önce Castelfranco'ya vardıklarında onları Commissario Bonino ile deri ceket ve kot pantolon giyen iki memur karşıladı. Palmieri'nin oturduğu apartmanı ve etrafındaki binaları gösteren oldukça ayrıntılı bir harita hazırlamışlardı: Evin arkasındaki otoparktaki boş alanlar, binadaki tüm kapılar ve hatta Palmieri'nin dairesinin bir krokisi bile vardı.

"Bunu nereden buldunuz?" diye sordu Brunetti polisleri takdir ettiğini belli eden bir ses tonuyla.

Bonino başıyla yanındaki polislerin genç olanına işaret etti. "Bina sadece birkaç yıl önce yapılmış," diye açıklamaya başladı, "bu yüzden planların *ufficio catasto*'da* bulunması gerektiğini düşün-

* (İt.) Kadastro dairesi. (y.h.n.)

düm ve bu akşam oraya gidip ikinci katın krokisini istedim. Palmieri üçüncü katta, yine de planlar aynı." Konuşmayı kesip elindeki haritaya baktı, herkesin bakışları tekrar haritaya döndü.

Oldukça basit bir iş olacak gibi görünüyordu, alçak bir merdivenle binanın içine, bir koridora çıkılıyordu, Palmieri'nin dairesi koridorun sonundaydı. Tek yapmaları gereken, biri merdivenlerin dibine gelecek şekilde iki kişiyi pencerelerin altına yerleştirmekti, bunun dışında iki kişi koridoru tutacak, iki kişi de içeri girecekti. Brunetti yedi kişinin çok fazla olduğunu söyleyecekti ki Palmieri'nin dört kişinin katili olabileceğini hatırlayıp vazgeçti.

İki araba binanın birkaç yüz metre uzağında durdu, adamların hepsi arabalardan indiler. Kot pantolonlu iki polis, tutuklamayı gerçekleştirecek olan Brunetti ve della Corte ile birlikte apartmana girecekti. Bonino merdivenleri tutacağını söylemişti, böylece Padova'lı diğer polis ile birlikte, biri apartmanın girişini, diğeri de arkasını görebilecek şekilde, binayla sokak arasında bulunan koca gövdeli çam ağaçlarının altındaki yerlerini aldılar.

Brunetti, della Corte ve diğer iki polis merdivenleri çıktılar. Yukarı vardıklarında ayrıldılar. Kot pantolonlu memurlar apartmanın girişinde duruyorlardı, içlerinden biri ayağıyla kapının kapanmasını engelliyordu.

Brunetti ve della Corte, Palmieri'nin kapısına doğru ilerlediler. Brunetti sessizce kapıyı yokladı, kilitliydi. Della Corte kapıyı iki kez yavaşça tıklattı. Sessizlik. Kapıya, bu sefer daha sert biçimde, bir kez daha vurdu. Sonra, "Ruggiero, benim," diye seslendi. "Beni sana haber vermem için yolladılar. Dışarı çıkmalısın. Polis buraya gelmek üzere."

İçeride bir şeyler düşüp kırıldı, büyük ihtimalle bir fenerdi bu. Ancak kapının altından hiç ışık sızmıyordu. Della Corte kapıya bir kez daha sertçe vurdu. "Ruggeiro, *per l'amor di Dio*, oradan çıkmalısın. Hadi."

Bir kez daha içeriden sesler duyuldu; bir şey daha yere düşmüştü, fakat bu sefer ağır bir nesneye benziyordu, bir masa veya sandalye belki. Sonra aşağıdan, büyük ihtimalle oradaki iki polisten gelen haykırışlar duydular. Bunun üzerine Brunetti ve della Corte sırtlarını duvara verip kapıdan uzaklaştılar.

Saniyeler geçmemişti ki dairenin kalın ahşap kapısında bir de-

lik açıldı, hemen arkasından iki ve sonra iki tane daha. Brunetti yüzünde bir yanma hissetti, önüne baktığında paltosunun önüne sıçrayan iki damla kan gördü. İki genç polis o anda ellerinde silahlarıyla kapının önünde belirdiler, çömelmişlerdi. İçlerinden biri bir yılanbalığı gibi sırtüstü yere yatıp bacaklarını karnına çekti ve bir piston gibi aniden, kapının pervazla birleştiği yere iki ayağıyla vurdu. Kapının ahşabı esnedi ve ikinci vuruşta kırıldı. Savrularak açılan kapı daha içerideki duvara çarpmadan yerdeki polis bir top gibi yuvarlanarak odaya girdi.

Brunetti iki el silah sesi duyduğunda silahını ancak doğrultabilmişti ki arkasından bir el daha ateş edildi. Sonra her şey duruldu. Birkaç saniye böyle geçti, sonra adamlardan birinin sesi duyuldu: "Tamamdır, içeri gelebilirsiniz."

Brunetti kapıdan içeri süzülürken della Corte hemen arkasından geliyordu. Polis devrilmiş bir koltuğun arkasında çömelmiş duruyordu, silahı hâlâ elindeydi. Kapı aralığından sızan ışık yerde yatan adamın yüzünü aydınlatıyordu; Brunetti, Ruggeiro Palmieri'yi tanıdı. Bir kolu kapıya doğru uzanmış yatıyordu, parmakları kapıyı ve bir zamanlar arkasında uzanan özgürlüğü işaret ediyor gibiydi. Diğer kolu kıvrılıp altında kalmıştı. Sol kulağının olması gereken yerde kırmızı bir delik görünüyordu. Polisin silahından çıkıp kafasına isabet eden ikinci mermi buradan çıkmış olmalıydı.

23

Brunetti çok uzun zamandır bu mesleğin içindeydi ve planlandığı gibi yürümeyen çok fazla olay görmüştü; bu yüzden tam olarak neler olduğunu veya başka bir plan uygulansa neler olabileceğini düşünerek zaman harcamak istemiyordu. Ancak diğerleri ondan gençti ve hataların insana çok az şey öğrettiğini henüz öğrenmemişlerdi, bu yüzden adli tıp ekibi gelene kadar Brunetti, söylenenleri çok ciddiye almadan ve genellikle karşı fikir belirtmeden onları dinledi.

Bir ara, Palmieri'yi vuran polis memurunun yere yatıp apartman dairesine girişini tekrar canlandırdığı bir anda, Brunetti banyoya

gitti. Mendilini çıkarıp soğuk suyla ıslattı, sonra mermilerle parçalanan kapıdan fırlayan bir kıymık parçasıyla kesilen yanağını temizledi. Yanağında gömlek düğmesi büyüklüğünde bir kesik vardı. Mendilini elinden bırakmadan küçük ecza dolabını açtı, bir parça sargı bezi veya kanamayı durduracak herhangi bir şeyler arıyordu. Dolap ağzına kadar doluydu, fakat sargı bezinden eser yoktu.

Misafirlerin tuvaletlere girdiklerinde ecza dolaplarını karıştırdıkları söylenir; Brunetti daha önce böyle bir şey yapmamıştı. Gördüğü şey onu oldukça şaşırttı, dolabın üç gözüne dizilmiş, değişik paketlerde ve değişik boylarda en az elli kutu ve şişede her türden ilaç vardı. Ancak hepsinin üzerinde Sağlık Bakanlığı'na ait dokuz haneli rakamın yazılı olduğu etiketler bulunuyordu. Ne var ki hiç bandaj yoktu. Dolabı kapatıp Palmieri'nin yerde yattığı odaya geri döndü.

Brunetti banyodayken diğer polisler de gelmişti, hepsi birden kapıda toplanmış, çatışma anını yeniden canlandırıyorlardı. Daha önce izledikleri bir aksiyon filmini tekrar izliyormuş gibi bir tavırları vardı ki bu Brunetti'yi rahatsız etti. Daha yaşlı olanlar odanın çeşitli köşelerinde sessizce duruyorlardı. Brunetti della Corte'nin yanına gitti. "Daireyi araştırmaya başlayabilir miyiz?"

"Olay yeri araştırma ekibi gelene kadar olmaz sanırım."

Brunetti başını salladı. Pek bir şey fark etmeyecekti zaten. Sadece biraz zaman kaybedeceklerdi, ama nasıl olsa önlerinde bütün bir gece vardı. Yine de cesedin bir an önce götürülmesi için ekibin çabuk gelmesini diliyordu. Cesede bakmamaya çalşıyordu, ancak zaman geçtikçe ve genç adamların maceralarını tekrar tekrar anlatmaları bittikten sonra bu gittikçe zorlaşıyordu. Brunetti pencereye doğru yürümeye başlamıştı ki merdivenlerden gelen ayak seslerini duyup o tarafa döndü. Gelenler tanıdık üniformalar içindeki adamlardı: Teknisyenler, fotoğrafçılar, vahşi ölümün yardakçıları.

Pencereye dönüp otoparkta duran ve gecenin geç saatine rağmen yoldan geçen arabaları izledi. İçinden Paola'yı aramak geldi ama Paola'nın kendisinin şu anda küçük bir otel odasında huzur içinde uyuduğunu düşünüyor olduğunu hatırlayıp, aramaktan vazgeçti. Ne fotoğrafçının flaşı arka arkaya patladığında ne de *medico legale** olduğunu tahmin ettiği adam içeri girdiğinde arkasına dö-

* (İt.) Adli tabip. (y.h.n.)

nüp baktı. Orada ortaya çıkarılmayı bekleyen herhangi bir sır yoktu.

Ancak morgdan gelen beyaz ceketli iki adamın homurdanmalarını ve kapı pervazına çarpan sedyelerinin sesini duyduğunda arkasını dönüp baktı. Della Corte ile konuşmakta olan Bonino'nun yanına gitti ve "Başlayabilir miyiz?" diye sordu.

Bonino başını salladı. "Tabii ki. Cesedin üzerinden çıkan tek şey bir cüzdan. İçinde yeni basılan beş yüz bin liretlik banknotlardan oluşan yirmi milyondan fazla para var." Brunetti bir şey söyleyemeden devam etti: "Parmak izi teşhisi için laboratuvara gönderildi."

"Güzel," dedi Brunetti, sonra della Corte'ye dönüp, "Yatak odasından başlayalım mı?" diye sordu.

Della Corte başını salladı. İki adam evin geri kalanını yerel polise bırakıp diğer odaya geçtiler.

Daha önce birlikte araştırma yapmamış olmalarına rağmen, sanki işbölümü yapmışlar gibi, della Corte gardıroba gidip ceketlerin ve pantolonların ceplerini aramaya başladı.

Brunetti işe elbise dolabından başladı. Dolabın her yerini kaplayan parmak izi tozunu görünce eldiven takmaktan vazgeçti. İlk çekmeceyi açtı ve Palmieri'nin tüm eşyalarının özenle katlanıp yerleştirilmiş olduğunu görünce şaşırdı, ardından da neden bir katilin eşyalarının dağınık olmasını beklediğini merak etti. İç çamaşırları iki gruba ayrılmıştı, çoraplar iç içe sokulmuş, görünüşe göre renklerine göre gruplandırılmıştı.

İkinci çekmecede süveterler ve jimnastik giysileri duruyordu. En alttaki ise boştu. Brunetti çekmeceyi ayağıyla ittirip kapadı ve della Corte'ye döndü. Gardıropta üç beş parça giysi vardı: Bir parka, birkaç ceket ve kuru temizleyiciden yeni gelmişe benzeyen, şeffaf plastik torbalar içinde pantolonlar.

Elbise dolabının üzerinde işlemeli ahşap bir kutu duruyordu, kapağı kapalıydı. Brunetti kapağı açtığı anda, teknisyenlerin serptiği parmak izi tozu, gri renkli ufak bir duman bulutu olup havalandı. Kutunun içinde birkaç parça kâğıt vardı. Brunetti onları çıkarıp dolabın üzerine koydu.

Yavaş yavaş kâğıtları gözden geçirmeye başladı, baktıklarını kenara koyuyordu. Elektrik ve doğalgaz faturaları buldu, hepsi

Michele de Luca adına kayıtlıydı. Telefon faturası yoktu, ama bunun sebebi de ahşap kutunun yanında duran *telefonino*'yla açıklanıyordu.

Kutunun en dibinde R.P. adına yazılmış bir zarf buldu: Zarfın üstü dikkatle yırtılarak açılmıştı, sanki elden ele dolaşmış gibi grileşmişti. Zarfın içinde güzel bir el yazısıyla açık mavi kâğıda yazılmış, beş yıl öncesinin tarihini taşıyan bir not buldu. "Yarın saat sekizde seninle lokantada buluşacağız. O zamana kadar dakikaların ne kadar yavaş geçtiğini bana kalbim söyleyecek." Mektup bir M. harfiyle imzalanmıştı. Maria mı? diye düşündü Brunetti. Mariella mı? Monica mı?

Mektubu katlayıp zarfın içine, zarfı da faturaların üzerine koydu. Kutuda başka bir şey yoktu.

Dönüp della Corte'ye baktı. "Bir şeyler bulabildin mi?"

Della Corte gözlerini dolaptan Brunetti'ye çevirdi. Elinde tuttuğu koca anahtarlığı kaldırdı. "Sadece bunlar," dedi, "İkisi de araba anahtarı."

"Kamyon anahtarı olabilir mi?" dedi Brunetti.

Della Corte başını salladı. "Dışarı çıkıp otoparka bir bakalım," dedi.

Salon boştu. Brunetti mutfağın kapısında iki adam fark etti, buzdolabının ve dolapların kapıları açıktı. Banyodan da ışık ve sesler geliyordu fakat Brunetti orada bir şey bulabileceklerini sanmıyordu.

Della Corte'yle birlikte evden çıkıp otoparka indiler. Dönüp apartmana baktıklarında dairelerin çoğunun ışıklarının yandığını fark ettiler. Tam o sırada Palmieri'nin bir üst katındaki dairenin penceresi açıldı, adamın biri başını çıkarıp onlara doğru bağırdı: "Neler oluyor?"

"Polis," diye bağırdı della Corte. "Her şey yolunda."

Bir an için Brunetti penceredeki adamın başka şeyler sorup sormayacağını, silah sesleri konusunda açıklama isteyip istemeyeceğini merak etti. Ancak İtalyanların otoriteye karşı korkusu her zamanki gibi kendisini gösterdi ve adam içeri girip penceresini kapadı.

Binanın arkasında park etmiş duran beş araba ve iki kamyon vardı. Della Corte ilk kamyondan işe başladı, üstü kapalı gri bir

kamyondu. Yan tarafında bir oyuncak dükkânının ismi ve hemen altında tahta bir ata binmiş bir oyuncak ayı resmi vardı. Anahtarların hiçbiri uymadı. İki park yeri ötede gri renkli, üzerinde herhangi bir yazı bulunmayan Iveco marka bir kamyon duruyordu. Anahtarlar ne bu kamyona ne de otoparktaki diğer arabalara uydu.

Apartmana dönmeye hazırlanıyorlardı ki ikisi birden, otoparkın uzak köşesinde yan yana duran birkaç garaj kapısı fark ettiler. İlk üç kapıda bütün anahtarları denemek oldukça vakitlerini aldı, sonunda içlerinden biri dördüncü kapının kilidine uydu.

Kapıyı açıp içerideki beyaz kamyonu görünce, della Corte, "Sanırım laboratuvar görevlilerini geri çağırmamız gerekecek," dedi.

Brunetti saatine baktı, ikiyi çoktan geçmişti. Della Corte anlamıştı. Araba anahtarlarından ilkini şoför kapısında denedi. Anahtar kolayca dönüp kapıyı açtı. Della Corte ceketinin ön cebinden bir kalem çıkarıp arabanın içindeki lambayı yaktı. Brunetti anahtarları ondan alıp diğer kapıya yöneldi. Önce kapıyı, sonra daha ufak bir anahtarla torpido gözünü açtı. Görünüşe göre küçük plastik cüzdanın içinde ehliyet ve ruhsat dışında bir şey yoktu. Brunetti kalemini çıkarıp cüzdanı ışığa çekti, içindeki kâğıtları görebilmek için kapağını açtı. Kamyon "Interfar" adına kayıtlıydı.

Kaleminin arkasıyla kâğıtları geri itip torpido gözünü kapadı, kamyondan çıkıp kapıyı tekrar kilitledi. Sonra arka kapılara gidip anahtarları orada denedi. İlk anahtar kapıları açtı; kamyonun içi ağzına kadar karton kutularla doluydu. Kutuların üzerinde Brunetti'nin görünce tanıdığı Interfar logosu vardı: Kırmızı bir eskülap işaretinin iki yanında, siyah renkli I ve F harfleri. Kutuların ortalarına etiketler yapıştırılmıştı ve hepsinin üst kısmında kırmızı harflerle, "Hava Nakliyatı" yazıyordu.

Kutuların hepsi bantla kapatılmıştı, Brunetti onları yırtmak istemedi, bu laboratuvar ekibinin işiydi. Bir ayağını tamponun üzerine koyup en yakın kutunun üzerindeki etiketi okuyabilmek için kafasını içeri uzattı.

Etikette, "TransLanka" yazıyordu, hemen altında da Colombo'da bir yerin adresi vardı.

Brunetti yere inip kapıları kapattı ve kilitledi. Della Corte ile birlikte apartmanın yolunu tuttular.

Polisler evin içinde öylece dikiliyorlardı, araştırmaları bitmiş

olmalıydı. Della Corte ve Brunetti içeri girdiklerinde içlerinden biri başını salladı, Bonino onlara yaklaştı, "Hiçbir şey yok," dedi. "Ne adamın üstünde ne de evde bir şey bulabildik. Daha önce böyle bir şey görmemiştim."

"Ne zamandan beri burada kaldığına dair bir fikriniz var mı?" diye sordu Brunetti.

Polislerden uzun boylu ve ateş etmemiş olanı, soruyu cevapladı: "Yan dairede oturanlarla konuştum. Yaklaşık dört ay önce taşındığını söylediler. Apartmanda kimseyle sorunu yokmuş, hiç gürültü etmezmiş."

Diğer polis memuru alaycı bir ses tonuyla, "Ta ki bu geceye kadar," diye ekledi, fakat kimse onu umursamadı.

"Pekâlâ," dedi Bonino, "sanırım artık hepimiz evlerimize gidebiliriz."

Daireden çıkıp merdivenlerden aşağı indiler. Apartmanın önünde della Corte, Brunetti'ye dönüp, "Şimdi ne yapacaksın?" diye sordu, "Dönüşte seni Venedik'e bırakmamızı ister misin?"

Bu büyük bir iyilik olurdu, ama Piazzale Roma'ya gidip tekrar Padova'ya dönmek onlara bir saat kaybettirecekti. "Teşekkür ederim ama hayır," dedi Brunetti. "Fabrikadakileri de sorgulamak istiyorum, bu yüzden sizinle beraber dönmem anlamsız olacak. Yarın tekrar geri gelmem gerekecek."

"Ne yapacaksın öyleyse?"

"Questura'da bir yatak bulabileceğimden eminim," diye cevaplayıp, bunu Bonino'ya sormak için uzaklaştı.

Geceleyin, Questura'daki yatakta yatarken, kendisini uyuyamayacak kadar yorgun hissediyordu. En son ne zaman Paola yanında olmadan uyuduğunu düşünmeye başladı. Ancak aklına gelen tek şey, yanında o olmadan uyandığı, bütün bu olayların başlangıcını oluşturan o sabah oldu. Sonra uykuya daldı.

Ertesi sabah saat dokuz buçukta, Bonino'nun kendisine verdiği araba ve şoförle Questura'dan çıkıp Interfar adlı fabrikaya gitti. Fabrika Castelfranco'nun dışına çıkan otoyolların etrafındaki sanayi bölgelerinden birinin merkezinde, geniş, alçak bir binaydı. Otoyolun iki yanında, yaklaşık yüz metre mesafede, çirkinlik abidesi binalar

yer alıyordu; her birinin etrafını saran onlarca arabayla, karıncaların başına üşüştüğü et parçaları gibi görünüyorlardı.

Brunetti şoföre, oturacak bir yer bulup kahve ısmarlamayı teklif etti. Adam güzel bir uyku çekmiş olmasına rağmen Brunetti doğru dürüst uyuyamamıştı, kendisini sersem gibi hissediyordu ve asabiydi. İki bardak kahve ilaç gibi geldi, kafein veya şeker önündeki birkaç saat boyunca onu ayakta tutacaktı.

Saat onu biraz geçe Interfar'a girdi, Signor Bonaventura'yla konuşmak istediğini söyledi. İsmini verdi ve sekreter Bonaventura'yı arayıp haber verene kadar masanın başında ayakta dikildi. Bonaventura sekretere her ne dediyse acele etmesini söylediği kesindi, kadın onu duyar duymaz telefonu kapattı, ayağa kalktı ve Brunetti'yi bir kapıdan geçirip açık gri halıfleks kaplı bir koridora çıkardı.

Sekreter sağdan ikinci kapının önünde durdu. Kapıyı çalıp içeri girdi ve Brunetti'nin girmesi için kenara çekildi. Bonaventura üzeri kâğıtlar, kitapçıklar ve broşürlerle kaplı bir masanın başında oturuyordu. Brunetti'yi görünce ayağa kalktı, fakat gülümseyip Brunetti'nin yaklaşmasını bekleyerek masanın arkasından çıkmadı. Uzanıp Brunetti'nin elini sıktı. Sonra ikisi birden oturdular.

"Evden oldukça uzaktasınız," dedi Bonaventura şirin olmaya çalışarak.

"Evet. İş için buradayım."

"Sanırım polisle ilgili bir iş, öyle değil mi?"

"Evet."

"Peki ya ben de bu işin içinde miyim?" diye sordu Bonaventura.

"Sanırım evet."

"Öyleyse bu hayatımda gördüğüm en mucizevi olay diyebilirim."

"Sizi anladığımı sanmıyorum," dedi Brunetti.

"Az önce adamlarımdan biriyle konuştum ve tam da *Carabinieri*'yi aramak üzereydim." Bonaventura saatine baktı. "Daha beş dakika olmadı ve işte buradasınız, sanki aklımı okumuş gibi yanı başımda beliriverdiniz."

"*Carabinieri*'yi neden aramak istediğinizi sorabilir miyim?"

"Bir hırsızlık ihbarında bulunmak için."

"Ne çalındı?" diye sordu Brunetti, aslında sorunun cevabını iyi biliyordu.

"Kamyonlarımızdan biri kayboldu, şoföründen ise haber alamadık."

"Hepsi bu mu?"

"Hayır. Öğrendiğime göre büyük miktarda mal da kaybolmuş."

"Herhalde bir kamyon dolusu, öyle değil mi?" dedi Brunetti ifadesiz bir ses tonuyla.

"Kamyonla birlikte şoför de kaybolduğuna göre ikisinin arasında bir bağlantı olduğu anlamına gelmez mi?" Bonaventura henüz sinirlenmemişti, fakat Brunetti'nin bunu başarmak için oldukça vakti vardı.

"Kim bu şoför?"

"Michele de Luca."

"Ne zamandan beri sizinle çalışıyordu?"

"Bilemiyorum, altı ay falan olmalı. Bu tür şeylerle ilgilenmiyorum. Tek bildiğim aylardır onu buralarda gördüğüm. Bu sabah yükleme sorumlusu kamyonun olması gereken yerde olmadığını ve şoförün de ortalarda görünmediğini söyledi."

"Ya kaybolan mal?"

"De Luca dün akşam buradan dolu bir kamyonla ayrıldı ve eve gitmeden önce kamyonu geri getirmesi gerekiyordu. Bu sabah yedide de buraya gelip başka bir kamyon alacaktı. Ancak ne kendisi ne de kamyon geldi. Yükleme sorumlusu ona telefon etmiş, ancak *telefonino*'su kapalıymış. Ben de bunun üzerine *Carabinieri*'yi aramaya karar verdim."

Bonaventura'nın işçilerinden birinin işe geç kalmasına verdiği tepki Brunetti'ye aşırı gelmişti, sonra aslında Bonaventura'nın kimseyi aramamış olduğunu düşünüp bu konuda bir şey söylemedi. Bu oyunun nasıl süreceğini merak ediyordu. "Anlıyorum," dedi. "Kamyonda ne vardı?"

"Ecza malzemeleri tabii ki. Burada ne üretiyorsak o."

"Malın nereye gitmesi gerekiyordu?"

"Bilmiyorum." Bonaventura masasını kaplayan kâğıt öbeklerine bakındı. "Nakliyat listesi burada bir yerde olmalı."

"Bulabilir misiniz?" dedi Brunetti başıyla kâğıtları işaret ederek.

"Malın nereye gittiği neyi değiştirir ki?" diye sordu Bonaventu-

ra. "Önemli olan bu adamı bulup, kaybettiğimiz malı geri almamız."

"Adam hakkında endişelenmenize gerek yok," dedi Brunetti. Aslında Bonaventura'nın malı geri almak konusundaki ısrarının da yalan olduğundan şüpheleniyordu.

"Bu da ne demek?"

"Dün gece polis tarafından vurularak öldürüldü."

"Öldürüldü mü?" dedi Bonaventura, gerçekten şaşırmışa benziyordu.

"Polis sorgulama için evine gittiğinde ateşle karşılık verdi. Daireye giren polisler tarafından vuruldu." Sonra birden konuyu değiştirip, "Malı nereye götürüyordu?" dedi.

Konunun aniden değişmesinden rahatsız olan Bonaventura bir süre tereddüt ettikten sonra, nihayet cevap verdi: "Havaalanına."

"Havaalanı dün kapalıydı. Hava trafiği görevlileri grevdeydi," dedi Brunetti. Bonaventura'nın yüzündeki ifadeden bunu zaten bildiği anlaşılabiliyordu. "Malı yerine ulaştıramadığı takdirde ne yapması gerekiyordu?"

"Bu bütün şoförler için standarttır, kamyonu geri getirip garaja bırakması gerekiyordu."

"Kamyonu kendi garajına bırakmış olamaz mı?"

"Ne yaptığını ben nereden bilebilirim?" diye patladı Bonaventura. "Kamyon gitmiş ve dediğinize göre şoför de ölmüş."

"Kamyon bir yere gitmedi," dedi Brunetti yumuşak bir ses tonuyla. Bunu duyan Bonaventura'nın yüz ifadesinin değişimini izledi, Bonaventura önce şaşkınlığını gizlemeye çalıştı, sonra aniden ifadesini değiştirip rahatlamış gibi yaptı, sahte ve komik görünüyordu.

"Nerede öyleyse?" diye sordu.

"Şu anda polis garajında." Durup Bonaventura'nın bir şey söylemesini bekledi. Adamdan ses gelmeyince devam etti: "Kutular kamyonun içindeydi."

Bonaventura şoku gizlemeye çalıştı, ama başaramadı.

"Sri Lanka'ya gitmediler," dedi Brunetti. "Şimdi o nakliyat listesini bulmama yardımcı olabilir misiniz, Signor Bonaventura?"

"Tabii ki." Bonaventura başını önüne eğdi. Bir süre anlamsızca önündeki kâğıtları bir oraya bir buraya itekledi, sonra hepsini üst

üste dizip tek tek gözden geçirmeye başladı. "Çok garip," dedi bütün kâğıtlara baktıktan sonra, "burada değiller." Ayağa kalktı. "Bir dakika beklerseniz sekreterime sorayım."

Kapıya doğru ilk adımını atamadan Brunetti ayağa kalktı. "Telefonla da sorabilirsiniz sanırım," dedi.

Bonaventura zorlama bir gülümsemeyle karşılık verdi: "Aslında listeler yükleme sorumlusunda, o da arka taraftaki yükleme ambarında."

Bonaventura yanından geçerken Brunetti onu kolundan yakaladı. "Ben de sizinle geleceğim, Signor Bonaventura."

"Buna hiç gerek yok," dedi, yine o zorlama gülümsemeyle.

"Bence gerek var," dedi Brunetti. Buradaki yasal yetkilerinin ne olduğu konusunda hiçbir fikri yoktu, Bonaventura'yı alıkoymaya veya takip etmeye hakkı olup olmadığını bilmiyordu. Venedik'in hatta Venezia Bölgesi'nin sınırları dışındaydı ve Bonaventura'nın hiçbir resmi suçu olmadığı gibi, hakkında açılmış tek bir dava bile yoktu. Yine de bunlar Brunetti'nin umurunda değildi. Bir adım kenara çekilip, Bonaventura'nın odanın kapısını açmasına izin verdi, sonra binanın arka tarafına giden koridor boyunca onu izledi.

Binanın arka tarafındaki kapı uzunlamasına bir depoya açılıyordu. Dört adam deponun diğer kapılarından el arabalarıyla getirdikleri karton kutuları, arka kapıları açık olarak park etmiş iki kamyona yüklüyorlardı. Kapıdan giren iki adamı gördüklerinde kısa bir süreliğine durup onlara baktılar, sonra tekrar işlerine döndüler. Onların biraz gerisinde, kamyonların arasında ise elleri ceketlerinin cebinde iki adam durmuş konuşuyordu.

Bonaventura kamyonlara doğru yürüdü. Adamlar ona döndüğünde içlerinden birine seslendi: "De Luca'nın kamyonu bulunmuş. Mal hâlâ kamyondaymış. Bu polis, nakliyat listelerini görmek istiyor."

"Polis" kelimesini söyler söylemez iki adamdan uzun boylu olanı diğerinden ayrılıp elini ceketinin iç cebine götürdü. Elini çıkardığında bir tabanca göründü, ancak Brunetti, adam ilk hareketi yaptığı anda, hâlâ açık durmakta olan kapıdan geri sıçramış, silahını kılıfından çıkarmıştı.

Hiçbir şey olmadı. Ne bir gürültü ne bir silah ne de insan sesi duyuldu. Sonra ayak sesleri geldi, bir arabanın kapısı çarptı ve Bru-

netti bir motorun gürültüyle çalıştığını duydu. Neler olduğunu görmek için depoya girmek yerine koridor boyunca gerisingeriye koşup binanın ön kapısından dışarı çıktı. Şoförü arabanın içinde bekliyor, bir yandan *Il Gazzettino dello Sport* okuyordu. Arabayı sıcak tutmak için motoru kapatmamıştı.

Brunetti arabanın kapısını açıp ön koltuğa atladı. Şoförün anlık paniği Brunetti'nin yüzünü görüp onu tanıyınca geçti. "Bir kamyon, arka kapıdan çıkacak. Dönüp onu takip et." Brunetti'nin eli araç telefonuna uzanırken adam gazeteyi arka koltuğa fırlatıp vites değiştirdi ve arabayı döndürüp binanın arkasına doğru hızlandı. Köşeyi döndükleri anda, kaçan kamyonun arkasından yere düşen kutuya çarpmamak için direksiyonu sertçe sola kırdı. Fakat ikinci kutudan sıyrılamadılar, sol tekerlekleri kutuyu parçalayıp arkalarında küçük şişelerden oluşan bir iz bıraktı. Brunetti binanın biraz ilerisinde, kamyonun, arka kapıları savrula savrula, Padova'ya giden karayoluna doğru ilerlediğini görebiliyordu.

Sonrası, tahmin edilebileceği gibi, bir trajediydi. Resana çıkışında iki *Carabinieri* aracı yolu kesmiş, trafiği durdurmuştu. Kamyon şoförü barikatı geçebilmek için direksiyonu sağa kırıp emniyet şeridine girdi. Tam bu sırada diğer tarafta, kızını almak için *asilo*'ya giden bir kadın tarafından kullanılan küçük bir Fiat, polis araçlarını görüp yavaşlamıştı. Kamyon otoyola tekrar girdiğinde karşı şeride doğru savrulup kadının arabasına yandan çarptı; kadın oracıkta öldü. İki adam, Bonaventura ve şoför, emniyet kemerlerini taktıkları için yaralanmamışlardı, ancak çarpışmadan dolayı şoka girmişlerdi.

Emniyet kemerlerini çözmeye fırsat bulamadan *Carabinieri* tarafından etrafları sarıldı. İndirilip yüzleri arabaya bakacak şekilde kamyona yaslandılar. Kısa bir süre içinde makineli tüfek taşıyan dört *Carabinieri* tarafından çevrelendiler. Diğer iki *Carabinieri* ise Fiat'ın yanına gitmişti, ancak o tarafta yapabilecekleri hiçbir şey yoktu.

Brunetti'nin arabası olay yerine yaklaşıp durdu. Brunetti arabadan indi, ortalığa garip bir sessizlik hâkimdi. Kamyona yaslanmış kan ter içinde duran iki adama doğru yaklaşırken kendi ayak seslerini fark etti. Kamyonun olduğu yönden metal bir nesnenin yere düşüşüne benzeyen bir ses duyuldu.

Brunetti çavuşa döndü. Tek söylediği, "Onları arabaya bindirin," oldu.

24

Adamların sorgulama için nereye götürüleceği konusunda kararsızlık yaşanıyordu; yakalandıkları noktanın resmen bağlı olduğu Castelfranco'ya mı, yoksa soruşturmanın başladığı Venedik'e mi gideceklerdi? Brunetti bir süre bu konuyu tartışan polisleri izledi, sonra otoriter bir ses tonuyla araya girdi: "Onları arabaya bindirmenizi söyledim. Castelfranco'ya gidiyoruz." Polisler bir anlığına bakıştılar, ancak kimse Brunetti'ye itiraz etmedi ve söyleneni yaptılar.

Bonino'nun ofisine vardıklarında Bonaventura'ya ve kendisini fabrikanın yükleme sorumlusu Roberto Sandi olarak tanıtan diğer adama avukatlarını arayabilecekleri söylendi. Bonaventura, ceza hukuku konusunda oldukça tecrübeli olan Venedikli bir avukatın ismini söyledi ve onu aramak için izin istedi. Sandi orada değilmiş gibi davranıyordu.

"Ya ben ne olacağım?" dedi Sandi, Bonaventura'ya dönüp.

Bonaventura hiç oralı olmadı.

"Ben ne olacağım?" dedi Sandi bir kez daha.

Bonaventura yine sessiz kaldı.

Piedmontese aksanı belli olan Sandi yanındaki üniformalı polis memuruna dönüp, "Patronun nerede? Patronunla konuşmak istiyorum," dedi.

Memur cevap veremeden Brunetti öne çıktı ve bu konuda şüpheleri olmasına rağmen, "Bu davada yetkili kişi benim," dedi.

"Öyleyse sizinle konuşmak istiyorum," dedi Sandi. Bunu söylerken gözlerinde kötü niyetli bir ışıltı vardı.

"Hadi Roberto," diye araya girdi Bonaventura elini Sandi'nin koluna koyarak, "benim avukatım sana da yardım eder. Buraya gelir gelmez onunla konuşuruz."

Sandi bir küfür mırıldanıp başını iki yana salladı. "Avukat istemiyorum. Hele seninkini hiç. Polisle konuşacağım." Brunetti'ye

dönüp, "Ee? Nerede konuşabiliriz?" dedi.

"Roberto," dedi Bonaventura korkutucu olmaya çalışan bir ses tonuyla, "onunla konuşmak istemiyorsun."

"Bundan böyle bana ne yapacağımı söyleme," diye lafı yapıştırdı Sandi. Brunetti dönüp odanın kapısını açtı ve Sandi'yi koridora çıkardı. Üniformalı polislerden biri de onlarla birlikte çıkıp koridor boyunca yolu gösterdi. Küçük bir sorgu odasının kapısını açıp, "Buyurun, efendim," dedi ve kapının dışında beklemeye koyuldu.

Brunetti küçük bir masa ve dört sandalye gördü. Oturup Sandi'nin de aynı şeyi yapmasını bekledi. Adam karşısındaki sandalyeye oturduğunda Brunetti, "Pekâlâ?" dedi.

"Pekâlâ ne?" dedi Sandi, Bonaventura'nın neden olduğu öfke hâlâ geçmemişti.

"Bana nakliyat hakkında neler anlatmak istiyorsun?"

"Siz ne kadarını biliyorsunuz?" dedi Sandi.

Brunetti bu soruyu duymazdan gelip başka bir soruyla sorgulamaya devam etti. "Kaç kişi bu işin içindesiniz?"

"Hangi işin?"

Brunetti bir şey söylemedi, dirseklerini masaya koyup çenesini yumruk yaptığı ellerine dayadı. Yaklaşık bir dakika boyunca Sandi'nin yüzüne bakarak öylece durdu. Sonra sorusunu tekrarladı: "Kaç kişi bu işin içindesiniz?"

"Hangi işin?" dedi Sandi bir kez daha, ancak bu sefer yüzünde sorduğu soruyla öğretmenini kızdırmak isteyen bir öğrencinin yüzündekine benzeyen bir gülümseme vardı.

Brunetti ellerini masaya koyup bastırarak ayağa kalktı. Hiçbir şey söylemeden kapıya gidip tıklattı. Telle kapatılmış küçük gözde bir surat belirdi. Kapı açıldı, Brunetti dışarı çıkıp kapıyı arkasından kapattı. Polise orada kalmasını işaret edip koridorda yürümeye başladı. Bonaventura'nın tutulduğu odanın yanına gidip yaklaşık on dakika boyunca tekyönlü camdan içeriyi izledi. Bonaventura, kapı yan tarafında kalacak şekilde tek başına oturuyor, kapının olduğu yöne bakmamaya ve gelip geçen ayak seslerine tepki vermemeye çalışıyordu.

Brunetti kapıyı çalmadan içeri girdiğinde Bonaventura aniden döndü. "Ne istiyorsunuz?" dedi Brunetti'yi görünce.

"Nakliyat hakkında konuşmak istiyorum."

"Ne nakliyatı?"

"İlaçlar. Sri Lanka'ya. Ve Kenya'ya. Ve Bangladeş'e giden ilaçlar."

"Ne olmuş onlara? Hepsi tamamen yasal. Ofisimde hepsinin belgeleri mevcut."

Brunetti bundan emindi. Sırtını kapıya vermiş, ellerini göğsünde kavuşturmuş duruyordu, tek ayağını kıvırıp kapıya yaslamıştı. "Signor Bonaventura, bana şu konuyu anlatacak mısınız, yoksa gidip adamınızla konuşmaya devam edeyim mi?" Brunetti yorgun, neredeyse sıkkın bir ses tonuyla konuşmaya çalışmıştı.

"Size ne söyledi?" dedi Bonaventura kendini tutamayıp.

Brunetti dikilip bir süre adamı izledi. Sonra, "Nakliyat hakkında konuşmak istiyorum," diye yineledi.

Bonaventura kararını vermişti. Ellerini Brunetti gibi kavuşturup, "Avukatımla görüşmeden hiçbir şey söylemeyeceğim," dedi.

Brunetti dışarı çıkıp diğer odaya geri gitti. Polis bıraktığı yerde duruyordu. Commissario'yu görünce kenara çekilip kapıyı açtı.

Brunetti'nin içeri girdiğini gören Sandi dönüp ona baktı. "Pekâlâ, ne bilmek istiyorsunuz?" diye lafa girdi.

"Nakliyat hakkında ne diyeceksiniz, Signor Sandi?" dedi, tavanda gizlenmiş duran mikrofonların adamın ismini kaydetmesi için. Gidip karşısına oturdu. "Nereye gidiyor bu mallar?"

"Sri Lanka'ya, tıpkı dün geceki gibi. Ve Kenya'ya ve Nijerya'ya. Buna benzer birçok yere daha."

"Sadece ilaç mı?"

"Evet, o kamyonda da bulabileceğiniz gibi."

"Ne tür ilaçlar bunlar?"

"Çoğu hipertansiyon ilacı. Öksürük şurubu da var. Bir de uyarıcılar. Üçüncü dünya ülkelerinde çok popüler ilaçlar bunlar. Sanırım reçetesiz alınabiliyor. Bir de antibiyotikler."

"İlaçların ne kadarı kullanılabilir durumda oluyor?"

Sandi bu tür ayrıntılarla ilgilenmiyormuş gibi başını salladı. "Bilemiyorum. Çoğunlukla tarihi geçmiş veya üretimi durdurulmuş ilaçlar oluyor. Avrupa'da, en azından burada, Batı'da satamayacağımız şeyler."

"Nasıl yapıyorsunuz? Etiketleri mi değiştiriyorsunuz?"

"Bilmiyorum. Bu konuda kimse bana bir şey söylemedi. Benim

tek yaptığım malları yüklemekti." Sandi'nin sesinde profesyonel bir yalancının rahatlığı vardı.

"Yine de bir fikriniz olduğundan eminim," dedi Brunetti. Sandi gibi akıllı bir adamın bunu bilmesi gerekirmiş gibi bir tavırla sesini yumuşattı. Sandi karşılık vermeyince Brunetti sesini birazcık sertleştirdi: "Signor Sandi, artık gerçekleri anlatmanızın zamanı geldi."

Sandi taviz vermeyecek gibi görünen Brunetti'ye bir süre bakıp düşündü. "Sanırım öyle yapılıyor," dedi. Başını Bonaventura'nın bulunduğunu tahmin ettiği odaya doğru sallayarak, "Eczanelerden tarihi geçmiş ilaçları toplayan bir fabrikası daha var," dedi, "sözde ilaçları yok etmek için. Aslında bu ilaçların yakılmaları gerekiyor."

"Ne yapılıyor peki?"

"Kutular yakılıyor."

"Ne kutuları?"

"Eski gazetelerle dolu ilaç kutuları. Ağırlığı denk getirebilmek için. Ağırlık tuttuktan sonra kimse içinde ne olduğunu umursamıyor."

"Bunu kontrol edecek kimse yok mu?"

Sandi başını salladı. "Sağlık Bakanlığı'ndan biri var."

"Ee?"

"İcabına bakıldı."

"Yani bu şeyler, ilaçlar, yakılmayıp havaalanlarına, oradan da üçüncü dünya ülkelerine gönderiliyor, öyle mi?"

Sandi başını salladı.

"Gönderiliyor mu?" diye tekrarladı Brunetti, Sandi'nin ifadesinin kayıtlara geçmesi için.

"Evet."

"Ve karşılığında para alınıyor."

"Tabii ki."

"Ama bu ilaçların tarihi geçmiş ve aslında toplatılmış olmaları gerekiyor, değil mi?"

Sandi, bu sorudan alınmışa benziyordu. "O ilaçların çoğu Sağlık Bakanlığı'nın söylediğinden çok daha uzun süre dayanabiliyor. Gönderilen ilaçların çoğu aslında hâlâ kullanılabilir durumda oluyor. Paketin üzerinde yazandan çok daha uzun süre bozulmadan durabiliyorlar."

"Başka neler gönderiliyor?"

Sandi zeki gözlerle Brunetti'yi izledi fakat bir şey söylemedi.

"Bana ne kadar çok şey anlatırsanız ileride sizin için o kadar iyi olacak."

"Ne kadar iyi?"

"Yargıçlar bizimle işbirliği yaptığınızı bilecek ve bu mahkemede lehinize olacak."

"Garantisi var mı?"

Brunetti omuz silkti.

Uzun bir süre boyunca iki adam da konuşmadı. Sonra Brunetti, "Başka neler gönderiliyor?" diye sordu.

"İşbirliği yaptığımı yargıçlara bildirecek misiniz?" dedi Sandi. Kendisini güvence altına almadan konuşmak istemiyordu.

"Evet."

"Garantisi var mı?"

Brunetti yine omuz silkti.

Sandi başını eğip parmağını masada gezdirdi. Sonra Brunetti'ye döndü. "Malın bir kısmı ıvır zıvırdan oluşur. Un, şeker veya sahte ilaç yapmak için ne kullanılıyorsa o. Renklendirilmiş suyla dolu ampuller."

"Anlıyorum," dedi Brunetti. "Nerede üretiliyor bunlar?"

"Orada," dedi Sandi eliyle odanın bir köşesini işaret edip Bonaventura'nın fabrikasını kastederek. "Geceleri gelip çalışan bir ekip var. Malzemeleri hazırlayıp kutuluyorlar ve etiketliyorlar. Sonra da kutular havaalanına yollanıyor."

"Neden?" dedi Brunetti. Sandi'nin ne demek istediğini anlamadığını fark edince ekledi: "Neden sahte ilaç? Neden gerçek ilaç değil?"

"Bazı ilaçlar, özellikle hipertansiyon ilacı çok pahalı. Hammaddesi veya gerekli kimyasallar, her neyse işte o. Bir de diyabet ilaçları için gereken malzeme çok pahalı, yani sanırım öyle. Bu yüzden ucuza getirmek için onların yerine sahte ilaçlar koyuyorlar. Ayrıntıları ona sorabilirsiniz," dedi Bonaventura'yı en son gördüğü yeri işaret ederek.

"Peki havaalanında ne oluyor?"

"Hiç. Her şey normal şartlarda olması gerektiği gibi oluyor. Malı uçaklara yüklüyoruz, böylece gitmeleri gereken yere ulaşıyor. Burada hiçbir sorun çıkmıyor. Her şey kontrol altında yürütülüyor."

"Bu malın hepsi satılıyor mu?" dedi Brunetti, aklına başka bir şey gelmişti. "Yoksa ücretsiz de veriliyor mu?"

"Hayır kurumlarına oldukça fazla mal satıyoruz, eğer kastettiğiniz buysa. Birleşmiş Milletler ve benzeri örgütlere. Onlara indirim yapıyoruz, böylece diğer malların vergilerinden bir ölçüde kurtuluyoruz. Bağıştan dolayı."

Brunetti duyduğu şeylere tepki göstermemek için kendisini zor tuttu. Görünüşe göre Sandi kamyon şoförlüğünden çok daha fazlasını biliyordu. "Birleşmiş Milletler'den kimse ilaçları kontrol etmiyor mu?"

Sandi homurdandı. "Tek umursadıkları ilaçları mülteci kamplarına ulaştırdıklarının medya tarafından duyurulması."

"Mülteci kamplarına giden mallar da standart malla aynı mı oluyor?"

"Hayır, onlara genellikle ishal ve dizanteri ilaçları gönderiyoruz. Ve yüksek miktarda öksürük şurubu. Çok zayıf oldukları için genellikle bu tür hastalıklarla boğuşuyorlar."

"Anlıyorum," dedi Brunetti. "Siz ne zamandan beri bu işin içindesiniz?"

"Bir yıldır."

"Hangi sıfatla?"

"Yükleme sorumlusu. Daha önce Mitri'nin fabrikasında çalışıyordum. Sonra buraya geldim." Bunları söylerken sanki acı veya pişmanlık duyuyormuş gibi yüzünü ekşitti.

"Mitri de aynı işi mi yapıyordu?"

Sandi başını salladı. "Evet, fabrikasını satana kadar."

"Fabrikasını neden sattı?"

Sandi omuz silkti. "Reddedemeyeceği bir teklif aldığını duymuştum. Daha doğrusu reddetmesinin tehlikeli olacağı bir teklif. Büyük adamlardan biri fabrikayı satın almak istiyordu."

Brunetti bunun ne anlama geldiğini çok iyi biliyordu ve Sandi'nin, burada bile, o "büyük adamlar" diye bahsettiği örgütün ismini vermekten korktuğunu görmek onu şaşırtmıştı. "Fabrikayı bu yüzden mi sattı yani?"

Sandi başını salladı. "Ama beni de kayınbiraderine tavsiye etti." Bonaventura'nın bahsi geçince anılarından uzaklaştı. "Ve şimdi, onun için çalışmaya başladığım güne lanet ediyorum."

"Bu yüzden mi?" dedi Brunetti eliyle içinde bulundukları kasvetli odayı işaret ederek.

Sandi başını salladı.

"Mitri'ye gelelim," dedi Brunetti.

Sandi şaşkınlığını belirtmek için gözlerini kırpıştırdı.

"O da işin içinde miydi?"

"Hangi işin?"

Brunetti elini kaldırıp yumruğunu masaya, Sandi'nin önüne indirip adamın yerinde zıplamasına sebep oldu. "Zamanımı harcamayın, Signor Sandi," diye bağırdı. "Aptalca sorularla vaktimi harcamayın." Sandi'den cevap gelmeyince adamın üzerine doğru eğilip, "Beni anlıyor musunuz?" dedi.

Sandi başını salladı.

"Güzel," dedi Brunetti. "Şimdi söyleyin, Mitri de işin içinde miydi?"

"Öyle olmalı."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Arada sırada fabrikaya gelip formüller hazırlar, kayınbiraderini bazı konular hakkında bilgilendirirdi. Kutuların içindeki ilaçların gerçekçi görünüp görünmediğini kontrol ederdi." Başını kaldırıp Brunetti'ye bakarak ekledi: "Tam olarak bilmiyorum, ama sanırım bu yüzden geliyordu."

"Ne sıklıkta?"

"Ayda bir kez falan, bazen daha da sık."

"Nasıl geçiniyorlardı?" diye sordu Brunetti, sonra Sandi'nin kim diye sormasını engellemek için, "Bonaventura ve Mitri," diye ekledi.

Sandi cevap vermeden önce bir süre düşündü. "Araları pek iyi değildi. Mitri, Bonaventura'nın kardeşiyle evliydi, bu yüzden bir şekilde anlaşmaları gerekiyordu. Ama sanırım ikisi de birbirinden hoşlanmıyordu."

"Mitri'nin öldürülmesine gelelim. Bu konuda ne biliyorsunuz?"

Sandi art arda birkaç kez başını salladı. "Hiç. Hiçbir şey bilmiyorum."

Brunetti sonraki sorusunu sormadan önce uzunca bir süre bekledi. "Peki ya fabrikada bir şeyler konuşuluyor muydu?"

"Her zaman bir şeyler konuşulur."

"Cinayet hakkında, Signor Sandi. Cinayet hakkında konuşuluyor muydu?"

Sandi sessiz kaldı, ya hafızasını yokluyor ya da olasılıkları hesaplıyor olmalıydı. Sonunda, "Mitri'nin fabrikayı satın almak istediği söyleniyordu," diye geveledi.

"Neden?"

"Konuşmayı mı soruyorsunuz, fabrikayı almak istemesinin nedenini mi?"

Brunetti derin bir nefes alıp sakin konuşmaya çalıştı. "Neden fabrikayı almak istiyormuş?"

"Çünkü fabrikayı Bonaventura'dan daha iyi yöneteceği kesindi. Bonaventura bir işi doğru dürüst yapamıyordu. İşçilerden hiçbiri maaşını zamanında alamıyordu. Kayıtlar yetersizdi. Nakliyatların hangi tarihte hazır olacağını asla bilemiyordum." Sandi, işyerindeki sorumsuzluktan sabrı tükenmiş, bilinçli bir muhasebeci edasıyla başını iki yana sallayıp dudaklarını büzerken Brunetti onu izledi.

"Fabrikanın yükleme sorumlusu olduğunuzu söylüyorsunuz, Signor Sandi." Sandi başını salladı. "Görünüşe göre fabrikanın işleyişini sahibinden daha iyi biliyorsunuz."

Sandi tekrar başını salladı, birisinin bu gerçeği fark etmiş olmasından hiç de rahatsızlık duymuyor gibiydi.

Aniden kapı çalındı ve Brunetti kapı aralığından koridorda duran ve kendisine dışarı gelmesini işaret eden della Corte'yi fark etti. Brunetti yanına gittiğinde, della Corte, "Karısı geldi," dedi.

"Bonaventura'nın mı?" diye sordu Brunetti.

"Hayır, Mitri'nin."

25 "Buraya nasıl gelmiş?" diye sordu Brunetti. Sorusunun della Corte'yi şaşırttığını görünce açıkladı: "Yani buraya gelmesi gerektiğini nereden öğrenmiş?"

"Bonaventura'nın karısıyla beraberlermiş, tutuklandığını öğrenince de buraya gelmiş."

Sabahki olaylar Brunetti'nin zaman kavramını yitirmesine se-

bep olmuştu, saatine bakıp neredeyse ikiye geldiğini görünce oldukça şaşırdı; iki adamı karakola getirmelerinin üzerinden saatler geçmiş, fakat koşuşturmaktan zamanın nasıl geçtiğini anlamamıştı. Birden açlık bastırdı ve tüm vücudu elektriğe kapılmış gibi hafif hafif titremeye başladı.

Aslında hemen gidip kadınla konuşmak istiyordu, ama bir şeyler yiyip titremesini durdurmadan, bunun bir faydası olmayacağını biliyordu. Titremesi yaşlılıktan mı, yoksa stresten miydi, yoksa dikkat etmesi gereken başka bir şey mi vardı – bir hastalığa falan yakalanmıştı belki de? "Bir şeyler yemeliyim," dedi bunu duyunca şaşkınlığını gizleyemeyen della Corte'ye.

"Köşede bir büfe var, oradan sandviç alabilirsin." Brunetti'yi karakolun kapısına kadar götürüp büfeyi gösterdi della Corte. Sonra Padova'yı araması gerektiğini söyleyip içeri girdi. Brunetti sokağın köşesine kadar yürüyüp büfeye girip lezzetsiz bir sandviç yedi. İki bardak su içmesine rağmen kendisini hâlâ susamış hissediyordu. Yine de, en azından titremeler geçmiş, kendini daha iyi hissetmeye başlamıştı. Ama hâlâ vücudunun sabahki olaylara verdiği tepkinin normalden fazla olduğundan endişe ediyordu.

Questura'ya geri dönüp Palmieri'nin *telefonino* numarasını istedi. Sonra Signorina Elettra'yı arayıp ondan bütün işlerini bırakmasını ve son iki hafta boyunca Palmieri'nin telefonundan aranan ve bu numarayı arayan tüm numaraların bir listesini çıkarmasını istedi. Aynı şeyi Mitri ve Bonaventura'nın ev ve işyeri telefonları için de yapmasını söyledi. Sonra Signorina Elettra'ya bir saniye beklemesini söyleyip, telefonunu kullandığı memura döndü ve Palmieri'nin cesedinin nereye götürüldüğünü sordu. Cesedin yerel hastanelerden birinin morgunda olduğunu öğrendiğinde, Signorina Elettra'dan, hemen Rizzardi'ye haber verip doku örnekleri almak için bir ekip göndertmesini söylemesini istedi. Doku örneklerinin Mitri'nin tırnaklarında bulunanlarla karşılaştırılmasını istiyordu.

Telefonu kapattıktan sonra Signora Mitri'nin yanına götürülmek istediğini söyledi. Onunla ilk konuşmasından sonra, içgüdüsel olarak, kadının kocasının ölümü hakkında hiçbir şey bilmediğine inanmış ve onu bir daha sorgulamak istememişti. Fakat kadının birden burada belirmesi bu düşüncenin doğruluğundan şüphelenmesine sebep olmuştu.

Brunetti kapıda üniformalı bir memurla karşılaştı. Adam onu bir koridordan geçirip Bonaventura'nın tutulduğu odanın yanındaki kapının önünde durdu. "Bonaventura'nın avukatı geldi, şu anda içeride onunla birlikte," dedi eliyle yandaki odayı işaret ederek. "Kadın ise burada."

"Beraber mi geldiler?" diye sordu Brunetti.

"Hayır, efendim. Adam kadından biraz sonra geldi, ancak birbirlerini tanımıyorlardı."

Brunetti adama teşekkür edip tekyönlü camdan içeri baktı. Bonaventura'nın karşısında bir adam oturuyordu, fakat Brunetti'nin tek görebildiği adamın sırtı ve omuzlarıydı. Diğer kapıya gidip bir süre de içerideki kadını inceleyerek durdu.

Kadının ne kadar kuvvetli göründüğünü fark edince bir kez daha şaşırdı. Bu sefer yün bir kazak ve düz kesim bir etek giymişti, moda veya tarz umurunda değil gibiydi. Onunla aynı yaşta, aynı ölçülere sahip, aynı sosyal sınıftan kadınların onyıllardır giydiği tarzda giyiniyordu ve büyük ihtimalle bu kıyafetler o ve onun gibiler tarafından önümüzdeki onyıllar boyunca, daha da giyilecekti. Çok az makyaj yapmıştı ve ruj sürdüyse bile gün içinde silinmişti. Yanakları, sanki bir çocuğu güldürmek için şişirmiş gibi tombul ve yuvarlaktı.

Ellerini kavuşturmuş, sımsıkı birleştirdiği bacaklarının üzerine koymuştu; kapının üzerindeki pencereye doğru bakıyordu. Brunetti'ye, onu son gördüğünden bu yana yaşlanmış gibi geldi, ancak niye öyle göründüğünü bilemiyordu. Gözlerine baktığında kadının da kendisine bakmakta olduğu hissine kapılıp telaşlandı, aslında onun tek görebileceğinin siyah cam olduğunu çok iyi biliyordu. Kadın bakışlarını çevirmeyince gözlerini kaçıran Brunetti oldu.

Brunetti kapıyı açıp içeri girdi. "İyi akşamlar, Signora." Kadına yaklaşıp elini ona doğru uzattı.

Kadın onu bir süre inceledi, yüzü ifadesiz, gözleri kıpırtılıydı. Ayağa kalkmadan elini uzatıp Brunetti'ninkini sıktı. El sıkışı güçsüz veya gevşek değildi.

Brunetti kadının karşısına geçip oturdu. "Kardeşinizi mi görmeye geldiniz, Signora?"

Kadının yüzünde çocuksu bir ifade ve Brunetti'nin gerçek olduğuna inandığı bir şaşkınlık vardı. Ağzı açıldı ve dili korkakça dışa-

rı çıktı. Dudaklarını yalayıp tekrar içeri girdi. "Ona şeyi soracaktım..." diye başladı, fakat cümlesini bitirmedi.

"Ona ne soracaktınız, Signora?" dedi Brunetti duraksamadan.

"Bunu bir polise söylemem doğru olur mu bilmiyorum."

"Neden peki?" deyip kadına doğru hafifçe eğildi.

"Çünkü," diye lafa başlayıp duraksadı. Sonra sanki bir şeyler anlatmış da Brunetti de anlamış gibi, "Öğrenmem gerek," dedi.

"Neyi öğrenmeniz gerek, Signora?" diye üzerine gitti Brunetti.

Dudaklarını sıkıp Brunetti'nin gözlerinin önünde dişsiz, yaşlı bir kadına dönüştü. "Onun yapıp yapmadığını öğrenmem gerek," dedi sonunda. Sonra diğer olasılıkları da gözden geçirip, "Ya da yaptırtıp yaptırtmadığını."

"Eşinizin ölümünden mi bahsediyorsunuz, Signora?"

Kadın başını salladı.

Odadaki gizli mikrofonların söylenen her şeyi kasetlere kaydetmesi için Brunetti soruyu bir kez daha sordu: "Kardeşinizin, eşinizin ölümünden sorumlu olabileceğini mi söylüyorsunuz?"

"Hayır, ben..." diye başladı, sonra fikrini değiştirip mikrofonların zorlukla algılayabileceği bir fısıltıyla, "Evet," dedi.

"Neden kardeşinizin böyle bir şey yapabileceğini düşünüyorsunuz?" diye sordu Brunetti.

Kadın sandalyesinde hafifçe eğilip, Brunetti'nin kırk yıldan fazla süredir kadınlar tarafından yapılışına şahit olduğu bir hareket yaptı: Hafifçe kalkıp eteğinin arkasını düzeltti ve yeniden oturdu. Dizlerini ve bileklerini tekrar birbirine yapıştırdı.

Sanki bu hareketi Brunetti'nin sorusuna cevap olmuş gibi, yaklaşık bir dakika boyunca hiçbir şey söylemedi. Bunun üzerine Brunetti tekrar etti: "Neden kardeşinizin böyle bir şey yapabileceğini düşündünüz, Signora?"

"Kavga etmişlerdi," dedi sonunda cevap olarak.

"Hangi konuda?"

"İş."

"Daha açık konuşabilir misiniz, Signora? Hangi iş?"

Kadın birkaç kez başını sallayıp cevap vermekten kaçındı. Sonunda, "Kocam benimle işi hakkında asla konuşmazdı. Bu konuda bir şey bilmeme gerek olmadığını söylerdi," dedi.

Brunetti bunu daha önce kaç kez duyduğunu ve insanların bu-

nu, nasıl kendilerini temize çıkarmak için bir bahane olarak kullandığını düşündü. Ancak Brunetti, bu üzgün kadının doğruyu söylediğini düşündü, kocasının iş hayatını onunla paylaşmak istememesi ona gayet inanılır görünüyordu. Patta'nın odasında karşılaştığı adamı hatırladı: Kibar, yumuşak konuşan bir adamdı, ikiyüzlülüğü anlaşılabiliyordu. Şimdi onu saçı boyalı ve dar elbiseli bu kadınla bağdaştırmak ne kadar zordu. Brunetti yere, kadının ayaklarına baktığında kalın topuklu, sivri burunlu bir çift ayakkabı giymekte olduğunu gördü. Sol ayağının yanındaki şişlik, ayakkabıdan dışarı çıkmaya çalışan, deriyi zorlayan küçük bir yumurta gibiydi. Evlilik sonsuza kadar çözülemeyecek bir gizem miydi yoksa?

"Ne zaman kavga etmişlerdi, Signora?"

"Sürekli kavga ediyorlardı. Özellikle de geçtiğimiz ay boyunca. Paolo'yu kızdıracak bir şeyler olduğunu düşünüyordum. Ne ailevi ne de mesleki olarak asla iyi anlaştıkları söylenemezdi, ama yine de bir şekilde geçiniyorlardı."

"Geçtiğimiz ay alışılmadık bir şey oldu mu?"

"Sanırım bir anlaşmazlık olmuştu," dedi. Öyle alçak sesle konuşmuştu ki Brunetti bir kez daha kaset kaydının gelecekteki dinleyicilerini düşündü.

"İkisi arasında mı, yani eşiniz ve kardeşiniz arasında mı bir anlaşmazlık yaşandı?"

Kadın, "Evet," derken birkaç kez başını salladı.

"Bunu nereden biliyorsunuz, Signora?"

"Paolo ve o bizim evde buluşmuşlardı. O olaydan iki gece önceydi."

"Hangi olaydan, Signora?"

"Eşim... eşimin öldürülmesinden."

"Anlıyorum. Neden bir anlaşmazlık olduğunu düşünüyorsunuz? Konuşurken onları duydunuz mu?"

"Oh, hayır," diye cevapladı hemen, sanki Mitri malikânesinde asla kimse kimseye sesini yükseltmezmiş gibi şaşkınlıkla Brunetti'nin yüzüne baktı. "Konuşmaları bittikten sonra Paolo yukarı geldiğinde tavırlarından anladım."

"Size bir şey mi söyledi?"

"Beceriksiz olduğunu söylüyordu."

"Kardeşinizden mi bahsediyordu?"

"Evet."

"Başka bir şey söyledi mi?"

"Sandro'nun fabrikayı, tüm işi mahvettiğini söylemişti."

"Hangi fabrikadan bahsettiğini biliyor musunuz, Signora?"

"Sanırım buradaki, Castelfranco'daki fabrikadan bahsediyordu."

"Eşiniz buradaki fabrikayla neden ilgileniyor olabilir?"

"Çünkü fabrikaya yatırılmış bir para vardı."

"Kendi parası mı?"

Başını iki yana salladı. "Hayır."

"Peki kimin parası, Signora?"

Bu soruya verilecek en iyi cevabı düşünüyormuş gibi durakladı. "Benim param," dedi sonunda.

"Sizin mi, Signora?"

"Evet. Evlenmeden önce sahip olduğum yüklü miktarda param vardı. Babamın vasiyetine göre para evlendikten sonra da benim hesabımda kaldı," dedi eliyle konuşmasını destekleyen bir hareket yaparak. "Parayı nasıl harcamam gerektiği konusunda Paolo bana her zaman yardımcı oluyordu. Sandro fabrikayı satın almak istediğini söylediğinde ikisi birden parayı buraya yatırmamı önerdiler. Bu bir sene önceydi. Belki de iki." Brunetti emin olmasını isteyince durakladı. "Üzgünüm, ama bu tür şeylerle çok fazla ilgilenmiyorum. Paolo bazı kâğıtları imzalamamı istedi, bankadaki adam da ayrıntıları açıkladı. Ama asla tam olarak neler olduğunu, paranın ne için kullanıldığını anlamamıştım." Durup eteğini düzeltti. "Para Sandro'nun fabrikasına gitti, fabrika benim adıma kayıtlı olduğu için Sandro bir anlamda kendisine de ait olduğunu düşünürdü."

"Fabrikaya hesabınızdan ne kadar para yatırıldığını biliyor musunuz, Signora?" Brunetti kadının kendisine, Kanada'nın başkentini hatırlayamadığı için ağlamak üzere olan bir öğrenci gibi baktığını görünce ekledi: "Bir fikriniz var mı diye soruyorum. Yoksa tamı tamına bir rakam söylemenize gerek yok." Bu doğruydu, nasıl olsa sonunda hepsi ortaya çıkacaktı.

"Yaklaşık üç yüz veya dört yüz milyon liret civarında olmalı," diye cevapladı Signora Mitri.

"Anladım. Teşekkür ederim," dedi Brunetti. Sonra, "Eşiniz o

gece, kardeşinizle konuştuktan sonra başka bir şey söyledi mi?" diye sordu.

"Ee," deyip durdu, Brunetti hafızasını zorladığını tahmin ediyordu. "Fabrikanın para kaybettiğini söylemişti. Konuşma tarzından anladığım kadarıyla Paolo da fabrikaya para yatırmıştı."

"Sizinkinin dışında mı?"

"Evet. Kendi aralarında bir şeyler imzalamışlardı, ortada resmi bir şey yoktu." Brunetti bir şey demeyince kadın devam etti: "Sanırım Paolo fabrika üzerinde daha fazla yetkiye sahip olmak istiyordu."

"Bu konuda ne yapacağına dair bir şey söylemiş miydi?"

"Oh, hayır." Bu soru karşısında oldukça şaşırmıştı. "Bana böyle şeylerden asla bahsetmezdi." Brunetti'nin içinden Mitri'nin karısına ne tür şeylerden bahsettiğini sormak geldi, ama bunun iyi bir fikir olmadığına karar verip vazgeçti. "Sonra kendi odasına gitti ve ertesi gün bu konudan hiç bahsetmedi, ben de Sandro'yla bir şekilde anlaştıklarını düşündüm, daha doğrusu ümit ettim."

"Kendi odasına" lafı Brunetti'nin özellikle ilgisini çekmişti, bunlar mutlu bir evlilikle bağdaşacak kelimelermiş gibi gelmiyordu ona. Sesini yumuşattı ve şöyle dedi: "Bunu sorduğum için bağışlayın Signora ama, eşinizle aranızdaki ilişkinin nasıl olduğunu söyleyebilir misiniz?"

"İlişkimizin mi?"

"Onun 'kendi odasına' gittiğini söylediniz, Signora," dedi Brunetti yumuşak ses tonuyla.

"Ah." Bu ses tamamen kadının kontrolü dışında çıkmıştı.

Brunetti bir süre bekledi. Sonra, "O artık aramızda değil, bu yüzden söylemenizde bir sakınca yoktur sanıyorum, Signora," dedi.

Kadın ona döndüğünde, Brunetti gözyaşlarını fark etti. "Başka kadınlar da vardı," diye fısıldadı. "Yıllar boyunca başkaları oldu. Bir keresinde onu takip edip, gittiği kadınlardan birinin evinin önünde, yağmur altında bekledim." Gözyaşları yanaklarından süzülüyordu, ama onları umursamadı. Damlalar bluzunun önüne dökülüp oval lekeler oluşturmaya başladılar. "Bir keresinde onu takip etmesi için bir dedektif tutmuştum. Telefon konuşmalarını da dinliyordum. Kayıtları bazen kaydedip tekrar tekrar dinlerdim. Bana söylediklerinin aynılarını o kadınlara da söylüyordu." Gözyaşlarıyla konuşması kesildi, uzunca bir süre sessiz kaldı. Brunetti bir şey

söylememek için kendini zor tuttu. En sonunda kadın konuşmasına devam etti: "Onu tüm kalbimle seviyordum. İlk gördüğüm günden beri. Eğer bunu yapan Sandro ise..." Gözyaşları tekrar bastırdı, iki elinin avuç içleriyle gözlerini sildi. "Eğer öyleyse bunu öğrenmenizi ve onu cezalandırmanızı istiyorum. Sandro'yla konuşmak istememin nedeni de buydu." Sustu ve bakışlarını ellerine çevirdi.

"Onunla konuştuktan sonra söylediklerini gelip bana anlatır mısınız?" diye sordu. Bakışları hâlâ dizlerinin üzerinde duran ellerindeydi.

"Her şey bitene kadar bunu yapabileceğimi sanmıyorum, Signora. Ama sonrası için söz veriyorum."

Signora Mitri, "Teşekkür ederim," deyip bakışlarını Brunetti'ye çevirdi, sonra tekrar ellerine döndü. Aniden ayağa kalkıp kapıya doğru yürümeye başladı. Brunetti oraya ondan önce ulaşıp kapıyı açtı. Kadının geçmesi için kenara çekildi. "Öyleyse şimdi eve gideceğim," dedi Signora Mitri. Brunetti bir şey söyleyemeden kapıdan çıkıp koridor boyunca yürüdü ve polis merkezinin ana salonuna doğru ilerleyip gözden kayboldu.

26 Brunetti telefonunu kullandığı memurun masasına geri dönüp izin istemeye gerek duymadan Signorina Elettra'yı tekrar aradı. Signorina Elettra, Brunetti'nin sesini duyar duymaz görevlinin doku örnekleri almak için Castelfranco'nun yolunu tuttuğunu haber verdi ve bir faks numarası istedi. Brunetti ahizeyi bırakıp ön masaya gitti ve oradaki çavuştan numarayı isteyip bir kâğıda yazdırttı. Numarayı Signorina Elettra'ya verdikten sonra telefonu kapadı. Sabahleyin Paola'yı aramadığını hatırladı, ahizeyi tekrar kaldırıp evinin numarasını tuşladı. Telefonu kimse açmayınca telesekretere, Castelfranco'daki işlerinin uzadığına, ancak akşam evde olacağına dair bir not bıraktı.

Telefonu kapadıktan sonra oturup başını ellerinin arasına aldı. Birkaç dakika sonra birisinin kendisine "Affedersiniz, Commissario, bunlar size geldi," diye seslendiğini duydu.

Başını kaldırdığında karşısında, masasına el koyduğu memuru gördü. Sol elinde katlanmış faks kâğıtları duruyordu, oldukça uzun görünüyordu.

Brunetti memura gülümsemeye çalışıp kendisine uzatılan kâğıtları aldı. Kâğıtları masaya koyup elinin kenarıyla düzeltmeye çalıştı. Sütunları okurken, Signorina Elettra'nın raporu "Palmieri", "Bonaventura" ve "Mitri" olmak üzere üçe ayırdığını ve bunların birbirlerine yaptıkları aramaların yanlarına işaret koyduğunu fark etti.

Mitri'nin öldürülmesinden on gün önce Palmieri'nin *telefonino*'su ve Interfar arasında, birisi yedi dakika süren, karşılıklı görüşmeler olduğunu fark etti. Cinayetten bir gün önce, geceleyin saat dokuz yirmi yedide Bonaventura'nın evinden Mitri'nin evi aranmıştı. Görüşme yaklaşık iki dakika sürmüştü. Cinayet gecesinde, neredeyse aynı saatte, Mitri'nin telefonundan Bonaventura'nın evine on beş saniye süren bir arama yapılmıştı. Ondan sonra fabrikadan Palmieri'nin *telefonino*'su üç kez aranmış, Bonaventura'nın eviyle Mitri'nin evi arasında da birkaç görüşme olmuştu.

Brunetti kâğıtları katlayıp odadan çıktı. Koridordan tekrar geçip Bonaventura'yla konuştuğu odaya girdi. Bonaventura'nın karşısında, önünde küçük deri bir çanta ve yine deri kaplı bir not defteri duran, koyu renk saçlı bir adam oturuyordu. İçeri girmesiyle ona döndüğünde, Brunetti adamı tanıdı. Padova'lı bir ceza avukatı olan Piero Candiani'ydi bu. Brunetti, çerçevesiz gözlüklerinin arkasında, bir avukatta birlikte görülmesi şaşırtıcı iki özellik olan zekâ ve içtenlik dolu bir çift siyah göz fark etti.

Candiani ayağa kalkıp elini uzattı. "Commissario Brunetti," diye onu tanıdığını belirtip elini sıktı.

"Avvocato." Brunetti, ayağa kalkmaya tenezzül etmeyen Bonaventura'ya dönüp başını salladı.

Candiani odadaki üçüncü sandalyeyi çekip Brunetti'nin oturmasını bekledi. Parmağıyla tavanı işaret ederek, "Konuşmalarımızın şu anda kaydedildiğini tahmin ediyorum," diye başladı lafa.

"Evet," diye onayladı Brunetti. Sonra, zaman kazanmak için, tarihi, saati ve odadaki üç kişinin ismini yüksek sesle söyledi.

"Müvekkilimle konuşmuş olduğunuzu öğrendim," dedi Candiani.

"Evet. Onunla Interfar'ın yabancı ülkelere gönderdiği ilaçlar hakkında konuştuk."

"Bu EEC kısıtlamalarıyla ilgili bir konu mu?" diye sordu Candiani.

"Hayır."

"Nedir öyleyse?"

Brunetti, Bonaventura'ya bir göz attı, bacak bacak üstüne atmış, tek kolunu sandalyenin arkasından sallandırmıştı.

"Üçüncü dünya ülkelerine gönderilen mallarla ilgili."

Candiani defterine bir şeyler karaladı. Başını kaldırmadan sordu: "Peki polisin bu mallara ilgisi nereden geliyor?"

"Görünüşe göre gönderilen malların bir kısmı kullanılamayacak hale gelmiş ilaçlardan oluşuyor. Yani son kullanma tarihi geçmiş veya bazı durumlarda gerçek ilaçlar gibi görünen fakat aslında hiçbir işe yaramayan malzemelerden oluşuyor."

"Anlıyorum." Candiani defterinde bir sayfa çevirdi. "Peki bu suçlamalarınızı destekleyecek kanıtlarınız var mı?"

"Bir itirafçımız var."

"Bir itirafçı mı?" dedi Candiani kuşkuyla. "Peki bu itirafçının kim olduğunu sorabilir miyim?" "İtirafçı" sözcüğünü ikinci telaffuz edişinde şüpheci bir vurgu ekledi.

"Fabrikanın yükleme sorumlusu."

Candiani müvekkiline baktı. Bonaventura şaşkınlıkla omuz silkti, bundan habersiz olduğu anlaşılıyordu. Dudaklarını büzüp, bu ihtimali kafasından uzaklaştırmak istermiş gibi gözlerini kırpıştırdı. "Signor Bonaventura'yla bu konuda mı konuşmak istiyorsunuz?"

"Evet."

"Bütün istediğiniz bu mu?"

Candiani not defterinde göz gezdirdi.

"Hayır. Signor Bonaventura'ya ayrıca kayınbiraderinin cinayetiyle ilgili bir şeyler bilip bilmediğini de sormak istiyorum."

Bunun üzerine Bonaventura'nın yüzü hayrete düşmüşe benzer bir ifadeye büründü. Yine de hiçbir şey söylemedi.

"Neden?" Candiani'nin başı tekrar defterinin üzerine eğilmişti.

"Çünkü onun, Signor Mitri'nin ölümüyle bir bağlantısı olabileceği ihtimali üzerinde duruyoruz."

"Ne gibi bir bağlantı?"

"Benim de Signor Bonaventura'ya sormak istediğim tam olarak bu," diye karşılık verdi Brunetti.

Candiani başını kaldırıp müvekkiline baktı. "Commissario'nun sorularını cevaplamak ister misiniz?"

"Cevaplayabileceğimden emin değilim," dedi Bonaventura, "ama ona elimden gelen tüm yardımı yapmaya kesinlikle hazırım."

Candiani, Brunetti'ye döndü. "Müvekkilimi sorgulamak istiyorsanız bunu şimdi yapabilirsiniz, Commissario."

"Şunu bilmek istiyorum," dedi Brunetti doğruca Bonaventura'ya dönerek, "Ruggeiro Palmieri, veya fabrikanızda çalışırken kullandığı ismiyle Michele de Luca'yla ne gibi bir ilişkiniz vardı acaba?"

"Şoförden mi bahsediyorsunuz?"

"Evet."

"Size daha önce de söylediğim gibi, Commissario, onu fabrikada arada sırada görüyordum. Ama benim için sadece bir şoförden ibaretti. Onunla bir veya iki kez konuşmuş olabilirim, ancak tüm ilişkimiz bundan ibarettir." Bonaventura, Brunetti'nin neden bu soruyu sorduğunu merak etmemişe benziyordu.

"Yani onunla işyerindeki rutin karşılaşmalarınız dışında bir ilişkiniz yoktu?"

"Hayır," dedi Bonaventura. "Size söyledim: O sadece bir şofördü."

"Ona hiç para vermediniz mi?" diye sordu Brunetti, Bonaventura'nın parmak izlerinin Palmieri'nin cüzdanındaki paralarda bulunabileceğini tahmin ediyordu.

"Tabii ki hayır."

"Yani onu fabrika dışında hiç görmediniz veya konuşmadınız mı?"

"Size bunu az önce söyledim." Bonaventura rahatsızlığını gizlemeye çalışmıyordu.

Brunetti, Candiani'ye döndü. "Sanırım şu anda müvekkilinizden başka bir şey istemeyeceğim."

İki adam da buna şaşırmıştı, ancak ilk tepki Candiani'den geldi; ayağa kalkıp defterini kapadı. "Öyleyse gidebilir miyiz?" dedi masadaki çantasına uzanıp onu kendisine doğru çekerken.

Brunetti çantanın markasının Gucci olduğunu fark etti. "Sanırım hayır."

"Anlayamadım!" dedi Candiani, mahkemelerde geçen onyılların getirdiği kibar bir hayret ifadesiyle. "Neden peki?"

"Sanıyorum Castelfranco polisi, Signor Bonaventura'yı bazı suçlardan dolayı alıkoymak isteyecektir."

"Hangi suçlardan?" diye sordu Candiani.

"Tutuklamadan kaçmak, polis soruşturmasını engellemek, trafik cinayeti, bunlar sadece birkaçı."

"Ben direksiyonda değildim bile," diye araya girdi Bonaventura, öfkesini kelimelerine ve sesinin tonuna yansıtarak.

Bonaventura araya girdiğinde, Brunetti, Candiani'ye bakıyordu. Ya şaşkınlıktan ya da daha sert bir şeyden olacak, adamın gözlerinin seyirdiğini fark etti.

Candiani defterini çantasına itip çantayı kapadı. "Castelfranco polisinin böyle düşündüğünden emin olmam gerekiyor, Commissario." Sonra sözlerinin güvensizlik içermediğini belirtmek için ekledi: "Formalite icabı tabii ki."

Brunetti de, "Tabii ki," diyerek ayağa kalktı.

Kapının camını tıklatıp koridorda bekleyen polisi çağırdı. İki adam Bonaventura'yı içeride, sorgu odasında bırakıp Bonino'nun odasına çıktılar. Bonino, Brunetti'nin Castelfranco polisi hakkında söylediklerini, yani Bonaventura aleyhinde çeşitli suçlamalarda bulunulacağını kelimesi kelimesine doğruladı.

Bir polis memuru, Candiani'yi müvekkiliyle vedalaşması için sorgu odasına geri götürdü. Brunetti ve Bonino odada yalnız kaldılar.

"Her şeyi kaydedebildiniz mi?" diye sordu Brunetti.

Bonino başını salladı. "Ses düzeninin hepsi yeni satın alındı. En ufak fısıltıyı, hızlı alınan bir nefesi bile kaydeder. Yani evet, her şeyi kaydettik."

"Ya ben içeri girmeden önceki konuşmalar kaydedildi mi?"

"Hayır. İçeri bir polis girmeden cihazları çalıştıramayız. Avukat-müvekkil hakları."

"Gerçekten mi?" diye sordu Brunetti, şaşkınlığını gizleyememişti.

"Gerçekten," diye karşılık verdi Bonino. "Geçen sene bir davada savunma, şüphelinin avukatına söylediklerini dinlediğimizi ka-

nıtladığı için davayı kaybettik. Bunun üzerine Questore bir daha asla böyle bir şey olmaması için emir verdi. Odada bir polis olmadan cihazlar açılmayacak."

Brunetti başını salladı, sonra, "Avukat gider gitmez Bonaventura'nın parmak izlerini alabilir miyiz?" diye sordu.

"Paradakilerle eşleştirmek için mi?"

Brunetti başını salladı.

"Bu iş çoktan halledildi," dedi Bonino hafifçe gülümseyerek. "Tamamen gayri resmi yollardan. Sabahleyin bir bardak su içmişti ve bardaktan üç adet temiz parmak izi elde ettik."

"Peki sonuç ne oldu?" diye sordu Brunetti.

"Ve laboratuvardaki adamımız parmak izlerinin eşleştiğini söyledi, Palmieri'nin cüzdanından çıkan banknotların bir kısmında Bonaventura'nın en az iki parmağının izi bulunmuş."

"Banka hesabını da kontrol edeceğim," dedi Brunetti. "Beş yüz bin liretlik bankotlar hâlâ yeni sayılır. Çoğu kimse onları almak bile istemiyor, çünkü kolay kolay bozdurulamıyorlar. Seri numaralarını kaydediyorlar mı bilmiyorum, ama eğer ediyorlarsa..."

"Candiani onun tarafında, unutma," dedi Bonino.

"Onu tanıyor musun?"

"Veneto'da herkes onu tanır."

"Bizde de, tanımadığını söylediği bir adamla yaptığı telefon görüşmelerinin kayıtları ve şu parmak izleri var," dedi Brunetti.

"Yine de Candiani onun tarafında."

27

Her şey aynen tahmin edildiği gibi oldu. Venedik'teki banka, Bonaventura'nın on beş milyon nakit çektiği gün elden çıkarılan beş yüz bin liretlik banknotların seri numaralarını kaydetmişti ve bu numaraların bir kısmı, Palmieri'nin cüzdanındaki paraların üzerindekilerle aynıydı. Bonaventura'nın parmak izlerinin de paraların üzerinde bulunmasıyla şüpheye yer kalmamıştı.

Bonaventura'nın adına konuşan Candiani, olayda garip olan hiçbir şey göremediğini söylüyordu. Müvekkili, parayı kayınbira-

deri Paolo Mitri'ye olan borcunu ödemek için çekmiş ve çektiğinin ertesi günü, Mitri'nin öldürüldüğü gün, ona nakit olarak elden vermişti. Mitri'nin tırnaklarının arasında bulunan deri parçacıkları Palmieri'ye aitti, bu da her şeyi açıklıyordu: Palmieri, Mitri'yi soymuş ve şüpheleri kendisinden uzaklaştırmak için de o notu bırakmıştı. Mitri'yi soygun sırasında kazara veya bilerek öldürmüştü.

Telefon görüşmelerine gelince; Candiani, Interfar'ın merkezi bir telefon numarası olduğunu ve fabrikanın herhangi bir yerinden edilen telefonun bu merkezi numaradan aranmış gibi görüneceğini söylüyordu. Yani Palmieri'nin *telefonino*'sunu fabrikadaki herhangi biri aramış olabilirdi, tıpkı onun nakliyattaki gecikmeyi haber vermek için fabrikayı aramış olabileceği gibi.

Cinayet gecesi Bonaventura'nın ev telefonundan Mitri'nin evine yapılan aramadan bahsedilince, Bonaventura, Mitri'nin o gece kendisini arayıp, bir sonraki hafta için, eşiyle birlikte kendisini akşam yemeğine davet ettiğini hatırlayıvermişti. Görüşmenin sadece on beş saniye sürdüğü hatırlatıldığında da Mitri'nin konuşmayı kısa kestiğini, çünkü tam o sırada kapının çaldığını söyledi. Daha sonra, bunun Mitri'nin katili olabileceğini anlayıp ne kadar dehşete düştüğünden bahsetti.

İki adamın da, Interfar fabrikasından apar topar kaçışları için bir hikâyesi vardı. Sandi, Bonaventura'nın polisin gelişini o şekilde haber vermesini kaçmaları gerektiği konusunda bir uyarı olarak algıladığını ve onun kendisinden önce kamyona atladığını söyledi. Bonaventura ise Sandi'nin tabancayı kendisine doğrultup arabaya binmek için zorladığında israr ediyordu. Üçüncü adamsa hiçbir şey görmediğini söyledi.

İlaç nakliyatı konusuna gelince, Candiani, adalet güçlerinin Bonaventura üzerindeki şüphelerini bertaraf etmekte oldukça başarısız olmuştu. Sandi ifadesini tekrarlamış, üstelik bu sefer genişleterek, geceleri fabrikaya gelip sahte ilaçları hazırlayan ekiptekilerin isimlerini ve adreslerini de vermişti. Paraları nakit olarak ödendiği için maaşları banka hesaplarından takip edilemiyordu, fakat Sandi bir kâğıda hepsinin isimlerini yazmış ve imzalarını taklit etmişti. Ayrıca geçmişteki nakliyat hakkında da polis için ayrıntılı bir rapor hazırlamıştı: Tarihler, içerikleri ve malların gönderildiği ülkelerin listesi.

Sağlık Bakanlığı bu noktada olaya el koydu. Interfar fabrikası kapatıldı, fabrikaya ait tüm binalar mühürlendi ve müfettişler bulunan tüm kutuları, şişeleri ve tüpleri incelemeye aldı. Fabrikanın merkezinde bulunan tüm ilaçlar tamamen gerçekti, kutunun üzerinde ne yazıyorsa içinde de o vardı. Ancak deponun büyük bir kısmı, incelendiğinde hiçbir tıbbi değeri olmadığı anlaşılan malzemelerle dolu nakliyat sandıklarıyla kaplıydı. Üç sandık, üzerinde öksürük şurubu etiketi olan şişelerle doluydu. İncelemelerden sonra bunun şekerli suyla karıştırılmış antifriz sıvısı olduğu anlaşıldı; kullanıldığı takdirde zararlı, hatta ölümcül etkisi olacağı kesindi.

Diğer sandıklar, son kullanma tarihi çok uzun zaman önce geçmiş yüzlerce ilaç kutusuyla doluydu; birkaç tanesinin içinde ise dokunulduğu anda dağılan, çürümüş sargı bezleri vardı, kim bilir ne kadar zamandır kullanılmadan deponun bir köşesinde öylece duruyorlardı. Sandi, bu sandıkların gidecekleri yerlere; kıtlık, savaş ve salgının hüküm sürdüğü ülkelere ulaşması için gereken hesap pusulaları ve faturalar ile ilaçları ihtiyacı olanlara ulaştırmak için yanıp tutuşan uluslararası yardım örgütlerinin gönderdiği fiyat listelerinin bulunmasını sağladı.

Brunetti, Sağlık Bakanlığı'nın emri doğrultusunda hareket eden Patta tarafından davadan alındığı için gelişmeleri gazatelerden takip etmek zorunda kaldı. Bonaventura sahte ilaç ticareti suçunun bir kısmını kabul etmiş fakat planın Mitri'den çıktığını ve asıl işi onun yürüttüğünü söylemişti. Interfar'ı satın aldığında elemanların çoğunu Mitri'nin satmak zorunda kaldığı fabrikadan getirtmiş, fakat ne kadar uğraşsa da onlarla birlikte gelen pisliği durduramamıştı. Durumu Mitri'ye anlattığında, eniştesi onu, kendisinin ve eşinin parasını fabrikadan çekmekle tehdit etmişti. Bunun da Bonaventura'yı, finansal olarak çökerteceği kesindi. Kendi zayıflığının kurbanı olan ve Mitri'nin parasal üstünlüğü karşısında ezilen Bonaventura'nın, sahte ilaç üretimine ve satışına devam etmekten başka şansı kalmamıştı. Buna karşı çıkmak iflasa ve utanca yol açacaktı.

Brunetti tüm okuduklarına dayanarak, Bonaventura'nın, mahkemeye çıksa bile para cezasıyla, üstelik Sağlık Bakanlığı'nın ilaçlara yapıştırdığı etiketler değiştirilmemiş veya üzerlerinde oynama yapılmamış olduğu için hafif bir para cezasıyla kurtulacağı sonucuna vardı. Brunetti, son kullanma tarihi geçmiş ilaç satmanın hangi

yasaya aykırı olduğunu bilmiyordu, üstelik satış yurtdışında yapılıyorsa. Sahte ilaç üretimi konusundaki yasa daha kesindi, ancak yine, ilaçlar İtalya'da satılmadığı veya dağıtılmadığı için durum karmaşıklaşıyordu. Bunların hepsi, her şeye rağmen, safsatadan ibaretti. Bonaventura'nın suçu cinayetti, etiket değiştirmek değil: Mitri'nin ve sattığı ilaçlar yüzünden ölen herkesin katiliydi o.

Brunetti bu görüşünde yalnızdı. Gazetelerin hepsi Mitri'yi Palmieri'nin öldürdüğüne tamamen ikna olmuşlardı. Katilin, Paola'nın davranışı üzerine sinirlenip cinayete azmeden bir bağnaz olduğuna dair yorumlar ise ortadan kaybolmuştu. Davaya bakan yargıç, Paola'nın suçsuz olduğuna karar vermiş, böylece olay rafa kaldırılarak devletin arşivlerindeki yerini almıştı.

Bonaventura'nın ev hapsine alınmasından birkaç gün sonra, Brunetti evinin salonunda oturmuş Arrhionos'un İskender'in seferlerini anlattığı kitabını okuyordu ki telefon çaldı. Başını kitaptan kaldırıp, Paola çalışma odasından telefonu açacak mı diye dinlemeye koyuldu. Üçüncü çalıştan sonra ses kesildi ve Brunetti kitabına, İskender'in, arkadaşlarından o bir tanrıymış gibi ayaklarına kapanmasını istediği bölüme geri döndü. Kitabın büyüsü onu hemencecik o uzak yere, o eski zamana geri götürdü.

"Telefon sana," dedi Paola arkasında bir yerlerden. "Bir kadın."

"Efendim?" dedi Brunetti, başını kitabın sayfalarından kaldırmıştı ancak hâlâ kendisini onun etkisinden kurtaramamış, odaya, şimdiki zamana dönememişti.

"Bir kadın," diye tekrarladı Paola, kapının ağzında dikiliyordu.

"Kim?" deyip eski bir gondol biletini kitabın arasına sıkıştırdı ve onu koltuğun üzerine bıraktı.

Ayağa kalkmak için hazırlanıyordu ki, "Hiçbir fikrim yok. Telefonlarını dinlemiyorum," dedi Paola.

Sırtı ağrıyan yaşlı bir adam gibi olduğu yerde donup kaldı. "*Madre di Dio*," dedi. Ayağa kalkıp Paola'ya baktı. Paola'nın yüzünde şaşkın bir ifade vardı.

"Ne oldu Guido? Sırtın mı ağrıyor?"

"Hayır, hayır. İyiyim. Ama sanırım buldum. Sanırım onu yakaladım." *Armadio*'ya yürüyüp paltosunu aldı.

Onu gören Paola, "Ne yapıyorsun?" diye sordu.

"Dışarı çıkıyorum," dedi hiçbir açıklamaya gerek duymadan.

"Ben bu kadına ne söyleyeceğim şimdi?"

"Burada olmadığımı söyle," dedi ve bir saniye sonra söylediği artık doğruydu.

Signora Mitri onu içeri aldı. Yüzünde makyaj yoktu ve saç diplerinde beyazlıklar görünüyordu. Şekilsiz kahverengi bir elbise giymişti ve Brunetti onu son görüşünden beri daha da şişmanlamıştı sanki. Brunetti, kadın elini sıkmak için kendisine yaklaştığında bir koku duydu, hoş bir kokuydu, vermut veya Marsala olabilirdi.

Oturma odasına gidip, üzerinde üç lekeli kadeh ve boş bir vermut şişesi duran alçak masanın başına karşılıklı oturdular. "Bana bir şey söylemeye mi geldiniz?" dedi kadın.

"Hayır, Signora, korkarım size bir şey söyleyemeyeceğim."

Signora Mitri hayal kırıklığına uğramıştı, gözlerini kapayıp ellerini kavuşturdu. Bir süre sonra başını kaldırıp Brunetti'ye baktı ve, "Sanmıştım ki..." diye fısıldadı.

"Gazeteleri okudunuz mu, Signora?"

Ne demek istediğini anlamıştı. Başını hayır anlamında iki yana salladı.

"Bir şey öğrenmek istiyorum, Signora," dedi Brunetti. "Bana bir şeyi açıklamanızı istiyorum."

"Neyi?" dedi kadın ifadesiz bir ses tonuyla, umursamıyormuş gibiydi.

"En son görüşmemizde, eşinizin telefonlarını dinlediğinizi söylemiştiniz." Kadın onu anladığına dair belirti göstermeyince, Brunetti ekledi: "Başka kadınlarla olan konuşmalarını."

Brunetti'nin korktuğu gibi, gözyaşları kadının yanaklarından süzülüp elbisesinin kalın kumaşına damlamaya başladı. Başını salladı.

"Signora, bunu nasıl yaptığınızı bana söyleyebilir misiniz?"

Signora Mitri başını kaldırıp Brunetti'ye baktı, gözlerinden şaşkınlığı okunuyordu.

"Telefonlarını nasıl dinliyordunuz?"

Kadın başını salladı.

"Nasıl yapıyordunuz, Signora?" Cevap gelmeyince devam etti: "Bu önemli, Signora. Bunu öğrenmem gerekiyor."

Brunetti'nin gözlerinin önünde, kadının yüzü utançtan kıpkırmızı oldu. Daha önce birçok insana kendisinin bir rahibe benzediğini, tüm sırların onunla güvende olduğunu söylemişti, ancak bunun bir yalan olduğunu biliyordu, bu yüzden kadını ikna etmeye çalışmadı. Onun yerine sessiz kalıp bekledi.

Kadın sonunda konuştu: "Tuttuğum dedektif. Odamdaki telefona bir cihaz takmıştı."

"Bir kayıt cihazı mı?"

Kadın başını salladı, yüzü gittikçe kızarıyor gibiydi.

"Cihaz hâlâ duruyor mu, Signora?"

Kadın bir kez daha başını salladı.

"Onu bana getirebilir misiniz, Signora?" Kadın onu duyduğuna dair hiçbir belirti göstermeyince Brunetti tekrarladı: "Onu bana getirebilir misiniz? Veya nerede olduğunu söyleyebilir misiniz?"

Kadın bir elini gözlerinin üzerine bastırdı, ancak yaşlar elinin altından akmaya devam ediyordu.

Brunetti bekledi. Sonunda, kadın diğer eliyle omzunun üzerinden evin arka tarafındaki bir odayı işaret etti. Brunetti, kadının fikrini değiştirmesine fırsat vermeden ayağa kalkıp hole doğru yürüdü. Koridor boyunca ilerleyip mutfağı ve yemek odasını geçti. Arka odaya göz attığında duvarda asılı duran bir erkek takım elbisesi gördü. Koridorun karşı tarafındaki kapıyı açtığında kendisini bir genç kızın hayallerindeki odada buldu: Yatak ve tuvalet masasının örtüleri beyaz şifon farbalalarla süslüydü; duvarlardan biri tamamen aynalarla kaplıydı.

Yatağın başucunda pirinçten yapılma eski model, işlemeli bir telefon duruyordu. Brunetti yaklaşıp telefonun başında diz çöktü ve örtünün uçlarını kenara çekti. Telefonun altından, biri telefon hattına, diğeri ise bir walkman'den biraz daha küçük, siyah bir kayıt cihazına bağlı olmak üzere iki kablo çıkıyordu. Bu aleti bir zamanlar şüphelilerle konuşurken kullanmıştı: Sese duyarlıydı, kayıt kalitesi bu kadar küçük bir alet için oldukça iyiydi.

Cihazı söküp oturma odasına geri döndüğünde kadını hâlâ elleri gözlerinde aynı yerde otururken buldu, ancak Brunetti'nin odaya girdiğini duyunca dönüp ona baktı.

Brunetti aleti masaya, kadının önüne bıraktı. "Kayıt cihazı bu mu, Signora?" dedi.

Kadın başını salladı.

"İçindekileri dinleyebilir miyim?" diye sordu Brunetti.

Bir keresinde yılanların kurbanlarını bakışlarıyla hipnotize edişini anlatan bir belgesel izlemişti. Brunetti kayıt cihazına doğru eğildiğinde, kadının da başını kendisiyle birlikte ileri geri oynattığını görünce bunu hatırladı ve bu onu rahatsız etti.

Kadın buna izin verdiğini belirtmek için başını salladı. Brunetti cihaza uzanıp başa sarma tuşuna basarken kadın başıyla Brunetti'nin hareketini izledi. Kaset başa sardığında Brunetti "play" tuşuna bastı.

Biri ölü bir adama ait olan sesler odayı doldururken kaydı dinlediler. Mitri'nin eski bir okul arkadaşıyla konuşup akşam yemeği için randevu verişi; Signora Mitri'nin yeni kumaşlar ısmarlayışı; Signor Mitri'nin bir kadını arayıp onu tekrar görmeyi ne kadar istediğini söyleyişi. Bu sırada, Signora Mitri başını utançla yana çevirip tekrar gözyaşlarına boğuldu.

Dakikalar boyunca telefon görüşmeleri sürüp gitti, hepsi de birbirinden sıradan ve önemsizdiler. Ve o anda hiçbir şey, artık ölü bir adam olan Mitri'nin hırsının sese bürünmüş halinden daha anlamsız olamazdı. Sonra Bonaventura'nın sesi duyuldu, Mitri'ye ertesi akşam bazı kâğıtlara bakmak için zaman bulup bulamayacağını soruyordu. Mitri bakabileceğini söylediğinde Bonaventura saat dokuz gibi uğrayacağını veya belki kâğıtları şoförlerinden biriyle yollayacağını söyledi. Sonra Brunetti'nin kasette kayıtlı olması için dua ettiği telefon geldi. Telefon iki kez çaldı, Bonaventura gergin bir "*sì*?" ile telefonu açtı ve odada bir başka ölü adamın sesi duyuldu. "Benim. İş halloldu."

"Emin misin?"

"Evet. Hâlâ oradayım."

Peşinden gelen sessizlik, Bonaventura'nın, Palmieri'nin bu düşüncesizliği karşısında düştüğü şaşkınlığın göstergesiydi. "Çık oradan. Hemen."

"Sizi ne zaman göreceğim?"

"Yarın. Benim ofisimde. Geri kalanı orada alacaksın." Telefonun kapandığı duyuldu.

Hemen arkasından duydukları şey, polisi arayan sarsılmış bir adamın sesiydi. Brunetti kayıt cihazına uzanıp "stop"a bastı. Signo-

ra Mitri'ye baktığında kadının yüzündeki tüm ifadenin silindiğini, tüm gözyaşlarının unutulduğunu fark etti. "Kardeşiniz mi?"

Kadının tek yapabildiği bombardıman altında kalmış biri gibi sallanmaktı, gözleri fal taşı gibi açıktı ve ifadesiz, boşluğa bakmaktaydı.

Brunetti ayağa kalktı ve uzanıp masada duran kayıt cihazını alıp cebine koydu. "Size ne kadar üzgün olduğumu anlatacak kelime bulamıyorum, Signora," dedi.

28 Eve doğru yürürken, cebindeki kayıt cihazı ona, hayatı boyunca taşıdığı tüm tabancalardan veya herhangi bir ölümcül silahtan daha ağır geliyordu. Onu aşağı doğru çekiyor, içerdiği bilgiler ruhuna baskı yapıyordu. Bonaventura eniştesinin sonunu ne kadar da kolay hazırlamıştı: Bir telefon görüşmesi ve Mitri'nin okuması gereken bazı belgeleri getiren bir kurye yeterli olmuştu. Hiçbir şeyden şüphelenmeyen Mitri, kapıyı açıp katilini içeri almış, belgeleri ondan alıp bir yerlere koymak için muhtemelen arkasını dönmüştü. Böylece Palmieri'ye o ölümcül kabloyu boynuna geçirip sıkması için beklediği fırsatı vermişti.

Palmieri gibi güçlü ve tecrübeli biri için bu iş oldukça kısa sürmüş olmalıydı, kabloyu Mitri nefessiz kalıp boğulana kadar sıkması bir dakika, hatta muhtemelen daha da az zamanını almıştı. Mitri'nin tırnak aralarındaki deri parçaları, karşı koymaya çalıştığının göstergesiydi, ancak bu durumdan kurtulması Bonaventura'nın belgeler ile ilgili telefon ettiği dakikadan, fabrikasını ve sefil işini tehlikeye sokan bu adamdan kurtulmaya karar verdiği andan itibaren, imkânsızdı aslında.

Brunetti insanların birbirlerine yaptıkları kötülüklerin kendisini bir daha asla şaşırtamayacağını kaç kez söylemiş olduğunu hatırlamıyordu, ancak böyle bir şeyle her karşılaştığında olanlara inanmakta güçlük çekiyordu. Birkaç bin liret için de adam öldürüldüğünü görmüştü, birkaç milyon dolar için de, ancak hiçbirisine anlam veremiyordu, miktar ne olursa olsun, kavrayamadığı ilk prensip in-

san hayatına bir değer biçilmesi ve paraya ulaşmak için her yolun mubah kabul edilmesiydi. Bir insanın bunu nasıl yapabileceğini tasavvur edemiyordu. Sebepleri anlayabiliyordu, bu basitti. İnsanları buna iten çok açık birkaç neden vardı: Açgözlülük, hırs, kıskançlık. Ancak nasıl oluyor da hedefleri doğrultusunda gerçekten harekete geçebiliyorlardı? Hayal gücü ona bu konuda yardımcı olamıyordu; kabul etmesi güç bir eylemdi bu, ayrıntılarını anlayabilmesi de mümkün değildi.

Eve vardığında kafası hâlâ bu sorularla meşguldü. Paola, onun gelişini duyduğunda çalışma odasından çıkıp hole, Brunetti'nin yanına geldi. Brunetti'nin yüzündeki ifadeyi görünce, "Ben ıhlamur yapayım," dedi.

Brunetti paltosunu asıp banyoya girdi, ellerini ve yüzünü yıkayıp aynada kendisine baktı. Öğrendiği tüm bu şeylere rağmen, yüzünde bunun bir yansımasını niye göremediğini düşündü? Paola'nın bir zamanlar okuduğu bir şiir geldi aklına, dünyanın felaketi görüp buna tepki vermemesinden bahsediyordu. Köpekler, diyordu şair –Brunetti yanılmıyorsa–, köpeklik işlerine devam ediyorlardı. Brunetti de kendi işine devam edecekti.

Mutfağa gittiğinde, masanın ortasındaki nihalenin üzerinde duran büyükannesinden kalma çaydanlığı gördü, çaydanlığın hemen arkasında iki fincan, solunda ise koca bir kavanoz bal duruyordu. Brunetti masaya oturdu, Paola aromatik çayı bardaklara doldurmaya başladı.

"Ihlamur güzel olmuş mu?" diye sordu kavanozun kapağını açıp fincanına bir kaşık bal koyarken. Brunetti başını salladı. Paola kaşığı kavanozun içinde bırakıp kavanozu Brunetti'ye doğru kaydırdı. Brunetti ıhlamurunu uzun süre karıştırdı, yükselerek burun deliklerine dolan koku ve buhar hoşuna gidiyordu.

Giriş yapmaya gerek duymadan, "Onu öldürmesi için birini yollamış, katil işini bitirdikten sonra Mitri'nin evinden onu aramış," diye lafa başladı. Paola bir şey söylemeden aynı ayinle, bu sefer biraz daha az olmak kaydıyla, ıhlamuruna bal ekledi. Balı karıştırırken Brunetti devam etti: "Karısı –Mitri'ninki– onun başka kadınlarla konuşmalarını dinlemek için telefonları kaydediyormuş." Fincanının üzerinden üfleyip buharı dağıttı ve ıhlamurundan bir yudum aldı. Fincanı masaya koyduktan sonra lafına devam etti: "Ka-

tilin Bonaventura'yla yaptığı konuşmanın bir kaydı var. Bonaventura, paranın geri kalanını ertesi gün ödeyeceğini söylüyor."

Paola ıhlamurunu karıştırmaya devam etti, sanki aslında onu içmesi gerektiğini unutmuş gibiydi. Brunetti'nin söyleyecek başka bir şeyi olmadığını hissedince, "Bu yeterli mi?" diye sordu, "Onu mahkûm etmek için yeterli mi?"

Brunetti başını salladı. "Öyle olmasını ümit ediyorum. Sanırım yeterli olacaktır. Kasetten ses eşleştirmesi yapacaklardır, cihaz oldukça kaliteli."

"Peki ya konuşma?"

"Neden bahsettikleri açıkça anlaşılabiliyor."

"Umarım," dedi Paola, hâlâ ıhlamurunu karıştırmaktaydı.

Brunetti ilk önce hangisinin konuşacağını merak ediyordu. Paola'ya baktı, yüzünün iki yanına dökülen parlak saçlarını gördüğünde duramadı, "Yani olanlarla hiçbir ilgin yokmuş," dedi.

Paola sessizdi.

"Hem de hiç," diye vurguladı Brunetti.

Paola bu sefer omuz silkti ama yine bir şey söylemedi.

Brunetti masanın üzerinden uzanıp Paola'nın elindeki kaşığı yavaşça aldı. Kaşığı nihalenin üzerine koyup Paola'nın elini avcunun içine aldı: Paola tepki vermeyince sözlerini bir kez daha tekrarladı, "Paola, olanlarla hiçbir ilgin yokmuş. Onu nasıl olsa öldürtecekmiş."

"Ben de ona bu işi kolayca yapabilmesi için bir sebep verdim."

"Nottan mı bahsediyorsun?"

"Evet."

"Sen olmasan başka bir şey kullanırdı, başka bir numara bulurdu."

"Ama beni kullandı." Sesi sertti. "Onlara fırsat vermeseydim, belki de Mitri ölmeyecekti."

"Bunu bilemezsin."

"Hayır, bunu asla bilemeyeceğim. Dayanamadığım şey de bu, asla bilemeyecek olmam. Bu yüzden kendimi her zaman sorumlu hissedeceğim."

Brunetti soracağı şey için gereken cesareti toplayana kadar bir süre bekledi. "Yine olsa aynı şeyi yapar mıydın?" Paola cevap ver-

meyince Brunetti ekledi, cevabı bilmek istiyordu: "O taşı yine de atar mıydın?"

Paola bunu bir süre düşündü, eli Brunetti'ninkinin içinde hareketsiz duruyordu. Sonunda, "O zaman bildiğim kadarını bilseydim, evet. Taşı yine atardım."

Brunetti bir şey söylemeyince, Paola elini çevirip, bir cevap istermiş gibi Brunetti'ninkini sıktı. Brunetti önce eline, sonra Paola'ya baktı. "Ee?" dedi Paola sonunda.

Brunetti, "Seni onaylamamı mı bekliyorsun?" dediğinde sesi vurgusuzdu.

Paola, hayır anlamında başını salladı.

"Bunu yapamam, biliyorsun," dedi Brunetti. Bunu söylerken sesinde hüzün olmadığı söylenemezdi. "Ama Mitri'ye olanların sorumlusunun sen olmadığını söyleyebilirim."

Paola bir süre düşündü. "Ah, Guido, dünyadaki tüm kötülükleri ortadan kaldırmak istiyorsun, değil mi?"

Brunetti boştaki eliyle fincanını kaldırıp bir yudum daha aldı. "Bunu yapamam."

"Ama yapmak istiyorsun, öyle değil mi?"

Brunetti durup uzunca bir süre düşündü. Sonunda bir zayıflığını itiraf ediyormuş gibi, "Evet," dedi.

Paola gülümseyip Brunetti'nin elini tuttu. "Bence istemek yeterli zaten."

Her şey sabahın erken saatlerinde çalan bir telefonla başladı. Soğuk bir Venedik şafağında bir turizm şirketinin camına öfkeyle bir taş atılmıştı. Komiser Brunetti, uykusunu bölen telefon çaldığında, mesleğiyle özel yaşamının bu denli iç içe geçeceğini tahmin etmiş miydi? Peki ya karısı Paola bir taşın böylesine büyük bir yıkım gücüne sahip olabileceğini hiç düşünmüş müydü?..

Komiser Brunetti, zengin ve saygın bir işadamının ölümünün ardında yatan sır perdesini aralamaya çalışırken, kendini seks turizmi, aldatma ve sahtecilikle örülü bir dünyada buluyor.

Ölümcül Çareler'de bu yozlaşmanın ortasında polis teşkilatının işlerliği ve çağımızda değişmekte olan güç dengeleri tartışılıyor, adalet kavramı sorgulanıyor. Donna Leon ile birlikte Venedik'in dar ve karanlık sokaklarında dolaşırken, adalet ve ideallerin kısıtlamalar ve yozlaşmaya karşı verdiği mücadelede kimin daha çok zarar gördüğü sorusuna cevap arıyoruz. Komiser Brunetti'nin bu yolculuğunda, sanat, güzel yemekler ve paha biçilmez şaraplarla bezeli Venedik'in bir de çirkin yüzünü görüp, aslında hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığı gerçeğiyle yüzleşmek zorunda kalıyoruz. Bir camın şafak vakti kırılmasıyla, kendimizi Uzakdoğulu genç kızları "seven" uygar Avrupa'nın erkekleri, Üçüncü Dünya ülkelerine yapılan yardımların öteki yüzü gibi "kara ayrıntılar"la karşı karşıya buluyoruz...

"En cazip dedektif romanlarından biri... Brunetti yine iz peşinde, bu sefer belki biraz hüzünlü, ama hiç olmadığı kadar akıllı ve bilge."
Sunday Times

KARA AYRINTI
ISBN 975-539-494-X
9 789755 394947

